This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

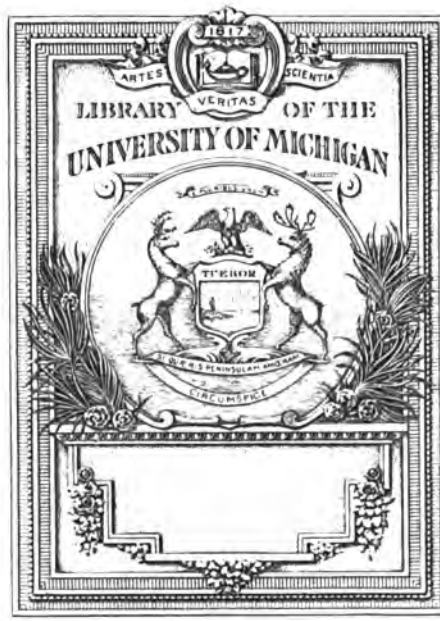
1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

BIOGRAPHISCH ANTHOLOGISCH EN CRITISCH WOORDENBOEK DER NEDERDUITSCHE DICHTERS.

BIJEEN VERZAMELD EN UITGEGEVEN

DOOR

P. G. WITSEN GEYSBEEK.

— *Gens semper Batavûm, nec inhospita Musis.*

HUG. GROTIUS.

DERDE DEEL.

HAE—IPE.

TE AMSTERDAM, BIJ
C. L. SCHLEIJER.
1822.

839.31
G397bi

v.3

TWEEDE

VERVOLG

VAN DE

NAAMLIJST

DER

INTEEKENAREN.

Baalen (*J. van*), Boekhandelaar, te Rotterdam.

Dyk (*G. van*), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Gampert (*J. F. G.*), Boekhandelaar, te Amsterdam.

Horstman (*A.*), Koopman, te Amsterdam.

Kabus (*J. C.*), Predikant, te Reesen.

Meischert (*W.*), te Rotterdam.

Potter (*H.*), Predikant bij de Hervormde Gemeente, te Souraisja.

Stadnitski (*P.*), te Nijmegen.

Susanna (*J. J.*), te Leyden.

Thom-

Themmen (*C.*), Student, te Groningen.

Themmen (*Ph. H.*), Med. Doct. Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, te Amsterdam.

Vermandel en Schmidt, Boekhandelaren, te Amsterdam.

Willems (*J. F.*), Correspondent van de tweede Klasse van het Koninklijk Instituut, Raad der Akademie van beeldende kunsten, enz. te Antwerpen.

BIO-

BIOGRAPHISCH ANTHOLOGISCH EN CRITISCH WOORDENBOEK DER NEDERDUITSCHE DICHTERS.

HAECHT (WILLEM VAN) was factor van de Antwerpsche Rederijkkamer *De Violieren*. In deze hoedanigheid vervaardigde hij vier spelen van zinnen, waarin hij de *daden der Apostelen*, en inzonderheid die van PAULUS, naar den smaak van dien tijd, heeft gedramatiseerd. Dezelven werden met goedkeuring van „mijnheer JAN HUYSMANS, priestervicaris „ende prochiaen der kercke van St. Jeuris binnen der „stadt van *Antwerpen*." vertoond, blijkens de aanteekening op het handschrift, hetwelk deszelfs bezitter, de verdienstelijke handhaver van *Haarlems* eer der uitvinding van de drukkunst, de Heer J. KOSTING, ons ter inzage vergund heeft, en geteekend is: *Spel van Sinnen van dwerck der Apostelen*, vertoond

op den 9 April 1563 en een jaar later op denzelfden dag. De inhoud is allergebrekkelijkst, en een sprekend gedenkstuk van de kindsheid der kunst en der smaakloosheid, zoowel als der weinige kieschheid van dien tijd, om geheiligde persoonaadjen op het tooneel te brengen; immers CHRISTUS (wie weet door wien voorgesteld!) roept (1):

o Paule mijn getrou knecht en weest niet bertsaegt/
Maer spreekt mijn woort bry wt/al sulcks my behaegt/
Daerom en swijgt niet/want ick ben met u waerachtich/
En niemant en sal/ dus alle brees van u laegt/
Hem onderwinden u te beletten trachtich/
Want een groot volck/ van goede wille eendrachtich/
Heb ik in dese stadt bersien en wtverkorzen/
Laet de schaephens onder de wolven niet berlorzen.

PAULUS, *ontwaeckende.*

o Opperste Godthyt/ die daer hebt gesworen
Salighijt alle heydensche natien/
En alle geslachten die ont waren geboren/
Ick danck u van deser declaratien
Dat gij mij geroepen hebt ter predikatien
Van u goddlyck woort/ enz.

VAN HAECHT omhelsde sedert de hervorming, en vervaardigde eene Psalmberijming ten dienste der Lu-

(1) PAULUS liggende in een paulioen en slaept; Christus bouen in een wolcke.

Lutherſche gemeente te *Antwerpen* (1), die aldaar in 1579 en 1583, en vervolgens in 1634 te *Amſterdam* gedrukt is. De eerste druk is voorzien van eene privilegie van den Aartshertog MATTHIAS en de tweede van eene van den Hertog van *Parma*, beide Roomschgezinde *vorsten*: waaruit men beſluiten mag, zegt VAN IPEREN (2), welke voorregten die van de Augsburgſche belijdenis te dier tijd in *Braband* hadden boven de Hervormden. Wij hebben den druk van 1583 in 12°, die voor den beeten gehouden wordt en ongemeen zeldzaam is, voor ons liggen. De Pſalmen hebben daarin nog het Roomſche bijhangſel *Gloria Patris, &c.* op zevenderlei wijzen in het Nederduitsch vertaald. Natuurlijk is deze berijming vrij lam en gebrekkelijk, maar toch in lang zoo walglijk niet als de beſpottelijke wartaal van DATHENUS, waaraan de Hervormden twee eeuwen lang de voorkeur gaven boven zoo vele vrij betere berijmingen, die van tijd tot tijd in het licht verſchenen. Wij ſchrijven er een af; daar het boekje openvalt, namelijk

DEN CXIIII PSALM.

Doen Iſrei trac ſonder weerſtant
Wt Egypten met al zijn machte/

t'Huyd

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Pſalmgeſang, I Deel, blz. 145 en Verv.

(2) T. 2. p. blz. 147.

t'Huys Jacobs (door Gods stercke hát)
Wt vrēt volk end' t'Heydens geslachte.
Doen wert Juda t'Heylichdom groot/
End' Israel zijn heerschappije.
De zee die sach het ende vloot
De Jordaen keerde haer t' dien tije.
De bergen sprongen op end' neer
Als de lammeren evenzeere
De hemelen ghins ende weer
Ghelijc de ionghe schaepkens teere.
Wat was v zee/ dat ghy soo saen
Vlodet? wat mocht v doch ghebreken?
End' wat letten v ghy Jordaen/
Dat ghy te rugghe zijt gheweken?
Ghy Berghen dat ghy soo opspronght/
Ghelijc de Lammeren rontomme
Ghy hemelen op end' neer gonght/
Ghelijc de schapen ionc end' domme?
Voor den Heer heeft d'Aerde gheveeft/
Voor den Godt van Jacob alleene/
Die de rotzen verandert heeft
Ind' zee/ in Fonteynen den steene (1).

Men heeft nog van hem *Dry Lamentatien oft Beclaghinghen, inhoudende dmisbruyck ende onuerstandt die tegen Godtswoordt nu van vele gheuseert ende gheleert worden*, gedrukt in 1567, en voorts verscheiden stukjes in het bekende *Geusen Liedboeck*.

HAEKT

(1) De Psalmen Dauids, in Nederduytſ. Dichte gheſtelt, blz. 3:9.

HAEKT (PIETER), een Vlaamsch dichter, is bekend als opsteller van een tooneelstuk, getiteld: *Kloeckmoedige martelle van de H. Maghet Barbara*, te *Brugge* gedrukt, zonder vermelding wanneer.

HAEN (ABRAHAM DE) (1) werd geboren te *Amsterdam*, den 6 *April* 17.7. In zijne jeugd werd hij bestemd tot de regtsgeleerdheid, en had zich de kennis der Latijnsche en Fransche talen vroegtijdig eigen gemaakt; doch eene onbeteugelbare zucht voor de teekenkunst, waarin hij CORNELIS PRONK tot meester had, deed hem zich genoegzaam geheel daarop toeleggen. Hij teekende meest gezigten van steden, dorpen, kerken, kasterlen en andere gebouwen in en nabij ons vaderland, van welken velen in het koper gebragt zijn. Als dichter verdient hij onder zijne tijdgenooten eene eervolle onderscheiding; inzonderheid was het herdersdicht zijne zaak. „Zijne veldsluit gaf eenvoudige, maar „treffende *toonen*; het schilderachtige, waartoe zich „het herdersdicht bepaalt, en dat het als van zelve „aanbiedt, blinkt zeer juist en natuurlijk bij hem „uit," zegt de Heer DE VRIES (2), en met regt; de daarin voorkomende beschrijvingen zijn fiks geteekend; zijne persoonaadjen voeren wel eene eenvoudige en natuurlijke, maar tevens beschaafde en bevallige taal, waarin hij VIRGILIUS de kunst gelijk-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. blz. 168.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 166.

lukkig heeft afgezien. Ook in andere dichtvakken, brieven en minnedichten vooral, slaagde hij mede niet ongelukkig; zijn stijl is los en bevallig, zijne versificatie gemakkelijk en vloeijend; al zijne dichtstukken dragen blijken van een' goeden aanleg, en zijn dood, die den 8 September 1748 voorviel, was een wezenlijk verlies voor de teeken- en dichtkunst beiden.

Zijne gedichten zijn na zijn' dood in 1751 uitgegeven door de dichteresse SARA MARIA VAN DER WILP, onder den titel van *De Herderszangen en Mengeldichten van* ABRAHAM DE HAEN, en werden met lofdichten van zijne beroemdste tijdgenooten vereerd (1). Zijne afbeelding, naar de schilderij van QUINKHARD, door C. F. FRITSCH gegraveerd, is aan het hoofd der herderszangen geplaatst, van wel-

(1) Een derzelven, dat van D. WILLINK, eindigt met eene bespottelijke naamspeling; hij zegt namelijk dat de schoone Poëzij

—— dit wonder steeds in 't zangkoor zal verhalen:
Een Haen verwon de nachtegalen.

Het is zonderling dat zijne kunstgenooten hem het belagchelijke van deze aardigheid niet onder het oog bragten, en niemand hunner de vrijheid nam van te zeggen: Neen, Mijnheer WILLINK! dat zal de *schoone* Poëzij niet doen! daartoe heeft zij te veel smaak; ook maakt gij den overleden dichter een slecht compliment, met hem, naar aanleiding van zijn' naam, als een' haan de nachtegalen te laten overkraaijen. Het beeld moge in de natuur *waar* zijn, de nachtegalen mogen zwijgen als de haan begint te kraaijen, maar *schoon* is het in poëzij niet, en althans geen *wonder* dat steeds in het zangkoor *verhaald* behoeft te worden.

welken wij met genoegen dien hier eene plaats inruimen, die een opschrift heeft

G O D E G A V E.

GODEGAVE.

Ik sta verbaasd, zou hy hier, om myn liefde, dwalen?
Ik bid u, wil 't nog eens omstandig my verhalen.
Maar zeg my, Radegond! kent gy den herder wel?

RADEGOND.

Vriendin! geloof me vry, al wat ik u vertel
Is zuivre waarheid, en gy zult het dus bevinden.
Omtrent de heldre bron, die, onder gladsche linden,
Haar' aanvang neemt, en boort door lage groente neen,
Daar Stefus outer staat, (gy weet wel waar ik meen,)
Heb ik hem zelf bespied, in de elzenhaag gedoken;
En hoorde, woord voor woord, al wat hy heeft gesproken.
Ai, luister wat ik heb onthouden van zyn klacht:
„ ô Godschalk! (riep hy uit,) waar zyt gy toe gebragt?
„ Gy doolt nu buiten 's lands, in onbekende streken;
„ Gy zyt uw eigen dak en vruchtbaar erf ontweken;
„ Maar ach! uw ziekte niet; die volgt u overal,
„ En 't knagende berouw dat nimmer slyten zal:
„ Dwaal vry op 't steil gebergte, in akelige dalen,
„ Of 't eenzaam woud; nooit zult ge uw minnewond ontdwalen.
„ Het veld draagt heilzaam kruid, maar niet voor uwe smart.
„ De uitheemsche Herderin ligt u te diep in 't hart,
„ En zonder hoop van ooit genezing te verwerven.
„ Al doet de winter niet altoos de rozen sterven,
„ Al houdt de sneeuw altoos de velden niet bedekt;
„ U volgt hy altoos na, ô Godschalk! waar ge ook trekt.

„ De droefheid houd uw hart in eeuwig ys bevrozen.
„ Gy voelt de diſtelen ſlechts, al ſtaat het veld vol rozen.
„ 't Is uit voor u met vreugd, en blydſchap, en vermaak,
„ De honing op uw tong heeft bittren alſemſmaak.
„ Het walgt u alles wat voorheen u kon bekooren,
„ Want Godegave, uw weelde, uw vreugd, hebt gy verloren."
Hier zweeg hy met een zucht; ik bleef, totdat ik zag
Dat hy, van rouw vermand, in ſlaap gevallen lag.
'k Begaf me al ſtil vandaar, en wou zyn rust niet ſtooren,
Om op het ſpoedigſte u dit vooral te doen hooren.

GODEGAVE.

Ai, breng my naar die bron: hy is 'er nog misſchien.
Ik word nieuwsgierig om den vreemden knaap te zien.
Ai, laat ons zien of wy hem byſtand kunnen geven.
Wie weet waar mooglyk hem 't verdriet heeft toe gedreven!
Kom, gaan wy, Radegond! Men hoore zynen druk.
'k Heb mededoogen met des jonglings ongeluk.

RADEGOND.

Waar zyn uw zinnen, Nimf? Gy wilt hem gaan beſpieden?
Maar zullen Maagden aan een' Herder hulpe bieden?
't Is pryslyk dat gy met zyn droefheid zyt begaan;
Maar laat ons 't voorval aan myn' Broeder doen verſtaan.
Dien past het immers meer om zorg voor hem te dragen.
Ik ſchaam my dat ik hem by toeval hoorde klagen.
Dat hem myn broeder helpe! en wilt gy hem dan zien,
Zoo mag het veilig met ons huisgezin geſchiên.

GODEGAVE.

De tyd gehengt dat niet. Ai, zonder meer te wachten,
Gelei my aan de bron. Gy ſchynt het weinig te achten,

Schoon

Schoon iemand ſterv' door uw te kieſche voeglykheid!
Gy wilt, op uw gemak, (wat grooter onbeſcheid!)
De buurt verzaamlen, om die zachtjes hier te leiden!
De vreemde Herder zal zo lang ligt niet verbeiden.
Het zorgen voor onze eer is goed, maar ſtrekt tot ſchuld,
Zo iemands lyfsgevaar of nood geen uitſtel duld.
En denkt gy zeker dat het u tot ſmaad zou ſtrekken?
Wys my den weg waar; 'k geef u vryheid tot vertrekken.

RADEGOND.

Neen, Godegave! wyl gy 't enkel dus begeert,
'k Zal u vergellen, tot ge weder herwaarts keert.
Kom, gaan we dan. Maar, Nimf! ik zie uwe oogjes lekken;
Wat let u? Zyt gy dus bewogen door het ſpreken
Des vreemden jongelings, dien ik u heb genoemd?
Ik hal u dat gy niets voor Radegond verbloemt,
Die altoos in 't geheim mogt van uw hartje deelen.
Ach! waarom poogt gy uw gedachten nu te helen?
Ik hoor u zuchten, en uw kaakje krygt een bloos;
't Schynt nu een lely, dan een roode lenteroos.
Gy mint; ik zie het, en gewis uw medelyden
Sproot uit de ſlefde, die, van overoude tyden,
Meêdoogendheid gebruikt, als hare voorbodin.
'k Verheug die, dat gy eens veranderd zyt van zin.
Gy pleegt te ſpotten met de min en hare krachten,
Wanneer ge op 't woest gebergte en velden, gantſche nachten
In 't volgen van het wild, en in de jagt verſleet,
Diana toegewyd, en altoos even wreed.
Wat kost ge ook anders van de wilde boſſchen leeren?
Hen doodlyk haten, die uw ſchoonheid wilden eeren.
Nu, voel 't geweld der min, die, heimlyk en tenſtuik,
Het gantſche veld beloert, en, achter hegge en ſtruik

Gedoken, onvoorziens de nimfen weer te raken.
Gewislyk al, wat leeft, raakt door haar toorts aan 't blaken.
Ja, denk vry, 't woud is zelf geheiligd aan de Min,
Daar ieder vogeltje haar eert met blyden zin.
Zie daar de koele bron in 't ruisschend groen der linden,
Hier is de schuilplaats, daar de herder was te vinden,
En achter deze heg heb ik zyn doen bespied.
Hy slaapt nog op 't gesuis van 't schommelende riet.

GODEGAVE.

Ach, Radegond! hy is 't! hy is 't, om wien myn zinnen
Eerst leerden wat het was een' braven knaap te minnen,
Toen ik gemeenzaam met hem omging in zyn land.
'k Bespeurde wel, dat hy, van eenen zelfden brand
Geblaakt wierd; doch hy dorst dien nooit rechtuit verklaren.
Ach, Radegond! indien we ooit hartvriendinnen waren,
Beschuldig my toch nooit van myn verborgen min.
Ik zal hem wekken.

RADEGOND.

'k Stem het mede, ô Herderin!

GODEGAVE.

Gy slaapt gerust, ô Knaap! op 't ruisschen van de winden.
Geen tyger zal u in deez' stillen lommer vinden:
Dees landstreek is van leeuw en beeren onbewoond:
De lieve Lente, met een' bloemenkrans bekroond,
Bestrooit uw groene koets met mankop en vioolen.
ô Herder! ga niet meer langs barre klippen doolen:
U word geluk voorspeld: een zwarte biezwarm bromt
Op dien gewyden eik, die over 't water kromt,

En

En doet den honigzeem langs alle uw paden leken.
Kom, Westewindeke! door 't hangend sommer breken;
Verkwik den zoeten slaap des Herders, die hier rust.
Hy schynt een malsche roos, van morgendauw gekust.
Hy is myn lauwerboom, de wyngaard van myn leven,
De roos uit mynen hof, de populier der dreven.
Hy is my liever dan de blonde dageraad.
Ontwaak, ô Godschalk! zie wie aan uw zyde slaat.

GODSCHALK.

Wie steurt myn slaap? wie...? hoe! wat zie ik? zyn myne oogen
Betoverd? droom ik nog? is 't waarheid, of is 't logen?
Is 't Godegave? Neen! ik slaap nog. Ja! ik waak.
Zy is 't: ik zie haar. Schept ge, ô wreede Min! vermaak
My steeds te kwellen, en zelfs dromende te plagen?

GODEGAVE.

Neen, Godschalk! wees gerust: de min schept geen behagen
U meer te ontrusten. 'k Ben het zelve, om wie uw hart
De boomen klagen deed, begaan met uwe smart.
Dank 't Minnewigt, dat u dees beemden deeds bezoeden.
Ach! hebt gy veel om my, ik heb om u geleden,
Dees ruime weiden en landouwen zyn myn erf.
Ik geef ze u, Herder! zo 'k uw hand weêrom verwerf.

GODSCHALK.

Weêrom verwerf, ô Nimf? Ach! mag ik u gelooven?
Kan 't waar zyn? raak ik dus al myn verdriet te boven?
Myn Godegave lief! zyt gy het? bind de min,
ô Schoonste Veldnimf! u aan my? Wat schoon begin
Van vreugd! ô Zalig eind van tranen, smart en klagten!
ô Liefde! 'k zal voortaan u als een Godheid achten;

U zal ik eeren, en uw groene veldältaar
Van witte lammeren doen roken, jaar op jaar.
Het eerste van 't gewas staat voor uw offer vaardig.
Maar, Godegave lief! 'k ben nog uw gunst onwaardig.
Waar was myn trage hand of dienst u immer nut?
Heb ik uw weerloos vee ooit voor den wolf beschut?
Heb ik u ooit gered uit wreede Satyrs klaauwen,
Die tedre Nimfen in het hulploos bosch benaauwen?
Of hielp ik immer u een vreeslyk zwyn verslaan,
Gereed met krommen tand u fel te keer te gaan?
Hebt gy my ooit voorheen den taaijen boog zien spannen?
Of door een' slingerworp een everzwyn vermannen,
Dat hem het bekkeneel deed breken met een' slag?
Ai, Godegave! zoo ik iet op u vermag,
Laat my een proef van onverbreekbre liefde geven.
Ik zal, om uwent wil, door 't woest gebergte streven,
Daar niets dan doorenen en scherpe distels staan.
Ik zal, met deze hand, den wreedsten beer verstaan,
Die 't woeste hertenwoud ooit met gehuil vervulde,
Of, in den winternacht, op noordsche klippen brulde.
Bedenk, ik bid u, iets ten blyke van myn min:
Hoe moeijelyk het schyn', 't is ligt in mynen zin.

GODEGAVE.

Ai, Herder! wees gerust! Wat proef zou ik u vergen
Van eene min, zoo klaar, dat bosschen, beken, bergen
En beemden in het rond, daarvan getuigen zyn?
Zy hebben die gehoord, en zuchtten om uw pyn,
Die gy niet vruchteloos aan stomme boomen klaagde;
Want Radegond, die u aan deze vliet belaagde,
Heeft uw gesprek gehoord, en my verslag gedaan.
Nu moogt ge op myne trouw gerust en veilig gaan:
Van de uwe, Godschalk! hoeft gy geen bewys te geven.

GOD-

GODSCHALK.

Eer moet het zooplam met den wolf in vriendschap leven,
Eer moet, des winters, 't veld vol lentebloemen staan;
Eer moet de bruske stier in zee ter weide gaan;
Eer moet de Rynstroom naar zyn bron te rugge vlieten,
Eer ooit eene andre pimf myn liefde zal genieten.
Uithaemsche Vreegod, Pan! gy hoort het; straf me vry,
Indien myn trouw ooit zwicht; ja, wreek u dan aan my.
De wyngaard mint den olm, de biezwarm de eikendreven;
Maar Godegave staat in Godschalks hart geschreven (1).

Al zijne overige herderszangen munten uit, even als deze, door het eenvoudige, natuurlijke en naïve, dat deze dichtsoort zoo behaaglijk maakt, omtrent welke wij op het artikel WELLEKENS eenigzins uitvoeriger zullen handelen.

Wat zijne poëtische brieven betreft, deren zijn geene zoogenaamde *Héroides*, maar slechts gewone brieven, losweg aan gemeenzame vrienden in dichtmaat nedergeschreven; zijne gedachten omtrent deze dichtsoort drukt hij volgendermate uit in zoodanig een' brief aan zijn' vriend P. VERBRUGGE, te *Delft*:

De briefdyl wil, dunkt my, wat vryer taal gehouden,
Dewyl hy slechts een tolk van onze woorden strekt,
En zoo gemeenzaam, als men spreekt, ons wit ontdekt.
Des moet men 't in dien trant niet all' ten naauwsten zisten,
Maar met een greintje zouts de boers van 't ernstig schisten;
Gelyk men in gesprek, 't zy hoog of laag van taal,
Elk woord niet zugtig weegt in een pedantsche schaal (2).

De

(1) Herderszangen en Mengeld. bla. 10. (2) ibid, bla. 104.

De HAEN ſchreef ook deze brieven met hetzelfde gemak, en genoegzaam in denzelfden tijd, dat hij die in proza zou geſchreven hebben.

Het overige dezer verzameling, die men met regt keurig heeten mag, bevat dichtſtukken van onderſcheiden aard, onder verſchillende afdeelingen geſorteerd.

Onder die der minnedichten vinden wij een ſtukje, waarin hij het gekozen beeld geestig uitgewerkt en gelukkig volgehouden heeft; het heet:

LUCTOR ET EMERGO.

Geſlingerd van de Min, op een verwoede zee,
Naby de klip van Vrees en 't land van Hoop gelegen;
Nu in een' kuil geſmakt, dan aan de lucht geſtegen;
Wordt ik geſchokt, en zie nooit een genaakbre reê.
Nu dryft een onweêrbui myn kiel naar duizend klippen;
Waarmeê de lager wal van vrees omſingeld is;
Dan raakt myn ſtierman, het Verſtand, zyn ſtreken mis;
En doet my in de kolk der mymeringen glippen.
De vinger van 't Geluk wyst my de Noordſter wel,
Die boven 't land van Hoop met gouden ſtralen flikkert;
(Het eenigst licht dat langs dees woeste golven blikkert,)
Opdat myn liefdehulk haar koers nu derwaarts ſtell'.
Och! mogt ik eens de reê van mynen wensch bezeilen!
Maar van wat klippen word die kust niet al bewaard!
Onöverkoomlyk zyn die rotſen, hard van aard,
Al hielpen Reden, Deugd en List myn' ſtierman peilen.
Ach! waar beland ik noch! hier baat kompas noch lood!
De golven toonen my ſlagörden van elenden!
De rotſen dulden 't niet naar 't land van Hoop te wenden;
En 't aklig ſtrand van Vrees dreigt my een' wisſen dood!

De

De Noordster is 't alleen, die my nog zee doet bouwen;
Zy blikt my gunstig toe: dat stilt myn grootste smart;
Haar veur verlicht myn' geest, om, met een dapper hart,
My nog kloekmoedig op deez' donkren plas te hooën.
Gy, Venus! zyt het, die alleen my helpen kunt.
Gy, die geboren zyt uit schuim der slaande baren,
Leer my, spyt klip en storm, deez' draaistroom wel bevaren;
Zoo word de haven van myn' lust my haast gegund (1).

In zijne boertige gedichten is veel luim en gematigheid; in een derzelven bespot hij niet onaardig den basterdstijl der regtsgeleerden, door het gebruik maken van hunne bedorven Latijnsche en Fransche zoogenaamde stadhuiswoorden. Wij deelen hetzelve hiermede:

REQUEST (2) AAN DEN HEERE CORNELIS PRONK.

Geeft *reverentelyk* te kennen de persoon
Van ABRAHAM DE HAEN, hoe dat al vele jaren,
Om redenen, te lang dan dat men die hier toon',
Doch die Uw Edele *ex annexis* kunt ervaren,
Hy Suppliant veel tyds en moeite heeft besteed
Aan een verzameling van Dorpen en Kastelen;
Het welk hy, zonder roem gesproken, enkel deed
Om 's Lands Aëloudheid wat meer klaarheids mee te delen.
Dat hy, tot meer gemak, nu al een' ruimen tyd,
Om teekenkoste en moeite, als anders, te *eviteeren*,

Car-

(1) Herderszangen en Mengeldichten, blz. 225.

(2) Dit woord is door het nieuwmodische „rekwest" nog onverstaanbaarder, en, sedert men er „rekest" van gemaakt heeft, geheel onkennelijk geworden; daar men *gealiteit* ook in „kwaliteit" veranderd heeft, zal men denkelijk insgelijks eindigen met „haliteit" te schrijven.

Correſpondentie houd met iemand, die veel vlyt
Aan deze zelve zaak met nut komt te *impendeeren*,
Blykt by de letter A: de naam van dezen man,
Die van den *Suppliant* al veel *geprofiteerd* heeft,
Maar ook tot *recompens* hem dienen wil en kan
Met Teekeningen, die hy reeds *gecollecteerd* heeft.
Doch mits de *Suppliant* dien man niet vergen wou,
Dat hy een riem papier met Steden, Dorpen, Sloten,
In ordre *gerangeerd*, *defectuëeren* zou',
Ook om geen moeite of gunst onnodig te vergroten,
Zoo heeft de *Suppliant*, met kennis van zyn' Vriend,
Tot *eviteering* der gemelde *conſequentie*,
Zich van een middel tot zyns Vrinds gemak bediend;
De *annexe* bylaag B, maakt van dit *caſus mentie*:
Dat, mits Uw Edele *in originali* heeft
Al wat gemelde Vriend *plauſibels* wil vergaêren,
De *Suppliant*, voornoemd, zich meermaals vryheid geeft,
Gelyk de letter C dit nader kan verklaren,
Om by Uw Edele uit het zuivre *origineel*
Te ſchetzen dorp of huis, het geen hem mogt behagen;
Behoudens echter dat'er voorgaa in dit deel
't *Aveu* van zynen Vriend, wien hy het eerst moet vragen;
Gelyk by letter D zulks *evident conſteert*;
En wyl de *Suppliant* weêr van zyn' Vriend *conſent* heeft,
Zo is het dat hy zich weêr tot Uw Eedle keert,
Ootmoedig biddende, als 't geen *incommodement* geeft,
Om uit een zeker boek, gebonden in franſyn,
Gemerkt als op den kant*twee ſchetsjes te *extraheeren*, *N.16.
't Welk *'t Hof te Boekhold*, en *Singrave* zouden zyn:
Dit doende, zult ge altoos ten hoogſten *obligeeren*

ABR. DE HAEN (1).

Wij

(1) Herderszangen en Mengeldichten, blz. 361.

Wij herhalen het, DE HAES was een zeer verdienstelijk dichter, en een waardig kunstgenoot van zijne gemeenzame vrienden BERNARDUS DE BOOCH en LUCAS PATER.

HAES (FRANS DE), een aanzienlijk koopman te *Rotterdam*, en schoonzoon van GERHARD BRANDT, wiens dochter KORNELIA hij in huwelijk had, besteedde den tijd van zijne jeugd, en onderhand de ledige uren, die hem van zijn beroep overbleven, aan de beöefening der dichtkunst, waarin hij echter minder gelukkig slaagde dan zijn schoonvader, met wiens dood, gelijk wij bereids aanmerkten (1), het gulde tijdperk onzer letterkunde gesloten was. Zijne gedichten zijn niet talrijk, en kort na zijn' dood door zijn' zoon, JOAN DE HAES, in 1711 te *Rotterdam* met eenigen der zijnen in het licht gegeven. De verzameling bestaat uit eenige Psalmberijmingen en andere meestal gelegenheidsgedichten, waarin doorgaans meer welmenendheid en vroomheid het dichterlijk vuur en geestverheffing gevonden wordt; het krachtigste daaronder is wel zijn bijschrift op CORNELIS DE WITT, waarin hij den stijl van zijn' schoonvader schijnt gecopiëerd te hebben.

Britanje beeft en 't krytgebergte blooft,
Als hek DE WITT (die 't zeegevaer getrooft
Zyn vaderlant door dapperheit wil vryen)
Op 't vliegend ros den Teemsstroom op komt ryen.

Ta

(1) I Deel, bl. 407.

En Londen dreigt den allerlaetsten dagh,
Indien 't zich niet laet vinden tot verdragh,
Korts wreveligh verwaerloost en verstoten,
Nu op gena en ongena gesloten (1).

Hij was de grootvader van een' anderen

HAES (FRANS DE), insgelijks te *Rotterdam* geboren, den 18 April 1708, en aldaar overleden den 14 April 1761. Hij behoorde ongetwijfeld onder de netste dichters van zijn' tijd, die veel smaak en oordeelkunde aan den dag leide, niettegenstaande de bekrompen taalzifterij, waarmede men in zijn' leeftijd zoo veel ophad, en waarin hij ook zoo veel belang stelde, dat hij tot zijn eigen gebruik eene *Nederduitsche Spraekkunst* schreef, en al zijne gedichten met derzelver theorie deed overeenstemmen. Hij was ook medeoprigter in 1726 van het Rotterdamsche dichtgenootschap: *Natura et Arte* (2). Het eerste dichtwerk, dat hij in 1744 in het licht gaf, was eene *Poëtische Uitbreiding en Bespiegeling over de Euangelische Gelykenis van den Verloren Zoon*, die nog in hetzelfde jaar met privilegie herdrukt werd. Het was in dien tijd eene zekere mode om Bijbelsche onderwerpen te berijmen. HOOGVLIET had met zijn' *Abraham* het sein

(1) F. DE HAES, Mengeldichten, blz. 145.

(2) Door hetzelve zijn uitgegeven: *Bybelsche Keurstoffen*, 2 deelen 1733, 1738 en *Dichtlievende Oefeningen* 1741. Er worden inderdaad zeer verdienstelijke dichtstukken in deze verzamelingen gevonden.

ſein daartoe gegeven. Dit dichtſtuk was de *typus* waarna genoegzaam alle gerijmde levensbeſchrijvingen van Bijbelſche mannen en vrouwen werden ingerigt en als heldendichten aangemerkt. Geene natie ter wereld zou meer heldendichten bezitten dan wij, als de *critici* dit maar gelooven wilden; maar de *Heidenſche* HOMERUS en VIRGILIUS ſtaan onze Christelijke Epiſche Muſe reeds ſedert zoo vele eeuwen in het licht, dat men begint te wanhoopen of ACHILLES en ÆNEAS wel ooit door eenigen Joodſchen of Christelijken Bijbelheld op de letterkundige kampplaats overwonnen en uit de bibliotheken verdrongen zullen worden, en zeer zeker niet door dezen *Verloren Zoon* van DE HAES, wiens arbeid, zegt de Heer DE VRIES (1), „voorzeker tot Heldendicht bevorderd was, zoo maar „een naam aan dien zoon in de Heilige bladeren „gegeven ware." Wij willen dit gedicht niet aan de critiek onderwerpen, en merken alleen aan dat deze ſchoone gelijkenis, zoo treffend tot ſtaving van een troostrijk gezegde aangevoerd, en zoo beknopt en naïf geboekt (2), geenszins vatbaar is voor zulk eene matte en zenuwlooze uitrekking tot een vervelend alledaagsch rijmverhaal als deze zoogenaamde uitbreiding, waarmede DE HAES den ſmaak van zijn tijd huldigde. Beter behaagt ons vol-

(1) Geſchied der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 238.

(2) Luk. XV, v. 11—[illegible]

VOLTAIRES arbeid, die deze gelijkenis tot het onderwerp van zijn' *Enfant prodigue* (1) genomen en op het tooneel gebragt heeft.

In 1746 gaf hij zijne *Stichtelijke Gedichten* in het licht. In deze verzameling worden verscheiden wezenlijk fraaije, krachtige en schilderachtige dichtstukken gevonden. Reeds het eerste, vervaardigd bij gelegenheid der overstroomingen in 1741, en getiteld: *Taferaeel des Zondvloeds*, is regt dichterlijk gepenseeld; men oordeele:

Fluks daelt, als op den wenk van Gods gerechtigheit,
De strenge Hemelwraek in een verschriklyk weder
Op gloênde vleugelen van blikfemstralen neder.
Zy torst een vlammend zwaerd in hare rechterhand.
Al de aerd' beeft op haer komst. Natuur schokt uit haer' stand,
En gilt haer' Schepper toe. De Lucht verschrikt, de Starren
Bezwymen op haer wagt, en menglen zich, en warren
Van doodschrikk' onder een. De Maen besterft. De Zon,
De bron van 't aerdsche licht, zoekt schuilplaets by haer bron,
En haelt het glansryk hoofd zelfs op den middag onder.
't Is Weerlicht wat men ziet. Al wat men hoort is Donder.
De stormen rukken los, en schudden 's aerdryks grond.
De tweepaer winden treên dolzinnig in verbond:
Zy bulderen van Oost en West en Noord en Zuien,
En jagen, voortgezweept door felle hagelbuien,
Het schuimend Element langs berg en heuveltop
En steile torenspits ten hoogen Hemel op.

De

(1) Door A. HARTSEN in het Nederduitsch voor den Amsterdamschen schouwburg vertaald, onder den titel van den *Wedergevonden Zoon*.

De lucht en de afgrond loeit, en zetten, als bekropen
Van doodschrick' in het hart, hun sluizen reffens open,
Wel veertig dagen lang en een gelyk getal
Van nachten, zonder rust' in rouw' en treurgeschal,
En klagen en gekerm van 't wroegende geweten
En nu te spaé berouw zoo jammerlyk versleten.
Hoe deerlyk worstelen nu ryk en arm en groot
En kleen en oud' en jong in dezen hoogsten nood'.
Hoort gy dat kermen wel, dat blaten en dat loeien
Van mensch en stom gediert', van schapen en van koeien (1)!
Onze ooren drennen van dat jammerlyk akkoord!
't Is al in rep en roer'. De nood slaet ylings voort.
De dood waert over al: niets kan zyn woên ontwyken.
De vloed spaert hoog noch laeg, en grimmelt van de lyken.
Daer poogt een vrouw haer' man, gindsweêr een man zyn vrouw
Te redden uit den nood'! wiens hart breekt niet van rouw'?
Daer dryft een zuigeling met toegesloten oogen
By d'omgekeerde wieg, door 't zeeschuim overtogen.
Ginds zoekt men by een' boom zyn laetste toeverlaet.
Daer neemt men vlot en plank en dieren zelfs te baet;
Maer dier noch plank noch vlot noch boomen kunnen baten,
Waer 't menschdom aen Gods wraek'ten prooie wordt gelaten.
De vloed verslindt het al, en dompelt boom en duin
En kerk- en torenspits (2), ja de allerhoogste kruin
Des allerhoogsten berge, ô onbegryplyk wonder,
Wel vyftien ellen diep als in een' afgrond onder.
Help, Hemel! de aerd' verzinkt, verkeert in hare zee (3)!...
Wij

(1) Deze stojdap van *schapen en koeien* maakt in dit fraai gedicht wel een *jammerlyk akkoord!*

(2) De kerken en zorens in dit tafereel van den Zondvloed herinneren ons eene reekening, waarin het schip, uit hetwelk JONAS over boord geworpen werd, de Hollandsche vlag voerde.

(3) E. DE HAES, Stichtel. Gedichten, blz. 3.

Wij kunnen niet nalaten van ten minsten het begin af te schrijven van zijn' schoonen

ZOMERMORGENZANG.

Daer komt het alverkwikkend licht,
De gouden zon ter kimmen uitgevaren;
Zy noopt wat adem haelt tot eenen dankbren pligt,
En steekt het offer aen op onze hartaltaren.

Zy paerlemoert rivier en zeen,
Die spreien, als door wedermin gedreven,
Een' gouden weerschyn om den top der bergen heen;
Dat lokt de duinen uit en doet hun holen leven.

Ei hoor, hoe 't vrolyk pluimgediert,
Nu 't versche licht den zanglust komt ontsteken,
In 't schemerend geboomt' den nuchtren hoogtydviert,
En dankbre toonen leert aen bosschen, veld en beken.

't Gerust vee, op 't grazig bed
Nu uitgerust; ryst met de zonnestralen,
En scheurt het daeuwtapyt, waer 't zyne voeten zet,
Om uit het klavergroen een versch onbyt te halen.

De blonde en door een' zwoelen wind
Gewekte vliet vloeit kabbelende henen.
Zie hoe het schubbig vee, tot vrolykheid gezind,
Zyn spartelkringen weeft in 't zilver nat der venen.

Hoe luiken Bloemaerts hoven op,
Omschenen door een' regenboog van kleuren,
Hoe leeft en zweeft natuurlzy zwaelt uit bloem'en knopp'
De lucht' een' wierook zoe van balsemende geuren,

Die

Die ryzen vast van traus in trans,
Tot een 't gewelf der tintelende lichten,
Om, langs het zonnespoor, voor alles glansen glans,
Welsickende ooters van erkentenis' te stichten.

Waer blyft de mensch, door 's Hoogsten hand
Zoo ryk begaeft, ver boven bloem en dieren,
Met schatten van genade en redelyk verstand?
Of lust het hem de soest des nehtends niet te vieren?

Kan hem het schaduwryke bed
Meer dan de glans van 't morgenlicht bekoren?
Wat schuilt'er in het dons dat zyne vaert belet?
Of mist hy reuk en smack, gevoel en oog en ooren (1)?

Zeer veel prijs stellen wij op zijn uitvoerig cycliach dichtstuk *Het verheerlykte en vernederde Portugal* in drie boeken, vervaardigd bij gelegenheid der verwoesting van *Lissabon*, door eene aardbeving, op den 1 November 1755, en benevens eene *Verzameling van verscheide gedichten* in 1758 te *Amsterdam* gedrukt. De vinding van hetzelve is eenvoudig en toch vernuftig: eene vooronderstelde reis des dichters naar het tooneel der verwoesting, waar hij al de bijzonderheden van dezelve *in loco* zelf beschouwt, of van een' aldaar gevestigd' Hollandsch' koopman verneemt, is het canevas tot zijn dichterlijk borduursel, hetwelk oneindig beter en rijker is uitgevallen dan zijne langdradige uitbreiding der gelijkenis van den verloren zoon.

Eer

(1) F. DE HAES, Stichtel. Gedichten, bla. 177.

Eer wij het goede, dat wij voornemens zijn van dit dichtstuk te zeggen, aanvoeren, willen wij toch erkennen dat hetzelve verscheiden prozaïsche brokken heeft, die wij met moeite doorslikken. Wij hebben schertsender wijze elders aangetoond dat er eene mathematische poëzij bestond (1), waarvan HUYGENS ons het bewijs leverde; maar DE HAES verschaft ons in dit dichtstuk ook een staaltje van geographische poëzij, die niet veel beter uitgevallen is dan de mathematische van HUYGENS; hij zegt, en bewijst het met eene kaart, dat,

Niet ver van waer Europp zyn Grenzen ziet bepaeld,
een rijk ligt,
Portugal geheten,
Ruim tachtig mylen lang en vyftig breed, by 't meten
Bevonden; 't Spaensche Zout schuurt zynen westerkant;
Terwyl 't, in 't oosten, grenst aen 't Kastiljaensche strand;
't Ziet Andalousien, ter zuiderzyde, praelen,
En, door 't Gallicisch Ryk, ten noorden, zich bepalen.
't Verdeelt zich zelf in tween, Algarve en Portugal;
Dan 't laetste spant de kroon, wel verre, in magt' en tall'
Van Vestingen en Steên, Aertsbis- en Hartogdommen,
Wier schatten, prael en pracht den Vremd'ling deên verstommen
Eer 't alverdelgend vuur van 's Hemels grimmigheit
Zyn gloende vonken door hun wyken had verspreid (1).

De dichter had liever moeten vertrouwen dat zijnen

(1) Zie mijne *Puntdichten*, IV Boek, N°. 344.

(2) Verheerlijkt en Verned. Portugal, blz. 5.

nen lezers de geographische ligging van *Portugal* bekend was: men kan somtijds al te gedienstig zijn. Zoo had hij de gerijmde lijst van handelsartikelen, die *Portugal* oplevert, ook gerust kunnen weglaten, alzoo dezelven ter beurze van *Amsterdam* en *Rotterdam* zeer wel bekend zijn.

Maar niettegenstaande deze en andere ontsierende kleinigheden, die men gerustelijk op rekening van den beuzelgeest van 's dichters leeftijd stellen kan, die naauwkeurigheid en netheid vorderde tot zelfs in de geringste *détails*, heeft het dichtstuk wezenlijke schoonheden van den eersten rang; het minst zeker in het eerste boek, hetwelk hoofdzaakelijk de vroegere geschiedenis van *Portugal* behelst; doch het tweede bevat verscheiden stoute en krachtige schilderingen, en begint al dadelijk met een overzigt van het verwoeste *Lissabon*, hetwelk inderdaad treffend is.

Myn God! is dit die stad, de trotsche stad der steden?
Het prachtig' Lissabon, de roem van Portugal?
Alwat myn oog verneemt is ramp en ongeval.
Hier ligt een gansche ry van Huizen, 't eene op 't ander
Gestort, en half verbrand; al 't muurwerk, van elkander
Geborsten, buigt en dreigt te spatten, keer op keer.
Daer ligt een tempel; gints een trotsch paleis ter neer.
't Gekneusde marmer dekt gekneusde schedels, armen
En schenkels, heel of half. Hoe mengen harsens, darmen,
En merg en bloed, geperst uit hoofd' en buik en been,
Zich hier met assche en puin', afgryslyk ondereen!

Men

Men ſtruikelt over balk en brokken muurs en lyken.
Een zelfde graf bedenkt de ſchamelen en ryken.
De zuigeling ligt verplet op 's Moeders volle borst,
En zoog den doodſlaep in, by 't lesſchen van zyn' dorst.
De grysheit, ſchoon ze ſtaeg de vlugt des tyds moet ſchromen,
Is echter, voor haer' tyd, hier deerlyk omgekomen.
Ei my! wat zie ik? Och! hoe wordt myn geest ontzet!
Hoe jammerlyk ligt daer een jeugdig paer verplet!
De een bood nog trouwe hulp, naer 't ſchynt, voor 't laetſte, aen (de ander';
Hun rechterhanden zyn geſtorven in malkander.
Wiens hart wordt niet ontroerd, daer alwat ſchrik verwekt
En medelyden vergt zich, heinde en veer, ontdekt?
ô Bange lucht! ô Stank! Hier wil een pest uit broeien(1).

De beſchrijving van de woning der Hemelwrake is echt dichterlijk, en kenmerkt den meester.

Iet lager dan het hof waar de Albeſtuurder woont,
En van zyn heerlykheit den volſten glans vertoont,
Is een geducht vertrek, geſticht door Gods vermogen,
Uit louter vuur en vlam, op barrenende bogen,
In 's werelds morgenſtond', toen 't wederſpannig rot
Des trotſchen Lucifers zich kantte tegens God,
En wekte in 't eeuwig goed' en gunstryk' Opperwezen
Een' gloed van gramſchapp', waer de wraek uit is gerezen,
Die, na zy 't ſtraf beſluit des Hemels had verricht
Aen 't eerloof' vloekgeſpan, in dat geducht geſticht,
Door Gods meêdoogendheit, zorgvuldig werd geſloten.
Zy zit 'er op een' troon van grove donderklooten
En ſulferwolken, die, een ſtadig blikſemvuur
Uitſchietende, 't geſticht verlichten op den duur.

In

(1) Verheerlijkt en Verned. Portugal, blz. 32.

In 't midden van dien gloed, door's Hoogsten magt gesteven,
Kan zy, in koelen moede en onbeschadigd, leven.
Haer aenschyn schittert als de middagzonnegloed,
Doch is van hooger verw' en donkerrood als bloed.
Haer' oogen blikkeren als vuur en bliksemstralen.
Geen stormwind kan, in kracht', by haren adem halen,
Die hooge rotzen slecht, en berregen vergruist.
Zy zwaeit een vlammend zwaerd met hare rechter vuist'.
Haer slinke omvat een schild, uit diamant geklonken,
Gods naem, in 't middenpunt, als in een' kring' van vonken,
Gedreven, schittert uit het blinkende rondas.
Zy schiet, als God haer roept ten stryde, een harrenas
Van onvergangbre stoff', door een gezwind vermogen,
Om 't sigchaem, overgroot, doch, door geen sterflyke oogen,
Te kennen; schoon 't gevoel, als zy het menschdom treft,
Haer tegenwoordigheit, op 't allerheilst', beseft.
De dienaers, die haer zy' getrouwelyk bekleeden,
Zyn Honger, Oorlog, Pest en andre afgryslykheden
Van Aerdschok, Hagel, Vuur, Orkanen, Waternood,
En 't schrikkelykst' van al, den barelyken Dood.
Haer werk, in vredestyd', bestaet in staeg te waken
En steeds gereed te zyn, om van de sterrendaken
Te vliegen, op den wenk des Konings van 't heelal,
In volle wapening', naer 't ondermaensche dal (1).

De Hemelwraak wordt uit dit verblijf,

door 't gebrom van zeven donderslagen,
Gedagvaerd voor Gods troon,

en krijgt bevel om het zondig *Portugal* te tuchtigen. Zij begeeft zich dadelijk

met

(1) Verheerlijkt en Verned. Portugal, blz. 38.

met drie uit haren stoet;
Den Aerdschok, Dood en 't Vuur,

naar de aarde, en heeft naauw den Portugeeschen grond bereikt,

Of geeft aen haren stoet 't ontzaglyke aenvalsteiken,
En duwt haer vlammend zwaerd, gewet aen allen kant',
Na driemael zwaeiens, tot in 's aerdryks ingewand,
Dat, door dien fellen stoot, gegriefd, van een gereten,
Van schrikk' te daveren, van angst' begint te zweeten,
Te hobblen als de zee, en slaekt een' damp, bevrucht
Van bangen zwaveireuk, en zware sulferlucht.
Terwyl 't, door water, vuur en wind, in 't hart bestreden,
Een barrenende koorts voelt ryden door zyn leden,
Die, onverwacht, aen 't woên, met overforsch geweld,
Wat in het ligchaem huist in rep en roere stelt;
De vochten hollen doet, en met de lucht', by 't prangen
Der adren, worstelen, om vrye vaert te erlangen;
Dat alles schudt, en beeft, en trilt van topp' tot teên;
Tot dat de gloed, te sterk, barst door de buizen heen,
Met vreeselyk geschal, verscheurt des aerdryks navel,
En brandmerkt de opperhuid met plekken van den zwavel
En sulfer. De aerdboom gilt, en kermt op elken stoot,
Niet anders dan een vrouw, van smerte, in barensnood'.
Men hoort gekraek, gedreun als van een groven donder,
Die brommend', stommelende en vreeslyk romm'lende onder
Den grond, zoo ver het oor kan reiken, henen rolt.
De bosschen huilen; al 't geboomte suizebolt,
Als, door een' dwarrelwind, geslingerd en getroffen.
De torens waggelen. Men hoort ze nederploffen.
Paleizen, huis en kerk, ontworteld en ontkroond,
Verzinken, en met haer wat haren grond bewoont (1).

Ook

(1) Verheerlijkt en Verned. Portugal, blz. 41.

Ook de zeeberoering op dit tijdstip is niet minder treffend en krachtig geschilderd:

De bergen daverden, en loeiden, by het hotten
Der toppen tegens een, tot ze op de rotsen storten,
En plompen in den vloed, wiens bodem, zwaer geparst,
Door een verborgen kracht, al krakende openbarst,
Dat de Oceaan, van schrikk', tot in zyn diepste kolken,
Beroerd, aen 't hobbien raekt, en steigert tot de wolken;
De schepen met zich voert, of smakt ze tegen rots
En blinde klippen aen, met ysselyk geklots,
En straks, op 't onverwachtst, ten afgrond weêr geveren
Den zeeman ylings dreigt te smoren in de baren (1).

In het derde boek, behelzende 's dichters denkbeeldige terugreis naar het vaderland, treft men onder anderen ook eene beschrijving aan van een zeegevecht tusschen een Engelsch oorlogs- en een Fransch Oost-Indisch schip, welk met een dergelijk tafereel van ANTONIDES (2), zoo wel als dat van BRANDT (3) wedijveren kan.

Wat schepen zien wy gints, zoo yslyk en verwoed,
Malkandren, reis op reis, toedondren, dat de vloed,
Gelyk van schrikk', bezwymt? 't Een', naer de vlag doet lezen,
Schynt ons eene oorlogshulk van Britsch gewrogt te wezen,
En 't andre een kostbre kiel, in 't geurig morgenland,
Bevracht met de eelste waer, geschikt naer 's Gallieschs' strand.

De

(1) Verheerlijkt en Verned. Portueel, blz. 45.

(2) De Ysloom, IV Boek, blz. 174, [illegible], in ons I Deel blz. 108.

(3) J. BRANDT, Poëzij, blz. 12. Idem. eid. blz. 413.

De hoop op rykdom, die gevaren doet verachten,
Bezielt den stouten Brit, met dubblen moed' en krachten;
Hy vlamt op zulk een' buit; terwyl de flukfche Gal,
Gelyk een jonge leeuw, in 't prangende ongeval;
Met muil' en klaauwen, poogt 't geweld te wederstreven,
En toont hoe scherp men vecht voor eigen goed en leven.
Zy blikfemen om stryd. Hoe snort het huilend lood,
Uit roer' en grof geschut, als kaken van den dood!
Hier worden touw en zeil, daer mast en steng getroffen.
Men ziet, naest beider boord, de splinters nederploffen.
Men hoort gebons, gedreun, gedonder, krak op krak.
Een ysselyke kreet stygt naer het starrendak
Nog schynt van beiden geen te slaauwen in het stryden (1).

Nadrukkelijk en mannelijk is zijne taal tegen *Nederland*, bij gelegenheid der geduchte ramp van *Portugal*, die het geheel dichtstuk door als eene Godsstraf voorkomt, waar wij, als dichterlijk idée, wel niets tegen hebben, maar dat toch ons zedelijk gevoel evenzeer hindert, als toen eenige dweepers de buskruidramp van *Leyden* in 1807 insgelijks daarvoor uitkreten; waant gij, zegt hij,

dat dat Ryk, door snooder gruwelداden
Dan u bezoedelen, Gods gramschap had geladen
Op zynen hals? Neen, neen. Gy hebt niet min misdaeden
't Zal u, bekeert ge u niet, als Portugal vergaen.
Wat zonden heerschten daer, die niet by u regeren?
Of laet ge min uw hart, door afgodsdienst, beheeren
Dan 't Portugesche ryk, versteken van het licht
En glansen van 't Hervormd' geloof, dat uw gezigt

Voor-

(1) Verheerlijkt en Vernod. Portugal, blz. 69.

Voorlang heeft toegestreeld. Zien we u, met lofgeschallen,
Niet vaak voor Dagons en Astartus nedervallen,
Als gy den hoogmoed eert; de schandlyke ontucht voedt;
De heiligschennis steunt; de pracht en weelde broedt;
Den wortel van al 't kwaed' en eindeloos verdrieten
In uwen boezem laet zoo diepe wortels schieten,
Dat u de helft der wett', door God ons ingeprent,
De zucht tot 's naesten nut geheel schynt onbekend?
Kan brassende overdaed uw' dertien ingeboren,
ô Nederland! minder dan den Portugeesch' bekoren?
Weet valschheit, slinksch bedrog, vermomde huichlary,
Meineedigheit, geweld, en wat een schandvlek zy
Te houden in een volk, by u een rol te spelen
Min schrikkelyk dan op Barbaersche schouwtooneelen?
Nog zwygen wy een kwaed, een' gruwel voor natuur',
't Geen eertyds heele steên, gestraft door Hemelsch vuur,
In 't helsche heeft gesmakt, 't bedryf der stomme zonden,
En korenzatheit, och! niet min by u gevonden
Dan in het wulpschste deel van 't gansche weereldddal.
Hebt gy, ô Nederland! u dus met Portugal,
Te dwaes gelyk gesteld in ongerechtigheden,
En zoudt ge van een' God, die 't al bestuurt naer reden,
Wiens zuivre heiligheit geen vlek of rimpel duld,
Eene ongelyke straf, voor een gelyke schuld',
Verwachten? Neen, gewis, dat waer' u zelf misleiden.
De byl van 't Hemels wraek', al schynt ze in 't slaen te beiden,
Verheft zich niet te min, en zal, wanneer ze treft,
Zoo veel te zwarer slaen, als zy zich hooger heft.
Zy mikt reeds op den stam, die al uw heil moet schragen.
Och! wacht u voor een' slag, dien ge eeuwig zoudt beklagen.
Denk niet dat valsch begrip of bystre zorg den nood
En 't dreigende gevaer, door ydle vrees, vergroot.

Mis-

Mistrouwt gy ons, beschouw u zelf slechts allerwegen,
En zie hoe naer het met uw' toestand is gelegen.
Hoe lang, hoe vreeslyk heeft de veepest reeds gewoed!
Hoe wordt ge, jaer op jaer, door ongewonen vloed,
In steden, dorpen, dam en dyken niet bestreden!
Wat heeft uw zeevaerdy, uw hartaêr, niet geleden,
Door stormen en 't geweld eens nabuurs, die, in stryd'
Met zynen nabuur', u den zoeten vreê benydt,
Dien gy, door Gods genade en 't wyz' bestuur der Staten,
Nog smaken moogt! Maer, och! wat kan de peis u baten
Met vreemden, als gy zelf, te liefdeloos en wreed,
U zelf bevechten blyft (1)! enz.

—— —— —— —— —— —— —— Doch genomen
Uw grond had, van natuur', een' aerdschok min te schromen
Dan die van Portugal. Maer is 't een aerdschok dan,
Een aerdschok dan alleen, die u verwoesten kan?
Heeft God u niet getoond, dat, als hy u wil straffen,
Een kleene worm aen hem de tuchtroê kan verschaffen,
Die, ondermynende den grondsteun van uw' muur,
Uw zeesteên haer bederf deed duchten, uur op uur;
Ja zien, hoe luttel werks hy had (kom 't God' behagen)
Om Neêrlands wonderboom' de wortels af te knagen?
Heeft God u niet getoond, door duren tyd en pest,
Hoe ras de welvaert sterft in een gemeenebest?
Doen zien, hoe, door 't geweld van opgeruide golven,
Uw heil, zoo wel te land als water, wordt bedolven
In eenen jammerkolk van 't smertlykste ongeval?
Heeft u het oorlogsvuur ooit min, dan Portugal,
Geblikseemd in het oog? Geleerd, in bange tyden,
Hoeveel een vrye hals van 't slaaffche juk moet lyden,

Toen

(1) Verheerlijkt en Verned. Portugal, bla. 76.

Toen dwingende overmagt den ondergang u zwoer!
Ziet gy thans half Euroop niet gansch in rep en roer?
Ja, uwe buren zelfs malkanderen beslooken,
Te lande en op den vloed, dat veld en golven rooken?
Doch al die rampen, al die bittre tegenheên
Zyn slechts kastydingen, geen straffen; neen, o neen (1)!

Regt profetisch is de taal, die hij vervolgens voert:

Tot hiertoe heeft u God, uit vaderlyk meêdoogen,
Van ver getoond, hoe ver 't ontzaggelyk vermogen
Des uitgerekten arms van zyn misbruiks geduld
Kan reiken, als zyn wrack 't heelal met schrik vervult,
En 't vreeslyk slagzwaerd zwaeit, dat dorpen, vlekken, steden,
Ja, landen gansch verwoest. Brengt zulks u niet tot reden;
Wat reit 'er dan de straf van een' vergramden God,
Wiens toren 't al verveert? ô Allerdroevigst lot!
Straks ziet gê vlam en zwaerd veel duizenden ontzielen;
De doodelyke pest uw vee geheel vernielen;
Door toomeloos geweld, uw zeevaert geschosseerd;
Uw koopmanschap geworgd; u tot in 't stof verneerd,
Ja, ligt nog het verwoest dan 't ryk der Portugezen.
Och! hoe verschriklyk wil uw val, ô Neêrland! wezen (2)!

Des dichters voorspelling, aangaande het lot van *Nederland*, is maar al te zeer vervuld geworden.

Inderdaad, dit dichtstuk onderscheidt zich u vele opzigten zeer voordeelig boven vele voortbrengselen van zijne zoetvloeijende, tot in het oneindige beschaa-

(1) Verheerlijkt en Verneêr. Portugal, blz. 81.

(2) Ibid. blz. 82.

ſchavende tijdgenooten, en men ziet dat DE HAES al den aanleg had om een' uitſtekend' dichter te worden, als hij ſlechts zijne genie in plaats van grillige en beuzelachtige taal- en dichtregelen gevolgd had.

Volgens het getuigenis zijner weduwe, voor de uitgave zijner *Nagelaten Gedichten*, heeft hij de meesten onder hevige folteringen van kwalen en ongemakken opgeſteld. Genoegzaam vijf jaren was hij van het gebruik zijner beenen beroofd, en het vele zitten vooroorzaakte hem eene ſmartelijke nierkwale; roerend ſchetst hij zijn' deerniswaardigen toeſtand:

Een val, uit ſtruikling' (leent uwe ooren,
ô Menſchen, die nog ſtaet!) geboren,
In 't ſlaepvertrek, op effen grond,
Had my byna de helft der beenen,
Ja myn gezondheit gansch met eenen
Ontnomen, en myn' geest gewond.
Dus kreupel, zwak en neêrgeſlagen,
Verſleet ik, zittend, meer dan achttienhonderd dagen.

Dit zitten lei den eerſten ſteen
Van zoo veel bang geſteens, geween,
En taele ſlym, die menigmalen
Het vochtafvoerende ingewand
Toedamde met een' damm' van zand
En ſteen, dat ik naeuw aêm kon halen,
Eer my, tot ligtnis in dien nood',
Een luttel bloeds, of gruis, of ſcherpe ſteen ontſchoot.

Hoe

Hoe wrong ik, onder 't knarsentanden
En jamren, vaek de klamme handen!
Het bange en uitgeperste zweet,
Van 't worstlend' ligchaam, vaek bekropen
Door selle koortzen, afgedropen,
Geruigde myn te hitter leet
En smert, *die*, tot een 't hart *gedrongen*,
't *Medwarige* oog zoo vaek een' tranenvloed ontwrongen.

Dan riep ik, tot den dood toe bang,
Hoe lang, ô God, och! och! hoe lang
Zal uw genade en bystand dralen,
In 't zalven van zoo groot een pyn!
Hoe lang moet *ik ter prooie zyn*
Van zulke folterende kwalen?
Gy weet, gy ziet hoeveel ik ly,
ô Nierbeproever! sta, ei sta myn zwakheit by (1)!

Gelukkig echter werd hij van deze vreesselyke kwaal genezen door het middel der Engelsche jusser STEPHENS, in *1739* bekend gemaakt (2).

Wij zullen dit artikel besluiten met het volgend geestig bijschrift

OP HET PAKHUIS DER OOST-INDISCHE COMPAGNIE, TE ROTTERDAM.

Dit is de aloude korf, daer Neêrlands waterbyen,
Van Indus kruidwarande en kust, voor lange tyên,
Den honig en het was verzamelden by een.

Dat

(1) Verscheide Gedichten, bis. 134. Vooraf gaat, bis. 129, een gedicht behelzende eenige *Stichtelyke Bedenkingen na het lezen van een' grooten steen.*

(2) Ibid, bis. 184.

Dat land- noch waterplaeg haer vleugels ooit moog' korten,
Opdat zy jaerlyks daer haer' dierbren honig ſtorten,
Ten ſteun der koopmanſchapp', tot nut van't algemeen (1).

HAES (JOAN DE), vader van den voorgaanden, werd insgelijks te *Rotterdam* geboren, den 3 November 1685, en overleed aldaar den 12 Februarij 1723. Hij was een welgezeten koopman, en een wakker voorſtander der geleerdheid en fraaije letteren, die hij zelf beöefende, op het voorbeeld van zijn' vader, wiens Gedichten hij in 1711 met eenigen der zijnen in het licht gaf, zijnde zijne overige gedichten na zijn' dood door den dichter POOT in 1724 tot de drukpers bevorderd met eene voorrede, waarin hij het volgende getuigenis van hem aflegt: „Dat hy, als erfgenaem van den yver en geeſt „zyner beroemde voorouderen, en vyf talen kun„digh, vloeijend is van ſtyl, fraei van gedachten, „gelukkigh in 't uitdrukken derzelve, en, in rym „en onrym, de Nederduitſche ſpraek zulx op hac„ren hoogſten trap voert van nette ſierlykheit, dat „men met reden mogt twyfelen, of iemant, zoo „lang Hollant Hollant zyn zal, hem hier in gelyk „zal wezen (2)."

Het is ons onbegrijpelijk hoe POOT met zoo veel ophefs melding heeft kunnen maken van een' man wiens

(1) Nagelaten Gedichten, blz. 102.

(2) Reeds zijn zoon, de voorgaande FRANS DE HAES, logenſtrafte deze wanderige grootſpraak, door zijn' vader en grootvader in dichterlijke bekwaamheden ver te overtreffen.

wiens verdiensten als dichter en letterkundigen met die van zijn' grootvader BRANDT noch die van zijn' overgrootvader VAN BASELE te vergelijken zijn, en wijders te verklaren „dat zyne schriften gehart en „en in stant zyn om de eeuwen en allen wederspraek „rustigh te verduuren." Dit laatste althans had POOT geheel niet; ten minsten wij hadden moeite om 's mans in 1714 gedrukte berijmde geschiedenis van *Judas den Verrader* en zijn' *Jonas den Boetgezant*, die in 1723 het licht zag, op te sporen, en vonden beiden onder een' hoop oude boeken, tot scheurpapier bestemd. Wij hebben beiden werken — inzeien (dezen was van ons geduld niet te vergen), en ze aan hunne bestemming te rug gegeven.

Ondertusschen overtreft hij zijnen vader toch in dichtvermogen, gelijk hij weder op zijne beurt door zijn' zoon overtroffen werd, zoo dat de dichtkunst in dit geslacht, bij hare algemeene verachtering in de achttiende eeuw, in eene omgekeerde reden vorderingen maakte. Deze meerdere bekwaamheid van JOAN boven zijn' vader FRANS DE HAES blijkt in beider *Tuinzang* op de wijze: *o Kerstnacht!* enz. Die van den vader (1) behelst eenige koude, berijmde vrome medicatiën, zonder ziel of leven; die van den zoon, heeft, ja, ook wel dezelfde theologische houding, doch doet zich bevalliger en losser voor,

(1) J. DE HAES, Mengeldichten, blz. 22.

voor; ten minſten het ſtukje behaagt ons genoegzaam om hetzelve hier af te ſchrijven:

Myn ziel het ſtadtsgewoel ontweken
Zoekt in deze aengename ſtreken
De ſtilte en eenzaemheit, beluſt
Tot hooger kennis te geraken,
En zich onnoozel te vermaken
Op 't lant in ongeſtoorde ruſt.

Hier zoeke ik ſchatten te vergaren,
Die zelfs geen roeſt verſlindt van jaren,
Hier zoeke ik ſchatten voor 't gemoet;
Terwijl vaſt veele aerdſche ſlaven
Aen 't hof en in de ſteden draven
Om ydele eer en weereltſch goet.

Hier komt de voglenzang myn zorgen
Verdryven in den vroegen morgen,
Terwyl het alverquikkend licht
Myn hof verguldt met ſchooner ſtralen,
Dan 't gout de koninglyke zalen,
En 't al verheugt door zyn gezicht.

Hier komen my de nachtegalen
Met keur van hun gezang onthalen,
En nooden om myn' Scheppers lof
Te zingen, en met morgenklanken
Den allerhoogſten Godt te danken,
Die 't alles ſchiep uit aerde en ſtof.

Myn hart ontluikt hier met de rozen,
Die 's morgens verſch ontloken blozen
En 't oog vermaken door haer kleur,

Met

Met perlen van de lucht geladen,
By *druppelen* op alle bladen
Gespreit en bloemen fris van geur.

Hier zie ik myne tafel pronken
Met nuft my van het land geschonken,
Dat koninglyke spyzen tart.
Hier ga *ik 't onkruit in* zyn groeien
Met mynen bovenier besnoeien,
Hy in den hof, ik in myn hart.

Hier leve ik in myne akkerwoning
Gerustet dan een vorst of koning.
Het zy ik in myn boekvertrek,
Beluft om wysheit op te zoeken
En godtsvrucht uit gewyde boeken,
Met stomme *raetsliën* hou gesprek.

Het zy ik na deze oefeningen
Vermaek scheppe in bespiegelingen,
En neergezeten onder 't lof
Van hemelhooggewassen linden
De ware *rust en vreugt kan vinden*
Met myn gedachten in myn' hof.

De minste bloem draegt ook de merken
Van 's hemels wonderbare werken:
Die blinken in het minste kruit,
Schoon wy 't met voeten zelfs betreden
En niemants brein het kan ontleden,
Tot glory van den Schepper uit.

Hier kan de palm my lessen geven
Om rustigh in dit brosse leven

Den fellen ſtorm van tegenſpoet
En weereltrappen te braveren.
Hier kunnen lelien my leeren
Een zuivre blankheit van gemoet.

Hier leert kamille ootmoedigheden
Kamille, die, hoe meer vertreden,
Hoe aengenamer geuren ſpreit,
Zelfs voor die haer met voeten traden,
Leert my geen vyanden te ſchaden,
Al woedden zy met onbeſcheit.

Zoo kunnen rozen, die in 't pryken
De kroon van alle bloemen ſtryken,
Van hare ſtelen afgerukt
Door hare geur ook 't hart verquikken,
Dat ſchier van ſlaeute ſcheen te ſtikken,
Van hem, wiens hant haer had geplukt.

De zonnebloem, die met hare oogen
De zon ſteets volgt aen 's hemels bogen,
Leert my myn woorden en myn daên
En mynen wil en alle plichten
Alleen naer 's Hoogſten wil te richten,
Ontvout in zyne onfaelbre blaên.

Hier leere ik uit zoo vele bloemen,
Die, 's morgens, om haer kleur te roemen,
Als ſtarren blonken op een ry,
En 's avonts door de noordervlagen
Van hare ſtruiken zyn geſlagen,
Hoe ſnel myn leven vliegt voorby.

Wat mag de menſch zyn hoop dan bouwen,
En op zyn ſterkte en kracht betrouwen?

Wat

Wat ſtoft hy op een' hoogen ſtaet,
Op ſchoonheit, of op jonge jaren,
Daer 't leven afvalt, als de blaêren,
En als een bloem van 't veld vergaet?

Dus ſtrekken kruiden, bloemen, planten
Myn rechters en myn predikanten.
Dus vinde ik hier het hoogſte goet,
Het allerwenſchelykſt op aerde,
Daer Kreaus ſchat voor wykt in waerde,
Een vergenoegt en ſtil gemoet.

Gelukkigh, die dit heil kan vatten
En op zyn rechte waerde ſchatten,
Die op zyn' akker wel te vreên,
Daer geen Sirenen hem verleiden,
Leeft van de weereld afgeſcheiden,
Minſt in deze eenzaemheit alleen!

Gelukkigh, die al zyne dagen
Zoo vreedzaem mag ten ende dragen,
Daer hem geen zorg of onruſt deert;
Terwyl zyn ziel in 't eeuwigh leven
Van d'aerde alreê is opgeheven,
En met haer' Schepper daer verkeert;

Terwyl hy d'uur vaſt blyft verbeiden,
Die 't lichaem en de ziel zal ſcheiden,
Geruſt, geſaten in zyn' Godt,
Tot dat hy opgevoert naer hoven
Verhuiſt naer 't eeuwigh hof der hoven
En ſmaekt het allerzalighſt lot (1).

De

(1) J. DE HAES, Mengeldichten, 8vo blz. 21, 4to blz. 91.

De HAES had het leven van zijn' grootvader GERRAERT BRANDT beschreven, en kort voor zijn' dood voltooid; eerst in 1740 kwam dit werk door de zorg van JAKOB SPEX in het licht, met bijvoeging van al de lijk- en lofdichten op BRANDT en eenige zeer lezenswaardige brieven van beroemde mannen, inzonderheid van J. VOLLENHOVE, aan hem, benevens zijne *Verhandeling over de Geveinstheid*. Dit werk was inderdaad een aangenaam geschenk voor onze letterkunde. BRANDTS leven is in denzelfden stijl opgesteld als diens leven van VONDEL, hetwelk DE HAES zich tot model schijnt genomen te hebben.

HAGEDOORN (ADOLPH HENDRIK). Wij zijn in de onzekerheid of deze nog onder de levenden verkeert; blijkens een gedicht, gevonden wordende in zijne in 1794 uitgegeven *Gedichten* (1), was hij toen vijftig jaren oud, dus in 1743 of 1744 geboren, en zou thans bij de tachtig jaren oud moeten zijn; alleen omdat wij sedert dien tijd niets meer van hem gezien hebben, is het dat wij hem als niet meer bestaande aanmerken, en hier melding van zijn' dichtarbeid maken.

Behalve eenige stukjes met B. FREMERY, J. P. VAN HEEL en D. VAN STOLK in 1788 te *Dordrecht* uitgegeven, onder den titel van *Gemengde Dichtproeven van eenige letterlievende vrienden*, gaf hij zijne straks gemelde *Gedichten* in 1794 te *Rotterdam*.

(1) Blz. 176.

dam in het licht, met eene voorrede, waarin hij op eene wijsgeerige beöefening der dichtkunde aandringt, niet zoo zeer op eene redeneerkundige en bespiegelende wijsbegeerte, maar op dat geen wat men na dien tijd in *Duitschland* natuurphilosophie heeft beginnen te heten.

Zeker mag een dichter zoo min een vreemdeling zijn in het gebied der wijsbegeerte als in de geschiedenis of eenige andere wetenschap, zonder dat wij evenwel het nut inzien dat hij met de *tourbillons* van DESCARTES, de zonnevlekken van GALILEI of de *monaden* van LEIBNITZ op een haar bekend is. De dichter kan naar ons begrip de schoonheden der natuur en den aard en de hoedanigheden der schepselen treffend schilderen, zonder dat hij dezelven bij hunne Linnæische namen behoeft op te tellen. Het komt ons voor dat de wijsbegeerte der poëzij eene *Philosophia popularis* behoort te zijn, en dat een dichter de zon in verzen gerust kan laten op- en ondergaan en eene reis rondom de wereld doen, zonder eerst COPERNICUS te vragen of het wel waar is.

HAGEDOORN behoorde tot het likkende en beschavende kransje van B. PREMERT C. F. en was lid van het Haagsche dichtgenootschap; dat beide deze omstandigheden invloed op zijne dichtoefeningen hadden, ziet men klaar; zijne dichtader had dus telkens een' gestremden, of ten minsten anders gewijzigden loop dan de natuur haar scheen aan te wij-

wijzen; echter was zijn dichtvuur vrij wat verwarmender dan dat van zijn' vriend FREMERY, onder het lezen van wiens ſtijve en nette verzen men begint te klappertanden. Hoe diep nogtans onze voorſtander der natuurphiloſophie in de dichtkunst de natuur beſtudeerd heeft, blijkt reeds in het begin van het eerſte dichtſtuk in dezen bundel, waar hij ſpreekt van een kroost,

dat hijgend naar den zogvloed watertandt (1).

De natuur, als hij haar had geraadpleegd, zou hem onderrigt hebben dat een zuigend kind nog geene tanden heeft, en dus niet kan watertanden.

Mijn onvolkomen herſenwerk
Mogt ook, bij kenners, lof behalen,

zegt hij (2): dat was ongelukkig genoeg; „kenners," die „onvolkomen" arbeid met loffpraken vereeren, men geloove dit vrij, zijn de regte kenners niet; dezen handelen ten aanzien van onvolkomen dichtſtukken op den huidigen dag nog eveneens als ten tijde van HORATIUS (3), en prijzen ſlechts de volkomenen.

Aan metaphoren en andere dichterlijke ſieraden is er in zijne dichtſtukken geen gebrek, ſomtijds een al te weelderige overvloed, die wel eens onge-

(1) Gedichten, blz. 4. (2) Ibid, blz. 179.

(3) *De Arte Poët*, blz. 445—449.

gepast ten toon gespreid, somtijds ook geheel *mal-à-propos* aangevoerd wordt; sommigen hebben zelfs iets raadselachtigs, gelijk „schaduwtegenvoetelingen (1)," hetgeen men in geen woordenboek door *antipodes* vertaald zal vinden, die toch daarmede bedoeld worden; „Genaverborgenheden (2)" is onzin, waaraan geen gezond denkbeeld te hechten is, en behoort onder de *sesquipedalia verba*, die veel schijnen te zeggen, en eigenlijk niets zeggen (3).

Niettemin hebben zijne gedichten veel schoons en verdienstelijks, dat wij in geenendeele willen miskennen; in dat, getiteld: *De Slag bij Nieuwpoort*, zijn inderdaad krachtige en stoute partijen; de volgende couplетten daaruit behagen ons ongemeen:

Thans geest de Oranjevorst, met frisschen leeuwenmoed,
De schriklijke oorlogsleus, door 't lossen der musketten,
't Gerucht der wapenkreet, het brommen en 't geloei
Der stommelende trom en schorre veldtrompetten;
Een vreeslijk krijgsrumoer, gehuwd aan naar gezucht,
Beroert de dunne lucht;
't Gehoorvlies wordt verdoofd door 't briesschen van de paarden,
Het buldren van 't kanon, bezwangerd met den dood,
't Gegons van 't snorrend lood,
't Geklikklak van 't helmet en 't klettren van de zwaarden.

De

(1) Gedichten, blz. 115. (2) Ibid, blz. 179.

(3) Zoo noemt hij blz. 140 den slaap „geneesheer der natuur," even als of de natuur aan krankheid onderhevig was, en een' doctor noodig had. Men moet raden dat hij wil zeggen: ô Slaap, dien de natuur ons als een' geneesheer schenkt.

De legers, aangerukt met krijsfend veldgeschal,
Biên aan elkaêr het punt der uitgetogen klingen,
't Schuimbekkend oorlogsros rent over berg en dal,
En zoekt stoutmoedig door slagorden heên te dringen.
De roode krijgshaan kraait door 't poffend schietgeweer,
Op 't zwaaien van de speer,
De strandkorst schudt en scheurt, de duingebergten kraken,
De buskruitrook verdikt, en vliegt het middaglicht
In 't gloeiend aangezicht,
En 't luchtruim schijnt alôm van vuur en vlam te blaken.

De wreede moord rinkinkt, en weidt en woedt in 't rond,
Hem volgt de holle dood met scherpe wolventanden,
En oogst van lijken dekt den loverlozen grond,
En 't stroomend menschenbloed bepurpert de oeverzanden;
Het kermend weegeklag klinkt over 't stuivend veld,
Hier sneeft een oorlogsheld,
Daar stort een hijgend paard, doorwond aan all' zijn leden,
Deez' wordt het been gekneusd door 't aangedreven lood,
Die worstelt met den dood,
En wordt in 't gulle zand door 't trapplend ros vertreden.

Zoo woedt Vezuvius, door wind en vuur geperst,
En klaagt en huilt en bromt in holen en spelonken,
Tot hij met donder, dreun, met krakende aardschok berst,
En lavabrokken spuwt met gloênde blikfemvonken,
Dan stijgt een pekfmook naar 't beneveld starrendak,
De berg geeft krak op krak,
Hij splijt de rotzen, smelt kristallen en metalen,
Slokt gansche steden in, verbreedt de ontroerde zee
En doet den mensch en 't vee,
Door zwaveldamp verstikt, in 't zinkend aardrijk dalen (1).

De

(1) Gedichten, blz. 38.

De beide stukjes, *Aan de Drontenschap* (1) en *Aan den Nijd* (2), bestaan uit een [illegible] van scheldwoorden en verwijtingen, waarbij niet weinig oude koejen uit de stoot gehaald worden; zullen zij een goed effect doen, dan moet een vischwijf met de handen in de zijden er tusschen.

HAKEN (HENDRIK VAN). De Heer [illegible]DIJK (3) heeft, nog weinig tijds geleden, ons dezen doen kennen als een' dichter uit de [illegible] eeuw, het naast aan MAERLANT en een' tijdgenoot van MELIS STOKE. Zijn werk is in den *Leiden Spiegel* ingevlochten met deze vermelding:

Van hyeusele / heine van aken /
Die wel dichter [illegible] maken /
God hebbe die ziele daer /
Maerlant beide twee verselder:
„Uyeut die werken [illegible] gesacht /
„Selden vonden / sam [illegible].
Hy seide waer / dat [illegible]:
Uyeum es te [illegible] quaet;
Maes gerecht uyeum / na myn d'sinen /
En es niet verwycht so [illegible] /
Want die [illegible] uyeum begheert
Om een [illegible] dat hy heeft
Ghebaen teghen sijn ghelief /
En [illegible] dien uyeum [illegible].

(1) [illegible], bl. [illegible]. (2) [illegible], bl. [illegible].
(3) [illegible], bl. [illegible]

Uit dezen *Leeckenspiegel* deelt de Heer BILDERDIJK verder 's mans gerijmde verhandeling over de dichtkunst mede, en wel het fragment, handelende Hoe dichteren dichten selen / ende wat sij hantueren selen. zwij (1) het welk inderdaad om het gezond verstand dat er in heerscht, bij en met den eenvoudigen toestand van hetgeen men toen dichten noemde, de Heer BILDERDIJK met regt merkwaardig noemt.

HALEWIJN (FRANÇOIS) was lid van het Leydsche Dichtgenootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, in welks werken ook eenige stukjes van hem gevonden worden. Afzonderlijk bestaat er van hem, behalve eenige losse gelegenheidsstukjes, een bundeltje, getiteld: *Poëtische Uitspanningen*, te *Leyden* in 1771 gedrukt. Hoe poëtisch de stukjes zijn, daarin vervat, en hoe gepast derhalve het adjectief dezer Uitspanningen is, zullen wij den lezer zelven laten oordeelen uit een stukje, welks onderwerp althans eene poëtische behandeling vordert, namelijk:

DE DICHTKUNST.

Wie doet de zwervende gedachten
Voortvliegen naar 't onmeetbaar hoog;
Ja, streven, als op arendsschachten,
Den loggen stofbol uit het oog (2)?

Wie

(1) T. a. p. blz. 149.

(2) Bijaldien iemand ons deze vragen voorhield, en wij *le mot de l'énigme* niet hadden, zouden wij natuurlijk antwoorden: Een droom, in welken men zich verbeeldt te kunnen vliegen.

Wie kan het wreed gemoed verzagten
Van hem, wien een leeuwinne zoog (1)?
Wie was 't die 't hert, door eigen krachten,
Naar lust tot rouw of vreugd bewoog (2)?

Wie hoedt der braave naam voor sterven,
En schenkt de faam gedurig stof (3)!
Wie maalt der helden roem en lof

Met schoone en onuitwischbre verven,
En stelt de deugd 't behaaglijkst voor
Dan d'ed'le Dichtkunst (4)?

Nu is het uit, niet waar? — ô Ja! maar het rijm moet ook zijn' eisch hebben, en dus volgt er heel fierlijk nog:

rijk van gloor (5).

HA-

(1) Ongetwijfeld de geenen die met verschenrende dieren op de hermissen rondreizen; want men ziet dan hoe gemeenzaam deze lieden met de geenen omgaan, die leeuwinnen gezogen hebben.

(2) Naar *lust* tot rouw of vreugd wordt eigenlijk het hartmuit bewogen, maar onmiddelijk tot rouw of vreugd, en dit doen alle droefheid of blijdschap wekkende ontmoetingen des levens.

(3) *Dignum laude virum Musa vetat mori*: het is wenig doch HALEWIJNS Muse zou handen vol werks daarmede hebben. Het is overigens het nieuws van den dag, hetwelk der faam gedurig stof verschaft.

(4) Der helden roem en lof wordt het best door de zegenrijke gevolgen van hunne daden verkondigd; en of de deugd juist door „d'ed'le Dichtkunst" het behaaglijkst voorgesteld worde, gelooven wij zoo onbepaald niet als HALEWIJN dit hier *affirmativ* vraagt, die waarlijk met zijne gedichten daarvan het voorbeeld niet geeft.

(5) Poëtische Uitspanningen, bis 66.

HALEWIJN doet wel dat hij ons waarschuwt dat deze Uitspanningen poëtisch zijn; het zou anders iemand niet zoo terstond in het oog vallen.

HALMA (FRANÇOIS) werd geboren den 3 Januarij 1653 te *Langerak* over de *Lek*, in de provincie *Utrecht*, alwaar zijn vader, REINIER HALMA, predikant der Hervormde gemeente was. Na den dood zijns vaders, in 1660, begaf zijne moeder zich ter woon naar *Utrecht*, alwaar FRANÇOIS naar de Latijnsche schole gezonden en tot den predikdienst bestemd werd. Een zamenloop van omstandigheden onttrok hem echter aan de studiën, en hij leide zich met ongemeenen ijver toe op het aanleeren van den boekhandel, waarbij zijne verworven taalkennis hem bijzonder te stade kwam. Toen de Franschen in 1672 *Utrecht* bezet hielden, verkeerden in zijn' meesters winkel dagelijks eenige voorname Fransche officieren, mannen van letteren en geleerde lieden, die, de Nederduitsche taal zoo min verstaande als zijn meester de Fransche, in hem, door middel van het Latijn, een' geschikten tolk vonden; nemende hij van zijnen kant deze gelegenheid waar om zich verder in het Fransch te bekwamen, en door vertalen daarin verder te oefenen.

Nadat de Franschen *Utrecht* ontruimd hadden, nam hij zelf in 1674 den boekhandel bij de hand, en trad in huwelijk met MACHTELD POS, bij wie hij tien kinderen, zes zonen en vier dochters, won. Als boekverkooper verwierf HALMA

wel-

weldra even grooten roem als geleerde, wordende geacht en geëerd door de vernaardste geleerden binnen en zelfs buiten ons land, en daaronder de Hoogleeraar GRÆVIUS, die zijn' *Thesaurus antiquitatum Romanarum*, in twaalf deelen in folio, bij hem en PIETER VAN DER AA in 1694—1699 liet drukken, welk kostbaar werk uitmuntend is uitgevoerd. Het geluk liep hem mede, en hij nam gedurig meer toe in aanzien en vermogen, zoo wel als in geleerdheid en kennis der fraaije letteren. Weldra werd hij tot Academiedrukker te *Utrecht* aangesteld, en leefde aldaar ruimbemiddeld en vergenoegd tot 1699, wanneer hij zijn' boekhandel naar *Amsterdam* overbragt, en denzelven aldaar met verdubbelden ijver voortzette en uitbreidde. Ook hier genoot hij de vriendschap en omgang der aanzienlijkste en geleerdste ingezetenen, en zocht zijne uitspanning in de beoefening der dichtkunst, hierin niet weinig aangemoedigd wordende door VOLLENHOVE, MOONEN, ROTGANS, HOOGSTRATEN en andere beroemde dichters zijne tijdgenooten, met wie hij in vriendschappelijke betrekkingen stond. Zijne dichtstukken waren meest van ernstigen en godsdienstigen inhoud; ook het verbeterd Psalmgezang trok zijne aandacht: zijne berijming van *Davids Harpzangen*, eerst in 1707, en vervolgens in 1717 met muziek gedrukt, droeg de goedkeuring der kenneren weg (1).

In

(1) J. VAN DUREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, 2 Deel, bl. 221.

In 1710 benoemden de Staten van *Friesland* hem tot Landſchapsdrukker, welke bediening HALMA in dank aannam, en zich te *Leeuwarden* nederzettede, alwaar hij insgelijks in den boekhandel een onbekrompen beſtaan en in de letteroefeningen zijn' lust en uitſpanning vond, gevende van tijd tot tijd verſcheiden nuttige en goed beärbeide werken in het licht, waaronder zijn *Woordenboek van het land Kanaän* en het *Tooneel der Vereenigde Nederlanden* bijzondere vermelding verdienen. Het laatſte bragt hij ſlechts tot de letter W, wanneer de dood een einde maakte aan zijn nuttig en werkzaam leven op den 13 Januarij 1722, zijnde het werk voltooid en in 1725 uitgegeven door M. B. VAN NIDEK, in twee deelen in folio. Zijn *Fransch en Nederduitsch Woordenboek* wordt van ſommigen boven dat van P. MARIN geſchat.

Zijne gedichten, behalve de zoo even gemelde Pſalmberijming, beſtaan in twee boekdeelen, het eene getiteld: *Heilige Feestzangen*, gedrukt in 1708 is, benevens zijne *Bybelſche Mengelzangen*, herdrukt in 1718. De titels berigten ons reeds van welken inhoud de daarin vervatte dichtſtukken zijn. Zij laten ja zich geleidelijk lezen, maar halen lang niet in ſierlijkheid en kracht van uitdrukking bij de bijbelſche dichtſtukken van BAKE. HALMA bond zich te zeer aan den letterlijken tekst der verouderde Nederduitſche Bijbelvertaling van 1619, en werd daardoor ook al te duidelijk, ſtijf en prozaïsch; ook ver-

valt hij niet zelden in nuttelooze uitweidingen en eene vervelende wijdloopigheid, waarin hij zijn onderwerp geheel uitput; bij voorbeeld in zijn gedicht *De Algemeene Wereldvloed* telt hij de dieren met namen op, die in de ark gingen, even als of hij een' gerijmden catalogus leverde van een naturaliën-kabinet, op deze wijze:

Hier treden paerden, hoog beroemt door moedt en sterkte,
In 't oorlog afgerecht, of onder 't juk gebragt;
Met leeuwen, naar de plaats die 't hoog gebiedt beperkte,
En 't dier rhinosseros met zyn geschubde vacht.
De felle tygers, met de luipaarts en de beren,
Op vee en menschenvleesch, naar hun natuur, verhit,
Zien wy met schapen hier in maatschappy spanseren,
Als of zy met beraadt bedoelden 't zelve wit.
Dan volgen elants, met de wrede panterdieren,
En olyfanten, groot van lichaam en vernuft:
De kneijen, net gepaart met zwaargehoornde stieren,
Zyn t'zamen 't voorwerp daar het menschlyk brein voor sust.
De loze vossen, met de borstlige everzwynen,
De vlugge herten, met hun takkig kroonsieraadt,
En vadzige ezels zienwe ook in den reex verschynen,
En trekken naar de plaats daar 't arkgevaarte staat.
De draken, opgepreft uit onbewoonde wouden,
Met honden, apen, ende wolven, fel van tandt,
Ook duinkonynen, die zich in de holen houden,
En hazen, ziet men hier, met al 't geteelde op 't landt (1).

Daar

(1) Bybelsche Mengelzangen, blz. 8.

Daar komen d'adelaars aanſnorren op hun pennen,
De keizer van 't gevogelte, en 's keizers wapenbeeldt (1):
De valken, die zich tot vermaak der jagt gewennen,
Met reigers, in den top van hoog geboomt geteelt.
De kranen, oijevaars, en ſperwers, ravens, gieren,
Met papegaaijen, en het aklig uilgebroedt,
En kraaijen ziet men op hun vlugge wieken zwieren,
Met nachtegalen, tot lyfsſchutting voor den vloedt.
Zelfs muſſen, vinken, en alle andre wildtzangsvogelen,
Ook nyvre byen, met al dat zyn vierken roert,
Dryft hier by zeven paar op uitgeſpreide vlogelen,
Totdat zy door de lucht in d'arke zyn gevoert.
Het onrein ongedierte, op 't landt gewoon te leven,
Van rotten, muizen, en al 't geen vergiftig heet,
Zien wy by paren ook zich naar het ſchip begeven,
Door 't Goddelyk beſtier, voor 't naderende leet (2).

Dit gedicht is overigens ver beneden het hier voor medegedeelde van F. DE HAES, over hetzelfde onderwerp, wat de poëtiſche ſchildering betreft; zoo is ook zijn *Ondergang van Sodom* (3) niet te vergelijken met HOOGVLIETS meesterlijke beſchrijving van deze verſchrikkelijke gebeurtenis (4).

Men zal ons niet vergen dat wij iets afſchrijven uit HALMA's *Dichtkundige Uitbreiding der Profeten* JOËL, OBADJA, NAHUM, ZEPHANJA en MALACHIAS;

(1) Dezen regel zou men dienen te lezen:
De keizer van 't gevoog'te en 's keizers wapenbeeldt.

(2) Bybelſche Mengelzangen, blz. 9.

(3) Ibid, blz. 41.

(4) Abraham de Aartsvader, VII Boek.

CHIAS; liever doen wij zulks uit zijn' *Vredezang*, vervaardigd bij gelegenheid van den vrede van 1713, welk gedicht inderdaad krachtige en schilderachtige plaatsen heeft; wij nemen tot besluit van dit artikel daaruit over de volgende

BESCHRIJVING VAN EEN' VELDSLAG.

De ruiterscharen, op het briesschend ros gezeten,
Met sabels in de vuist, staan vleugelswyze op 't veldt,
Daar 't voetvolk tusschen rukt, op 's vyands magt gebeten,
Terwyl het moedig hart van hete gramschap zwelt.
Het donderend metaal staat voor de legerknechten,
Of tusschen beiden in, tot barstens toe bevrucht,
't Vuurbraken zal, naar 't schynt, dien dag 't krakeel beslechten,
Terwyl het doodlyk loot giert door de dunne lucht.
Maar neen; dit krygsmuzyk is 't voorspel van het slagten,
(Hoewel het duizenden betalen met de doodt).
Men losst het klein geweer, en toont daarop zyn krachten,
In 't zwaaijen van de kling, waardoor de strydt vergroot.
Gelyk een luchtorkaan losbarst aan alle kanten,
En in zyn dwarling 't al vernielt wat hem ontmoet,
Zoo woelen ondereen de dappre krygsverwanten,
Totdat zy 't weelig veldt bepurpren met hun bloet.
De drommen dringen op elkanderen als zwarmen
Verbitte byen, die elkandren gaan te keer,
Met d' angelen vooruit, en 't roeren van hare armen,
Totdat zy sneuvelen door 't wederzyds geweer.
De paarden briesschen op het klatren der kartouwen,
En 't schittrend blixemvuur, dat zich rontom verspreidt,
Men roert den sterken arm met steken, schieten, houwen,
En toont, door groot beleidt, zyne oorlogskundigheit

Hier

Hier wordt'er een by 't haar of by de keel gegrepen,
Terwyl de hanthus wordt op buik of rug geslaakt;
Daar zietmen helden uit het hoefgetrappel slepen,
Wier ziel is heel of half door 't wonden uitgebraakt.
Men tast elkandren aan by 't kleedt, of by de lokken,
Terwyl de dolk het hart en 't ingewandt doorboort,
En 't slagveldt wordt bewolkt van stof en vederylokken,
Van 't puik der dapperen, in 't lauwe bloet gesmoort.
Hoe gilt het veldtgeschrei! hoe dobberen de trommen!
Hoe klinkt het veldtklaroen, door't schietrumoer gescheurt!
Hoe vliegt de handtgranaat, en sloopt geheele drommen!
Hoe kermtmen onder 't ros, door niemant opgebeurt!
De sabels schaarden op helmet en bekkenelen,
De standaarts ploffen met de voerderen in 't zandt:
Veel scharen moeten zich in 't krygsrumoer verdeelen,
En scheuren, door de magt des vyandts overmant.
Niets toomt het woeden in, zoolang men 't zwaerdt kan voeren,
Of alsmen schietgeweer en bajonnet gebruikt;
Het aardryk schynt zich door 't gedaver om te roeren,
Terwyl de magt van 't heir te deerlyk wordt gesnuikt.
Het slagveldt zwemt in 't bloet van zooveel duizent braven,
En leit met lyken, of zieltoogenden bezaait,
Ontwaadt, door plonderzucht, tot aas voor gier en raven;
Zoodat de Doodt een' oogst van helden heeft gemaait.
Wie kan den jammerstaat beschryven der gewonden?
Wie meldt ooit naar vereisch hun naarheit en geklag?
Nauw word'er door een' arts van hondert een verbonden,
Zoodatmen voor 't gezicht nooit droever jammer zag.
d' Een mist een arm of been, of is door 't loot verbryzelt,
Een ander is de streng van 't ruggegraat aan tweën;
Hy, die terstondt in roem noch wierdt in top gevyzelt,
Braakt nu zyn moede ziel met zuchten en gesteen.

Daar

Daar zyn 'er die het hooft gekloofd zyn door het slagzwaardt,
Of die de handen zyn in 't stryden afgekapt;
Doch andren schynen noch tot grooter ramp gedagvaart,
Als die, verminkt van 't staal, voort half zyn doodt gerapt,
Men ziet 'er die 't gedarmte inhouden met hun handen,
Dat door een' sabelslag is uit den buik gescheurt;
Terwyl men zelfs den grondt ziet knagen met de tanden,
En 't wederzydsche heir dus 't smartlyk lot betreurt (1).

HALMAEL (HENDRIK VAN). Van dezen bestaan niet minder dan tweeëndertig tooneelstukken, meest blijspelen (2), sedert 1699 tot 1714 in 4to gedrukt en uitgegeven onder zijne zinspreuk: *Purgat et Ornat*, staande op de kam in het titelvignet. Deze vruchtbare blijspeldichter heeft echter oneindig minder verdiensten dan ASSELYN, BERNAGIE of LANGENDYK.

HALMAELE (CORNELIS VAN) is opsteller van een stukje, getiteld: *Algemeene vreugde ter altyd aangename gedachtenis van het 47 verjaren van* Z. D. H. WILLEM III, *gevierd* 1698.

HAMELAU (JOHANNES) werd geboren te *Amsterdam*, den 23 Maart 1737, was predikant eerst bij de Luthersche gemeente te *Amersfoort*, vervolgens te *Bodegraven*, toen te *Leyden* en eindelijk sedert 1779 te *Amsterdam*. Bij de gerezen geschillen in de laatste gemeente, die in 1791 de af-

(1) Bybelsche Mengelzangen, bla. 303.

(2) Catalogus der Tooneelsp. van W. HANSSEN, N°. 30.

afscheiding van een groot gedeelte leden van dezelve ten gevolge hadden, die zich, onder den naam van Herstelde Lutherische Gemeente, tot een afzonderlijk kerkgenootschap vereenigden, was HAMELAU geenszins een werkeloos en onverschillig aanschouwer; weldra beriep zij hem tot haren leeraar, welk ambt hij ook bij dezelve bleef bekleeden tot aan zijn' dood, die voorviel op den 23 September 1804.

Behalve eenige kleine theologische werkjes, gaf hij bij zijn leven, in 1796 een bundeltje met rijmen in het licht, getiteld:

HAMELAUS *Gedachten*
In slapelooze nachten,

en na zijn overlijden verscheen in 1805 de rest van zijne rijmstukjes, met het opschrift: *Nuttige uitspanningen in eenzame uren.* De inhoud van beide werkjes is nagenoeg van dezelfde waarde, dat is 99° onder 0; tot bewijs schrijven wij de laatste bladzijde af van het eerste, behelzende de

NAREDEN.

Gij, lezer! vindt alhier uit dichterlijke schriften,
Een' vingerhoed extract (1); — wil daar niet over ziften;
Want somtijds word wel iets, het geen ter zake past,
In iemands eigen werk, uit and'ren ingelascht;
De Schrijvers doen zoo wat; — al schrijven ze maar brieven,
Ze zijn toch in de daad gepermitteerde dieven.
En niemand onder hen werd voor de straf bevreesd,
Dan die daar zeggen durft: „'k werk naar mijn eigen leest."

Het

(1) Dat zien wij; de titel reeds behoort CATS toe, maar toch ook anders niets.

Het schijnt dat onder de talrijke gemeente, bij welke HAMELAU zoo geacht en bemind was, niemand van zoo veel gezond oordeel, goeden smaak en een weinigje kennis van poëzij gevonden werd, die hem bij zijn leven, en na zijn' dood den Heer J. W. HAMELAU, ten minsten het uitgeven van deze rijmpjes afried, over welken wij niet weten of wij ons bedroeven dan wel hartelijk lachen moeten.

HANINS (ALBERTUS IGNATIUS D') (1), een gansch niet onverdienstelijk Vlaamsch dichter, bloeide omstreeks de helft der zeventiende eeuw, en slaagde niet ongelukkig in het erotische vak. Wij kennen van hem een zeer bevallig dichtwerkje getiteld: *Het Revel van Cupido, bestaende in drij deelen, Minnelietjens, Herdersgedichten en Klachten*, in 1654 gedrukt, waarin hij JANUS SECUNDUS heeft gecopiëerd. Wij hebben het boekje niet bij de hand, en geven daarom hier hetzelfde dat de Heer WILLEMS (2) daaruit heeft overgenomen, namelijk het volgende

MINNELIEDT.

Och! wat moet hy lijden,
Die zich wilt verblijden
En weermin ontsien!
Och! hoe moet hy klaghen,
En sijn lief naerjaghen
In der liefdens baen!

Maer,

(1) PAQUOT, *Mém.* Tom. VII, pag. 241.
(2) Verhandeling over de Nederd. Taal- en Letterkunde, II Deel, blz. 93.

Maer, gheluckigh' hertjens,
Die naer korte ſmertjens,
Krijghen wedermin.
Moght ik die verwerven,
Gheerne ſou ick ſterven,
Niſa, mijn vriendin!

Maer, wat wil ick duchten,
En met droeve ſuchten
Slijten myne jeught?
Ick wil blyven leven,
Niſa ſal my gheven
Alle trooſt en vreught.

Sy ſal beyd' haer ooghen,
Vol van ſoet med'dooghen
Op my nederſlaen;
Sy ſal wederminnen
Met haer hert en ſinnen:
Ick ſal trooſt ontfaen,

Dit ſtukje is lief; doch als onze herinnering ons niet bedriegt, dan had de Heer WILLEMS nog wel eene betere keus kunnen doen uit dit bevallige boekje.

HAPS (PIETER VAN). Van dezen zijn bekend: *Nymeegs Lof*, in 1646 gedrukt, en een tooneelſtuk, getiteld: *Hollants Vreetooneel*, 1648.

HAPS (PIETER WILLEM VAN). Er beſtaan van dezen eenige niet onverdienstelijke tooneelſtukken, in het laatst der zeventiende en het begin der achttiende eeuw in het licht gegeven. Een daar-

daaronder, *Het Verliefde Brechje*, is een regt Amsterdamsch kluchtspel, in den smaak van ASSELEN of BERNAGIE. Men vindt in hetzelve een tafereel „van die oude Hollandsche gewoonten en Amster„damsche gebruiken, welken den burgerstand een „nationaal en van vreemden invloed onafhanglijk „voorkomen gaven, en de Hollanders by vreem„delingen deden achten, daar zy met eerlykheid, „spaarzaamheid en goede trouw gepaard gingen (1)."

HARDUYN (FRANÇOIS) (2) was geboortig van *Gend*, alwaar hij den 21 October 1609 overleed; hij oefende zich in de letteren te *Parijs*, en vond, bij zijne terugkomst in de *Nederlanden* zijn bestaan in het corrigeren van proeven op de drukkerij van PLANTYN, te *Antwerpen* (3). Hij beoefende de Latijnsche en Nederduitsche dichtkunst, en wordt zeer geprezen door SANDERUS (4). Wij hebben eene vertaling der odes van ANACREON van hem gezien. Zijn zoon,

HARDUYN (JUSTUS) (5), die insgelijks te *Gend*, den 11 April 1582, geboren werd, volbragt zijne studiën te *Leuven*, alwaar hij een leerling was van

(1) De Tooneelkijker, IV Deel, blz. 94.

(2) PAQUOT, *Mém.* Tom. XVIII, pag. 214.

(3) MATTAIRE, *Annal. Typogr.* Tom. III P. I pag. 365.

(4) *De Gendavensibus*, pag. 41, 42.

(5) PAQUOT, *Mém.* Tom XVIII, pag. 216. SANDERUS, *de Gendavensibus*, pag. 84. J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. II, pag. 783.

van den vermaarden JUSTUS LIPSIUS. Hij omhelsde den geestelijken ſtaat; zijn ſterfjaar is onzeker, doch hij leefde nog in 1629. Hij was de eerſte, die de Vlaamſche versmaat aan de regelen der Franſche verſificatie onderwierp en de bastaardwoorden verbande. Behalve eenige Franſche gedichten heeft hij in het Nederduitsch uitgegeven: *Goddelycke Lofzanghen*, Gend 1620, *Den Val en Opſtand van den Koningh David*, ald. 1622, en eene vertaling van HUGO's *Pia deſiderta*, getiteld: *Goddelycke Wenſchen*, met platen van BOETHIUS à BOLSWERT, *Antwerpen* 1629, voorts nog, zonder vermelding waar of wanneer gedrukt: *Eerlycke Liefde tot Roſemond* en *Verzuchtingen der Bruydt tot haren Goddelycken Bruydegom*, eene naarvolging van het Hooglied. HARDUYN was een bloedverwant van ZEVECOTIUS, die een paar fraaije Latijnſche elegiën aan hem gerigt heeft (1).

De Heer WILLEMS, die zijn' dichttrant prijst, levert eenige voorbeelden van denzelven (2), gelijk ook de Heer VISSCHER (3). Wij kunnen met den lof, door deze Heeren wegens kracht van uitdrukking, zuiverheid van taal en gemakkelijkheid van voordragt, aan HARDUYNS gedichten gegeven, volkomen

(1) J. ZEVECOTII *Poëmata*, L. I. Eleg. III, IX, pp. 4 & 16.

(2) J. F. WILLEMS, Verhand. over de Nederduitſche Tael- en Letterk. II Deel, blz. 40.

(3) Bloemlezing, II Deel, blz. 30.

men instemmen. Een fragment daaruit willen wij ook hier plaatsen:

Dheeren-huysen in de stadt
Staen gheghevelt schoon en prat,
En haer torens, fracy gewrocht,
Staen verheven in de locht:
Maer een hutjen van het landt
Staend' in sijnen kleemen wandt,
En met rieten wel beleydt,
Duysent mael my meer ghereydt,
Want de ruste, peys en vré
Houden daer in hunne sté.

'k Heb een goetjen, hier ontrent,
Schoonder is 'er gheen bekent,
't Wordt omwatert, soo ick meyn,
Met den loop van een fonteyn:
Tstaet omcinghelt met sijn hout
En met bembden, menigh-fout,
Die voor d'ooghe 't allen ty
Schijnen een tapitsery.

Hà, mijn hertjen, kost gheschien
Dat ick u daer mocht aensien,
't Waer al beter, zoo my docht,
Dan die vuyl verstopte locht,
Onder eene lommerschouw,
Als een duyfhen, wel ghetrouw
Dagh en nacht ick by u saet
Om t'aenhooren uwen praet;
En wy souden daer gherust
Overbrenghen allen lust.

Nie-

Niemandt en ſoud' achte ſlaen
Op het ghene wy begaen.
Och off deſen dagh eens quaem,
Hy waer my zoo aengenaem!
't Waere my den lieſſten dagh
Dien ick in mijn leven ſagh (1)!

HARDY (ADRIANUS), Predikant te *Waardenburg* en *Nederijnen*, gaf in 1750 te *Gorinchem* een werkje met gerijmde regels in het licht, door hem genoemd: *Poëtiſche* (!) *en Stigtelyke Mengeldichten.* Het *Poëtiſche* gedeelte van dit werkje beſtaat in Brieven, die ons het *porto* niet zouden waardig zijn, en het *ſtichtelijke* in Mengeldichten, waarin men op deze of dergelijke wijze geſticht wordt:

o Jaa! wy komen, jaa wy volgen uwe ſchreden,
Bedroefde Zulamiet.
Wy willen ook voor Land en Kerk een zugtpyl ſmeden
Terwyl gy de uwe ſchiet (2).

Men zegge eens dat zulk eene theologiſche pijlenſmederij niet ſtichtelijk en poëtisch tevens is!

HAREN (ONNO ZWIER VAN) (3) werd in 1713, waarſchijnlijk te *Leeuwarden*, geboren; hij was Grietman van *Stellingwerf-Westeinde*, en bekleedde nog verſcheiden andere aanzienlijke regeringspos-

(1) Goddelycke Wenſchen, blz. 265.

(2) Poëtiſche en Stigtelyke Mengeldichten, blz. 71.

(1) J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 422. J. DE VRIES, Geſch. der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 201.

posten, behalve de hooge staatsambten en benoemdingen, waarmede hij vereerd werd. In zijne eerste jeugd genoot hij het onderwijs van den beroemden DUSER, Rector der Latijnsche schole te *Zwolle*, en oefende zich vervolgens aan de academien van *Franeker* en *Utrecht*, geraakte vervolgens in kennis en gunst bij FRANÇOIS FAGEL, en trad zijne staatkundige en diplomatieke loopbaan in. Wij ontmoeten hem als Burgemeester van *Sloten*, Commissaris van de Zwitsersche troepen in dienst der *Vereenigde Nederlanden*, Afgevaardigde in de Staten van *Friesland*, Gecommitteerde te velde, Afgevaardigde tot den vredehandel te *Aken*, Commissaris tot het regelen der vereischte zaken in de door de Franschen genomen en te rug gegeven steden in *Braband*. Hij stond zeer in gunst bij den Stadhouder WILLEM IV, en na diens dood bij dezelfs weduwe, de Gouvernante ANNA, en behoorde onder de geleerdste en aanzienlijkste staatsmannen van zijn' tijd. Hij had in huwelijk SARA ALEYDA VAN HULS, bij wie hij tien kinderen verwekte, waaronder een paar ontaarde dochters en derzelver mannen eene afschuwelijke kladde op zijne zedelijkheid wierpen, hem, in 1760, toen hij met zijn gezin zich in *'s Hage* bevond, schaamteloos beschuldigende van het *crimen tentati incestus*, en de schriftelijke bekentenis daarvan met geweld afdwongen. Veel opziens en gerucht verwekte deze onkiesche zaak; verscheiden boekdeelen in folio met

verweerschriften, aanmerkingen en gedichten (1) kwamen in het licht, en de Hertog van *Brunswijk* nam daaruit gelegenheid om hem zijne ongunst te doen gevoelen, en van zijn' toen reeds veelvermogenden en naderhand zoo verderflijken invloed gebruik te maken, om VAN HAREN, als afgevaardigde van *Friesland*, uit de Statenvergadering te verwijderen, en voorts buiten alle bewind te houden (2). Hij sleet zijne overige dagen te *Wolvega*, en hield zich bezig met de beöefening der fraaije letteren en de dichtkunst; doch de rust, die hij hier had gehoopt te vinden, werd in 1769 gestoord, eerst door eene geweldige inbraak in zijn huis, door lieden, die, gelijk bleek, met een geheel ander oogmerk kwamen dan om te stelen (3), en vervolgens in 1777 door het afbranden zijner woning, waarbij hij insgelijks zijne kostbare en aanzienlijke bibliotheek verloor; dezelfde ramp was hem den 31 December 1732 te *St. Anna* nogmaals overgekomen. Nog slechts twee jaren overleefde hij dit laatste ongeval, en overleed te *Wolvega*, den 2 September 1779.

Wij zien in VAN HAREN een sprekend voorbeeld, dat noch eene aanzienlijke geboorte, noch hooge eerambten, noch groote rijkdommen, noch uitmuntende geestvermogens, iemand tegen de rampen en wederwaardigheden des levens kunnen beveiligen; ja,

(1) Ook een zeer fraai vers. van L. TRIP, *Tydwinst*, blz. 176.

(2) Vaderl. Historie, onmiddelijk Vervolg op WAGENAAR, XXIII Deel, blz. 207.

(3) De Geuzen, N. druk, blz. 376.

ja, dikwijls des te gevoeliger treffen, naarmate het voorwerp, waartegen de slagen des noodlots gerigt zijn, boven anderen verheven is (1). VAN HAREN, die in geboorte boven alle Friezen verheven was, en den grootsten invloed had op het staatsbestuur van ons vaderland, met vorsten over vrede en oorlog handelde, werd het slagtoffer van een verfoeijlijk complot, dat — wij schrijven het met afgrijzen en verbazing, zijne eigen kinderen tegen hem smeedden, op eene wijze, die de natuur walgen en ieder levens doet. Dan, wij stappen hier van af, en zullen hem nu als dichter beschouwen.

Volgens het getuigenis van zijn' lijkredenaar (2), blonk hij uit „in bijkans alle soorten van geleerd„heid; hij sprak verscheiden talen, en zeer vaar„dig; meer nogtans verstond hij; hij was een groot „geschiedkundige, zoo in de algemeene geschiede„nissen der wereld, en onderscheiden koningrijken „en natiën, onder verschillende luchtstreken, als in „de bijzondere van ons vaderland, een' doorslepen „staatsman zoo noodzakelijk, gelijk ook in die van „Gods kerk; een goed philosooph, vooral in eenig „geleerde van de natuurkunde, een bekwaam regts„geleerde, en voor een' staatsman een groot God„geleerde." In

(1) *Sæpius ventis agitatur ingens*
Pinus, et altæ graviora casus
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulmina montes.
HORAT. Lib. II. od. X. 12.

(2) Z. HAUTA, Lijkrede op H. Z. BARON VAN HAREN, blz. 14.

In het bezit van zoodanige bekwaamheden, van welken hij de doorslaandste blijken geeft in zijne prozaïsche en poëtische geschriften, sloeg hij wel met ruwe, maar toch geene roekelooze vingeren de hand aan de lier. Het is zonderling, wij keuren die ruwheid, slordigheid en stroefheid in zijne dichtstukken ten hoogsten af, en echter behagen zij ons oneindig meer dan de nette, gelikte en vloeijende verzen van FEITAMA en zijne „kunst-„vrienden," waarin geen comma verkeerd geplaatst is, en waarop dus niets te zeggen valt dan dat zij den slaap niet weinig bevorderlijk zijn. Dat wij ons niet bedriegen, blijkt daaruit, dat zijn, wat de zoogenaamde „kunstregelen" betreft, allergebrekkelijkst en tevens, hoe is het mogelijk! allerkrachtigst en schoon dichtstuk *De Geuzen* (1) een' verbeteraar gevonden heeft in onzen grooten, eenigen BILDERDIJK, die reeds in 1785, met de hulp van den Heer FEITH, eene verbeterde uitgave daarvan heeft bezorgd. „De „ruwheid van versmaat," zegt BILDERDIJK (2) „of „liever, om juister en eigenlijker te spreken, 't ge-„brek aan een geregelde en draaglijke versmaat, de „hardheid, de gedwongenheid der uitdrukkingen, „de ongelijkheid van den stijl, die nu eens tot de „hoogte der heldentrompet opklom, dan weêr tot „de

(1) Een gedeelte van hetzelve kwam voor het eerst in 1769 in het licht, onder den titel: *Aan het Vaderland*, en vervolgens in 1772 en 1776 vermeerderd onder den hier genoemden.

(2) Voorrede, blz. XIII.

„de laagste platheid verzonk; het volstrekt gebrek „aan een zuivre, dikwijls aan een leesbre en verstaan„bare taal; een volslagen gemis van alle schoonhe„den van den tweeden rang, op welke onze leeftijd „en landaart zo gezet, zo kiesch en zo keurig is, „die somwijlen het gemis van eerste, van verheven „schoonheden vergeten doen, die de wezenlijkste „misslagen bedekken, en schijnen te kunnen ver„goeden, en zonder welken zelfs de innige schoon„heden van een Dichtstuk zich in onze (beschaafde!) „dagen niet kunnen doen gelden: dit alles moest „noodwendig *De Geuzen* in hunne geboorte als „versmoren, en in de vergetenheid brengen, zelfs „eer zij bekend konden zijn. Slechts weinigen, „tot wier kennis zij kwamen, konden zich zo veel „geweld aandoen, om het boek te doorbladeren; „nog minder, om de lezing van meer dan vierdui„zend gebrekkige verzen door te staan. —— Van „daar dat eenparig verslag in de Letterkunstige „berichten, die den schrijver alle aanspraak op den „eernaam van dichter ontzeggen (1)."

Zeer zeker, oordeelkundige DE VRIES! is dit „dichtstuk vervuld met al die schoonheden van „den eersten rang, te veel in zijnen tijd verwaar„loosd

(1) Nieuwe Vad. Letteroef. IV Deel, I St. blz. 83. Gunstiger viel de beoordeeling uit van den druk van 1772, in de *Bedend. Vad. Letteroef.* II Deel, I St. blz. 252, en genade vond BILDERDIJKS verbeterde uitgave van 1785 in de *Alg. Vad. Letteroef.* VII Deel, I St. blz. 271.

„loosd (1)," en gij hebt die met zoo veel smaak als gezond oordeel aangewezen; gij hebt den miskenden dichter regt laten wedervaren, zonder nogtans uwe oogen te sluiten voor zijne inderdaad grove gebreken, en wij vinden het overtollig, na de voorbeelden, die gij van dit desniettegenstaande voortreffelijk dichtstuk bijbrengt, hier nog meer aan te voeren, die zulks evenzeer verdienden. Wij vereeren, even als gij, „VAN HAREN, met een „warm gevoel, als een' dichter van zeer zeldzame „verdiensten, die moed en kunde genoeg had, om „slaafsche banden te breken, en zich op eene hoog„te te stellen, door dichtlievenden van zijnen tijd „op verre na niet bereikt (2)."

Nog heeft men van hem twee treurspelen, *Agon*, *Sultan van Bantam*, en *Willem de Eerste;* het eerste verscheen te *Zwolle* in 1769 in het licht, en had de eer niet van den Letteroefenaren zoo min als zijne *Geuzen* te behagen (3); hetzelve werd nogtans spoedig herdrukt, en zelfs nagedrukt. Naderhand zijn beide gezamentlijk insgelijks te *Zwolle* in 1773 gedrukt, onder den titel van *Proeve van Nederduitsche Treurspelen*, en vervolgens nogmaals aldaar in 1779, met bijvoeging van een tooneelspel, *Pietje en Agnietje, of de Doos van Pandora.* Met

(1) J. DE VRIES, Gefchied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 207.

(2) Ibid. blz. 281.

(3) Nieuwe Vaderl. Letteroef. III Deel, I St. blz.

Met eenige beschaving aan het treurspel *Willem de Eerste* ongetwijfeld bij ons ten zoomede gemaakt kunnen worden en behagen.

Het zou ons eenigzins moeilijk vallen hier alle de dichtmatige en prozaïsche schriften van dezen edelen staatsman op te zoeken; onvermeld echter mogen wij niet laten, dat hij in 1772 een werkje uitgaf, getiteld: *Proeve op de Levensbeschrijvingen der Nederlandsche Doorluchtige Mannen*, behelzende het leven van den Gouverneur-Generaal van *Neerlands-Indië*, JOANNES CAMPIUS. Denkelijk had hij ten oogmerk dit werk voort te zetten; althans er moet nog eene levensbeschrijving van FRANÇOIS PAGEL in handschrift van hem bestaan, die waarschijnlijk voor dit werk bestemd was. Ook vindt men in het zesde deel der werken van het Zeeuwsche Genootschap te *Vlissingen* eene zeer oordeelkundige verhandeling van hem over *de Nationale of Vaderlandsche Gedichten*, die, hoezeer wij niet omtrent alles, wat hij desaangaande zegt, met hem van hetzelfde gevoelen zijn, echter van zeer schrander oordeel en grondige kennis vertoont.

HAREN (WILLEM VAN) (1), ouder broeder van den voorgaanden, en Grietman van het *Bilt*, werd in 1710, denkelijk ook te *Leeuwarden*, geboren. Even als zijn broeder betrad hij de letterkundige zoo wel als de staatkundige loopbaan; onder anderen

(1) J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 408.

ren was hij in 1747 gedeputeerde te velde, en bewees den Staat in die hoedanigheid gewigtige diensten bij den aanvang der belegering van *Bergen op den Zoom;* hij had zitting in de Hooge Staatsvergadering dezer landen, en was Ambasfadeur aan het hof van den toenmaligen Gouverneur der *Oostenrijksche Nederlanden*, Prins KAREL van *Lotharingen*, te *Brussel*. Hij stierf te *St. Oedenrode*, in *Peelland*, den 27 Junij 1768.

Hij was een man, die boven zijne tijdgenooten niet alleen door zijne aanzienlijke geboorte en eerambten, maar ook door zijne buitengemeene geleerdheid, geestvermogens en bekwaamheden uitmuntte. Als dichter mogt hij aanspraak maken op eene levendige verbeeldingskracht, schrander oordeel en oorspronglijk vernuft, behoorlijk ondersteund door die kundigheden, welken voor den dichter, althans voor den heldendichter, volstrekt onontbeerlijk zijn; en als heldendichter komt VAN HAREN wel het meest in aanmerking; immers is zijn dichtstuk, *De Gevallen van Friso*, onder de menigte uitgebreide Nederduitsche gedichten, in twaalf of meer boeken verdeeld, welligt het eenige waaraan de naam van Heldendicht kan gegeven worden, en gewis met meer regt dan aan de *Henriade* van VOLTAIRE, die ten hoogste een zeer fraai *Poëme historique*, maar in lang geen *Poëme épique* is, zoomin als HOOGVLIETS *Abraham*, hetgeen wij op diens artikel zullen aantoonen.

VAN

Van haren schijnt, in stede van de theoriën van marmontel, batteux en anderen te raadpleegen, zich een gemengd model uit homerus en fenelon geschapen te hebben. Het verwondert ons ten hoogsten dat er in de uitgebreide verhandelingen over het Heldendicht, in onze taal voorhanden (1), hoegenaamd geene melding van dit dichtstuk gemaakt wordt, hetwelk voor de eerste maal in 1741 in 8vo en in 1746 in 4to, merkelijk veranderd, ook op sommige plaatsen verbeterd, te voorschijn kwam; het verwondert ons, zeggen wij, dat men vrij algemeen de sponte en schilderachtige dichterlijke schoonheden, treffende beschrijvingen en deftige zede- en staatslessen in hetzelve heeft kunnen voorbijzien; maar het verwondert ons niet, dat, niettegenstaande huydecoper er de beschavende hand in gehad heeft, en zijne verzen daardoor een veel bevalliger voorkomen hebben dan die zijns broeders, dit gedicht zoo weinig opgang heeft gemaakt, in een' tijd dat de gerijmde levensbeschrijvingen van Ridderhelden elkander als het ware verdrongen, en in daarvoor geplaatste hoogdravende lofdichten als wonderstukken uitgekreten werden, die alles overtroffen wat in dit vak voorhan-

(1) Bijvoorbeeld die van a. perm in het I Deel der Prijsverhandelingen van het Leydsche Dichtgenootschap; die van een' ongenoemden in het *Taal- Dicht- en Letterk. Kabinet*, I Deel, blz. 161 en II Deel, blz. 49, en die van n. c. van kampen in het III Deel der *Werken van de Holl. Maatsch. van fraaije Kunsten en Wetenschappen.*

handen was; in dien tijd moest een *Gideon* van STEENWYK, of een *Mozes* van VERSTEEG natuurlijk meer fortuin maken dan VAN HARENS Indiaansche emigrant *Friso*, die als eene onrijpe lettervrucht (1) aangemerkt en met minachting behandeld werd. Het is derhalve onze pligt, en de aard van ons werk vereischt zulks, dat wij de eer van verdienstelijke in hunnen, en somtijds ook nog in onzen tijd miskende dichters, gelijk VAN HAREN, handhaven, met dezelfde vrijmoedigheid en onvooringenomenheid, waarmede wij een' nietsbeduidenden BERNARDUS BOSCH, of koppigen LE FRANCQ VAN BERKHEY van den geusurpeerden dichtertitel ontzet hebben, en er nog meer van zullen ontzetten, van wie men dit mogelijk niet verwachten zou. Wij kunnen in het onderhavige geval VAN HARENS eer als dichter niet beter handhaven dan door het aanwijzen der dichterlijke waardij van eenige schoone plaatsen uit zijn' in ons oog uitmuntenden *Friso*. Daar de Heer DE VRIES zijne aanhalingen uit den veranderden, naar zijn gevoelen, verbeterden 4de druk heeft gedaan, zullen wij ons bedienen van dien in 8vo, en ons met de *variantes* niet inlaten.

De dichter vond in de lotgevallen van FRISO, den door AGRAMMES verdreven Koning der Gangariden en Prasiaten, den stamvader der Friezen, voormaals Alanen geheten, bij wie hij, na veel omzwervens

(1) Taal- en Dichtkundige Bydragen, I Deel, blz. 469.

vens aankwam, en hen van eene schrikkelijke landplaag verloste, waarop zij hem tot hunnen Koning verkozen (2), een gelukkig onderwerp voor een heldendicht. Het historisch fonds van dit dichtstuk is slechts het lijstwerk der tafereelen, die geheel en al van 's dichters vinding zijn. Wij zullen er dadelijk eenigen mededeelen, en wel in de eerste plaats de beschrijving van den oostenwind bij een' storm:

Hy rees met groote kracht, en vreesselyk geweld,
En, zwoegend, bulderend, en brullende langs 't veld,
Alleen door d'Opperslen des Hemels te beteug'len,
Treft tevens woedend bei de aspunten met zyn vleug'len;
En, hellende naar 't west, doorvliegt het wyde zwerk,
Gensakt Alcides staar, met minder moeite en werk
Dan 't uitgespannen oog des menschen na zon volgen,
En maakt de wateren onzinnig en verbolgen.
Hy werpt zich dwarlend neêr in d'onden Oceaan,
Hy jaagt het onderste der zeên ten wolken aan,
Strooit vloten van elkaâr door 't went'ten van de baren,
En vult de gansche lucht met bleeke doodsgevaren (1).

Zelfs in de geringste *details* is zijne teekening fiksch en geestig, gelijk, bij voorbeeld, die der gewapende elephanten:

Hen

(1) Frisio regeerde acht en zestig jaren, en stierf in 145 voor de geboorte van CHRISTUS, te *Staveren*, welke stad hij gesticht had. Bij zijne gemalin DELLA had hij zeven zonen en eene dochter. QUINT CURT. Lib. IX Cap. II. M. HAMCONII *Frisia*. pag. 7. P. WINSEMIUS, Chronijk van Friesland, blz. 19.

(2) Gevallen van Frisia, blz. 382.

Hen volgde, toorenshoogte, een rei van elephanten,
Kasteelen voerende op den rug, van alle kanten
Bezet met schutters; vol gepropt met scherp geweer,
En keijen, om, te pas geploft van boven neêr,
En midden in den drom der vechtenden gesmeten,
Den vyand uit de lucht de neêrlaag toe te meten.
Gy hadt gezegt, wanneer ze, in wyden rei geschaard,
Den grond deên beven door 't aannad'ren van 't gevaart,
Dat daar een groote stad met sterk bemande muren
Kwam dryven over 't veld ten schrik der nageburen (1).

Men zag er die, byna met redelyk verstand,
Hunn' meester rukten uit des overwinnaars hand,
Door zagtlyk knielend hem gevoeglyk te doen dalen,
Of, door hem met hun' tromp uit het gevecht te halen,
En weêr op hunnen rug te plaatsen, te behoên,
Of door een' aanval op gepasten tyd te doen (2).

Thans koomt het zwaar gediert de slachorde ingetogen,
En slingert met den tromp de mannen in den hoogen.
Zy went'len in de lucht, en vallen krakend neêr:
Het harnas klatert op het harnas. Het geweer,
Nog in de hand, bezeert den besten hunner vrinden,
En doet er twee gelyk een vreesl'lyk einde vinden (3).

Met welk eene kracht schildert hij een' storm op zee!

Eerst schoot het bliksemvuur ten vollen boezem uit;
Toen hoorde men een zwaar en schrikkelyk geluid.
De donder rees naby, maar, verr' van daar gedreven,
Door 't holle zwerk, deê 't ryk der groote wat'ren beven.

De

(1) Gevallen van Friso, blz. 84.

(2) Ibid. blz. 85. (3) Ibid. blz. 94.

De zwang're wolk, gescheurd, viel haag'lend neêr in 't uur,
En geeffelde de zee, die dol naar boven spat.
De winden, tevens losgebroken uit hun hoeken,
Gaan dompelend den grond des Oceaans bezoeken.
Zy jagen golven op, die, hemelhoogte, 't oog
Verschrikken, als of zich een zwaar gebergt bewoog,
Als of d'Imaüs, of de Caucasus, ten vollen
Ontworteld, langs een veld verwoestende aan kwam tollen.
De duisternis kooms by 't gehuil der winden, zwart,
Gelyk wanneer de Styx zyn wyde kaken spart,
Voor zielen nieuwelings tot eeuw'ge straf verschenen.
De bliksem, vuriger door nacht en buijen benen
Gevlogen, schaft alleen aan 't ongerust gezigt
Vergrooting van wanorde, in plaats van eenig licht (1).

Met geene mindere kracht vertoont hij ons ook het tweegevecht tusschen DIOCAAS, den zoon van SEOUN, met een' reusachtigen Moeder, dien hij eerst op de volgende wijze afbeeldt:

Zyn flinker arm was met een ya'ren schild gewapend,
Waar op een Hydra stond, op 't yssliykste gepend.
En in zyn regterhand verscheen een koude, waar met
Hy roemde dat hy 't lot des kryge verkoopen dat.
Een leeuwenhuid was hem ten harme, styf gewrongen
Om 't lichaam, en waar af vier klauwen onder hangen,
Zo wel opdat het oog door die gezigt vervaard
Zou zyn, als om het scherp te letten van het zwaard.
Men zag 't hovaardig hoofd een' helm van koper dragen,
Die puntig zich omhoog verhief, om zware slagen
Te keeren, en het was onstelbaar voor geweêr:
De pyl schampte af, het zwaard gleed by de schuinte neêr (2).

Deze

(1) Gevallen van Frisu, bla. 193. (2) Ibid. bla. 113.

Deze opgeblazen barbaar, deze Scytische GOLIATH

—— ſtak de trotſe kruin met woeſt gebaar omhoog,
En overtrof met hals en hoofd de grootſte mannen.
Zyn knods, waarmeê hy dagt elks ſtrydluſt te verbannen,
Lag door zyn regterhand den ſchouder langs geſtrekt:
Voorts had hy ſchild, en dolk, en helm, en was bedekt
Met zyne leeuwenhuid, als waar' daar uit gebleken
Dat hy d'Aönier (1) niet hadde in kracht geweken (2).

Zijt gij, zeide deze Noorſche Philistijn tegen den Indiaanſchen DAVID,

Zyt gy de groote held, die my zult weêrſtand bieden,
Of is 't uit wanhoop dat gy 't daglicht zoekt te vlieden?
Ja, moog'lyk zyt ge om ſchuld veroordeeld tot den dood;
En vegt, doordien men u zulks als genade bood,
Om 's vyands eere nog een ſchynſel by te zetten,
Wier ſtoutſte mynen arm geen oogenblik zou letten!
Maar 't roemen baatte niet. Hem antwoord Diocaar:
Haaſt zal men zien wie zich begeeft in doodsgevaar,
En wie van ons het licht gereed is te verlaten.
Gewiſſ'lyk, kon de tong tot de overwinning baten,
Ik hoor wel dat ik hier my dwaaslyk had gevleid.
Maar 't ſtaal is 't eenigſte dat ware helden ſcheidt!
Meer ſprak hy niet ——

en, onverſchrokken,

Begaf hy zich het eerſt regt op zyn' vyand aan;
Zoo wel beſpiedende wanneer hy toe zou ſlaan,

Als

(1) HERCULES.

(2) Gevallen van Friſo, blz. 218.

Als hoe hy 't veiligst zoude in mond de knodze ontwyken,
Waar by men 't zwaard niet kon in grooten vergelyken.
De Marder draait ook niet. Met een verschrikt oog,
Genaakt hy Diocaar, en heft den arm omhoog:
En had deze eerste slag den Indiaan gevallen,
Men had hem op den grond zinloopend noch zien pluffen.
Maar Segon's zoon, zoo wel door vaardigheid vermaard
Als kracht, ontwykt hy tyds, en springt hem met het zwaard,
Terwyl de knodze 't slyk vergeefs in 't rond deed spuiten,
Regt op 't wanschapen lyf. Hy trogt de knods te ruimen;
Maar de overrompelde rukt die ter zyde heen,
En onderhaalt op nieuws. De slag, die dood'lyk scheen,
Wierd wederom onnut; want de Indiaan, genaamd,
Vat hem daar 't leeuwenvel rondom een hals vergaard.
De Marder slaat met d'ant op 't vyands harnas neêr,
En treft op nieuws den grond met zyn gedugt gewaar.
Hy bruit van stonden aan, en knerst op zyne tanden,
Gelyk een beer, die lang de Samojeedsche stranden
Onveilig heeft gemaakt, en eind'lyk in een woud,
In touwen listiglyk verstrikt, wordt aangeschouwd,
En 't yssel yke staal der jagers ziet genaken,
Om van zyn leven t'zaam en woede een eind te maken.
Straks tast hy naar zyn' dolk. Rampzalige! de tyd
Van zyne straf kwam aan. Zyn vyand heeft geen vlyt
Noch krachten thans gebrek. Terwyl zyn arm, geslagen
Om 't lyf van Diocaar, den kans nog denkt te wagen,
Drukt Segon's zoon hem 't zwaard dwars door de leeuwenhuid
In 't week des buiks, en scheurt het snydende 'er weêr uit.
Hy valt; en Diocaar doet all' zyn krachten baten
Om 't grove ligchaam niet in 't vallen te verlaten.
En, om te hinderen dat hy nog iets begint,
En wraak by zynen dolk, in 't laatste worst'len, vindt,

Duwt

Duwt d'Indiaan hem dus in 't ſtruikelen naar beneden
Dat hy dit wapentuig bedekt met zijne leden.
Hy waagt nogtans om zich van zyn verwinnaars hand
Te ontſlaan, en keert zich om; maar voelt zyn ingewand,
Door de aangewende kracht, ter breede wonde uitrollen:
En 't oog, van gramſchap op 't vervarelykſt gezwollen,
Wordt de opgerezen zon terſtond niet meer gewaar:
Der ſchaduwen des doods omringt hem eene ſchaar:
Al zyne kracht is als een flaauwe damp verdwenen,
En de opgeblazenheid vliegt met het leven henen (1).

Vrees voor uitvoerigheid alleen wederhoudt ons om meer fraaije en treffende dichterlijke tafereelen uit dit heerlijk gedicht af te copieren; de regt Miltoniſche ſtoute afſchildering van den Perſiaanſchen geest des kwaads, AHRIMANES (bij VAN HAREN ARIMANIUS) mogen wij niet onopgemerkt voorbijgaan.

Dus ſprekend, nadren zy —

in de hel namelijk, in welke FRISO met een' engel, even als ÆNEAS, was nedergedaald,

d'ontzachelijken ſtoel,
Daar Arimanius, in 't midden van 't gewoel,
Gelyk de koning is van dit geweſt gezeten,
Om den verſtorvenen hun vonnis toe te meten.
Zyn aangezigt, de ſchrik van 't onderaardſche volk,
Dreigde onheil ſlag op ſlag; niet anders dan een wolk,
Door vele ſtoffen tot een groot gevaart gezwollen,
Waar uit de donder ſtraks gereed is voort te rollen.

Elk

(1) Gevallen van Friſo, blz. 250.

Elk oog geleek der maan, als haar geleende glans
Ten vollen zich doet zien aan 's hemels boogen trans.
Zyn buik, waar in een vuur van zwavel scheen te branden,
Geleek dien van den god van Moab, door de handen
Der dwaasheid opgeregt, den Moloch, met het bloed
Van kinderen weleer onmenschelyk begroet.
Elk been was grooter dan de zwaarste cederboomen
Die 't Syrische gebergte uit zynen schoot deed komen;
En ieder hand had ligt een koninklyke stad,
Met al haar vestingen, beschaduwd, of omvat,
Daar vlogen uit zyn borst gestadig wangedrochten;
Die naar de waereld zich met vlyt een' doorgang zochten,
En streefden naar dit, nog voor hen genaakbaar, rond,
Tot stavinge der magt des meesters die ze zond (1).

De vergelijkingen zijn onbetwistbaar een voornaam sieraad, inzonderheid van het heldendicht. In dit werk zijn zij even zoo juist gekozen als gepast voorhanden. Hoe natuurlijker deze gelijkenissen zijn, hoe beter; VAN HAREN begrijpt dit ook, en neemt zijne gelijkenissen nooit van voorwerpen die de aanschouwing zijner lezers te boven gaan. TORYMBAS sterft, in het gevecht met FRISO,

Gelyk een luipert, die den reiziger bespringt,
En aanziet als zyn' prooi, maar in 't uitspatten dringt
In onverwagt geweer, en roof en lyf moet derven,
Zyn tong doorknaauwt, en brult, en woedt in 't smartlyk ster-
(ven (2).

Met

(1) Gevallen van Friso, blz. 471. (2) Ibid. blz. 89.

Met welk eene kracht en juistheid, en tevens hoe natuurlijk, is de volgende gelijkenis gebezigd!

Gelyk een sterke troep van hongerige leeuwen
Dol op een kudde valt, en woedt in 't aklig schreeuwen,
En brullende vernielt, en 't knagende ingewand,
Door fellen ramp verstoord, verzaadt op 't bloedig land:
Zoo rent myn krygsvolk aan (1).

Wij behoeven naauwelijks te zeggen dat de dichter, een schrander staatsman zijnde, zijn werk overal met uitmuntende echt wijsgerige staatslessen doorzaaid heeft. Ach! had men in de vorige eeuw in *Nederland* en *Frankrijk* het gewigt van de volgende gevoeld en in het oog gehouden, hoe veel ramps ware *Europa* bespaard gebleven!

Een wettige overheid is, als de Godheid, heilig!
Regeert ze boos, is 't recht niet in haar handen veilig,
De Hemel hield voor zich de straf van dat gedrag,
En zonder dat het volk zich daarin mengen mag.
Daarom, zyn zy der wraak van 't menschdom reeds ontvloden,
Hen dreigt te vreesf'lyker de gramschap van de Goden,
Die van den Hemel met verachting op hen zien,
En dulden dat door hen veel spoorloosheên geschiên:
En om de volken die 't verdienen dus te straffen,
En om, wanneer der wraak voldaan is, te verschaffen
Aan 't menschelyk begrip het voorbeeld, hoe hun magt
Alleen deze overheid heeft op den troon gebragt,
En nu daar afstoot, om aan anderen te leeren,
Waarheen zy hunne vlyt en aandagt moeten keeren (2).

On-

(1) Gevallen van Friso, blz. 62. (2) Ibid, blz. 136.

Ontelbare malen heeft de ondervinding de gegrondheid der volgende aanmerking bevestigd:

Des Hemels God, schoon hy den mensch in dwaasheid duldt,
Laat door het kwaad somtyds het goede zyn vervuld,
En, spottend met den weg der zwakke sterveling en,
Doet uit hun dwaasheid zelf wel nut en heil ontspringen (1).

Nogmaals, het is ons onbegrijpelijk dat dit uitmuntend dichtwerk bij onze landgenooten zoo weinig gekend en gewaardeerd is, daar wij, als wij de drie voortreffelijkste heldendichten moesten opnoemen, zonder aarzeling zeggen zouden: De *Ilias*, de *Æneis* en de *Frifo*.

Ook als lierdichter heeft VAN HAREN uitstekende verdiensten; van zijne afzonderlijk verspreide liefzangen heeft de Heer DE VRIES dien met het opschrift *Het Menschlyk Leven* in zijn werk voor de vergetelheid bewaard (2); wij willen onzen lezers dat lierdicht onder het oog brengen, getiteld:

LEONIDAS.

HERODOT. *Lib.* VII.

Toen Xerxes, met zyn heir van 't oosten aangetogen,
Het onafhanglyk Griekenland
Vermaande om tydiglyk te bukken voor 't vermogen
En de overmagt van zyne hand,
Toen was 'er, die terstond lafhartig aan het beven,
Verkond'den, dat men niet te ras

Ge-

(1) Gevallen van Frifo, bla. 119.

(2) J. DE VRIES, Ges. der Nederd. Dichtk. II Deel, bla. 190.

Genoegen aan den vorst van Persië kon geven,
Die nu reeds in Europa was.
In Sparte was de raad verscheiden van gevoelen,
Dees moedig, and'ren schenen bang.
De bloden, nagt en dag aan 't zwoegen en aan 't woelen,
Als waar 't een werk van hun belang,
Verspreid'den dat de magt des vyands, nu vergaderd,
Geen' weêrstand ergens vinden zou;
Ja, dat ze, nu bereids Thessalie genaderd,
Daar alles dompelde in den rouw.
't Was Leotychides, die hen alzoo deê denken,
En aan wiens wil hun oordeel hong;
Bestierende den een' door 't middel van geschenken,
Den and'ren door zyn looze tong.

Van overwinnaars is het uiterste te dugten,
(Zoo was hun taal) als 't kokend bloed,
Door toorn in het gevegt verbitterd, voor geen zugten
Genade of medelyden voedt.
Terwyl men nog bytyds, door wysselyk te bukken
Voor een veel magtiger gezag,
En goed en leven kan aan 't dreigend vuur ontrukken,
Zoo tragte men naar een verdrag.
Men volge straks den raad en 't spoor van (*) Alexander
Der Macedonen opperhoofd.
Hy waarschuwt dat we, eer 't hart des Persiaans verander',
En wyl hy nog genâ beloofd,
Verklaren dat onz' magt zal toeven in onz' vesten;
Daar we ons verbinden om gerust
Te aanschouwen hoe zyn toorn in de Attische gewesten
Door hunne straf worde uitgeblusch't.

Men

(1) Zoon van Amintas.

Men hate Xerxes niet hy goedvindt onderheeren,
Bemoeijende ons met niemands zaak,
Opdat ook Sparte niet mag 't onderst' boven keeren
Door zyne alom gedugte wraak.
Hoe! zal men om een schim, een spook, zyn huis verbranden,
Zyn vrugtbaar veld verwoesten zien,
Zich zelv', en vrouw, en kind gekleisterd in de handen,
En op bevel, op last van wien?
Van hem, die niets begeert, dan dat we op hem betrouwen
Door 't onderpand van een verbond;
En die, wanneer we ons slechts onzydig willen houden,
Ons zelf zyn hoge gunst verkondt!
Terwyl hy van alom de sleutels eischt der steden,
En alles naar zich sleept als buit;
Is Xerxes, zegt de sham, met ons gedrag te vreden,
Indien men slechts zyn' toorn niet sluit.
't Is waar, wy zyn vereend met de andere gewesten
Van het bezwykend Grinkenland;
't Vooroordeel van het volk zal mogelyk zich vesten
Op zulk een naauw en oud verband;
Ja, zommigen, die zich beroepen op de Goden,
Verspreiden listig dat hun nog
Het breken van de trouw aanschouwt als 't werk van sonden,
En eens zal straffen van om hoog!
De trouw die langer duurt dan 't nutte is geenszins heilig,
En ze is veel eer een koppigheid;
By wie 't gemeen belang noch duurzaam is, noch veilig,
Al zonder orde en onderscheid.
Men zie dan zig den vorst der Persen te verbinden.
Zoo hy maar rust en vrede schenkt,
't Zal met de Goden zich zeer wel en spoedig vinden;
Zy zyn zoo gram niet als men denkt.

Athene

Athene zelv' heeft nog van Delfos niets vernomen
Dan ramp en onheil zonder end:
De priesterin geeft zelv' geen antwoord zonder schromen,
En haar is geene hulp bekend!

Dit was de lage taal der omgekochte mannen,
Benyders van Leonidas.
Zy tragteden aldus ter zielen uit te bannen
Den moed, die nog aan 't glimmen was.
Zy schaamden zich nogtans, terwyl ze zich dus kweten:
Een sprenklig rood op 't aangezicht,
Verkondde dat ze en deugd en kennis en geweten
Verrieden met hunn' diersten pligt.
Hunne oogen wierden meer dan eens om laag geslagen
Terwyl hun slangetong dus sprak,
Als of ze met hun woord het licht niet konden dragen,
Hun woord, daar niet dan list in stak!

Leonidas, door vreez' noch door bedrog te winnen,
Hoe verontwaardigd en verrast,
Stond aan den and'ren kant gansch meester zyner zinnen,
En met dien ernst die helden past.
Een eedle toorn verciert het koninklyke wezen.
Schoon zedig, hy beschouwt den raad.
Geen wakker gryzaard doet hem voor zyn zake vrezen;
Hy schroomt geen eerelyk gelaat.
Den adelaar gelyk, die 't vuur der zon kan velen,
En 't oog op hare flikk'ring vest;
Daar 't nagtgediert, beluft met schaduwen te spelen,
By donker streeft uit hol en nest,
Zyn onverwinb're moed, van fronden aan ontstoken,
Verhief de nederslagtigheid
Van velen toen hy rees, zelf eer hy had gesproken
En het bedrog had wederleid.

Ge-

Gelyk als onverwagt een toorts haar licht doet schynen,
In 't midden van de duisternis,
De schaduw en den schrik op eenmaal doet verdwynen,
En wyst waar weg en voetpad is:
Zoo deed Leonidas 's lands bogen raad bemerken
Dat hy eene uitkomst toonen kon.
Vervolgens wist hy 't hart der braven te versterken
Door 't geen hy dus tot hen begon:

O (zegt hy) Sparte! o Sparte! is dit de taal der helden,
Die ge in uw' strydbren boezem voedt?
En vloeit de Eurotas nog door 't midden uwer velden,
Diane's allerwaardste vloed?
Hoe! beeft Lycurg dit volk, de schrik van alle volken,
Dan onderrigt, om in dit uur
't Veracht'lyk Persie te dienen als haar tolken,
In plaats van met het staal en 't vuur
De snoode dwing'landy uit Griekenland te bannen,
En door een' weêrgalozen schat
Van onvermoeide en van onoverwinbre mannen,
Elk te doen knielen voor zyn stad?
Ontaarden! Ik zal dan, wil niemand met my streven,
Alleen, alleen het oorlogs-zwaard
Opheffen, en alleen de vryheid met myn leven
Beschermen, voor geen dood vervaard!
Ik schroom geen overmagt, geen heir van Persianen,
Hoe groot hun woeste sloet ook zy;
Alle opgeraapte, laffe en vadzige onderdanen,
Den naam zelf onbewust van VRY!
Snelt gy met water, snelt met aarde schand'lyk heuen,
Volgt den Phthioot, Thebaan, Acheer,
En anderen by wie, de aloude deugd verdwenen,
Het jok de plaatze neemt der eer!

Of, liever, wilt gy 't nog bewimp'len, maakt verbonden
Met eenen trotschen dwingeland,
Hoe plegtig ook gemaakt, pas vaardig of geschonden,
Ik kies de dood voor jok en band!
Wat spreekt gy van verbond! Gy miede nu barbaren,
En even eens als zy gereed
Die te verbreken, die zoo sterk geklonken waren
Met Pallas stad, thans in het leed.
Indien die voormuur valt, wie kan dan Sparte helpen?
Verschynt de erfvyand in ons land,
Om ons op onze beurt door Legers te overstelpen,
Wie biedt ons een getrouwe hand?
Wy zullen dan te laat in onzen ramp bevatten,
Hoe dat al lange wierd gesmeed,
Om in onz' slaapziekte een' voor een' ons af te matten;
Hetgeen men nimmer vegtend deed!
Ons voegt geen magtig vorst zoo digt aan onze palen,
Wiens heerschzugt altyd werkt en waakt
Om met zyns nabuurs staf hoogmoediglyk te pralen,
Tot dat zyn oogwit zy beraakt.
Wy zullen zien hoe verr' de Hemel zy te blinden;
En of het spotten met de trouw
By 's volks vooroordeel ook verschooninge zal vinden
Dan ramp en onheil, straf en rouw.
Maar 't is geen wonder, 't is niet zeldzaam aan te hooren
't Gevoelen dat uw boezem voedt,
De Godvrucht is voor geen traaghartigen beschoren;
De Godvrucht woont alleen by moed.
Laat Alexander zich vermaken met verdragen;
Hy bukke voor den Persiaan:
Hy zie zich al te laat verstrikt door 's vyands lagen,
En neme dan de keetens aan.

Dit

Dit is geen raad van dappre en van verheven mannen,
Verordend om in 't oorlogsveld
Voor vryheid en voor wet hun krachten in te spannen,
Of te bezwyken voor 't geweld.
Veel beter wave 't hem, meer nut zou hy behalen
Door, zieende 't dreigende gevaar,
Met ons te sterven, of met ons te zegepralen,
Dan slaaf te zyn van een' barbaar!
Of wint hy iets door zyn getroffene verdragen,
't Beslaat alleen daarin, dat hy
De laatste wezen zal in 't voelen van de slagen
Van de yz'ren staf der tyranny.
Maar 't is uw eigen raad: uw hart is zelf bezweken.
Kleinmoedigheid en onkunde is
't Begin'sel dat u doet en handelen en spreken
Tot aller braven ergernis.
Welaan, staat op en vlucht! geen onervaren handen
Geen weeke harten voegen hier.
Gaat, hoedt uw vee, bebouwt uwe akkers en wateden
En deelt niet meer in 't hoog bestier.
Laat andren, niet zo ras verschrikt voor yd'le schimmen,
Voorzien met kennis en beleid,
Eer gy het al bederft, op uwen zetel klimmen,
En leeft in uwe onzydigheid!
ô Vader Hercules! ô Goddelyke wallen
Door ons verwnelt van Ilion!
En, daar Miltiades den Persiaan deed vallen,
ô Zeeg'ryk veld van Marathon!
De schimmen van die daar onsterflyke eer genoten,
En nederstuitten voor 't gemeen,
Die zullen nimmer my vervolgen of verstoten,
Dewyl ik op hun spoor wil treden.

Ja,

Ja, dees myn regterhand, die aan Minerva's wallen
En trouw en byſtand heeft beloofd,
Zal Xerxes met zyn heir doen voor Athene vallen,
Of, in 't gevecht van kracht beroofd,
Bezwykend met vermaak, in de Eliſeeſche velden,
Daar ik geruſt verſchynen durf,
Den ſchranderen Lycurg, den dappren Codrus melden
Hoe 'k op het bed der eere ſturf.

Zoo ſprekend, trad hy heen, tot eeuw'gen roem beſchoren,
Drie honderd mannen volgden hem:
Drie honderd, zyner deugd op 't dierſte toegezworen,
En vaardig op zyn' wenk en ſtem.
Hy ging naar Therme's engte, ontmoette de barbaren,
Streed, velde, ſneuvelde, overwon:
En dwong hen voor altoos den luſt te laten varen,
Om Hellas gulden vryheidszon
Voor hunne ſlaauwe maan verwaand'lyk te doen zwigten,
Of aan des Hemels hoogen trans,
Door eene wolk van ſlaaffche en nut elooze ſchichten,
Te ontblooten van haar' heldren glans (1).

De

(1) Dit dichtſtuk kwam voor het eerst in 1741 afzonderlijk in het licht, op het tijdſtip der zoo veel gerucht makende Pragmatieke Sanctie, en dat onze Staat na den dood van Keizer KAREL VI zich gehouden zag, om diens dochter MARIA THERESIA, wie men de erfopvolging betwistte, ingevolge de beſtaande traktaten, te ondersteunen. Dit kon niet geſchieden zonder ſtof tot misnoegen te geven aan *Frankrijk*, hetwelk de partij trok der vorsten, die aanſpraak maakten op de Oostenrijkſche erfſtaten, hetgeen eene verdeeldheid van gevoelens onder de ſtaatsleden te weeg bragt. In deze geſteldheid van zaken maakte natuurlijk dit dichtſtuk veel opziens; hetzelve werd in het Latijn en Fransch vertaald, en het regende voor-

en

De beide broeders VAN HAREN waren onder de talrijke gladde en vloeijende verzenmakers hunner eeuw misschien de eenigen die de naam van dichters toekwam, in de eigenlijke beteekenis des woords. „Door geboorte en aanzien boven de meesten „hunner landgenooten verheven, was natuurlijk het „bekrompen oordeel van kunstregters en zooge„naamde zuiveraars niet zoo zeer voor hen gevaar„lijk; zich op zaken van staat toeleggende, boden „zij hunne werken aan geene Genootschappen angst„vallig aan; zij vierden hunnen vrijen geest den „teugel, waardoor zij eenen beteren dichttrant „erlangden. Eene levendige verbeeldingskracht, „eene grondige oefening in alle oude en levende „talen, ziedaar wat hen boven hunne tijdgenooten „heeft doen uitblinken. In alle vakken van ge„leerdheid bekwaam gemaakt, voorzien met eene „grondige kennis der geschiedenis, met den aard

„en

en tegenschriften, schimp- en lofdichten op hetzelve; de geheele verzameling maakt een bekwaam boekdeel in folio uit. De Heer SCHELTEMA, die dit dichtstuk, benevens VAN HAREN voortreffelijke vertalingen van drie herzangen van HORATIUS, namelijk L. I, *Od.* XXII, L. III, *Od.* III en VI, insgelijks der vergetelheid ontrekt, zegt „dat men hetzelve niet alleen als „een der keurigste stukken om de dichterlijke waarde moet „beschouwen, maar ook als van het grootste belang voor de „Vaderlandsche Geschiedenis, om dat het zoo veel medewerkte „tot de opwekking van den geest des vaderlands, welke in „dat voor kunst en wetenschap tevens zoo ongelukkig tijdstip „tot eenen doodelijken slaap vervallen scheen." *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*, I Deel, blz. 147.

„en de zeden van ieder volk bekend, in de hoogste „ambten werkzaam, kregen zij door zulke geluk„kige omstandigheden den waren smaak, het echte „gevoel voor dichterlijke schoonheden. Zij verza„melden uit die rijke voorraadschuur hunner oefe„ningen zulk een' schat van vergelijkingen en beeld„spraken, zulk eene hoogdravendheid, dat men als „het ware van hen zekere herleving der Dichtkunst „in de laatste helft der vorige eeuw gerust rekenen „mag (1).

Van haren is mogelijk de eenige Nederdultsche dichter, die door den beroemdsten buitenlandschen dichter van zijnen tijd met een lofdicht is vereerd geworden. Het was voltaire, dié 's mans vernuft en dichterlijke bekwaamheden gewis oneindig beter wist te schatten dan de ziftende, wrijvende, schavende en likkende berijmers van Bijbelsche historiën hier te lande, en deze voortreffelijke Fransche dichter, ongetwijfeld het grootste vernuft zijner eeuw, zond hem de volgende dichtregelen:

Demosthène au conseil, et Pindare au Parnasse,
L'auguste liberté marche devant tes pas,
Tyrtée a dans ton sein répandu son audace,
Et tu tiens sa trompette au milieu des combats.

Je ne peux t'imiter, mais j'aime ton courage,
Né pour la liberté, tu penses en héros;
Mais qui naquit sujet ne doit penser qu'en sage;
Et vivre obscurément, s'il veut vivre en repos.

Notre

(1) J. de vries, Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 177.

Notre esprit est conforme aux lieux qui l'ont vu naître
A Rome on est esclave, à Londres citoyen,
La grandeur d'un Batave est de vivre sans maître,
Et mon premier devoir est de servir le mien (1).

HARTLOOP (ELISABETH) heeft uit de geschiedenis van TOBIAS een onderwerp genomen tot een treurspeel van dien naam, te *Amsterdam* in 1668 gedrukt.

HARTS (HERMAN) (2), kanonik, geboortig van *Aerschot*, en gestorven den 30 Maart 1685, gaf in 1674 te *Leuven* zevenenvijftig liederen in het licht, onder den titel van *Het Gheestelycke Bieken*. De Heer WILLEMS levert de volgende zes regels daartie tot een staaltje:

O Vader, Sone, heylig Geest,
Wy loven u in dese feest.
Een selve Gode, maer dry persoonen,
Dat gy aen Abram uwe vrindt,
Die u rechtsinnich heeft gedindt,
Door visioen hebt willen toonen (3).

HARTSEN (ANTONI) (4), geboren te *Amsterdam*, den 17 November 1719, en aldaar overleden den

(1) Dit vers wordt gevonden voor den 4to druk van den *Prijs*; er bestaan onderscheiden Nederduitsche vertalingen van hetzelve — op rijm.

(2) PAQUOT, *Mém.* Tom. XV, pag. 12.

(3) J. F. WILLEMS, Verhandeling over de Nederd. Taal- en Letterk. II Deel, bla. 140.

(4) Verv. op J. WAGENAAR, Amst. fol. bl. 555.

den 12 Mei 1734, was een aanzienlijk koopman, die zijne uitspanning zocht in de beöefening der fraaije letteren en dichtkunst. Als lid van het dichtgenootschap: *Oefening beschaaft de Kunsten*, had hij de hand in de dichtmatige vertolking ten dienste des Amsterdamschen schouwburgs van *Olimpia*, *Zarucma*, *Zelmire*, den *Deugdzamen Galeiroeijer* en den *Graaf van Waltron*; vroeger had hij reeds tot hetzelfde einde zeer verdienstelijke vertalingen vervaardigd van den *Wedergevonden Zoon*, gedrukt 1759, 1761 en 1770, de *Moeder Vertrouwde van hare Dochter*, 1762, *Mahomet*, 1770, de *Vrouw naar de Waereld*, 1777, en den *Adelyken Landman* 1779, die echter allen insgelijks door het voorzeide dichtgenootschap zijn uitgegeven, behalve nog een zeldzaam voorkomend stukje *De Heer Cassander, of de uitwerking van de Liefde en het Koperrood.*

HARTSEN leverde ook eene zeer fraaije vertaling van P. BURMANS Redevoering en Latijnsch dichtstuk, *Brederode*, bij de herinnering aan het tweede eeuwgetijde der overlevering van het smeekschrift der verbonden edelen aan de Hertogin van *Parma* den 5 April 1566, uitgesproken in de Doorluchtige Schole te *Amsterdam*, den 20 October 1766. De vertaling is volstrekt onberispelijk, doch op het dichtstuk zelve zou men de wondersprekige aanmerking kunnen maken dat hetzelve al te dichterlijk is; BREDERODE, immers, die, als een wellevend ho-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Hoe onvoegzaam de volgende hyperbolische regels in den mond zijn van iemand, die een smeekschrift overlevert, gevoelt ieder:

Eer zal de Taag zich met zyn stroomkruik herwaarts spoeijen,
En 't aanzigt wasschen in de golven van den Rhyn;
De Baetis met de Waal voor eeuwig t'zamenvloeijen;
De Cat met d'Asturier eenzelfde landaard zyn;
Dan dat dit oord, besproeid door Maas- en Scheldestroomen,
Aan 't Castiljaansch gebied een ruimer perk verschaff';
Of Neêrland, dat het juk des Konings wenscht te ontkomen,
Gedwongen, 't vrye hoofd zal buigen voor zyn' staf (1).

In plaats van „smeeken," laat de Professor BREDERODE eindigen met „gebieden" en „dreigen;" op de brutaalste wijze, in haar eigen paleis, wijst hij der vorstin het gat van de deur:

Vertrek in 't eind', Prinses, met alle uwe Asturieren,
Opdat, als 't voegt, de trouw van uw belofte blijk'.
Verzend ook elders hen, die zich met myters sieren:
Dat die gehate schaar' van Neêrlands bodem wyk'!
Ons heil hing nimmer af van vorstenheerschappye;
Ons dood of leven van geen koninglyk gebod.
Onze ouders waren nooit gewoon aan slavernye:
Ons kroost geniete ook op zyn beurt hetzelfde lot!
De vryheid blyv' hen by in leven en in sterven!
Op d'adel rust de zorg voor zulk een dierbaar pand.
Onze yver zal dit land dien heilstaat doen verwerven.
Een goed ontwerp ziet zich gesterkt door 's Hemels hand.

Onze

(1) A. HARTSEN. Brederode, blz. 43.

Onze yver spoelt alsnog den nazaat in gedachten!
Op 't leeren onzer dien volg' by ons lofl'jk spoor!
Dit heeft gy niet alleen de hem der adels te achten;
Gemaaint, de stem des volks klinkt u door de ontzeis't oor,
Dit 's aller wensch en de onze; en naam van niet vermoord,
Maar vrees der ridders aan, gelokt door 's lands gezag (1).
Hy zwygt ——

Na, het werd ook tijd! Met welk een onbeschrijpelijk gezeid moest de trotsche Landvoogdes Sam uitzinnige taal aangehoord hebben! of liever, hoe groot moest hare verwondering geweest zijn, dat de spreker, uit naam van een' hoop Geuzen, gelijk de Graaf van Bardesmont hen noemde, dezelve dierlijk voeren tegen de dochter van KAREL V en de zuster van FILIPS II! Wij gelooven gaarne, al zeide de Professor het niet, dat eene vorstin, die zoo aangesproken wordt, als

Margarete, op haren purpren zetel,
Beeft, als verbysterd door een' harden donderslag;

en met reden: het is ook over het onbeschaamde heen! Verontwaardiging, zoo wel als ontsteltenis, sluit haar den mond:

Zy is verhaasd; de tong blyft aan 't gehemelt' kleven;
't Verstand staat stil, als 't nat door felle kou bestrudt.
Onzeker wat te doen, wat antwoord best te geven,
Blyft zy benard (2). ——

Ja,

(1) A. BARTSEN, Brederode, blz. 44. (2) Ibid. blz. 45.

Ja, wel benard! en wij ook, bij het lezen dezer insolentiën. De Professor had BREDERODE wel eene fiere, mannelijke taal kunnen laten voeren, zonder dat hij alle beleefdheid en eerbied voor eene dame uit het oog behoefde te verliezen. Wij zouden schier moeten denken dat de groote BURMAN niet zal geweten hebben wat een *crimen læsæ Majestatis* is, om dat hij BREDERODE zich daaraan zoo grof, baldadig en moedwillig laat schuldig maken, als ware hij niet aan het hoofd van 's lands aanzienlijkste edelen, maar inderdaad de aanvoerder van een' hoop brutale bedelaars geweest. Althans deze taal, die in een' anderen mond, tegen een' anderen persoon, op een' anderen tijd en in andere omstandigheden gebezigd, stout en krachtig kon heten, zal in dit dichtstuk niet ligt iemand van gezond oordeel en goeden smaak behagen.

HARTSINCK (JAN JACOB) was gesproten uit een aanzienlijk Amsterdamsch geslacht, waaronder geteld wordt CAREL HARTSINCK, eerste Raad en Directeur-Generaal van *Neerlands Indië*; zijn vader was JAN CASPER HARTSINCK en zijne moeder SUSANNA CORNELIA PELS; hij werd den 14 October, 1716 te *Amsterdam* geboren, in 1724, en dus reeds met zijn achtste jaar, werd hij klerk ter secretarie van het Edelmogend Collegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*, vervolgens in 1743 Heemraad van de *Watergraafs meer*, voorts in 1762 Charter- en Rekwestmeester van de Admiraliteit, President van de Hoofdparticipanten der W. I. Compagnie, mits-

ga-

gaders Directeur van het Zeeuwsche genootschap der wetenschappen, te *Vlissingen*, en eindelijk in 1774 Directeur van de Hollandsche maatschappij der wetenschappen, te *Haarlem*; ook was hij Regent van het Oude Mannenhuis te *Amsterdam*, en dienvolgens ook van den Schouwburg, in welke hoedanigheid, zoo door het zelfbeärbeiden van tooneelstukken als door het aanmoedigen van andere dichters, hij denzelven veel voordeels toebragt. Hij overleed den 28 October, 1779. Hij was een man van aanzien, veel kunde en minzamen omgang. Tweemalen was hij gehuwd, eerst met GERTRUIDA CONSTANTIA SWEEDENREYCK, die insgelijks de poëzij beminde en beöefende, en welke hij den 23 Februarij 1742 door den dood verloor; zijne tweede echtgenoote was ANNA ADRIANA HASSELAAR, die hem overleefde.

HARTSINER heeft den Amsterdamschen Schouwburg verscheiden tooneelstukken geleverd, als: *De Minderjarige*, *De Hagenaar te Enkhuizen* en *De Deugdzame Armoede*, welke drie stukken hij met veel smaak en oordeel uit het Fransch overgenomen, en naar onze zeden, gebruiken en spreekwijzen ingerigt heeft; een ander oorspronglijk stuk van hem, *De Edelmoedige Rijkdom*, werd na zijn dood, in 1780, voor het eerst ten tooneele gevoerd.

In openbaren druk heeft hij eene redevoering over de *Nederduitsche Welsprekendheid en Dichtkunst*

kunde (1), maar geene dichtstukken uitgegeven; zijne familie heeft ons de handschriften zijner verzen ter hand gesteld; dezelven zijn meestal geestig, luimig, en, hoezeer van geene hooge vlugt, moeten zij ongetwijfeld in zijn' tijd zeer behaagd hebben. Wij zullen hier een paar van de kortsten mededeelen.

AFSCHEIDSGROET AAN DEN HEER

JACOB DE LEEUW,

geweest zijnde Regent van den Schouwburg, en geworden Kerkmeester van de Westerkerk.

De vijfde Karel, op den keizerstroon verheven,
Zag Spanje aan 't Duitsche rijk door zijn gezag gehecht,
Zag Azië en Afrike op zijn bevelen beven,
En zelfs Amerika gehoorzaam aan zijn regt,
Toen hij, der grootheid wars, zich, van 't gebied ontslagen,
(Wat leeuwenmoed wordt niet vereischt tot zulk een werk!)
Tot stille rust begaf, en sleet zijn verdre dagen
In 't westen van zijn rijk, in d'omtrek van een kerk.
Gij volgt dit zelfde spoor, de Leeuw! in jonger jaren;
Gij, die een' Attila zaagt buigen voor uw' last,
Gij, op wiens wenken een Achilles moest bedaren,
Een Cesar sneuvlen moest door Brutus staal verrast,
Naar wiens bevelen zelfs een Mithridaat moest luistren,
Een dolle Orestes in zijn woede werd bedaard,
Een wrevle Christiërn zich zag in ketens kluistren,
Een Cinna door August grootmoedig werd gespaard.

Van

(1) Te vinden in de *Letteroefeningen van het Kunstgenootschap* Diligentiae Omnia, blz. 285. Ook bestaat er van hem eene *Beschrijving van Guiana, of de Wildekust in Zuid-Amerika*, in twee 4to deelen, te *Amsterdam* in 1770 gedrukt.

Van zulk een hoog gezag ziet ge u, de Leeuw! ontslagen,
En steit, op 's Keizers spoor, aan uw gebied een perk.
Bereik uw wenschen, slijt vergenoegd uw verdre dagen,
En smaak het zoet der rust in Amstels Westerkerk.

Fraai en krachtig is dit vierregelig compliment aan GERARD AARNOUD HASSELAER, bij zijne verkiezing tot Representant van Z. D. H. als Admiraal-Generaal, den 20 Maart 1749:

Wie dan Apelles kon beld Alexander malen?
En wie kan, aan de Maas, de Zuiderzee en 't Y,
Den Vierden Willem, 't hoofd van Neêrlands admiralen,
Door zorg en wijs beleid verbeelden zoo als gij?

Het portret van HARTSINK is, naar de teekening van H. POTHOVEN, door J. HOUBRAKEN gegraveerd.

HATTUM (MAURITS VAN). Aan dezen heeft het tooneel de losse vertalingen van vier niet onaardige Fransche blij- en kluchtspelen te danken, namelijk *De Orakelvaas*, 1740, *De Verkeerde waereld*, 1742, *De Spookende Tamboer*, 1745 en *Het Vermakelijk Avonduur*, 1767.

HAVART (DANIEL), Amsterdammer, vervaardigde op de kust van *Coromandel* eene vertaling in verzen der Treurdichten van OVIDIUS, die hij, in het vaderland terug gekeerd, te *Utrecht* in 1692 heeft in het licht gegeven, onder den titel van P. OVIDII NASONIS *Tristium Lib. V.* dat is *De vyf boeken der Treurgezangen*, enz. Het werkje is

een pendant der vertaling van NASO's Heldinnenbrieven van JONAS CABELJAU, getiteld: *Treurbrieven der blakende Vorstinnen*, en de behandeling niet veel beter (1). De vertaler drukt zich daaromtrent nog al vrij zedig uit:

Dus hebbe ik eyndelijk dien digter,
Dien treurder om sijn ballingschap,
In 't nederduytse kleed gesteken,
En doe hem suyver Hollants spreken;
Maar niet op soo volmaakten trap
Als 't NASO in 't *Latijn* voor desen
Geschreven heeft, dat kan niet wesen ——

Och! waarom niet? OVIDIUS is geheel niet moeilijk te vertalen, als hij maar den regten dichterlijken vertaler aantreft. Maar, zegt hij verder,

Maar mits in de *Indiaansche* streeken
Het werk niet wel was nagekeken
En los daarover heen gedraaft,
Door velerhande besigheden,
So hebbe ik hier, niet lang geleden,
Gesoetvijld en wat net geschaaft,
De rijmen op haar maat en voeten
Gebracht, so als se wesen moeten.

—— —— —— —— —— ——

Wijders heeft hij het werk
van vooren
Tot acht'ren toe, van blad tot blad,
Nauw-

(1) Zie ons II Deel, blz. 1.

Nieuwkeurig, duydelijk overgekeken,
En de gesapverd van gebreken,
Ja eyndelijk, om te maken glad
De fijnschaaf over laten rollen (1).

De „zoetvijl" en de „fijnschaaf" hebben onderrusschen hier het werk van eene fraaie dichterlijke vertaalpen niet kunnen verrigten, en daaraan heeft het den vertaler van het begin af aan ontbroken. Dit stuk gereedschap is oneindig beter bij het overbrengen van OVIDIUS dan een paar doosjaen vijlen en schaven.

HAVERKAMP (JOHANNES), mede een Amsterdammer, die in de eerste helft der achtiende eeuw bloeide, heeft zich door het vertalen van eenige Fransche treurspelen (2), ten dienst van den Amsterdamschen schouwburg, in den rang van tooneeldichter geplaatst.

HAVIUS (JACOBUS). Van dezen bestaat een zoogenaamd treurspel, *Zoriadres en Odatis* geheten, en in 1658 in *'s Hage* gedrukt; het stuk is vrij bloedig, en heet toch, naar de mode van dien tijd, „blijeindend."

HAZART (. . . .). Aldus wordt deze vermeld op de naamrollen als de vertaler van MOLIÈRES *Fa-*

(1) Opdragt, blz. VI—VII.

(2) Catalogus der Tooneelspelen van W. HENSKES, N°. 109, Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK, *Ag.* blz. 44.

Fâcheux, onder den titel van *De Quelgeesten*; deze vertaling is zeer los, geestig en verdienstelijk; zij kon nog zeer wel op het tooneel geduld worden.

HEEL (JAKOB PETRUS VAN). Gedurende het achtste tiental jaren der vorige eeuw maakte deze mede eenig figuur onder de zoetvloeijende verzenmakers, waarvan het in dien tijd krielde. Zijne stukjes worden afzonderlijk of in dichtverzamelingen verspreid aangetroffen (1). Bij de Leydsche en Haagsche dichtgenootschappen behaalde hij gouden medailles, hetgeen toenmaals al heel wat te zeggen was. Wij hebben de moeite genomen van deze zoogenaamde „prijsverzen" door te lezen, en moesten ons verwonderen, dat er zoo weinig moeite aan vast was, om met de verzenmakerij zoo veel eer en voordeel te verwerven; ieder handig verzenfabrikant immers zou in staat zijn om in een' achtermiddag eenige dozijnen versristen te leveren, in gehalte en waarde gelijk aan die, waarmede VAN HEEL zoo luisterrijk de overwinning op zijne mededingers behaalde. Wij zullen de eerste coupletten of versristen van zijne bekroonde *Chefs d'oeuvre* hier laten volgen, dan kunnen zij mogelijk nog tot modellen dienen, ingeval die oude gouden tijd eens mogt te rug keeren.

DE

(1) Bij voorbeeld in de *Lauwerbladen voor de Zonen der Vrijheid*, de *Gemengde Dichtpreeven*, Maandwerken, Almanakken, enz.

DE REGTSCHAPEN BURGERVADER (1).

Verheven — schoone beste stof;
Voor Belgen, Vrijheidkeurelingen (2) —
Des besten Burgervaders lof,
Voor 't oor der Belgen, op te zingen (3)!
De koorstem (4) eischt dien grootschen toon —
Den hoogsten (5) wacht de zegekroon!
De dichtkunst zelf noopt ons haar kampplaats in te rukken.
Speel, zangster; daar het goud reeds in uwe oogen blinkt!
Ja, klinkt, mijn fiersparen, klinkt!
Doet me in der dichtren perk een' frisschen lauwer plukken!

DE BESTE BURGER (6).

Versterk — gelei — vervleg (7) mijn schreden,
Geheiligd vuur, waardoor ik blaak!

Op

(1) Tael- en Dichtl. Oefen. van het Gen. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, V Deel, blz. 85.

(2) Dit woord alleen, dat wij, in onze oeuvrelheid, onder de *sesquipedalia verba* rangschikken, zal den beoordeelaren welligt de gouden medaille waardig geschenen hebben.

(3) En dat wel in 1774, toen *Brabant* nog geheel en al onder de heerschappij van het huis van *Oostenrijk* stond; ook was zeker de bedoeling der prijsuitschrijveren, in dien tijd, den regtschapen *Bataafschen*, en niet *Belgischen*, burgervader te bezingen; dus was VAN HEELS opzigten „voor 't oor der Belgen" toen eene *vox clamans in deserto*.

(4) In de muzijk kennen wij slechts vier stemmen; deze „koorstem" is dan de vijfde.

(5) En dat was, *eben!* die van JAKOB PETRUS VAN HEEL!

(6) Proeven van Poët Mengelst, door het Gen. *Kunstliefde spaart geen Vlijt*, XI Deel, blz. 3.

(7) Met dit werkwoord „vervleggen" hebben wij het exemplaar van WEILANDS woordenboek geaugmenteerd, dat het niet heeft.

Op dat ik 't oord der zaligheden —
De school der Burgerdeugd — genaek'...
In 't eind betreedt mijn voet de streeken,
Waerin ik, 't stadsgewoel ontweken,
Vaek voedzel (1) voor mijn leerzucht vond.—
Mogt ooit mijn ziel de kunst ontdekken
Om 't vaderland tot nut te strekken,
't was hier — op deez' gewijden grond. —

In 1790 verscheen te *Dordrecht* nog eene verzameling van hem in het licht met oorspronglijke en vertaalde stukjes, in proza en op rijm, getiteld: *Iets van* J. P. VAN HEEL. Ach! had hij het publiek maar liever *Niets* gegeven!

HEEMS (ABRAHAM). In 1729 verscheen van dezen Haarlemmer wever te *Amsterdam* een werk in 4to in het licht, getiteld: *Bybelpoëzy*; gevoeglijker had hij hetzelve „Bijbelrijmen" mogen noemen, want er is geen enkele regel poëzij te vinden in de langdradige, koude, ziellooze uitrekkingen op rijm van Bijbelplaatsen, geclassificeerd in *Alleenspraken*, *Tafereelen*, *Uitbreidingen* en *Zedelessen*. 's Mans dichttrant is volkomen die van zijn' tijdgenoot CLAAS BRUIN. Zijne beide vroeger uitgegeven treurspelen, *Absalon of de Gestrafte Heerschzucht*, en *Antipater*, *of de Dood van Alexander en Aristobulus* verdienen naauwelijks de vermelding.

HEEMS-

(1) Vaekvoedsel, ja, is er genoeg in deze beide prijsverzen van JAKOB PETRUS VAN HEEL, die ongetwijfeld in FOKKES jaar 3000 *cum notis* zullen uitgegeven worden, nog volumineuser dan de onzen op de beide eerste coupletten.

Bij zijne echtgenoote, ALIDA VAN BEUNINGEN, zuster van den beroemden Amsterdamschen Burgemeester KOENRAAD VAN BEUNINGEN, liet hij vier zonen na, die zich allen hunnen verdienstelijken vader waardig gedroegen, en door wie van dit aanzienlijk, deftig, geleerd en heldhaftig geslacht nog op heden afstammelingen in wezen zijn.

Lang was HEEMSKERK bekend en beroemd als de schrijver der bevallige *Batavische Arkadia*, die voor de eerste maal te *Amsterdam* in 1637 verscheen (1), en sedert verscheiden malen, in 1648 reeds voor de vijfde, en het laatst nog in 1756 in *'s Hage* herdrukt is geworden. SOETEBOOM, VAN DEN BOS, DEN ELGER, GARGON, BRUIN, WILLINK, en misschien nog anderen, en daaronder ook LE FRANCQ VAN BERKHEY, hebben hem tot hun model gekozen bij het opstellen van dergelijke werken; doch geen hunner is het gelukt hem in vernuft en bevallige naïfheid, zelfs bij het behandelen van ernstige en geleerde zaken, nabij te komen (2), veel min te overtreffen. Een speelreisje van eenige jonge lieden uit *'s Hage* naar *Katwijk* geeft den schrijver aanleiding om op de geestigste wijze de gesprekken der reisgenooten te doen loopen over onderwerpen van oudheid, de geschiedenis, regtsgeleerdheid en dichtkunst, en daarmede op de aardigste wijze de galanterie te verbinden.

Wij

(1) A. PARS, Naamrol, blz. 97.

(2) Hiervan willen wij echter uitzonderen het fraaije werk van A. LOOSJES, PZ. getiteld: *Hollands Arkadia*, in 1805 uitgegeven.

Wij zouden ongetwijfeld uitvoeriger zijn over dit bevallig ingekleed, even zoo geleerd als vernuftig geschreven werk, en een paar der aardige dichten en zangstukjes daaruit mededeelen, doch de Hoogleeraar SIEGENBEEK heeft onze tijdgenooten reeds daarop opmerkzaam gemaakt (1). Alleen zullen wij nog aanmerken dat hij in dit werk de eerste wenken gegeven heeft ter afschaffing van de pijnbank, der verbeurdverklaring van goederen en der uitzinnige heksenprocessen.

Ook als dichter, en vooral als lieftallig minnedichter, bezit HEEMSKERK uitstekende verdiensten; dezen aan te toonen zou ons insgelijks een streelend genoegen zijn, dan zulks is reeds op zulk eene uitmuntende wijze door den Heer SCHELTEMA met bijgebragte voorbeelden verrigt (2), dat wij ons eene onnutte taak zouden opleggen niet alleen, maar dezelve ook in lang zoo goed niet zouden uitvoeren.

Hij heeft ook eene vertaling geleverd van CORNEILLES beroemden *Cid*, die in 1641 is uitgegeven; doch het dichterlijk vertalen was minder zijne zaak. Den schralen roem, dien VESTAMA en zijne schoolnaderhand met het vertalen van Fransche treurspelen verworven hebben, kon een genie als dat van HEEMSKERK gemakkelijk ontbieren.

HEEMS-

(1) Proeven van Nederl. Welsprekendheid, [illegible]

(2) Geschied- en Letterk. Mengelwerk, 1 Deel, [illegible], blz. 64.

HEEMSKERK (WILLEM VAN). Wij weten niet of deze tot hetzelfde geslacht behoort als de voorgaande. Zijn treurspel, *De Hebreeuwsche Heldinne*, in 1647 gedrukt, is ons slechts bij naam bekend. In den *Bloemkrans van verscheiden Gedichten* worden eenige, niet ongeestige, meest gelegenheidsgedichten van hem gevonden; zeer behaagde ons daaronder het Vondeliaansche stukje, getiteld:

HIK-SNIKKEN, OVER 'T KINDERLIJK-LIJK VAN MIJN ZOONTJEN.

Lieve Joosje!
'k Zie uw roosje
Zonder bloosje
Van zijn struik,
Neêrgedoken,
Afgebroken,
En geloken
Als ter sluik.
Uw voorleden
Vriend'lijkheden,
Geven weeden,
Die natuur
Door geen zeden
Van de reden,
Kan vertreden,
Dan hee' zuur.
O die zuchten,

Doen

Doen geen vrachten!
Maar verlochten
Den kleinmoed,
Om de kreuen
Van de tranen,
Weer te beuen
Harder vloed.
't Zoete mann'tje,
Na 't verstandje,
Lei zijn handje
In de mijn;
Recht, of 't zalde:
Lach vrij balde,
Want ik scheide
Uit mijn pijn;
Om te leven,
En te zweven,
Dicht beneven
't Hemel-rot,
't Welk hier boven,
d' Heil'ge hoven,
Staag met loven,
Vult bij God.
O gedachten,
Die's vleesche klachten,
Door 's geests krachten,
Overwint!
'k Wensch in 't sterven,
Te verwerven
't Wis-heil-erven
Van mijn kind (1).

HEERE

(1) Bloemkrans van Gedichten, bla. 234.

HEERE (LUCAS DE) (1), was de zoon van den beeldhouwer JAN DE HEERE en ANNA SMYTERS, die in haren tijd als eene voortreffelijke miniatuurschilderes bekend was; hij werd geboren te *Gend*, in 1534, en kreeg vroegtijdig smaak in de schilderkunst, waarin hij FRANS FLORISZOON tot meester en naderhand KAREL VAN MANDER tot leerling had. Na zijne terugkomst van eene reis naar *Frankrijk* en *Engeland* hield hij zich bezig met portretschilderen, waarin hij zoo bekwaam was, dat hij zijne meeste portretten uit het geheugen schilderde. Hij stierf den 29 Augustus 1584.

Als dichter is hij bekend door eene Psalmberijming, onder den titel van *Psalmen Davids, na de Ebreeusche waerheit ende allerbeste exemplairen, oft translatien, Liedekenswys in dichte gheselt op de voysen en mate van* CLEMENT MAROT, gedrukt te *Gend*, bij GHILEIN MANILIUS in 1565 (2), en voorts nog een rijmwerkje, in hetzelfde jaar gedrukt, geteiteld: *Den Hof en Boomgaert der Poesyen.* Zijn dichttrant is erbarmelijk; de Heer WILLEMS (3) voert uit het laatste werkje de volde zes regels aan:

D'lom-

(1) K. VAN MANDER, Leven der Schilders, fol. 173. PAQUOT, *Mém.* Tom. IV, page 359.

(2) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezang, I Deel, blz 116.

(3) Verhand. over de Nederduitsche Tael- en Letterkunde, I Deel, blz. 284.

D'loden pijlken is liefde die veel pijne en smerte is/
Die vant gouden pijlken vol consolatie/
D'welc bedierdt de reyne liefde die vreugt int herte is/
En den minnaers niet aen en voet dan recreatie.
Met deene was Phoebus gheraect in corter spatie/
Met dander sijn lief Daphne die hem soo seer qual.

HEERMANS (JACOB). Wij kennen slechts den titel van 's mans tooneelstuk *Chriseïde en Arimant*, in 1649 gedrukt.

HEIBLOCQ (JACOB), een Amsterdamsch Proponent, gaf in 1662 eene verzameling van bruiloftsverjaar- en andere gelegenheids-gedichten in het licht, onder den titel van *Farrago Latino-Belgica*, of *Mengelmoes van Latijnsche en Nederduitsche Gedichten*. In eene vooraan geplaatste *Zamenspraak des Schryvers* met zijn *boek*, zendt hij hetzelve met deze woorden de wijde wereld in:

—— Goé reiz'! het is begonnen;
Die rokken dient nu afgesponnen:
En stond het my noch eerst te doen,
'k Zou my wel duizentmaal bedenken,
Mijn wicht schijnt my van verr' te wenken,
Dat ik my zal ter ruste spoén.

Hetgeen hij dan ook zeker gedaan heeft; wij willen die rust geenszins stooren, met zijn „wicht" een ouderwetsch deuntje te laten opzingen, maar hem zacht laten voortslapen.

HEIDEN (JACOB VAN DER). *Cleander en Amaril, ofte Gestadige Liefde*, in 1681 gedrukt, eene soort van tooneelstuk, heeft dezen als dichter op de naamrollen der liefhebberen doen aanschrijven.

HEINSIUS (DANIEL) (1) werd geboren te *Gend*, den 30 Mei 1580 uit een aanzienlijk geslacht, hetwelk aldaar de eerste waardigheden bekleedde. Zijne eerste jeugd bragt hij in aanhoudend zwerven door, waartoe zijne ouders door de ongunst der tijden genoodzaakt waren. Naauwlijks drie maanden was hij oud, toen zijne moeder met hem zijne geboortestad verliet, en zich naar *Veere*, in *Zeeland*, en van daar, doch toen in gezelschap van zijn vader, naar *Engeland* begaf; van daar vertrokken zijne ouders weder naar *Holland*, en namen hun verblijf in het dorp *Rijswijk*, bij *'s Hage*, in welke laatste stad hij den grondslag leide zijner taalkennis en geleerdheid; vervolgens ging hij met zijne ouders naar *Middelburg*, en genoot het akademisch onderwijs eerst te *Franeker*, en toen te *Leyden*. Hij was buitengemeen kundig in de Griekische en Latijnsche talen, die hij zoo grondig

ver-

(1) J. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, p. 226. C. SAXII *Onom.* Tom. IV, p. 126. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XX Deel, blz. 515. J. DE VRIES, Geschiedenis der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 151. J. KANTELAAR en M. SIEGENBEEK, Euterpe, I Deel, blz. 98. N. G. VAN KAMPEN, Geschied. der Nederl. Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 194. J. P. VAN CAPPELLE, Bijdragen tot de Gesch. der Wetensch. en Lett. blz. 201.

verstond,
Dat hy ze, als moedertaal, tot alles heeft doorgrond,
En daarin vaarsen op het heerlykst heeft gezongen (1).

Deze ongemeene vorderingen bezorgden hem de gunst en vriendschap van SCALIGER en DOUSA (2). Op den ouderdom van achttien jaren werd hij tot hoogleeraar aangesteld in de Grieksche letterkunde te *Leyden*, vervolgens in de geschiedenis, en werd ook tot bibliothecaris benoemd.

Grooten roem verwierf hij door zijne geleerdheid en zijne veelvuldige schriften, ook buiten 's lands. GUSTAVUS ADOLPHUS, Koning van *Zweden*, benoemde hem tot zijn' geheimraad en geschiedschrijver, de Republiek *Venetië* vereerde hem met de ridderorde van *St. Marcus*, en Paus URBANUS VIII liet hem door de uitlokkendste aanbiedingen naar *Rome* noodigen.

Bij het uitbarsten der kerkelijke geschillen, nam hij deel in dezelven, en koos de zijde der Contra-Remonstranten, wier gevoelen hij ijverig en zeer onverdraagzaam voorstond, en vertoonde zich in gansch geen gunstig licht op de beruchte Dordrechtsche Synode van 1618 en 1619, welke hij in hoeda-

(1) L. DIDLOD, Pan Poëticon Batavum, blz. 09.

(2) Het eenige Nederduitsche gedicht, dat wij van dezen kennen, is aan DENSIUS gerigt, bij gelegenheid dat hij te *Leyden* kwam studeren, en wordt, benevens het antwoord van den laatsten, gevonden in diens *Nederd. Poëmata*, 8vo, blz. 167.

danigheid van Secretaris der afgevaardigden uit de Staten Generaal bijwoonde, en aldaar zeer werkzaam was tot het doen veroordeelen der Remonstranten. Men wil dat de voorrede der Handelingen van die kerkvergadering van zijne hand is. Schoon geen godgeleerde van beroep, wijdde hij toch ook somwijlen, even als DE GROOT, zijne pen aan theologische schriften; zoo wel als deze, nam hij ook het Nieuwe Testament tot een voorwerp van zijne oefeningen (1), en week overigens voor dezen in geen vak van wetenschap en geleerdheid; doch in gematigdheid van denkwijze omtrent godsdienstige begrippen stond hij ver beneden zijn' verdraagzamen tijdgenoot.

HEINSIUS bereikte den ouderdom van ruim vierenzeventig jaren, zijnde hij den 25 Februarij 1655 te *Leyden* overleden. Zijner verdiensten werd door zijn' ambtgenoot ANTHONI THYSIUS hulde gedaan in eene welsprekende lijkrede. Op het laatst van zijn leven had hij zijn geheugen geheel en al verloren. Hij was gehuwd met ERMGARD RUTGERS, eene zuster van den geleerden JANUS RUTGERSIUS (2) bij welke hij een' zoon naliet, NICOLAAS genaamd (3) die zich in de geleerde wereld insgelijks zeer beroemd heeft gemaakt.

On-

(1) D HEINSII *Exercitat. Sacra in Novum Testamentum.*

(2) Een *Epithalamium* ofte *Bruydlofsgedicht* op dit huwelijk, door ANNA ROEMERS vervaardigd, deelt de Heer SCHEITEMA mede in zijn *Gesched- en Letterk. Mengelw.* II Deel, II St. blz. 249.

(3) J. KOK Vaderl. Woordenboek, XX Deel, blz. 516.

Ongetwijfeld behoort HEINSIUS zoo wel onder de geestrigste en vindingrijkste als geleerdste dichters der zeventiende eeuw. Zijn dichttrant heeft zeker wel iets van dien van CATS, doch is steviger en minder met nietsbeduidende stopwoorden opgevuld. Van zijne Nederduitsche gedichten schijnt hij zelf weinig werks gemaakt te hebben; immers de meesten derzelven kwamen aanvanglijk, of onder een' versierden naam, of buiten zijne kennis in het licht, althans de achtregelige versjes tot de *Emblemata amatoria* en den *Spiegel der Doorluchtige Vrouwen*, in zijne jeugd vervaardigd, kwamen in het licht op den naam van *Theocritus a Ganda* of THEOCRITUS van *Gend*, zinspelende op zijne geboorteplaats en den Griekschen herdersdichter, dien hij verraalde en naarvolgde. Zijn vriend PETRUS SCHIVERIUS, aan wien hij zijne meeste gedichten medeleelde, en die welligt gunstiger daarover dacht dan hij zelf, gaf in 1616 te *Amsterdam* eene verzameling van dezelven in het licht in 4to, onder den titel DAN. HEINSII *Nederduitsche Poëmata*.

HEINSIUS nam deze uitgave zijner gedichten eenigermate kwalijk, uit vrees dat dezelve welligt bij het publiek niet wel ontvangen mogten worden, en geen wonder! hij speelde den Contra-Remonstrantschen godgeleerden, op hoop van een professoraat in de theologie, en er werd een *Hymnus op Bacchus*, een' Heidenschen afgod (*quelle horreur* in dien tijd!), in deze verzameling gevonden; wijsselijk

maakte hij, denkelijk om den kwaden indruk uit de orthodoxe gemoederen van dien tijd weg te wisschen, een' *Lof-sanck van Iesus Christus*, die nog hetzelfde jaar afzonderlijk in het licht kwam, en waarschijnlijk de gewenschte uitwerking deed.

In 1618 werd deze verzameling herdrukt, en in 1622 kwam dezelve nogmaals in 8vo in het licht, met bijvoeging van den lofzang, onder den titel van DAN. HEINSII *Lof-sanck van Iesus Christus, den eenigen ende eeuwigen Sone Godes, ende zyne andere Nederduytse Poëmata, Nieuwelijks oversien, vermeerdert ende verbetert. Met de uytleggingheu.* Wij hebben van deze verzameling een' 8vo druk voor ons liggen van 1650. Behalve de hier bijeengevoegde bestaan er nog hier en daar verspreide gedichten van HEINSIUS, inzonderheid voor de werken van andere gelijktijdige schrijvers.

Door middel van HEINSIUS kreeg de Nederduitsche letterkunde een' gewigtigen invloed op de Hoogduitsche, met welke het in de eerste helft der zeventiende eeuw erbarmlijk gesteld was, tot de geestige MARTIN OPITZ verscheen, die met HEINSIUS in vriendschappelijke betrekking kwam, hem de kunst gelukkig afzag, en sedert *Duitschland* smaak inboezemde voor de echte dichtkunst. OPITZ erkende dat de poëzij van HEINSIUS de moeder der zijne was in eenige dichtregelen aan dezen gerigt, die wij met genoegen hier eene plaats inruimen:

AUFF

AUF DANIELIS HEINSII NIEDERLÄNDISCHE POEMATA.

Ihr Nymphen auf der Maaſ', ihr Meer-Einwohnerinnen,
Hebt ewre Häupter auf, erhöhet ewre Sinnen,
Biſz froh, du ſchöner Rein und du gelehrte Statt,
Die Hungersnoth und Krieg zugleich ertragen hat:
Der ganze Helicon iſt bey dir eingezogen,
Nachdem der hohe Geiſt von Gent hieher geflogen:
Die Tauben ſo zuvor dir Zeitung zugebracht,
Hat Venus jetzt auch hier zu Bürgerin gemacht.
Der edle von der Does hat erſtlich ſie gelocket,
Sein' Ida gleichfals oft an ihren mund gedrucket,
Sein' Ida, die den Mars ſo inniglich verletzt,
Daſz er ſein grimmes Schwerd mehr als zuvor genetzt,
Die Thränen ſo vor Lieb' aus ſeinen Augen floſzen;
Sind in der Feinde Heer und Lager auch geſchoſzen:
Da ward es gar zu naſz. Sie lieſzen Leyden ſtehn,
Und furchteten die Flut möcht' an die Hälſe gehn.
So bald das Gegentheil nun Urlaub hat genommen,
Deſz Waſzers ungewohnt; iſt Pallas zu euch kommen,
Und Phoebus hat mit ihm die Muſen her gebracht,
Die dann aus Niederland Athen und Rom gemacht.
Es war noch nicht genug, der Held von Brennus Stamme,
Der groſze Scaliger, fleckt' auf die helle Flamme,
Die Franckreich war entführt. Ein Mann, ein bloſzer Mann,
Der Adler in der Luft, redt' alle Völcker an.
Biſz ihr auch, Heinſius, ihr Phönix unſer Zeiten,
Ihr Sohn der Ewigkeit, beguntet auszubreiten
Die Flügel der Vernunft. Das kleine Vatterland
Trotzt jetzt die groſze Welt durch eweren Verſtand,
Was Ariſtoteles, was Socrates gelehret,
Was Orpheus ſang, was Rom und Mantua gehöret,

Was Tullius gesagt, was irgend Jemand kann,
Das sieht man jetzt van euch, von euch, ihr Gentscher Schwan.
Die Teutsche Poesie war ganz und gar verlohren (1),
Wir wusten selber kaum von wannen wir gebohren;
Die Sprache, für der vor viel Feind' erschrocken sind,
Vergaszen wir mit fleisz' und schlugen sie im Wind.
Bisz ewer groszes Herz' ist endlich auszgeriszen,
Und hat uns klar gemacht, wie schändlich wir verliesznen
Was allen doch gebührt: wir redten gut Latein,
Und wolten keiner nicht für Teutsch gescholten seyn.

Den

(1) Dit laatste gedeelte heeft de Heer C. LOOTS volgenderwijze in het Nederduitsch overgebragt:

De Duitsche dichtkunst was vergeten en verloren,
Wij wisten zelve naauw uit wien te zijn geboren;
Die spraak, den vijand zaak verschrikkijk door haar kracht,
Vergaten wij met vlijt; zij werd als wind geacht.
Totdat uw grootsche ziel in eedlen ijver blaakte,
En elk voor de oogen bragt, hoe schandlijk hij verzaakte
Wat allen dierbaarst was. Wij spraken goed Latijn,
En ieder schaamde zich een Duitscher nog te zijn.
Dees had ver over zee doorreisd de Griekische streken,
Die had Italië, die Frankrijk heel doorkeken,
Dees praalde hier in 't Spaansch. Met spot zaagt ge op hen neêr,
En onze Moedersprak gaaft gij haar waarde weêr.
Hierom ook is uw' lof onstoorbre bloei beschoren,
't Gerucht van uwen naam doet eindloos van zich hooren.
Van daar de gouden zon gereed ter opvaart staat,
Tot daar zij nederwaarts met hare paarden gaat.
Ik ook, dewijl uw schrift mijn veder wist te ontvonken,
Ik zal, wat eer mij wordt door 't Duitsch gedicht geschonken,
'k zal 't voor mijn Vaderland erkennen onverbloemd,
Dat onze Poëzij uw Dichtkunst moeder noemt.

J. P. VAN CAPPELLE, *Bijdragen*, blz 183.

Der war weit über Meer in Griechenland geflogen,
Der hatt' Italien, der Franckreich ganz durchzogen,
Der prahlte Spanisch her. Ihr habt sie recht verlacht,
Und unsre Mutterspracht' in ihren Werth gebracht.
Hierumb wird ewer Lob ohn' alles Ende blühen,
Das ewige Gefchrey von euch wird ferren ziehen,
Von dar die schöne Sonn' aus ihrem Bett entsteht,
Und widerumb hinab mit ihren Pferden geht.
Ich auch; weil ihr mir seyd im schreiben vorgegangen,
Was ich für Ehr' und Ruhm durch Hochteutsch werd erlangen,
Wil meinem Vatterland' eröffnen rund und frey,
Daß ewre Poesie der meinem Mutter sey (1).

OPITZ heeft ook de beide lofzangen van BRINSIUS, zoo wel dien op BACCHUS als dien op JESUS CHRISTUS, in vloeijende Hoogduitsche verzen vertaald (2). Onderrusschen kunnen wij niet zeggen dat deze lofzangen ons zeer behagen; zij dragen meer blijken van de groote geleerdheid des opsteller's dan wel van zijne geestige vindingrijkheid die in zijne gedichten, vooral de erotische, zoo voordeelig uitblinkt. SCRIVERIUS heeft ze ook beiden *cum notis* uitgegeven, ter verklaring inzonderheid van de ontelbare Grieksche namen en Nederduitsche bijnamen, met welken BACCHUS in dezen Hymnus genoemd en aangesproken wordt, onder anderen ook met deze en dergelijke koppelwoorden:

Necht-

(1) M. OPITZ *Weltliche Poëmata*, II Theil, S. 43.

(2) M. OPITZ *Geistliche Poëmata*, S. 218. *Weltliche Poëmata*, I Theil, S. 377.

Nacht-looper, heupe-foon, hoog-schreeuwer, groote springer,
Goet-gever, minne-vrient, hooft-breker, leeuwen-dwinger,
Hert-vanger, herssen-dief, tong-binder, schudde-bol,
Geest-roerder, waggel-voet, straet-kruysser, altijt-vol (1).

Geene mindere geleerdheid blijkt ook in den *Lof-sanck van Iesus Christus*, eene geleerdheid, die zelfs in ergerlijken wansmaak ontaardt. De omstandigheden, die plaats hadden bij den dood van JEZUS aan het kruishout, en die MATTHEUS, Cap. XXVII, vs. 51—53, verhaalt, worden op de volgende Heidensche wijze daarin voorgedragen:

Het schutsel van de kerk seer kostelijck geweven
Met schoon scharlaken-root, heeft eenen krack gegeven,
Gescheurt tot onder toe: de steenen neergedaelt,
Gespleten met gewelt, gebryselt en gemaelt.
Den ouden Atlas quam te schudden en te drillen,
Te wijcken van sijn pack, als of hy hadde willen
Ontrecken sijnen hals, den hemel laten gaen.
Natura stont bevreest, verslagen en belaen,
Gaf eenen grooten sucht, daer mede dat de monden
Ontsloten van der aerd, haar diepten open stonden.
Het aertrijck brack in twee tot aen Cocytus poel,
En Pluto wiert met kracht geruckt uyt zijnen stoel;
De dolle Cerberus, geseten aen de deuren
Van yser en van stael, sach al de poorten scheuren:
En voelende den dagh, liep drymael achter uyt:
En gaf met elcke keel een yssselijck geluyt.
Tisiphone bebloet, met grooten schrik bevangen,
Verroerde sevenmael haer vreesselijcke slangen,

Het

(1) D. HEINSII Nederd. Poëmata, blz. 297.

Het brandende moeren van Phlegethon dat sprong
Veel nevel ende mist, veel vlocken vlam omhoog.
Gelijck uit Etna schiet uyt hare diepe bolcken
Een grondeloose nee van vlammen in de wolcken,
Indien Typhoeus roert sijn leudenen, en geest
Van onder eenen schreeu, het nederlijck dat beest,
Triancia bestaat te dansen en te beven,
Den roock komt meer en meer tot in de locht gedreven,
De dooden leesden in de graven op zijn stem,
En siepen koers deer na tot in Jerusalem (1).

Veel voordeeliger dan deze twee lofzangen onderscheiden zich de meesten zijner andere gedichten, die krachtig, vloeijend, geestig en vol aardige en natuurlijke vergelijkingen zijn. Het *Gedicht op den dood ende treffelicke victorie van* JACOB VAN DER MOERK, in den zeeslag bij *Gibraltar*, heeft inderdaad fiksche partijen; wij zien al dadelijk den dapperen Admiraal op zijn' post:

Gelijck de dolle Mars, de breker van de steden,
Eer Tydei groote soon quam tegen hem gereden,
Stont boven op sijn koets, gewapent, en soo vast
Als eenen stalen muyr: soo stont hy voor de mast.
Het sweert was in de vuyst, het lichaem was omgoten
Van yser en metael, en rondt-om toegesloten,
Het hert spranck uyt het lyf, en overliep hem schier,
Zyn aensicht was vol moedt, sijn oogen vol van vier.
Soo stont hy sonder vrees (2).

Al-

(1) D. Bernati Nederd. Poëmata, blz. 83.

(2) Ibid. blz. 117.

Daar 't volk en de edelen, alleenlyk vroom in schyn,
Slechts door 't vertoonen van een' glimp godsdienstig zyn?
Ik wil de zeden van ons land thans niet beroeren;
Daarüit vervallen deugd niet poogen aan te voeren;
Noch wyzen, uit een' drang van snoode gruwelheên,
't Gemis der godvrucht aan, en gispen dat metéén:
Neen! boosheid, die men ziet in 't openbaar verrichten,
Word door zichzelv' beschimpt, meer dan door hekeldichten:
Maar, wyl men godvrucht, veel te wuft, uit schyn besluit,
Wyl kerkszyn, door de bank, godsdienstig zyn beduid;
Zo lust het my, den hoop, in zelfbedrog verloren,
Den dwaazen hoop, eens in zyn' kerkdienst na te spooren;
En 't nut te weegen dat zijn yver daaruit trekt:
Opdat de bron van 's volks verkeerdheid worde ondekt.
Zeer menigvuldig, zeer verschillende, is 't vermogen,
Waardoor de Christenschaar' ten kerkdienst word bewogen:
Geveinsdheid, bygeloof, gewoonte, hoogmoed, waan,
Pronk- laak- en spotzucht, spoort de meesten daartoe aan,
Die, daar ze voor elks oog den sabbath schynen te eeren,
Dien slechts, door hun gedrag, ontheiligen, verneêren.
Men klaagt met reden niet, dat in het openbaar
De predikdienst verzuimd, verwaarloosd word, 't is waar:
Met vlyts genoeg bezoekt ons volk de eerwaarde tempels:
Getuigen van zyn drift zijn de uitgesleten drempels:
Wen slechts *Vernede* preêkt, of *Klap*, of *Westerhof*,
Zo ziet men 't puik der stad, gedost in 't prachtig stof,
Met groot gedruis, ter kerk, in gouden koetsen rollen;
Gelyk min' grooten, meer onnoozlen, derwaarts hollen;
Als *Perisonius*, *Ten Brink*, of *Boskoop* preêkt.
Doch welke vrucht word door dit kerkgaan aangekweekt?
Wie bezigt zulks om God te dienen, zich te stichten,
Zijn hart te betren en zyn oordeel te verlichten?

Wie

Wie toch streeft tempelwaarts uit heilbegeerte, en meest
Met een verscheurd gemoed en neêrgeslagen geest?
Wie poogt de Algoedheid daar met ongeveinsde klanken,
Voor haar betoonde trouw, in nedrigheid te danken;
Of draagt zijn zuchtingen aan haar gelooving voor?
Onëedler oogmerk straalt in 't kerkgaan meestal door.
Als veelen yvrig en met drift ten tempel loopen,
't Is weinig zo hen sleur-alléén daartoe kon noopen;
't Is weinig zo 't vertoog van hunnen godsdienst niet
Slechts ter verbanning van alle ergernis geschied.
Veel gaan ter kerk op zon- of feest- of bededagen;
Wyl 't zon- of feestdaag is, wiet naamen hen behagen!
Want immers luid de klok, en andren spoën daarheen,
Dus billyk dat zy mede op 't kerkspoor derwaarts treën.
't Schynt eigenaartig om den godsdienst by te woonen:
Men kan gevoeglyk dáár een nieuw gewaad vertoonen,
En pronken grootsch daarmeê, voor 't oog van winkelier
En snyder, die te saam' zulks borgden, met veel zwier.
Juist, vrienden! nadren we een dier kerkvergaderingen.
Wel, poogen wy door 't volk ten ingang in te dringen;
En slaan wy dees gemeente eens op het onvoorzienst'
Oplettend gade, in haar' gewyden tempeldienst.
't Kost moeite om door den drang een open zicht te houren.
Welk eene Christenschaar'! Hoe zyn en ruim en chooren
En galleryen volgepropt aan allen kant!
Ziet, wat al porcelein is rondom aan den wand (1)!
Elk schynt te luisteren naar 's leeraars yvrig preeken,
En zwygt. — Wy zullen ook wat zagter moeten spreeken.
't Waar' slecht wen' traadsgestoelte, op 't schyngodsdienstig spoor,
Den krygsraad, die 't gemeen, niet ging voorbeeldig vóór!
't Is

(1) Deze spreekwyze word gebruikt, wanneer de raadgestoelten in de kerken bezet zyn.

't Is dus uit staatkunst dat regenten hier verscheenen,
En aan 't verkondigd woord nieuwsgierige ooren leenen.
Met 's krygsraad leden is het evenzó gesteld:
Wyl hunne komst metéén hunn' rang aan ieder meld,
Zo zitten veelen dáár, uit eerzucht aan het blaaken;
Om van de plaats, die hen behoort, gebruik te maaken;
En tevens eenig staats- of stadsnieuws te verstaan.
Wie toch, myn vrienden! zou den traagen Fabiaan,
Hem, die geregeld steeds zyn drilbeurt en zyn wachten
Verzuimt, als medelid des eedlen krygsraads achten,
Wierd hy niet altoos in de krygsraadsbank aanschouwd,
Waar hem 't besluit van 't groot kollegie word vertrouwd?
Beschouwt de grooten eens: is niet op aller wezen
Of onverschilligheid of huigchelschyn te leezen?
Beschouwt de jufferschap; het schynt als of ze alleen
Hier uit koketterie, uit trots of dwang, verscheen.
Ziet ginds Emilia, dat jonge weéuwtje, eens pryken:
Hoe loos begluurt zy hen, die haar zo wulpsch bekyken!
Zy, steeds de zege en kerkverwinningen gewoon,
Spreid hier den glans van haare aantrekkykheén ten toon;
En zonder, als 't behoort, op 's leeraars taal te letten,
Zorgt ze enkel om haar schoon in 't heerlykst licht te zetten.
Zo hier de prediker elks hart te winnen poogt,
Dit, op eene andre wys, word ook door haar beóogd:
Hiertoe slaagt ze in de preék, maar in 't gebed nog fraaijer;
Dan, als ze, naar de kunst, van onder haaren waaijer
Den jongeling belonkt, ontsteekt in dartle min.
Gy ziet haar houding: zegt, speurt gy 'er godsdienst in?
De trotsche Argine zelfs kan haar gedrag niet lyden;
Ziet, hoe ze Emilia bars aangrimt van ter zyden;
Hoe verontwaardigend zy die kokette dreigt!
Argine is, wel is waar, tot minzucht niet geneigd,

Noch

Noch tracht in 't kerkgewelf den mannen te behaagen;
Geen wonder! ze is niet schoon, en komt reeds op haar dagen;
Zy wil slechts dat haar elk ontzag toone, en hoog acht':
Ja, wenscht Emilia de helft van 't aardsch geslacht,
Argine poogt zich dat geheel ten slaaf te maaken.
Men waane dan geenszins dat zy het wit zal raaken,
Dat zy uit eedle zucht, tot stichting, hier verschyn'.
Kan een hoogmoedig hart voor Godsdienst vatbaar zyn?
Ziet gy Lucinde, uit wier gefronsde wezenstrekken
Verdriet, angstvalligheid en hartzeer zyn te ontdekken?
Dat arme meisje! ik ben met haaren staat begaan;
Haar moeder spoorde haar tot kerkgaan driftig aan:
Zy, die, gescheiden van haar' spiegel, naauw' kan duuren,
Verveelt zich in deez' kring, uit aandacht, ruim twee uuren;
Haakt naar den zegen; niet met een geloovig hart,
Maar slechts wyl die een eind' maakt aan haar bange smart.
Hoe geeuwt ze! Acht hoorde zy 't laatste amen toch al galmen!
Dan waar' zy reeds bevryd en van gebeên en psalmen;
Dan ging zy vrolyk heen, en hield zich wél gesticht,
In 't hart voldaan dat zy haar' Godsdienst had verricht.
Hoe veel Emiliaas, Arginen, en Lucinden,
Bevat het breede ruim en doophuis niet, myn vrinden!
't Zal overtollig zyn dat ik nog voor uw oog
Ook de ongodsdienstigheid der jonglingschap betoog',
Dier heertjes, welken gy ziet voor verwysden speelen:
Kan 't missen dat ze ook in der vrouwen zwakheên deelen?
Dat zy, daar ze aan dit oord, ontvonkt in minnelust,
Door strafbre driften sel geslingerd en ontrust,
Den godsdienst, vert' van dien beraamlyk by te wonnen,
Slechts door hun byzyn, door hun schandlyk byzyn, boonen?
En vind men hier nog volk, dat, vry van ergernis,
Voorwaar godsvruchtig schynt, oplettend, eerbaar, is;

't Zyn huigchlaars (zo die niet zyn dubbel snood te heeten)
Of dweepers, of geheel onnoozlen, die niets weeten.
Gids zit Pyrantes, die, gelyk een ieder weet,
Zo menig' armen wees gantsch naakt heeft uitgekleed;
Veel weêuwen treuren doet; wiens ongerechte handen,
Van 't woekren blaauw, gevuld zyn met gevloekte panden;
Ziet gy hem niet? — 't is hy, die, ieders oog ten doel,
Zit, in het bruin gewaad, recht vóór den predikstoel.
Doch, schoon hy zuchten loost, zyne aandacht niets kan stuiten,
Wat moet gy, vrienden! van zyn godvrucht wel besluiten?
Naast hem zit Julfus, zwak van harsfens en van hart,
Misleid door dweepzucht, in bevindingen verward:
Dit is een fymelaar, en even ras te kennen
Aan 't naar gehaat, dat zich aan stuursheid wist te wennen,
Als aan zyn' styven hoed en nooteboome pruik:
Dees tekens, weet hy, zyn by synen in gebruik;
Waar' hy niet uitgedost in dit livry, zo zouden
Zyn medebroeders hem niet voor godvreezend houden:
't Is dus voor hem genoeg: hy heeft der vroomen merk,
En gaat met alle vlyt ter oefning en ter kerk.
Doch wie de moeite neemt zyn' yver te doorgronden,
Merkt dat het rechte doel daarin niet word gevonden.
Ginds voegt een heerenknecht zich onder 't kerkgehoor,
By't sluiten schier der preêk: hy plaatst zich recht vóór 't choor,
En, door de heiligheid der plaats als opgetogen,
Houd zyn' bekrielden hoed een korte poos voor de oogen,
Knaagt aan een punt, terwyl 't gezicht door 't kerkruim zweeft,
En maakt hierop zich wys dat hy gebeden heeft.
Wie toch bemerkt dit all', die niet tot mededoogen,
Maar ook tot eedle spyt, gevoelig word bewogen?
Daar zyn nog lieden, ja, die, vry van dweepery,
Van valschen huigchelschyn en blykbaare ondeugd vry,

Be-

Bedeeld met goed vernuft, door lust en smaak gedreven,
Met onverstrooiden geest zich tempelwaarts begeeven;
By deezen steunt hun doel, naar 't schynt, op beter grond,
Ik zie verscheiden, hier gezeten in het rond,
Aandachtig luistren, zelfs naar 's leeraars minste reden,
Doch 't zyn kunstrichters, die het heiligdom betreeden
Als oordeelkundige vernuften 't schouwtooneel.
Bedil- en spotzucht zyn 't, die dit verächtlyk deel,
Slechts tydgeloovigen, alleen tot kerkgaan spooren.
Ziet, zo godvrucht een hoop vervult hier ruim en chooren!
Het graauw, een plaats ontzegd, staat gaspende achteräan;
En, schoon 't den leeraar noch kan hooren noch verstaan,
Durft, na voleinden dienst, zich echter stout vermeeten,
Hem, dien het niet verstond, een' baas of bonk te heeten.
Een aantal boeren, dat aan gindsche banken leunt,
Ligt in een' vasten slaap; zy snurken dat het dreunt:
't waar' best dat ze uit de kerk zich pakten, elders liepen.
Maar, och! of aan dees plaats alleen de boeren sliepen!
Zagt, zagt — de predikant zegt amen! — Ziet hoe bly
Lucinde op éénmaal kykt! Ze is echter nog niet vry:
De preek is eerst voltooid; zy moet de folteringen
Nu nog verduuren van het lang gebed en 't zingen.
Komt, vrienden! gaan we, eer 't onbetamelyk gedrag
Der biddenden ons ergre, of spoor' tot nieuw beklag:
Verlaaten we eene plaats, die grieft, in steê van stichten.
Wy zagen nu hoe 't volk zyn' godsdienst komt verrichten:
Wel, schouwen we dat spoor, zo godloos, zo verkeerd;
Opdat Gods wet door ons worde edeler geëerd (1).

HOF.

(1) Nagelaten Geschriften, blz. 163.

HOFLANDT (JUSTUS). Wij hebben reeds eene proeve van dezen medegedeeld (1), na welken gelezen te hebben, men geen uittrekſel verlangen zal van zijn in 1666 uitgegeven en op den Amſterdamſchen ſchouwburg vertoond treurſpel: *De Moordadige Kroonzucht, of Tzeren Koning*, geſchreven, volgens het daarvoor geplaatst lofdigt van CORNELIA VAN DER VEER:

In puik van yaarſen, door Bedrogh en Moordt gebrouwen.

Het bier, dat wij uit deze verzenbrouwerij bekomen hebben, is vrij bloedig en drabbig.

HOFMAN (JURRIAN). Van dezen worden eenige losſe ſtukken in dichtverzamelingen der zeventiende eeuw gevonden; onder anderen eene voor dien tijd vrij goede vertaling der vierlingen (*quatrains*) van PIBRAC (2).

HOGERBEETS (PIETER) (3), door den Heer SCHELTEMA verkeerdelijk opgegeven als den vader van den Leydſchen Penſionaris ROMBOUT HOGERBEETS (4), die zijn neef was, ſproot uit een aanzienlijk Hoornsch geſlacht, en werd in die ſtad geboren den 2 Maart 1542. Vroegtijdig werd hij tot de

(1) Zie ons II Deel, blz. 401.

(2) Bloemkrans van verſcheiden Gedichten, blz 80.

(3) T. VELIUS, Chronyk van Hoorn, blz. 642. M. SIEGENBEEK, Muſeum, II Deel, blz. 183.

(4) Staatk. Nederland, I Deel, blz. 465.

de studiën geschikt, eerst in zijne geboortestad, toen te *Leuven*, en eindelijk te *Padua*, alwaar hij tot geneesheer bevorderd werd. Te rug komende oefende hij met veel lof de geneeskunst, en werd, op den 12 September 1599, toen de pest te *Hoorn* vreeslijk woedde, het slagtoffer zijner menschlievende hulpvaardigheid. De overigheid liet hem op stadskosten een *epitaphium* oprigten, hetwelk nog heden in de Groote kerk te zien is.

Hij was een zeer geleerd en welsprekend man, een voor zijn' tijd niet onbevallig Latijnsch en Nederduitsch dichter; doch hij stelde weinig prijs op zijn' arbeid, zoo dat VELIUS, van de Hoornsche regering last hebbende om zijne schriften bij een te zamelen, slechts zeer weinig dichtstukken van dezen braven en geleerden man onder de papieren zijner vrienden heeft kunnen opsporen. Hij gaf dezelven in 1606 te *Hoorn* in het licht, onder den titel: PETRI HOGERBETII *Poëmata Reliquiæ*, waar achter *Duytsche Gedichten, die behouden zyn, van* P. HOGERBETS. De Heer SIEGENBEEK doet den inhoud van het boekje oordeelkundig kennen en deelt eenige proeven daaruit mede. 's Dichters afbeelding vindt men in het werk van VELIUS.

HOGHENDORP (GIJSBRECHT VAN). Met het treurspel van dezen, de *Moordt begaen aen Willem, bij de Gratie Godts, Prince van Oraengien*, werd in 1617 de eerste schouwburg, of S. COSTERS akademie, te *Amsterdam*, ingewijd. — *Sufficit.*

HONDIUS (PETRUS) was de zoon van den Vlisfingfchen Predikant CORNELIS DE HOND (1), waarfchijnlijk in die ftad geboren, en Predikant te *Ter Neuze*, alwaar hij een buitengoed bezat, genaamd *De Moufefchans*, welken naam hij gaf aan zeker dicht werk, te *Leyden* in 1621 gedrukt, en behelzende de aangenaamheden des buitenlevens, die na hem vrij wat bevalliger bezongen zijn, waarom wij er geene proeven uit mededeelen.

HONERT (ROCHUS VAN DEN) (2) was de zoon van THOMAS VAN WESEL, die, naar zijn landgoed, den naam VAN DEN HONERT aannam, en werd geboren te *Dordrecht*, den 13 Maart 1572. Na het meesterfchap in de regten bekomen te hebben, werd hij in 1596 aangefteld tot Penfionaris van *Dordrecht*, vervolgens was hij lid van gecommitteerde raden der Staten van *Holland*, en had zitting in 's lands rekenkamer. Op de Dordfche Synode van 1618 en 1619 was hij Commisfaris politiek wegens *Holland*, waar hij zich zeer gematigd en befcheiden gedroeg. Na het veroordeelen der Remonftranten, werden eenigen der Curatoren van 's lands Hoogefchole te *Leyden* van hun ambt ontzet, en VAN DEN HONERT, thans lid van den hoogen

(1) G. VROLIKHERT, Vlisfingfche Kerkhemel, blz. 17.

(2) M. DALEN, Befchr. van Dordr. I Deel, blz. 214. J. KOK, Vaderlandsch Woordenboek, XXI Deel, blz. 18. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 472, II Deel, blz. 592.

gen raad, tot *Curator* aangesteld (1). In 1627 werd hij met S. VAN BEAUMONT, A. BICKER en G. VAN BOETZELAER in gezantschap naar het Noorden gezonden, om den vrede tusschen *Zweden* en *Polen* te bemiddelen; in een tweede gezantschap in 1635 bewerkte hij een bestand tusschen beide mogendheden (2), en kwam met eene ridderorde versierd terug. Van het eerste gezantschap gaf hij te *Utrecht* in 1632 eene Dagtafel met afbeeldingen in het licht. Hij overleed in *'s Hage*, den 30 Januarij 1651.

Deze schrandere staatsman was ook een bij zijne tijdgenooten zeer geacht geleerde en dichter. HOOFT stelde zeer veel prijs op zijn oordeel, en zond hem van tijd tot tijd de afgewerkte stukken van zijne *Nederlandsche Historien*. Zijne dichtoefeningen waren eenige geestelijke tooneelstukken, waaronder het treurspel *Mozes de Tafelbreker* eenige opmerking verdient, om de lofspraak, door HOOFT aan hetzelve gegeven (3). Wij hebben nimmer een dezer stuk-

(1) J. WAGENAAR, Vaderl. Historie, X Deel, bl. 368.

(2) Ibid. XI Deel, bl. 62, 213.

(3) [illegible] VAN BEAUMONT: „Van [illegible]

ſtukken onder het oog gehad, en kunnen dus derzelver dichterlijke waarde niet beoordeelen.

HONT (BERNARD DE) vermelden wij hier als opſteller van een Vlaamsch treurſpel, *comme il y en a tant!* getiteld: *Leven en Dood van den H. en glorieuſen Pest-patroon* ROCHUS *van Montpellier*, te *Brugge* gedrukt, zonder jaargetal.

HOOFF (NICOLAAS WILLEM OP DEN), een Amſterdamsch Heelmeester, heeft den ouden ſchouwburg een aantal tooneelſtukken, meest goede dichterlijke vertalingen der beste Franſche treur- en blijſpellen (1), geleverd, die met veel goedkeuring ook nog in onzen tijd vertoond worden. Deze verdienstelijke man overleed den 8 October 1765.

HOOFMAN (CORNELIS), geboren te *Haarlem* in het laatſte gedeelte der zeventiende eeuw, is bekend

Behalve dit ſtijf, gedwongen en gezwollen compliment in proza, hetwelk HOOFT oogſchijnlijk naar VOITURE gecopiëerd heeft, vereerde hij den opſteller van dit treurſpel nog met een lofdicht op hetzelve, waarvan het ſlot dus luidt:

Terwijl uw yver met beſcheidt
Uitdondert, in verbolgenheidt.
Hoe luttel 't wederſpannigh volk
Acht op den mondt van 's hemels tolk,
Blijkt niet alleen hoe 't hooghſte recht
Is billijk aan uw tongh gehecht,
Maer dat heel Hollandt en zijn liên
Behoorden naar uw mondt te zien.

P. C. HOOFT, Mengelw. blz. 754.

(1) Naemrol der Tooneelſp. van J. VAN DER MARCK, ÆZ. N°. 1096.

kend als de dichter van drie tooneelstukken, als *Amintas*, 1711, *Adelheide*, 1717, en *Papinianus*, of *Regtsgeleerde Heldenmoed*, 1723; dit laatste is te *Koningsbergen* gedrukt en opgedragen aan zijne zuster, de meer bekende

HOOFMAN (ELISABETH), zie KOOLAART.

HOOFT (PIETER CORNELISZOON) (1), dat

doorluchtig Hooft der Hollandsche Poëten (2),

sproot uit een der aanzienlijkste en vermogendste Amsterdamsche geslachten (3) en was de zoon van den eerbiedwaardigen Burgemeester, CORNELIS PIETERSZOON HOOFT (4) en ANNA JACOBS BLAAUW. Hij werd geboren te *Amsterdam*, den 16 Maart 1581, en genoot eene voor dien tijd zeer beschaafde opvoeding. Na zijne studiën aan de Leydsche Hoogeschole volbragt te hebben, deed hij met zijn achttiende jaar eene reis naar *Frankrijk* en *Italië*, van welke

(1) G. BRANDT, Leven van P. C. HOOFT, voor deszelfs *Nederlandsche Historiën*. J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. II, p. 924. C. SAXII *Onom.* Tom. IV, p. 331. J. WAGENAAR, *Amst.* III St. blz. 224, Levens van Nederl. Mannen en Vrouwen, III Deel, blz. 168. J. KOK, Vad. Woordenb. XXI Deel, blz. 41.

(2) VONDELS Poëzy, II Deel, blz. 208.

(3) Eene uitvoerige geslachtlijst van HOOFT vindt men in het *Taal- Dicht- en Letterkundig Magazijn*, I Deel, blz. 57—64.

(4) J. WAGENAAR, *Amst.* fol. III St. blz. 209. Vaderl. Hist. IV Deel, doorgaans. J. KOK, Vad. Woordenb. XXI Deel, blz. 36. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 474.

welke hij in 1601 te rug keerde. Reeds vroegtijdig leide hij zijne zucht voor de dichtkunst aan den dag; met zijn zestiende of zeventiende jaar schreef hij een treurspel *Achilles en Polyxena* genaamd; in dit stuk, hoe gebrekkelijk ook, kondigt zich reeds een ontluikend vernuft aan, doch de verzen zijn meestal lam en hortende; zoo zegt, bij voorbeeld, ACHILLES in het begin van dit stuk:

Calchas, waert ghy in 't waerzeghen zoo gheleert,
Ghy zoudt Achillis val wel hebben gheprofeteert.

De Amsterdamsche kamer *In Liefd' bloeyende* telde hem nog voor zijn twintigste jaar onder hare werkzaamste leden. Gedurende zijn verblijf te *Florence*, waar hij zijne Amsterdamsche kunstbroeders geenszins vergat, blijkens den fraaijen dichterlijken brief, dien hij hen in 1600 toezond (1), „sprak en „las hij de zoetvloeijende Dichters van *Italië*, in „hunne eigene spraeke; vond bij dezen dat zagte, „dat tedere, dat zangrijke, in de Poëzije, welke „hem in OVIDIUS behaegd gad, maer dat hij als „nog in zijne vaderlandsche tale niet had weten naar „te volgen (2)." Hij bevond zich in het vaderland van

(1) Deze brief wordt gevonden in zijne *Mengelwerken* 1704 in fol. blz. 732, met bijvoeging dat dezelve in 1607 of 8 geschreven is; doch dit is baarblijklijk een misslag, alzoo HOOFT toen reeds zes of zeven jaren van deze reis te rug en in *Nederland* was.

(2) P. HUISINGA BAKKER, beschouwing van den trant onzer Nederd. verzen. *Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde*, te *Leyden*, V Deel, blz. 113.

van DANTE, in een tijdvak, dat met TASSO's dood de gouden eeuw der Italiaansche letterkunde verdwenen, en de smaak door GUARINI en MARINI anders gewijzigd was; lasse woordspelingen, schitterend valsch vernuft en zoogenaamde *concetti* behaagden toen algemeen. HOOFT bleef van deze besmetting wel niet vrij, gelijk blijkt uit sommigen zijner minnedichten, en vooral uit velen zijner brieven; doch de geest van PETRARCHA oefende toch zijn vermogen op de ziel des gevoeligen jongelings, die, verrijkt met een' schat van nuttige kundigheden, in het twintigste jaar zijns ouderdoms tot de zijnen wederkeerde.

„Geluk zij 't vaderland", zegt zijn lofredenaar (1), „dat toen dat uitmuntend juweel weder „in zijnen schoot ontfangen mogt, om vervolgens te „prunken als een parel aan zijne kroon, tot roem „van zijne stadgenooten, een blinkend voorbeeld „voor de nakomelingschap en een regtmatige ijver „voor alle vreemdelingen."

Na zijne terugkomst leide hij zich met alle ijver toe op het beoefenen der geschiedenis, door het oordeelkundig lezen van POLYBIUS, JULIUS CAESAR, SUETONIUS en TACITUS, zonder evenwel de zanggodinnen te veronachtzamen; in 1601 voltooide hij een ander tooneelstuk, *Theseus ende Ariadne* genaamd,

(1) J. DE BOSCH, Lofrede over P. C. HOOFT. *Alg. Magazijn van Wetensch. Kunst en Smaak*, 1 Deel, bl. 213.

naamd, doch het welk ook, even als het eerste, hoewel in vloeijender verzen en zuiverder taal geschreven, om deszelfs gebrekkelijkheid naderhand door hem verworpen werd (1). Het tooneelstuk *Granida* volgde in 1602.

Hooft bleef bij aanhoudendheid lid van de kamer *In Liefd' bloeyende*, en zettede haar niet weinig luister bij boven hare zusters in andere steden. De negen vertooningen, die zij, bij gelegenheid van het gesloten bestand, op den 5 Mei 1609 des avonds op den *Dam* liet voorstellen, waren door hem uitgedacht en door bijschriften verklaard (2).

Ondertusschen had hij tot hiertoe ambteloos geleefd; doch op den 28 Mei 1609 werd hij door Prins Maurits aangesteld tot Drost van *Muiden*, Bailluw van *Gooiland* en Hoofdofficier van *Weesp* en *Weesper Carspel*. Met dit aanzienlijk ambt viel hem het slot te *Muiden* tot zijn gewoon verblijf ten deel, alwaar hij zijne meeste verdere werken geschreven heeft.

In het jaar 1610 trad hij in huwelijk met Christina van Erp, bij welke hij drie zonen en eene dochter won, die hij allen, en ook deze zijne echtgenoote, overleefde, die hem den 6 Junij 1623 door den dood ontviel. Hooft leefde zeer gelukkig

(1) Beide stukken zijn in 1614 in 4to uitgegeven, en in 1739 te *Leyden* in folio herdrukt, onder den titel van P. C. Hooft's *Oude Tooneelspelen*.

(2) P. C. Hooft's Mengelwerken, blz. 757.

kig en vergenoegd op het slot te *Muiden*, „waar-„aan Nederland," zegt zijn lofredenaar (1), „niet „minder dan aan het slot te *Loevestein*, zoo vele „vruchten van gezond verstand verschuldigd is." Als een tweede ATTICUS ontweek hij wijsselijk alle beslommeringen van staat en regering, vergenoegde zich met zijn ambt, zonder naar grooter eer, hooger aanzien of meer voordeel te streven; nog minder moeide hij zich met de in zijn' tijd zwevende hevige kerkgeschillen, bleef niet alleen geheel onzijdig tusschen ARMINIUS en GOMARUS, maar was zelfs niet eens lid van eenig kerkgenootschap hoegenaamd; doch toonde, door een' eerlijken handel en wandel, dat hij zich alleen gedroeg naar de korte, duidelijke en eenvoudige voorschriften van den verheven instellet des Christendoms, en met de grillige begrippen en beuzelachtige geschillen van verwaande en heerschzuchtige geestelijken niets te maken wilde hebben (2). Vrij wat verstandiger wist hij de edelste vernuften onder alle gezindheden zich tot vrienden te maken, onthalende op het slot te *Muiden*, zonder eenige uitzondering, even gul, somtijds gelijktijdig, de beide beminnelijke Roomsche dochters van VISSCHER, den Remonstrantschen VAN BAERLE, den hevigen Contra-Remonstrantschen HEINSIUS,

(1) J. DE ROSCH, n. 2 blz. 314.

(2) Vonnes zoo veel te meer, die, na eerst dapper ten voordeele van de Remonstranten gestreden te hebben, eindigde met — Roomsch te worden!

SIUS, den gematigden orthodoxen VAN DEN HONERT, den Doopsgezinden ANSLO, en zoo vele anderen, die in ſtaatkundige en kerkelijke begrippen hemelsbreed van elkander verſchilden, en deze bijeenkomſten leverden al de aangenaamheden des gezelligen verkeers op, die men zich met mogelijkheid voorſtellen kan. VONDEL had in het eerst ook toegang tot deze bijeenkomsten, en deelde in de hartelijke vriendſchap van den Drost; doch omſtreeks 1641 verkoelde dezelve merkelijk (1), en ſedert kwam het tusſchen beiden tot eene geheele verwijdering.

Zijne toenmalige verblijfplaats gaf hem aanleiding tot zijn treurſpel *Geeraardt van Velzen*, hetwelk weldra in 1616 gevolgd werd door eene gelukkige dichtmatige vertaling der *Aulularia* van PLAUTUS, onder den naam van *Warenar met de pot*, op de Amſterdamſche zeden en gebruiken van dien tijd toegepast. Dit ſtuk behaagde in dien tijd ongemeen (2), en nog tegenwoordig is hetzelve niet onbelangrijk voor de geenen die het plaatslijke en de volkstaal van het toenmalig *Amſterdam* verlangen te kennen. In hetzelfde jaar had hij ook zijn treurſpel *Baeto, of oorſprong der Hollanderen* afgewerkt, doch

(1) De oorzaak daarvan verhaalt de Heer SCHELTEMA omſtandig. *Redevoering over de Brieven van* P. C. HOOFT, bladz. 109. Aanteekening 47.

(2) Hetzelve droeg niet alleen de goedkeuring weg van H. DE GROOT, maar zelfs VONDEL maakte nog in het jaar 1670 een gedicht op dit blijſpel. Zie zijne *Poëzy*, II Deel, bladz. 234.

doch hetzelve verſcheen eerst tien jaren daarna in het licht.

Inmiddels beving hem de lust om ook zijne krachten als geſchiedſchrijver te beproeven, en hij begon in 1618 met het te boek ſtellen der daden en lotgevallen van HENRIK IV, Koning van *Frankrijk*, een arbeid, die acht jaren daarna in het licht verſcheen (1). Zeer veel roems verwierf hem dit voortreffelijk werk, het eerste, waarin de geſchiedenis van den dorren chronijkſtijl afweek, in welken BOR, VAN METEREN en REYD haar tot hiertoe voorgedragen hadden, en den deftigen, welſprekenden ſchilderſtijl aannam (2); het tafereel van den *St. Bartholomeusnacht*, onder anderen, is een meesterſtuk. DE GROOT, ſchreef hem uit zijne ballingſchap in *Frankrijk* een' verpligtenden brief wegens dit werk (3); Koning LODEWIJK XIII ſchonk, waarſchijn-

(1) Behalven de drukken van 1626 en 1638 is er nog een in 12vo van 1652; ook in den ſuilodruk van zijne *Mengelwerken* wordt hetzelve gevonden. De uitmuntende aanteekeningen, aan den voet der bladzijden, behelzende voortreffelijke leſſen van ſtaatkunde en levenswijsheid, heb ik bij elkander verzameld, en afzonderlijk uitgegeven onder den titel van *Apophthegmen, of Gouden Spreuken van* P. C. HOOFT, te *Amſterdam* bij G. PORTIELJE, 1822, gr. 8vo.

(2) Men vindt een paar uittreksels uit HOOFTS *Henrik de Groote* in M. SIEGENBEEKS *Proeven van Ned. Welſprekendheid*, blz. 21—31.

(3) *Gratulor Magni Regi manibus*, ſchreef hem de uitmuntende man uit *Parijs*, den 28 Junij 1626; *nunquam vero ingeniorum noſtratium Princeps, quod tantum ſcriptorem invenerint. Coriolanum monſtraſti rerum Galliæ peritiam, ut nihil Galle cuiquam concedas.*

schijnlijk door DE GROOT op den inhoud opmerkzaam gemaakt, HOOFT daarvoor eene gouden keten, vereerde hem met de orde van *St. Michiel*, en verhief hem en zijn geslacht tot den adelstand.

Zijn brave tachtigjarige vader was intusschen op den eersten dag des jaars 1626 overleden; zeker geen ontijdig verlies voor den zoon, die het geluk genoten had van den voortreffelijken grijzaard zulk een' gezegenden ouderdom te zien bereiken. Het volgende jaar hertrouwde HOOFT met LEONORA HELLEMANS, weduwe van JAN BAPTISTA BARTELOT, en dochter van ARNOUT HELLEMANS, voornaam' koopman te *Antwerpen;* bij deze tweede echtgenoote won hij eene dochter, die hij, naar zijne eerste, CHRISTINA noemde, en vervolgens een' zoon, ARNOUT, met wiens kinderen de tak van het geslacht des Drossaarts uitgestorven is.

Na de voltrekking van zijn huwelijk begaf hij zich op nieuw aan eenen geschiedkundigen arbeid, die, als belangrijker voor zijne landgenooten, hem nog meer roems verwerven zou; wij bedoelen hier zijne *Nederlandsche Historiën*, waaraan hij de eerste hand leide op den 19 Augustus 1628 en negentien jaren lang, genoegzaam tot zijn' dood toe, heeft voortgewerkt. Hij verwaarloosde de zanggodinnen wel niet geheel en al, maar het schrijven der geschiedenissen benam hem te veel van den tijd, dien hij anders aan de dichtkunst gewijd zou hebben; althans hij deed te weinig om zijne meerderheid

bo-

boven VONDEL te handhaven, en wij vinden de aanmerking zeer gegrond „dat VONDEL zonder HOOFT „zekerlijk geen VONDEL zou geworden zijn, naar„dien de laatste alle de kunstigste zwieren van on„zen Drost, als ook deszelfs nette en gekuischte „taal en zinnelijke woordvoegingen zoo wel bestu„deerde, en de vloeibaarheid der verzen, op goede „regelen, zoo vast kreeg, dat HOOFT, in dit geval, „zich meest op de Historiën toeleggende, eenigzins „achter VONDEL bleef (1)," het geen zeker het geval niet geweest zou zijn, bijaldien HOOFT naderhand de lier minder zeldzaam gehandteerd had, daar VONDEL in grondige geleerdheid zoo min als in vernuft, vindingrijkheid en kieschheid van uitdrukking bij HOOFT in lang niet halen kon (2).

Nadat HOOFT omstreeks het jaar 1638 *De Rampzaligheden der Verheffing van den Huize Medicis* had afgewerkt, kwam op het einde des jaars 1642 het eerste stuk zijner *Nederlandsche Hi-*

(1) Verslag wegens het Leven en de Schriften van P. C. HOOFT; *Taal- Dicht- en Letterk. Magazijn*, I Deel, blz. 21.

(2) Zelfs in den prozastijl blijft VONDEL beneden HOOFT; men vergelijke slechts diens vertaling van TACITUS met VONDELS prozavertaling van VIRGILIUS: hoe krachtig, juist en getrouw is die van den eersten, en hoe zenuwloos, onnauwkeurig en valsch die van den laatsten! „VONDEL doet," zegt de voortreffelijke DE BOSCH, *Algem. Mag. van W. K. en Sm.* I Deel, blz. 318, en deze is toch wel een bevoegd regter! „In zijne vertalingen, „voornamelijk in die van zijnen VIRGILIUS, bijna op ieder bled„zijde, zijne onbedrevenheid in de Latijnsche taal blijken."

Historiën in het licht (1) met eene opdragt aan Prins FREDRIK HENRIK, die hem, tot erkentenis van dit eerbewijs, met een zilveren lampet en schotel vereerde. Met algemeene goedkeuring werd dit voortreffelijk werk ontvangen, alle geleerden verhieven en prezen hetzelve in wel verdiende lofspraken. „Men vond er," zegt BRANDT (2), „geen bloot verhaal van zaaken, maar een school „van staat; een leidstar van regeeringe; een kompas „van beleidt; een wegwijzer ter oorloghskunde; „een leermeester van grootmoedigheit, bescheiden„heit en gemaatightheit; een opwekker tot liefde „des vaderlandts en der vrijheit." Met regt deed dit werk hem den titel van Hollandschen TACITUS verwerven, dien hij zich bijzonder ter navolging voorstelde, en wiens werken hij niet alleen tweeënvijftigmalen had gelezen, maar ook in het Nederduitsch vertaalde. Het ligt buiten ons bestek om de uitmuntende schoonheden van stijl en welsprekendheid van dit onsterflijk werk te ontleden of aan te

(1) Behalven den foliodruk van 1703, heeft de Boekhandelaar J. VAN DER HEY, te *Amsterdam*, in 1820 een' zeer netten druk in groot 8vo uitgegeven met aanteekeningen en opheldeningen van de Hoogleeraren M. SIEGENBEEK, A. SIMONS en J. P. VAN CAPELLE, eene onderneming, die den hoogsten lof verdient. „Geen boek," gelijk de geleerde uitgevers te regt aanmerken, „verdient meer den toegang tot beschaafde kringen, nu de geest „des volks uit zijne sluimeringen opgewekt, op nieuw begint te „herleven, en de beöefening onzer geschiedenis, meer nog dan „voorhenen, tot de burgerlijke pligten behoort." *Voorr.* blz. I.

(2) P. C. HOOFTS Leven, 8vo. blz. XLIX.

te wijzen, waarvan wij ons naauwlijks zouden kunnen wederhouden, bijaldien dit niet reeds meermalen door andere bekwame penvoerders gedaan ware (1).

Na de uitgave van dit werk was zijn oogmerk hetzelve te vervolgen, doch zulks geschiedde met tragen voortgang, uit hoofde van ligchaamsongesteldheid en toenemende zwakheden des ouderdoms, die zijn leven ten einde deden spoeden. Toen de Stadhouder FREDRIK HENRIK den 14 Maart 1647 overleden was, waren de laatste dichtsnikken van HOOFT drie grafdichten op dezen vorst (2), wiens begravenis hij ook verlangde te zien, die den 10 Mei eerst zou plaats hebben. Hij vertrok, hoewel reeds ongesteld en zwak zijnde, met dit oogmerk, naar *'s Hage*, en zag de lijkstatie; doch kort daarna werd hij ten huize van zijne vrouws schoonzoon, JOHAN VAN DER MEYDE, Oud-Burgemeester van *Rotterdam* en lid der Gecommitteerde Raden van *Holland*, door eene zware ziekte aangetast, die een einde aan zijn nuttig en werkzaam leven maakte op den 21 Mei 1647. Zijn lijk werd naar *Amsterdam* gevoerd, en den 27 in het koor der Nieuwe kerk begraven. Den volgenden dag werd op den Amsterdamschen schouwburg door den welsprekenden tooneel-

(1) Men vindt onder anderen eene schoone critiek van dit werk in M. HEGENBERKS *Twee Redevoeringen*, blz. 148, Aant. 8. Ook in zijne *Proeven van Nederd. Welsprekendheid* worden blz. 48—92 uittreksels gevonden.

(2) P. C. HOOFTS Mengelwerken, blz. 696.

neelspeler ADAM KARELSZ VAN ZJERMES eene lijkrede uitgesproken, die door GEERAERT BRANDT was opgesteld (1), en terstond daarop werd zijn *Geeraardt van Velzen* vertoond. ANSLO betreurde hem in een' treurzang, getiteld *Muiden in rou* (2); „maar „VAN BAERLE," zegt BRANDT (3), „bleef hem dien „lijkdienst schuldigh, zoo hadt de droefheidt zijnen „geest, anders zoo vaardig, beklemt."

Vruchteloos zou men naar een praalgraf of eenig ander gedenkteeken omzien, ter vereering der nagedachtenis van den man, die zijn vaderland zoo veel eer heeft aangedaan; zijn lofredenaar DE BOSCH gaf zijne gevoeligheid deswegens reeds in 1785 nadrukkelijk te kennen (4); de Heer SCHELTEMA vernieuwde in 1807 den wensch dat men dit verzuim als nog herstelle, en herinnerde bij die gelegenheid klemmend de woorden van DE BOSCH (5).

De afbeelding van HOOFT, die voor de beste gehouden wordt, is door R. PERSYN gegraveerd naar de schilderij van SANDRART; deze prent verbeeldt HOOFT

(1) Dezelve wordt gevonden in den octavodruk der *Gedichten van* G. BRANDT, *Rotterdam* 1649, blz. 135, en voor de uitgave van P. C. HOOFTS *Mengelwerken* door D. VAN HOOGSTRATEN, in folio, *Amsterdam*, 1704.

(2) R. ANSLOOS Poëzy, blz. 357.

(3) P. C. HOOFTS Leven, blz. LIV.

(4) Algemeen Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak, I Deel, blz. 332.

(5) Redevoering over de Brieven van P. C. HOOFT, blz 122, 125, Aant. 72, 78.

HOOFT in zijn tweeënzestigste jaar; VAN BAERLE maakte daarop dit fraaije bijschrift:

Suspice, Belga, virum, tragico quo vate parata
  Cœpit et Arctoö scena sub axe loqui.
Gallia quem titulis; Batavus tot fascibus ornat
  Et Dominum gaudet Muda præesse sibi.
Qui patrias scripsit Veneres; Cyprumque Gnidumque
  Transtulit in terras, Amstela clare, tuas.
Sceptraque Borbonii vitamque et fata recenset,
  Et tantum dictis grandibus implet opus.
At cum gesta leges nostris quoque bella sub oris
  Victaque Nassovia regna Ducesque manu:
Dic illum quæ nos facimus, sic scribere, tanti
  Ut fuerit, Reges succubuisse tibi.

Naar deze prent heeft A. SYLVELT die gegraveerd, welke voor HOOFTS *Nederlandsche Historien* staat, met dit bijschrift van VONDEL:

Het brein, gespitst op 't roer van Staeten te regeeren,
En 's waerelts oceaen met kloekheit te braveeren,
Den geest, die Tacitus en d'outste dichters tart,
Besloot natuer in 't Hooft, herboren uit Sandrart,
Die hooft- en halscieraed des Ridders heeft vergeten,
De Duitsche lauwerkroon en Fransche koningsketen (1).

De fraaije afbeelding door HOUBRAKEN, gegraveerd naar de schilderij van MIEREVELD, thans berustende in de gehoorzaal van de Doorluchtige schole te

(1) VONDELS Poëzy, I Deel, blz. 384.

te *Amsterdam*, en geplaatst voor de *Brieven van* HOOFT, door HUYDECOPER in 1750 uitgegeven, is door dezen voorzien met dit bijschrift:

Draagt achting voor dit beeld, gy jongen en gy ouden.
Het is de ridder Hooft: waar moet men hem voor houden
ô Wijzen, meldt het my indien gy hier niet suft,
Voor eerlijker van harte, of kloeker van vernuft (1)?

Er bestaat nog eene afbeelding, in koper geklopt, door J. LUTMA, het borstbeeld van den Drost *à l'antique* voorstellende, met een' lauwerkrans om het hoofd, en het bijschrift: *Alter Tacitus.*

Op de bibliotheek der Doorluchtige schole te *Amsterdam* berusten de oorspronglijke brieven en handschriften van HOOFT. De Heer SCHELTEMA heeft omtrent deze handschriften een uitvoerig berigt gemeen gemaakt (2), dat zijne naauwkeurigheid eer aan doet.

Thans kennen wij HOOFT als edel', braav', weldenkend' mensch, eerbiedwaardig' burger, gulhartig' vriend, verdraagzaam' en opgeklaard denkend' Christen en voortreffelijken historieschrijver; thans zullen wij hem ook leeren kennen als

Geluckigh Hooftpoëet van all' die Holland baerde
Of Holland baeren sal (3).

Deze

(1) Gedichten van B. HUYDECOPER, blz. 292.

(2) Redevoering over de Brieven van P. C. HOOFT, blz. 54.

(3) C. HUYGENS Korenbloemen, I Deel, blz. 451.

Deze uitspraak van HUYGENS is wel een weinig sterk, daar zijn tijdgenoot VONDEL, die zeker in grondige geleerdheid en sierlijkheid van uitdrukking bij HOOFT ver te kort schoot, hem echter als dichter voorbij streefde, doordien hij meer en menigvuldiger dichtstukken leverde dan HOOFT, wien hij de kunst juist van pas had afgezien, toen deze de harp aan de wilgen hing, maar niet te min is hij toch de vader van onzen verbeterden dichttrant, die voor hem, zelfs bij COORNHERT, VISSCHER en SPIEGEL niteist gebrekkelijk was; van lange en korte lettergrepen, voetmaat, stemrust, klemtoon, smelting en dergelijke vereischten tot den versbouw had men volstrekt geen begrip; men zorgde alleen maar voor het rijm, dat somtijds drie- en meermalen herhaald werd, op het einde en in het midden der regels. HOOFT leerde in *Italië* eene geheel andere soort van verzen kennen; hij ontmoette eene bevallige melodie in de Italiaansche gedichten, die hij in de Nederduitschen miste, en merkte op, dat dezelve door eene behoorlijke plaatsing der lange en korte lettergrepen te weeg gebragt werd; hij beproefde zulks ook in het Nederduitsch, en de uitwerking was dezelfde. Nu had hij de cadans, maat en snede der verzen ontdekt, waar zijne kunstbroeders niets van wisten, en eerst bij zijne terugkomst in 1601 door hem deswegens onderrigt werden. Hij schreef sonnetten, zangen en minnedichten in den trant der Italianen, en ook de zamenstelling der ver-

verzen van zijn tooneelstuk *Granida*, is geheel in hunnen smaak en ongemeen vloeijend. Het is waar dat CATS bijna gelijktijdig de lamheid en stroefheid der gedichten van zijne voorgangeren ontdekte en den barbaarschen rederijkerstrant verliet, zoo wel als HOOFT (1), en, hoewel op eene verschillende wijze, de versmaakkunst merkelijk beschaafde en verbeterde; doch zijn dichttrant werd meer in *Zeeland* gevolgd dan in *Holland*, gelijk men uit den *Zeeuwschen Nachtegael*, te *Middelburg* in 1633 gedrukt, duidelijk zien kan; terwijl men in *Holland* zich HOOFT en VONDEL tot voorbeelden koos (2). Hoe zeer CATS dan ook deel hebbe aan de verbetering van onzen dichttrant, heeft men dezelve nogtans hoofdzakelijk aan HOOFT te danken, vooral zoo het vermoeden van HUISINGA BAKKER gegrond is, dat de Zeeuw bij den Amsterdammer school gelegen (3), maar vervolgens zijn' eigen weg bewandeld heeft, op welken alleen zijne landsluiden hem verzelden.

Met deze verbetering in het werktuiglijke der rijm-

(1) Het blijkt nergens dat HOOFT en CATS immer zamen in eenige betrekking gestaan hebben. De Heer SCHELTEMA betuigt, even als wij, daarover zijne verwondering. *Redevoering over de Brieven van* P. C. HOOFT, blz. 108, Aant. 46.

(2) Eene scherpzinnige vergelijking tusschen HOOFT en CATS van HUISINGA BAKKER vinde men in zijne *Beschr. van den trant der Nederd. verssen.* Werken van de Maatsch. der Nederd. Letterk. te *Leyden*, V Deel, blz. 128.

(3) Ibid. blz. 125.

rijmkunst was in dien tijd reeds veel gewonnen; het was niet te verwachten, dat de vindingrijke, geestige, zwierige en welige HOOFT, en na hem de vurige, stoute en krachtige VONDEL enkel behendige verzenmakers zouden worden, op wier middelmatige voortbrengsels, aangaande den verstrant, niets aan te merken ware. Hoe onbehagelijk zou het voor de nakomelingschap geweest zijn, als zij hunne dichterlijke denkbeelden in de armzalige rederijkerstaal hadden moeten blijven inkleeden, gelijk COORNHERT en SPIEGEL! hoe verdrietig valt niet het geset lezen van hunne voortreffelijke en zeer verdienstelijke werken, in welken een schat van wijsheid verborgen ligt, die nu langs een doornig pad met moeite opgespoord moet worden, daar men op den weg door HOOFT en VONDEL bewandeld, ja, ook nog menigen distel, maar daarentegen ook eene oneindige verscheidenheid van lieflijke bloemen ontmoet!

Als dichter zullen wij HOOFT voornamelijk tweezijdig beschouwen, als tooneeldichter en als minnezanger.

Wij zullen zijne beide eerste door hem zelven verworpen gebrekkelijke treurspelen, als geene voorwerpen van eenige critiek, stilzwijgend voorbijgaan, en vooraf een' vlugtigen blik slaan op den toestand des tooneels in ons vaderland bij den aanvang der zeventiende eeuw.

Tooneel en rederijkerskamer waren een en dezelfde zaak; de rederijkers waren tevens tooneelspelers;

de

de ſtukken, die zij vertoonden, behelsden onderwerpen uit den Bijbel, de geſchiedenis of de fabelleer, geheel wanſchikkelijk zamengeſteld, zonder plan of *intrigue*, en meestal *Spelen van Sinnen* genaamd uithoofde van de allegoriſche perſoonaadjen, die deel in de handeling namen, en voorts een misſelijk mengelmoes van onzin en wanſmaak, voorgedragen in eene kreupel berijmde basterdtaal en gemeene uitdrukkingen, in welke nogtans zelfs de aanzienlijken van dien tijd behagen vonden (1). De Amſterdamſche kamer *In liefd' bloeyende* had hare vertoonplaats boven de toenmalige Waag over het Stadhuis. HOOFT was lid van dezelve, en het is meer dan waarſchijnlijk dat de aldaar gegeven vertooningen hem weldra mishaagden en walgden. Hij had de Griekſche tooneelſtukken leeren kennen, en nam de proef om ook in dien ſmaak te arbeiden; de beide eerste proeven vielen wel gebrekkig uit, maar zij dienden toch om den ſmaak anders te wijzigen en te zuiveren; althans anderen volgden zijn voorbeeld, en leverden ook ſtukken in den Griekſchen ſmaak vooral COSTER, die in 1607 zijne beruchte *Iphigenia* op zijne nieuw geſtichte akademie deed vertoonen, op welke hij in 1630 zijne *Polixena* liet volgen. Ook VONDEL, die nog in zijn armzalig *Paſcha* van 1612 den rederijkerstrant gevolgd, en zelfs *God den Heere* ten tooneele

(1) Men vindt in de oude blijſpellen vooral de morſigſte uitdrukkingen en ontuchtigſte bordeeltaal van het laagſte gemeen. Men roeme, deze vuige gewrochten inziende, de eenvoudigheid en zuiverheid van zeden onzer voorvaderen!

neele gevoerd had, sloeg insgelijks den weg van HOOFT in, en schoelde zijne treurspelen insgelijks op de Griekische leest.

Het ware dus onbillijk dat wij de treurspelen van HOOFT, die wij nu eenigzins uitvoerig zullen beschouwen, wilden toetsen aan de regelen des Franschen tooneels, naderhand eerst door CORNEILLE in *Frankrijk* ontworpen, en vervolgens door PELS en het genootschap *Nil volentibus arduum* ook op ons vaderlandsch tooneel overgenomen; doch er zijn regelen, die van geene tijden of willekeurige voorschriften van personen afhangen, regelen, die het gezond oordeel aan de hand geeft, en volgens dezen willen wij deze treurspelen zelfs aan eene eenigzins scherpe critiek onderwerpen.

HOOFTS eerste treurspel, *Granida*, onmiddelijk na zijne terugkomst uit *Italië* vervaardigd, is geheel in den Italiaanschen smaak; op vele plaatsen heeft hij TASSO's *Aminta* en GUARINI's *Pastor fido* gecopiëerd, immers verscheiden tooneelen in hunnen geest bearbeid. De inhoud is kortelijk deze:

GRANIDA, Kroonprinses van *Persië* en eenige dochter des Konings, op de jagt van haar gevolg afgedwaald zijnde, ontmoet den herder DAIFILO, die met de herderin DORILEA een gesprek houdt over de liefde. GRANIDA, die van DAIFILO, op haar verzoek, beleefdelijk eenig water ter lesching van haren dorst bekomen had, wordt smoordijk op hem verliefd, en hij van zijn' kant ins-

insgelijks door hare schoonheid dermate getroffen, dat hij besluit zich ten hove en in dienst te begeven van TISIPHERNES, die naar de hand der prinses dong, welke ondertusschen ook ten huwelijk gevraagd was door OSTROBAS, zoon van den Koning der Parthen. OSTROBAS daagt TISIPHERNES uit tot een tweegevecht. DAIFILO weet ondertusschen het vertrouwen van TISIPHERNES zoodanig te winnen, dat deze hem zendt om GRANIDA ten huwelijk te vragen, en hem tevens verzoekt om in zijne plaats tegen den Prins der Parthen te mogen vechten, dien hij overwint, waarna DAIFILO zijn' meester zijne liefde voor GRANIDA bekend. TISIPHERNES besluit den volgenden dag GRANIDA zelf ten huwelijk te vragen; doch DAIFILO komt hem voor, en GRANIDA besluit om met hem als herderin te leven. Zij vlugt met hem in den nacht, en de voedster verhaalt den Koning en TISIPHERNES dat MINERVA en de Zanggodinnen de princes voor een' god schaakten. De Koning gelooft zulks; maar TISIPHERNES „is om „razende te worden." DAIFILO, stil ten hove gekomen, onderrigt hem wat er van de zaak is en doet hem bedaren. TISIPHERNES besluit het hof te verlaten en eene reis te doen, latende aan DAIFILO zijne bruid en het bestuur zijner goederen over. De geest van OSTROBAS verschijnt zijn' vriend ARTABANUS en spoort hem aan om wraak te nemen op DAIFILO, die met GRANIDA door zijn volk gevangen genomen en veroordeeld wordt om aan

de

de schim van OSTROBAS opgeoffend te worden. DAIFILO, de prinses geboeid ziende, verbreekt zijne banden, en verweert zich tegen ARTABANUS en de zijnen. TISIPHERNES toevallig langs dezen weg reizende, schiet DAIFILO te hulp, ontzet GRANIDA, en, getroffen door de zeldzame lotgevallen dezer gelieven, bewerkt hunne verzoening bij den Koning, die, beiden met blijdschap ontvangende, hen zamen huwt.

Dit stuk is zeer ingewikkeld, en verward zelfs, zoo dat de ontknoping slechts door een' zamenloop van buitengewone omstandigheden kan plaats hebben. Wij hebben gezegd dat wij dit stuk niet aan de Fransche tooneelwetten willen toetsen; doch al verplaatsen wij ons in den tijd van deszelfs vervaardiging, en zien de mindere onvolkomenheden toegevende over het hoofd, dan moet geene vooringenomenheid met den waarlijk geestrijken dichter ons dermate verblinden, dat wij gebreken, die in zijn' tijd zoo wel gebreken waren als zij het in den onzen zijn, goedkeuren en navolgenswaardig achten. De persoonaadje van DORILEA, die met eene alleenspraak het stuk begint, is geheel overtollig, zoo wel als het gansche gesprek, dat zij vervolgens met DAIFILO over de liefde houdt; ook spreken zij niet als eenvoudige herders, maar als regt geestige en gesleepen stedelingen, even als in de Italiaansche herderspelen, en somtijds zoo fijn en vernuftig, dat men moeite heeft hen te begrijpen. Ik, zegt DAIFILO,

• Do-

o Dorilea, reeken
De leelijkheidt zoo goed als schoonheidt onbekeeken;
En al bekeeken, onbelonkt en al belonkt,
Noch ongenooten van den minnaar dienz' ontfonkt.
Wat 's jeughde zonder min, vol onbeweeghde koutheidt,
Doch beeter dan versufte en stijf bevroozen oudtheidt?
En dat de zoete min van u beschuldight wordt,
Als die de schoonheidt krenkt, daar doet ghij hem te kort.
Want nooit en zagh men hem het zuivere besmetten,
Maar wel recht anders, 't geen dat zaluw (1) was blanketten
En leggen bloozend roodt op wangen deluwbleek (2),
En 't hair vergulden, dat te voren vaal geleek.
Maar geene zagh men oit het geen dat zij beminden
Afzightiger dan't was, maar wel veel schooner vinden (3).

Zulke gekunstelde redenen voegen geenszins in den mond van eenvoudige landlieden, en deze geheele overtollige spitsvondig-wijsgeerige verhandeling over de liefde, dient bovendien nog om DAIFILO als een' wispelturigen verleider van DORILEA te doen voorkomen; want zoodra GRANIDA op het tooneel verschijnt, wordt hij smoorlijk op deze verliefd, en laat de arme DORILEA verlaten staan.

Hoe koel gaat hy daar heen
En zonder afscheid in het minst van my genomen!

zegt zij, en volgt hem, om te zien

Wat hem magh overkomen (4).

Die

(1) KILIAAN: Saluwe, *sordidus*, *impurus*, lelijk, onzuiver.

(2) KILIAAN: Deluwe, *decolor*, *lividus*, *luridus*, &c. bleek, geelzuchtig.

(3) P. C. HOOFTS Mengelw. blz. 458.

(4) Ibid. blz. 461.

Die arme meid! met regt mogt zij de fraaije redenen van dien verleider wantrouwen:

Verklaart met welken vonde
Zoud ik doch kunnen my
Verzekeren dat dy,
De vlammen 't harte blaaken
Die ghy my diets wilt maaken?
Of als dat alzoo was
Dat ghy niet zoudt zoo ras
Ghy weermins gunst mogt voelen
Verkeeren of verkoelen?

Gelyk wy melskens, die eenvoudigh zijn en slecht (1);
'Ten zy wy stoppen 't oor, vaak worden uitgerecht,
Dewijl geveinsde min en lichte wispeltuurigheid
Ons troonen met het zoet en loonen met de zuurigheidt (2).

Met

(1) KILIAAN: Slecht, onschalk, *incallidus*, onargilstig.

(2) P. c. HOOFTS Mengelw. blz. 459. „Vaerzen van zeven „voeten zyn zeldzaam, hoewel men ze vind," zegt HOFFHAM, *Theorie der Ned. Poëzy*, blz. 54, en haalt ten bewijze een paar regels van VONDEL en FRITAMA aan; doch ze zijn zoo zeldzaam niet als HOFFHAM beweert; behalve de door hem aangevoerde en deze laatste twee regels van HOOFT, die er elders nog meer heeft, kunnen wij nog verscheiden andere voorbeelden bijbrengen; onder anderen:

Den schalck, vermomt met schijn van Godsvrucht en van heiligheit,
Ontdeckt, en Pelops huf en 't laat herstelt in veiligheit.
VONDEL, *Palam.* blz. 16.

Pofte hy den Draeck op 't lijf doode hem met gantsche macht.
VONDEL, *War. der Dieren*, blz. 112.

De rykstroon van den Vorst en Koning aller Koningen,
Gesticht in 's Vaders huis vol heerelijke woningen.
HOOGVLIET, *Abraham*, II B. blz. 28.

Ook

Met de verschijning van GRANIDA begint eigentlijk de intrigue van het stuk. Zonder hem te kennen wordt zij dadelijk even zoo verliefd op DAIFILO als deze op haar. De arglistige guit, die een oogenblik te voren de onnozele, maar voorzigtige DORILEA tot wedermin zocht te verschalken, vertoont zich nu aan GRANIDA als een wellevend, geestig en doorslepen hoveling, en houdt eene lofrede op de koninglijke magt en waardigheid, die GRANIDA beantwoordt met eene lofrede op het landleven en den herdersstaat, waarin zij onder anderen zegt:

Gy vollight de natuur, wy zien haar over 't hooft (1).

Men ziet dadelijk dat dit een ijdel compliment is. DAIFILO volgt in geenendeele de natuur, die hem, als

Ook in onze dagen is deze voetmaat nog niet in onbruik; voor weinig jaren werd zij nog door den Rotterdamschen Predikant SCHARP gebezigd:

De spruit uit Bethlehem, Gods zoon, op Golgotha gestorven,
Heeft ons de zaligheid, voor zich den glorithroon verworven.

Choorzangers! rijst nu op, zingt, staande, eer dat men heenen gaa,
Op die wijz' 't laatste vers van ons zoo stichtlijk Avondlied.

Godsd. Kerstfeest, blz. 17, 67.

Zoo ook de Heer WESTERMAN:

Vervolg! Hij spreekt met u, hij ziet zijn' vader, zijn' beheoder.

Omafiet, blz. 75.

Men heeft echter deze voetmaat tusschen de gewone Alexandrijnen ingeschoven, met welken zij zich kwalijk verdraagt. Een dichtstuk geheel en al in deze rijmende *quasi*-hexameters is ons nog niet voorgekomen.

(1) Mengelwerken, blz. 460.

als herder, eene geheel andere taal zou hebben doen voeren dan HOOFT hem in den mond legt, die daarmede ook geenszins de natuur, maar de verweekte Italiaansche dichters van zijn' tijd volgde en, zoo erg als GRANIDA, de natuur over het hoofd zag.

Vergeefs wil de goede DORILRA hem wederhouden van zich aan het hof te begeven; klemmend zijn de drangredenen, die zij aanvoert, uit PALEMONS ondervinding, (zij zelve had die niet, dit schijnt HOOFT gevoeld te hebben); volgens zijn verhaal kon zij zeggen:

Ten hoov' is 't al geveinst, wat men daar ziet vertoogen;
Geveinst is hun gelaat, geveinst hun mondt en oogen.
Geveinst hun godsdienst, jonst, hun vriendschap en hun vree;
En g'lijk hun deughden zijn, zoo is hun weelde mee.
Wanneer de hovelingen
Een vrolijk liedjen zingen,
'Ten is van vreughde niet,
Maar 't is, om het verdriet
Daar 't hart of wordt verbeten,
Een weinigh te vergeten.
Hun lachen is van spijt,
Of 't duurt den korten tijdt
Eens oogenblix, tot dat 's gemoedts geduurge plaagen,
Die 't weeren uit het hart, 't ook uit het aanzicht jaaghen (1).

DAIFILO, in plaats van gehoor te geven aan DORILRA's voorstellingen en waarschuwingen, gaat in dienst

(1) Mengelwerken, blz. 462.

dienst van TISIPHERNES, die hem als zijn' *ambassadeur d'amour* bij GRANIDA gebruikt, maar door hem geheel en al uit hare gunst gedrongen wordt, zoo wel als zijn medeminnaar OSTROBAS.

TISIPHERNES en OSTROBAS verschijnen beiden voor den Koning. De laatste stelt zich aan als een razende, scheldt den Perzianen de huid vol en voert eene taal, weinig geschikt om de gunst te winnen van een' monarch, naar de hand van wiens dochter hij dingt. TISIPHERNES antwoordt hem bedaard; doch de Parth werpt hem de handschoen toe, en daagt hem uit tot een tweegevecht, even als een ridder uit de middeleeuwen.

De hierop volgende alleenspraak van GRANIDA begint met een beeld, dat zeker beter voegen zou in den mond van eene keukenmeid dan in dien van eene Perzische princes:

Wanneer als de aarde van des ruwen winters plaagen
En zijn ontydigh koudt omhelzen wordt ontslaagen,
Gevoelt zy in haar hart oprekenen de schier
Heel uitgedoofde kracht van haar begraven vier, enz.
Alzoo gevoel ik (1), enz.

Het overige van deze alleenspraak is een bedaarde redestrijd tusschen de liefde en de eer, zonder de minste hartstogtelijkheid, die men hier volstrekt ver-

(1) Mengelw. blz. 467. Deze metaphora van eene opgerekende Hollandsche turfkool, in *Perzië* gebezigd, is inderdaad kluchtig.

verwachten zou, en behelst niets anders dan eene koele beſpiegeling over de ongelijkheid der menſchen, geheel ongepast in den mond van eene hevig verliefde in zulke hagchelijke omſtandigheden.

TISIPHERNES, die DAIFILO's aanbod, om in zijne plaats met OSTROBAS te vechten, aanneemt, wordt een laf en verachtelijk perſoonaadje. Men begrijpt niet hoe hij zulk een gewigtig ſtuk aan een' onbekenden herder kan toevertrouwen, zoo min als hoe DAIFILO zoo eensklaps den moed, de krachten en ridderlijke bekwaamheden bekomt, om een' dapper en geoefend' krijgsman te overwinnen. „In plaats „dat de lezer hoogachting voor DAIFILO zou krij„gen", zegt MACQUET (1), die dit ſtuk ten naaſtenbij op dezelfde wijze als wij beoordeelt, „be„gint hij hem aan te zien voor een' listigen be„drieger en dolenden ridder, vooral zoo hij de „zamenſpraak tusſchen DAIFILO en GRANIDA leest".

Het gevecht gaat aan; OSTROBAS wordt door DAIFILO overwonnen en gedood, die TISIPHERNES, te bed liggende, de tijding daarvan brengt. GRANIDA beſluit hierop met DAIFILO door te gaan, en doet hem zelve, onkiesch genoeg, daartoe den voorſlag. Na hare vlugt toeft DAIFILO nog eene wijl bij zijn' meester, om geen achterdocht te geven. Het voorgeven der voedſter, dat de Zanggodinnen en MINERVA de Princes geſchaakt zouden heb-

(1) Proeven van Dichtk. Letteroef. III Deel, blz. 109.

hebben, is een armhartig loopje, zoo laf en onnozel, dat men er niet eens om lagchen kan. MINERVA noch eenige godheid der Grieken of Romeinen werd in *Perzië* geëerd, was welligt daar niet eens bekend, en evenwel wordt het geheele stuk door melding gemaakt van VENUS, JUPIJN, VULCANUS en andere goden uit de Griekſche mythologie, aan welken een Perzisch koning, die ſlechts ORMUZD en AHRIMANES erkent, niet kan vooronderſteld worden te gelooven. Het is onbegrijpelijk dat de ſchrandere HOOFT dit niet gevoeld en ingezien heeft.

De verſchijning van den geest van OSTROBAS moge in 's dichters leeftijd, toen men nog aan ſpoken geloofde, een bruikbare *deus ex machina* geweest zijn, gelijk ook SHAKESPEAR met goed gevolg den geest van HAMLETS vader op het tooneel bragt, en is dus hier beter te dulden dan GRANIDA's zoogenaamde ſchaking door Griekſche godinnen, daarom willen wij deze onwaarſchijnlijkheid, onder de groote menigte onwaarſchijnlijkheden, die in dit ſtuk voorkomen, het minst van allen berispen. De hierop volgende gevangenneming van DAIFILO en GRANIDA, hunne verlosſing door TISIPHERNES, en vergiffenis van den Koning, die zijne dochter aan den herder ten huwelijk geeft, dit alles brengt eene ontknoping te weeg, zoo onnatuurlijk en gewrongen, dat zij onmogelijk iemand van gezond oordeel en goeden ſmaak kan voldoen.

Dit

Dit geheele ſtuk is, in een woord, een zamenweeſſel van ongerijmdheden en onwaarſchijnlijkheden; geen der perſoonaadjes wekt eenig belang of verdient eenige achting. Zeer juist worden zij door MACQUET volgendermate gekarakteriſeerd: „DAIFILO wordt door zijne ſtreken een listige bedrieger; „GRANIDA, die, zonder eenige reden, hare eer en „pligt vergeet, want men merkt nergens hare hevige liefde, eene ligtekooi; de Koning en TISIPHERNES, door hunne ligtgeloovigheid bedrogen, „worden verachtelijke perſoonaadjen (1)." De eenheid van daad, tijd en plaats, HOOFT toch waarſchijnlijk uit ARISTOTELES bekend, is in dit ſtuk niet in acht genomen, de handeling ſtijf en de zamenſpraak dikwijls winderig en gezwollen (2), plat

(1) T. a. p. blz. 120:

(2) Zoo zegt, bij voorbeeld, OSTROESS:
Den donder van mijn' naam zal Perſen dien verſmaden
Tot dat het ziet en voelt den blixem van mijn daaden?
Ik wyken? ja zoo wijkt de Nijl wanneer hij vliedt
Met onbetoomden loop, nocht ſetſel aan en ziet,
Wat hy vindt in den wegh, verſleept hoffchaadje en dijken.
Puinbergen, opgehoopt van uitgeroeide rijken,
Die zullen haznen my den wegh tot hoogheidts top,
Daar mijn gemoet naa ſtaat; en om te klimmen op
Den throon van mijn opzet, zy zullen zijn de trappen.
En oft de hemel viel, ik zal 'er overſtappen,
Eer zijn getuimels drang mijn ſtrengen moedt verdruk;
Hy ſpuw zijn krachten uit, en 't baldrende geluk
Vrij klatre mes zijn zweep, 't zal mij geen vreez' inprenten
Ik troſſe zijn geweldt, en puf zijn dreigementen.
Mengelw. blz. 465.

plat (1), laag (2) en zelfs onkiesch (3).

Ons oordeel over dit ſtuk valt dus in alle opzigten

(1) Wie wordt niet bekoord door deze liefelijke woorden van GRANIDA:

Maar wie komt gins gegaan
By 't ſchijnen van de maan?
Zoud 't Daifilo wel zijn? ik zal de venſter ſluiten;
Van binnen kan ik zien door 't glas, hij niet van buiten.

Ibid. blz. 269.

Of vindt het gezegde der voedſter tegen DAIFILO niet uitermate poëtisch:

Mevrouw komt zellef of, en zeldt, dat zy begeeren
Heeft, om uit uwen mondt hetzelve te verſtaan.

Eene gewone Amſterdamſche dienstmaagd zou in proza zeggen: „De dienstpreſentatie van mevrouw, en laat zeggen as „dat ze meheer zellevers ſpreken wou;" maar in *Perzis* is het waarſchijnlijk met de dienstboden anders.

(2) Laag is vooral de toon, waarop DAIFILO zijne *vijfde nacturne* bij GRANIDA aan TISIPHERNES verhaalt:

Mijnheer, den laatſten nacht pasſeerd' ik by de ſtraten,
En onder 't venſter van Mevrouw, enz.
Mevrouwe ſtondt voor 't glas, en zoo zy my zag gaan
Zendt zy haar voedſter af, om my te roepen aan.
Mevrouw verneerde zich en kwam my zelve vraagen,
Wat oorzaak in de nacht my daaromtrent moght jaagen;
Gevraaght, heb ik ontdekt van mijn gemoedt den grondt,
Waarom, ô mijn Godin, ghy blijken liet terſtondt
De gonſt die ghy my draaght, enz.

Ibid. blz. 484.

(3) Ten hoogſte onkiesch is de taal der princes tegen DAIFILO bij het bewuste nachtbezoek:

Ik liev' u, Daifilo, en zal uw liefd' betaalen
Ten dierſten dat ik kan. De tijdt verbiedt te draalen
In 't openbaaren van mijn ongemeten vier.
Dit's, Daifilo, mijn raadt, leidt my terſtondt van hier.

Ibid. blz. 474.

ten ongunstig uit; zelfs dan ook, wanneer wij ons in 's dichters leeftijd verplaatsen, en veel aan den toen heerschenden smaak toegeven, vinden wij het nogtans een gebrekkelijk voortbrengsel van een edel, nog niet geheel ontwikkeld vernuft, in een tijdvak, dat men nog geen gezond denkbeeld van dramaturgie of goede voorbeelden had; dan de lezing van dit stuk is reeds daarom belangrijk, dat dezelve een gelegenheid aanbiedt om de vorderingen der Nederduitsche tooneeldichtkunst sedert twee eeuwen op te merken.

Even ongunstig zal ons oordeel ook moeten uitvallen omtrent het treurspel *Geeraardt van Velzen*. Het onderwerp is het gevangennemen en ombrengen van Graaf FLORIS V. Behalve de persoonnadjen, wier namen uit de geschiedenis bekend zijn, komen in hetzelve voor de gepersonifieerde Twist, Eendragt, Onnozelheid, Trouw, Geweld en Bedrog, de Geest van VELZENS broeder en een Helsche Geest, de *Vecht* als Stroomgod en TIJSJON de Toovenaar. De handeling tusschen deze reële en imaginaire persoonnadjen is somwijlen vrij koddig en comiek, en wekt niet zelden onwillekeurig den lach op, of zij redeneren zoo geestig, bedaard en hartstogteloos, zoo zwierig en kunstig, dat men duidelijk ziet dat de dichter door hunnen mond spreekt. Ten hoogste onnatuurlijk en ongepast is de op zich zelve fraaije aanspraak aan de zon, in den mond der diep bedrukte MACHTELT VAN VELZEN, waarmede het stuk aan-

aanvangt; de oordeelkundige MACQUET heeft dit reeds voor ons aangemerkt (1). Even zoo onvoegzaam zijn de volgende heerlijke regels in den mond van een' gemeen' Trompetter:

De blanke uchtendt met haar schoon gebloosde kaaken,
In 't heughelijke kleedt van dundoek en scharlaaken,
Rust toe ter hemelvaart, haar gouden pruik (2) alree
In 't zilver schittert van de vlakke Zuiderzee;
En doet de schaduw vocht der duisterheidt verjagen:
Het zweeft (3) een frisse dauw van roozen om haar waagen,
De zonne volgt het spoor van 's ouden Thitons bruidt,
En steekt den hemel al zijn mindere oogen uit.

De recapitulatie al van deze fraaije metaphoren, in den mond van dezen Trompetter even als „eene „bag in eene varkensſnuite", is eenvoudig

In 't ooste daaght het op (4).

TIMON de Toovenaar, die zijne *residentie* te *Muiderberg* houdt, en aan wien VAN VELZEN zijn' Schildknaap gezonden had, om hem te raadplegen wegens het lot van FLORIS V, dien hij op het Muider-

(1) Proeven van Dichtk. Letteroef. III Deel, blz. 122.

(2) Tegenwoordig wekt dit beeld den lach op; doch voormaals werd pruik overdragtelijk voor hoofdhaar door de beste dichters gebezigd.

(3) Eigenlijk *er zweeft*; dergelijke Germanismen waren in het begin der zestiende eeuw zeer gemeen.

(4) P. C. HOOFTS Mengelwerken, blz. 512.

derflot gevangen hield, speelt eerst met dezen Schildknaap eene koddige echo, en komt vervolgens voor den dag, snoevende en zwetsende als de winderigste kwakzalver:

Hier ben ik, Timon, die in water, lucht en aarde
Voer over geesten, spook en ikkers heerschappij.
Al, waar de wereldt af verschrikt, dat schrikt voor my.
In 't diepe van de zee, door kracht van helloos rijmen
Bekommer ik de zon. Ik doe de maan bezwijmen,
Dat zy haar doodverw zet. De winden, zondee toom
Aan 't rennen, schuw ik kort, en maak een' doode stroom.
En mits het my belieft, help ik hen weer aan 't hollen.
En schud den hemel dat de sterren suizebollen (1), enz.

Deze en nog eene menigte dergelijke snorkerijen, de eene nog uitsporiger dan de andere, tegen den Schildknaap uitgekraamd hebbende, doet hij, na eenige tooverceremoniën, een' helschen geest verschijnen, om van dezen te vernemen of VAN VELZEN weldoet met FLORIS gevangen te houden. De geest verklaart hierop:

't Is wel van hem verzint
Dat hy 't zich onderwindt.

Op deze tooverij volgt in het vierde bedrijf eene spokerij. De geest van VELZENS broeder verschijnt den gevangen Graaf, en doet hem hevige verwijtingen, dat hij hem onschuldig heeft doen veroordeelen.

Het

(1) Mengelwerken, blz. 206.

Het hierop volgend gesprek tusschen den Graaf en VELZEN is krachtig, belangrijk en overeenkomstig met beider karakters; zoo is er ook veel patheticks in de alleenspraak van FLORIS, nadat VELZEN hem verlaten had. Bij uitstek fraai vinden wij daarin deze regels:

In een', in eenen dagh ben ik geworpen t'onder,
En is verdwenen heel mijn glorie klaar, gelijk
Als van den hemel valt de sneeuw en smelt in 't slijk,
Gaat heen', vertrouwt het luk! —— ——

—— —— —— —— —— —— —— ——

Aan 't vallen was ik lang, maar gistren quam ik neer,
O vlaaister, vyandin, toen ghy 't onlydzaam razen
Met giftige oogen my ten aadren in quaamt blazen,
Dat greep my aan gelijk door de gebete wondt
Zijn schennis schiet het schuim van eenen dullen hondt,
En ongenadigh woedt op al de leèn verwonnen.
Toen stiet mijn luk zijn kruin; toen viel ik; toen begonnen
Te wankelen mijn staat, te waggelen mijn kroon;
Toen zweeken (1) onder my de stijlen van mijn' throon.
O valsche vrouw, hoe dier staat my uw loos aanschouwen!
Hoe dier uw lusten! Och, wat komt'er ramps door vrouwen (2)!

Het moeit ons dat dit geheele stuk niet in zulke stevige verzen geschreven is. Zeer gepast en tevens

(1) Deze syllabenknotting (*Apharesis*) is thans weinig meer in gebruik. De Heer FEITH schreef echter nog voor weinig jaren:

Wie zou zijn zinlijk oog hier *trouwen?*

Voor *vertrouwen.*

Oden en Ged. V Deel, blz. 60.

(2) Mengelwerken, blz. 511.

vens mensch- en staatkundig waar is VAN VELZENS aanmerking wegens de driften van het oproerig gemeen:

D'ontwetende gemeente is schandig op de beenen:
Haar oploopenden moedt t'ontwijken is ons 't naast,
En bot te geven, tot dat zij hebb' uitgeraast;
Want wederstandt te doen is haar met spooren nopen.
Maar laat men zonder staan haar t'eind' van adem loopen,
Haar dapperheidt verslenst; en hoe zy hooger klom,
Hoe dat zy logger zinkt. Dan ziet een ieder om
Wat loon van zijnen dienst hy hebbe te verwachten;
Dan schieten huis en vrouw en kindt in de gedachten.
Dus hoopt ten besten (1).

Meermalen is de uitmuntend schoone *Rei van Amstellandsche Jofferen*, waarmede het vierde bedrijf gesloten wordt, loffelijk vermeld en aangetogen (2); wij zullen denzelven hier insgelijks eene eervolle plaats inruimen.

Den openbaren dwingelandt
Met moedt te bieden wederstandt,
En op de harssenpan te treden,
Om, met het storten van zijn bloedt,
Den vaderlande 't waardste goedt,
De gulde vrijheidt te bereeden (3).

Dat

(1) Mengelwerken, bis. 313.

(2) J. DE VRIES, Gesch. der Nederl. Dichtk. [illegible], bis. [illegible]. M. [illegible], Twee Redenaarsingen, bis. [illegible].

(3) KOLLAR: [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

Dat is, van ouwder herkomst wijdt;
By d'aldertreffelijkste altijdt
Beloont met eerebeelden danklijk.
Die roem is uitgeblazen met
Geleertheidts heldere trompet;
In schrift en dichten onvergankijk.

De lofkrans, groenens nimmer moê;
Die komt het hair der zulken toe,
Die 't al voor 't algemeene waagen:
Gelijk de Heer van Aamstel tracht;
Hoewel zijn zelfschaps overmacht
Hem let zijn voorstel te bejaagen.

Dan wie met wensch om goede krijt;
Maar allerhande Prinssen lijdt,
En 't geen hem overkomt te doogen,
Zacht opneemt, dol in hoop en vrees;
En 't ongeluk van weeuw en wees
Kan annezien met goedige oogen,

Zulk een blijft onvermaardt, en muit
Niet met het hooft doorluchtig uit (1):
Zijn doove faam kan hem niet bringen
In 's wereldts oogh en aangezicht,
Nocht uit de duisterheidt in 't licht
Optrekken tot aan 't roer der dingen.

Zijn naam heeft klank by oud nocht jongh;
Nocht zoetheidt op des volleks tongh,
Oneêl by burgers en by boeren.
Stilzwijgendt glipt zijn leven deur
Maar zonder staat en zonder steur,
En zonder trom in 't hart te roeren.

Hem

(1) Uitmuiten verklaart de Heer SIZOENBEEK door *uitsteken*.

Hem augt (1), gedurende 't beliedt
Van zijnen aanslagh, d'ontrouw niet,
Oft lichtheidt van die 't zamenzworen,
Nocht misluk als het annegaat,
Nocht de vervaerlijker haat
Des blinden volleks na 't uitvoeren.

De minste twijfel van geluidt
En jaaght hem 's nachts ten bed niet uit
Nocht vluchtensnoodt van vrouw en vrinden;
Het veel bestaan kan naau bestaan:
Gemakkelijk is veilighst gaan,
En groote rust kleen onderwinden (2).

Met den aanvang van het vijfde bedrijf wordt de gewonde Graaf door den *Rei van Naarders* op het tooneel gedragen, waar hij, na eene korte aanspraak, sterft bij, dezen zonderlingen regel:

O Schepper! ik ontschep, ontsluit my uw genade (3).

Het verhaal des Trompetters van den moord, aan den Graaf gepleegd is flaauw, koel, plat, en gewoon proza op rijm. De man, die, nog kort te voren, zoo ongemeen zwierig het aanbreken van den dag beschreef, voert nu tegen Mevrouw VAN VELZEN deze en dergelijke taal:

Wy

(1) Bekommert.

(2) F. C. HOOFTS Mengelwerken, blz. 519.

(3) Ibid, blz. 514. Ons taaleigen zou vorderen dat hij zeide: *ik word ontschapen*; doch ontschapen worden, voor sterven, is geenszins juist en verkieslijk.

Wy worpen om, en boôn den vijandt al den rug,
En ſpreiden elk zijns weeghs. Vrees maakt de voeten vlug.
'k En ben's geen verder tuigh'. Oft iemandt quam in handen;
Oft op de plaatze bleef, oft werwaarts de vijanden
Getoogen komen, is my gantſchlijk onbekend (1).

Nog hinderlijker is dergelijke platte taal in den mond van aanzienlijke lieden. HERMAN VAN WOERDEN had tegen GIJSBRECHT VAN AMSTEL gezegd:

Beſtel ons, neve, drie van de bezeilſte ſchepen,
Gy kent den hoek, gelijk uw volk de ſchiplien doet;

en krijgt van hem deze lage en armzalige woordſpeling ten antwoord:

Hoe ſcheepen? 'k ben geſcheept daar ik meed' over moet;
En vind my zoo ver t' zee met uw verhaafte kielen,
Dat ik, helaas! vergeefs nu omzie naar mijn hielen (2).

Het is bijkans onbegrijpelijk dat HOOFT, als man van fijn gevoel en kieſchen ſmaak de ongelijkvormigheid in den ſtijl zoo min opmerkte als het onvoegzame van ſommige redenen in den mond van perſoonaadjen, die met geene waarſchijnlijkheid zoodanig konden ſpreken. Overigens heeft dit ſtuk volſtrekt geene intrigue; het behelst de gevangenneming en dood van FLORIS V in gerijmde zamenſpraken, dus behoorde er weinig vinding toe om hetzelve op te ſtel-

(1) P. C. HOOFTS Mengelwerken, blz. 515.

(2) Ibid. blz. 510.

ſtellen, en waar geene intrigue was had ook geene ontknoping plaats; het ſtuk eindigt dus ook met eene ſoort van *epilogus* of ſlotrede, behelzende eene langwijlige voorſpelling van de *Vecht*, wegens de aanſtaande grootheid van *Amſterdam*; deze ſtroomgod is eene perſoonaadje geheel buiten het ſtuk, en die als het ware uit de lucht komt vallen. In een woord, dit ſtuk is een gebrekkelijk voortbrengſel, waarin zeer vele ſchoone denkbeelden en verzen gevonden worden, doch den naam van treurſpel verdient hetzelve niet; het is niets meer dan eene verzameling van gerijmde historiſche zamenſpraken. De allegoriſche perſoonaadjen, geesten en ſpoken maken daarin een misſelijk figuur, en verminderen het weinige belang, dat men om eenige fraaije verzen nog in dit ſtuk ſtellen mogt.

Voor het best en meest bewerkt hield HOOFT zijn treurſpel *Baeto*, *of: Oorſprong der Hollanderen*. In dit ſtuk is zeker meer intrigue dan in het voorgaande, doch zij interesſeert even weinig. BAETO, Kroonprins der Katten, wordt, benevens RYCHILDIN, zijne gemalin, gehaat en vervolgd door zijne ſtiefmoeder PENTA, eene tooverES, die beiden het leven door geesten en ſpoken niet weinig verbittert, zoodat hij zich genoodzaakt ziet om het hof en het land te ruimen. Dit is het onderwerp van dit ſtuk, welks geheele handeling hoofdzakelijk door tooverijen, ſpoken en geesten in beweging gebragt en volgehouden wordt. PENTA begint al dadelijk met eene

En op den heuvel klimt, om 't allerlastste licht
Nogh toe te juichen, tot het zinkt uit zyn gezicht (1).

Niet minder aandoenlijk is ABRAHAMS klagt bij den dood zijns vaders dan die van ÆNEAS (2) bij dezelfde gelegenheid:

ô Lieve Vader! (riep ik uit) ô Roem der ouderen
Heb ik u daarom zoo zorgvuldigh op myn schouderen,
't Afgodisch vuur ontrukt; gedragen uit den brant;
't Gebergte doorgevoert, om uit uw vaderlant,
Ver van uw magen, in een' vreemden oort te sterven (3)!

In het kort, dit geheele verhaal van ABRAHAMS lotgevallen is geheel in den smaak des heldendichts behandeld, en ongemeen belangrijk. De dichter heeft den Aartsvader ook eene welvoeglijke beknoptheid doen in acht nemen, en niet uit het oog verloren dat hij in de tegenwoordigheid spreekt van een' Vorst, wiens geduld men door gene langwijligheid vermoeijen moet; op de plaats nogtans waar hij den hongersnood van *Kanaän* verhaalt, en onder anderen zegt:

De boom draagt dorre blaân;
Men ziet geen smaaklyk ooft aan groene takken hangen (4),
zou-

(1) Abraham, blz. 66.

(2) —— *Hic, pelagi tot tempestatibus actus,*
Heu! genitorem, omnis curæ casûsque levamen,
Amitto Anchisen: hic me, pater optime fessum
Deseris, heu! tantis nequidquam erepte periclis!
Æneid. L. III. 708.

(3) (4) Abraham, blz. 66, 70.

zouden wij aanmerken dat dit eene van die eeuwige waarheden is, die men ons niet behoeft te zeggen(1).

De zamenkomst van SARA met ABRAHAM is natuurlijk en fraai geschilderd. Jammer is het dat de dichter deze twee regels

Nu zag men dat Natuur, van d'Oppermagt gedreven,
Eene onverwelkbre jeugt aan Sara had gegeven(2),

niet wat vroeger gebezigd heeft, dan zouden wij SARA's schoonheid beter met hare vijfenzestig jaren hebben kunnen overeenbrengen; dat wij toen daarmede schertsten, was

Geen wonder; want wie zag de schoonheit in haar aan
En zulverheit dus met dien onderdom gepaart (3)?

ABRAHAMS voorspelling, dat een zijner nakomelingen *Egypte* van een' zwaren hongersnood zal verlossen, is eene fraaije vinding, en zet het dichtstuk niet weinig verhevenheid en kracht bij. In een woord, dit derde boek bevat een aantal schoonheden van den eersten rang, vol, gelijk MACQUET te regt aanmerkt(4), van aandoenlijke, teere en tevens verhevene

(1) De dichters vervallen meer in dergelijke onnutte *pleonasmi*. Vondel's *Gysbrecht van Aemstel* wordt voorondersteld in den Kersnacht te spelen. Gysbrecht verhaalt dat hij in een' boom klom, en voegt er bij, om op „over" te rijmen, dat dezelve „nu dor „en zonder leven" was.

(2) (3) Abraham, bl. 72.

(4) Proeven e. a., blz. 160.

vene sentimenten, en ten eenemaal, gelijk hij zich uitdrukt, Virgiliaansch, dat is voortreffelijk.

De Voorzigtigheid, door den dichter regt vernuftig voorgesteld, als

Een Hemelgeest, die lang, door Godts bevel gedreven,
Den Herder leidde, en trou was aan zyn zy gebleven (1),

verschijnt ABRAHAM in den slaap, en raadt hem weder naar *Kanaän* te trekken; deze raad is nagenoeg eveneens gemotiveerd als die, welken MERCURIUS aan ÆNEAS geeft, om *Carthago* te verlaten (2).

De weêrhaan van 't geluk kan ligt weêr ommedraaien,
En mogt, by 't omslaan van den hofwint, onweêr kraaien (3).
Vertrou geen volk, dat uw geluk en heil benydt.
De wellust, vleiery, de haat en bitse spyt
Bewonen 't vorstlyk hof met snood bedrog en logen (4).

ABRAHAM volgt dezen raad, vertrekt, komt weder in *Kanaän* aan,

En roept vol blytschap: wees gegroet, ô heilig lant,
ô Zaalge velden, daar de goddelyke hant

Ons

(1) Abraham, blz. 79.

(2) *Non fugis hinc præceps, dum præcipitare potestas?*
Jam mare turbari trabibus, sævasque videbis
Collucere faces, jam fervere littora flammis,
Si te his attigerit terris Aurora morantem.
Eia age, rumpe moras.

Æneid. L. IV. 565.

(3) Dezen onweer *kraaijenden weerhaan* heeft HOOGVLIET ter goeder trouw van ANTONIDES overgenomen, zonder op te merken, dat een weerhaan geen geluid geeft.

(4) Abraham, blz. 79.

Ons weêr geleid: heeft! zyt gegroet, ô vruchtbre streken,
Die d'Opperlantheer mij beloofde, en gy, ô beeken,
En frische brunnen, die myn dorstige oolen laft,
En ryzige eiken, die hun koele schadu gaft (1)!

Het vreedzaam herdersleven van ABRAHAM, in *Kanaän*, wordt gestoord door de Tweedragt, die hier gepersonifieerd voorkomt, maar niet genoeg gekarakteriseerd is, gelijk MACQUET zeer juist aanmerkt (2). Kaïns broedermoord, hoe krachtig en le-

(1) Abraham, blz. 81. Dergelijk eene spreekwending vinde men insgelijks bij VIRGILIUS:

Salve, magna parens frugum, Saturnia tellus,
Magna virum: tibi res antiquæ laudis et artis.
Ingredior. Georgic. L. II. 173.

(2) Proeven, n. 4. blz. 285. BOILEAU heeft de Tweedragt zeer krachtig geschilderd:

La discorde, à l'aspect d'un calme qui l'offense,
Fait siffler ses serpens, s'excite à la vengeance;
Sa bouche se remplit d'un poison odieux,
Et de longs traits de feu lui sortent par les yeux.
Le Lutrin, Ch. I.

De uitwerkingen, die de Tweedragt bij VOLTAIRE te weeg brengt, zijn eer aan den Oorlog ook te schrijven dan aan de Tweedragt, die als aanleidende, maar geenszins als bedrijvende oorzaak van zoodanige uitwerkingen kan aangemerkt worden. Men oordeele:

Son haleine en sent lieux répand l'avidité;
Le fruit meurt en naissant, dans son germe infecté,
Les épis renversés sur la terre languissent,
Le ciel s'en obscurcit, les astres en pâlissent,
Et la foudre en éclats, qui gronde sous ses pieds,
Semble annoncer la mort aux peuples effrayés.
La Henriade, Ch. IV.

levendig ook beſchreven, is, naar ons gevoelen, een *hors-d'œuvre*, dat in dit dichtſtuk niet te pas komt, en wel te minder, daar men dien moord alleen aan KAÏNS nijd en afgunst, maar geenszins aan tweedragt tusſchen de beide broederen kan toeſchrijven. De Nijd kwam

Uit Kaïns ſteenen hart met zyn vervloekte hant
Het vuur van wangunst ſlaan, dat Tweedragt blies in brant (1).

Dit laatſte is volſtrekt onwaar; tweedragt vooronderſtelt wederzijdſche haat, ABEL haatte zijn' broeder niet; zijne begeerte (genegenheid) was toch tot hem (GEN. IV. vs. 7.). *Rien n'est beau que le vrai.*

De Tweedragt veroorzaakt een' twist tusſchen de herders van ABRAHAM en LOTH, die aanleiding geeft tot gevechten, die de Dichter zeer ſchilderachtig afmaalt. Deze twist is de reden dat LOTH zich van ABRAHAM afſcheidt, en naar de vlakte van *Siddim* vertrekt. Gods verſchijning aan ABRAHAM is ſlaauw en zwak geſchetst; de taal, die hij Gode laat voeren, is ver van dichterlijk. Toen HOOGVLIET geſchreven had:

Welaan, ô Abram, maak u op, trek uit deze engte,
En wandel Kanaän vry door, in zyne lengte
Of in zyn breette, waar 't u luſt; want al dit lant
Zal ík u geven, tot een eeuwig onderpant
Van 't hemelſch Kanaän (2),

ſchaam-

(1) Abraham, blz. 84.

(2) Ibid. blz. 95. In het zevende boek, blz. 153, noemt de dichter daarentegen veel gepaster

dit vreemde lant
Van 't eeuwig Kanaän een tydlyk onderpant.

schaamde hij zich niet daaronder te stellen:

Dus sprak de Almachtige.

Neen, dus sprak de Almagtige gewis niet; dus schreef de onnadenkende HOOGVLIET, die even onbedachtzaam als hij in zijn tweede boek het Hoogste Wezen een' hemelraad van zijne eigen deugden wegens het redden van zijne eer doet raadplegen, hetzelve hier het aardsche *Kanaän* tot een „eeuwig onderpand" van het hemelsche doet geven. Hoe veel aanspraak ABRAHAMS nakomelingen in HOOGVLIETS tijd op die zoogenaamde eeuwige hypotheek hadden, weten wij uit de geschiedenis.

ABRAHAMS vreedzaam leven aan de eikenbosschen van MAMRE is eene regt bevallige schilderij. De episode van den oorlog tusschen de Koningen van *Elam* en *Siddim* is eene voorbereiding tot de stof in het vijfde boek behandeld.

In dezen oorlog was LOTH krijgsgevangen gemaakt en van have en vee beroofd geworden; ABRAHAM, dit noodlottig nieuws vernemende,

begint te blozen in 't gelaat
Van edel vuur, gelyk de gloeiende granaat.
Een andre trek komt in het edelmoedigh wezen:
Zyn gryze haren staan te bergen opgerezen:
Zyne oogen branden met een levendiger licht.
Elk staat verbaast om zyn verheven aangezicht,
En Mamre en Eskol zijn verwondert om dit teeken.
Nu zwelt zyn borst, en hy begint aldus te spreken.
Godt is myn helm en schild (1), enz.

ABRA-

(1) Abraham, blz. 104.

ABRAHAM komt hier in denzelfden toestand voor als ACHILLES, die den dood van zijn' vriend PATROCLUS vernecmt (1), en ÆNEAS op het gezigt des wapengordels van zijn' verslagen vriend PALLAS (2). ABRAHAMS redenen zijn te lang en te gekunsteld; in gramschap bedient men zich van geene gelijkenissen als deze

Zy zullen vallen door de scherpte van het zwaart:
De wreede doot zal hen, gelyk een gierigaart
Zyn' schuldenaar verrast, hun onrecht doen betalen (3);

Even zoo vreemd als ongepast vinden wij de vergelijking van den vergramden ABRAHAM bij een paard.

Een edle gramschap blaast hem aan met kracht en moed.
Hy is gelyk een paert, dat hinnikt op 't getoet
Des oorlogshorens, bruist, en snuist, en schudt de manen,
En met de hoeven 't stof krabt uit de legerbanen (4).

ABRAHAM wapent zijne herders, en brengt een leger van 318 man op de been, waarmede de troepen van zijne vrienden MAMRE, ESKOL en ANER zich vereenigen.

Maar

(1) „PATROCLUS leeft niet meer," zegt hij twee malen op een' verschrikkelijken toon, in HUYDECOPERS treurspel *Achilles*, IV Bed. V Toon. Bij HOMERUS knarst hij met de tanden, en zijne oogen gloeijen als toortsen, terwijl hij met verkropte droefheid het harnas aanschiet.

(2) *Ille, oculis postquam sævi monumenta doloris*
Exuviasque hausit, furiis accensus, et iræ
Terribilis.
Æneid. L. XII. 945.

(3) (4) Abraham, blz. 105.

Maar kuische Sara, van bekommering bewogen,
Zag al dien toestel aan met tranen in hare oogen,
En zuchtte op elk bevel, dat vader Abram gaf.
Ten laatsten zegt ze (1) ——

zeker niet het geen ANDROMACHE tegen HECTOR, in dezelfde omstandigheid zegt, maar toch zijn hare redenen zeer teder, en ademen liefde en bekommering, doch komen ons wat gerekt voor. ABRAHAMS vertroosting:

Myn Gade, wees gerust en draag u stille;
Gy hoont Godts Almagt, en gy wederspreekt zyn' wille.
Droog uwe tranen af, myn Sare (2):

is koud en onbeduidend, althans in den mond des Aartsvaders, hoezeer dezelve naar HECTORS woorden tegen ANDROMACHE gecopieerd schijnt.

ABRAHAM begeeft zich met zijn volk naar *Hebron*. De beschrijving van het leger der bondgenooten is zeer fraai; zoo ook de vinding dat de goddelijke Regtvaardigheid de ondeugden van het vijandelijk leger tegen het geloof van LOTH in de schaal van het goddelijk Oordeel afweegt, en die natuurlijk te light bevonden worden; zoodanig eene hemelsche schaal hadden HOMERUS en MILTON echter reeds voor HOOGVLIET gebezigd. Het gastmaal van KEDOR LAOMER, de overrompeling van diens tent door ABRAHAM, de slagting, die hij aldaar aanrigt, en zijne overwinning van AMRAPEL, is zeer krachtig, maar

(1) (2) Abraham, blz. 108, 108

maar genoegzaam woordelijk de overrompeling van de tent van RHAMNETES door EURYALUS en NISUS (1), gelijk ook de gevechten der bondgenooten meestal naar HOMERUS en VIRGILIUS gecopiëerd zijn.

De schoone dageraar

had, na dezen bloedigen nacht,

In 't purpere gewaat zich opgetooit,
En blinkend stofgout in zyn blonde pruik gestrooit (2).

Deze met stofgoud gepoederde pruik wil ons maar niet bevallen; wij houden eigenlijk in het geheel niet van pruiken in gedichten.

ABRAHAM en zijne bondgenooten behalen de overwinning; de verlossing van LOTH uit de slavernij is een gevolg daarvan. ABRAHAMS gedrag bij dezen voorspoed van wapenen is zeer edel voorgesteld, en men heeft eerbied voor den held, die een' regtvaardigen oorlog in een geloovig vertrouwen op den goddelijken bijstand ondernam tegen een' overmagtigen vijand, en wiens belangloosheid na zijne overwinning zoo heerlijk uitblinkt. De ontmoeting met den priesterlijken Koning MELCHIZEDEK is met waardigheid behandeld; had de schroomvallige HOOGVLIET zich niet zoo stipt aan GEN. XIV gehouden, MACQUET en wij zouden veelligt onzen zin gehad hebben, en de zegen van Salems „vorstlijke offeraar" met

(1) VIRGILIUS, *Æneid.* L. IX. 314. *Seqq.*

(2) Abraham, blz. 119.

met eenige voorspelling gepaard zijn geweest. Zijn edelmoedig gedrag jegens den Koning van *Sodom*, van wien hij

Geen draut, geen voetzoolriem (1),

begeert, doet ons den held vereeren en beminnen; die,

nadat hy Loth de gunst van Sodoms Koning
Heeft aanbevolen, naar zyn lage herders woning

terugkeert, alwaar de

blyde Sara hem al juichend te gemoet

treedt met hare maagden, de wapenen losgespt en ter velttente inleidt.

Eene bijzonderheid, die, indien HOOGVLIET, in zijn het Bijbelsch verhaal volgende, dezelve had willen vermelden, slechts als in het voorbijgaan moest aangestipt hebben; vult hier integendeel het geheele zesde boek; wij bedoelen de onkiesche historie van HAGAR. Wij weten wel dat de polygamie in het oosten ten allen tijde gebruikelijk is geweest, maar ABRAHAMS concubinage met deze Egyptische slavin, en dat wel op aandrang van SARA zelve, is zoo geheel strijdig met onze begrippen van huwelijkspligt, dat de dichter ABRAHAM zelven laat uitroepen:

Wie zou dien voorslag ooit van eene vrou verwachten (2)?

En

(1) (2) Abraham, blz. 106, 250.

En, of dit nog niet genoeg ware, de dichter vervalt bovendien nog tot de onzinnigheid van de concubinage door SARA zelve te laten verdedigen:

ô Abram, gy verstaat uw vryheit niet.
Waar is de wet die u de tweede vrou verbiedt?
Hoe kunt gy immer, daar geen wet is, overtreden?
Schoon Godt slechts eene vrou geschapen heeft in Eden,
Dat heeft geen huwlykswet voor 't menschdom aangebraght:
Men koos de tweede vrou wel meer in ons geslacht;
Maar wien is 't immer tot eene ondeugt aangewreven (1)?

Wij zouden aangaande den inhoud van dit zesde boek nog veel kunnen aanmerken, maar verkiezen er verder niets van te zeggen.

De bijzonderheid, waarmede het zevende boek begint, is ver van dichtmatig. De besnijdenis van een' man van negenennegentig jaren, hoewel

Nogh rustigh van gestalte, en frisch, en sterk van leden (2);

met ISMAËL zijn' zoon en alle mannelijke huisgenooten, maakt eene wonderlijke vertooning in dit gedicht, hoewel de dichter deze pijnlijke operatie ook maar ter loops vermeld heeft. De beschrijving van het vruchtbare *Siddimsdal* is rijk en fraai. De zedeloosheid der inwoners van de vijf in hetzelve gelegene steden is krachtig geschetst.

Die wonderlyke Raat van Godlyke Eigenschappen,

dien

(1) (2) Abraham, blz. 137; 152.

dien wij in het tweede boek hebben leeren kennen, was juist vergaderd, en

Daar was besloten dat Godts Engel neêr zou stappen,
Van 's Vaders troon op d'aarde, om met zyn' eigen mond
Aan Abraham den Zoon van 't goddelyk verbond,
Op een' gezetten tyt, uit Sara te beloven;
Wanneer de gruwelstem kwam 't heilgeluid verdooven (1).
Straks rees een donk geruisch door al de hemelzaal.
Het yslyk wraakvuur stak alreê, met strazl op strazl,
Godts edle gramschap aan, en langgetergden toren.
Rechtvaardigheit greep thans den opgevulden horen
Van rampen in de vuist, en d'Almaght stont al reê.
De schelle wraakbazuin weêrgalmde driemaal, wee!
All' d'Englen zuchtten, dat het zucht door d'oppertransfen,
't Gesteente, en 't blinkend goud gaf droevighroode glansen,
Gelyk een smeulend vuur, eer 't holder blaakt en brande (2).

Wij onderschrijven volkomen de aanmerking van MACQUET op deze plaats (3), (over dezen hemelraad weet de lezer ons gevoelen reeds) dat men in de hemelbewoners wel eenig mededoogen voor-onderstellen kan met aardsche misdadigen, doch zulk een misbaar als HOOGVLIET hen hier laat maken, komt

(1) Wat mag HOOGVLIET bij dezen regel wel gedacht hebben, en wat moeten wij, wat moeten alle lezers daar bij denken? Zoo ooit de gruwelstem der zonde het heilgeluid (genade en vergeving) verdooven kan, waartoe heeft Jezus den zondaar dan eene toevlugt bij de Goddelijke barmhartigheid aangewezen?

(2) Abraham blz. 137.

(3) Proeven, u. a. blz. 199.

komt ons onvoegzaam voor in de gewesten der zaligheid, waar de eeuwige vreugd gewis niet door een voorwerp van zoo weinig belang, als een goddeloos *Sodom*, geſtoord kan worden. Het dralen en wankelen van dezen raad, of men nog een wijl geduld met een' hoop deugnieten zal hebben of niet, om te zien of zij zich ook bekeerden, is eigenlijk laf; de Alwetendheid, immers, wist vooruit dat zij dit niet zouden doen, weshalve er geen „laat ons bezien" te pas kwam.

JEHOVAH daalt met twee engelen langs een' regenboog, opzettelijk te dien einde

aan 't luchtgeweſf geſpannen (1),

naar de aarde, even als of God deze ſoort van Heidenſche brug daartoe noodig had, daar de engel, die aan HAGAR in de woestijn verſcheen,

met weinigh treden
van zijn' troon ſtapte

Op onze waereld, die zyn voetbank is, beneden
By Hagar (2),

De verſchijning der drie hemelſche wezens bij ABRAHAM en SARA heeft volkomen de houding van het bezoek van JUPITER en MERCURIUS bij PHILEMON en BAUCIS. De beſchrijving van dit verheven bezoek is zeer zwak en prozaïsch:

Myn

(1) (2) Abraham, blz. 158, 146.

Myn Heeren, gaat dan niet zoo haast voorby
De lage woning van uw' knecht; maar toeft by my.
Laat u met water uw vermoeide voeten baden,
Terwyl gy leunt, en rust in schadu dezer bladen.
Ik zal een bete broots, en lutiel dischgerecht,
Omdat gy over zyt gekomen tot uw' knecht,
Doen brengen, opdat gy het harte zoudt versterken;
Dan zult ge voortgaan, en geen ongeval bemerken (1),

zeide ABRAHAM,

En sprak tot SARA: Knee drie maaten bloems tot koeken.
Hy gaat het beste kalf uit zyne rundren zoeken,
En geeft het aan den knecht, die 't spoedigh toebereidt,
En voor een gloeiend vuur aan houte speten leit.
Elk is 'er bezigh om de Heeren wel t'onthalen (2).

Men zou haast met zekeren kunstregter den Aartsvader voor een' misselijken held houden, die de Hemelsche engelen op pannekoeken tracteert (3), althans deze maaltijd maakt gansch geen deftig figuur, niettegenstaande dat

Al wat men opzet op den herderlyken disch
Vertoont, dat Abraham van Godt gezegent is
Met ryken overvloet van allerhande vaten (4).

De toezegging dat SARA binnen een jaar van IZAAK bevallen zal, waarom zij lacht, dewijl het haar niet meer ging

gelyk het gaat met vruchtbre vrouwen (5),

is

(1) (2) Abraham, blz. 158, 159.
(3) Rhapsodist, I Deel, blz. 185.
(4) (5) Abraham, blz. 159, 160.

is plat en laag voorgesteld. ABRAHAMS intercessie voor de ondeugende inwoners van *Sodom* heeft, zoo als HOOGVLIET die voordraagt, veel van iemand, dien men een' vinger geeft en die alsengs de geheele hand verlangt. Welk eene knibbelachtige onderhandeling met de Godheid!

Het hierop volgend verhaal van het verblijf der engelen bij LOTH te *Sodom*, en het gebeurde met de inwoners, is te schandelijk om in een gedicht als dit zoo omstandig vermeld te worden. Wij zouden bladz. 163—166 uit het boek scheuren, eer wij het onzen kinderen in handen gaven.

De toebereidselen tot de verdelging van *Sodom*, hoewel meer dichterlijk dan mogelijk scheikundig waar, leveren een' gepasten overgang tot deze verschrikkelijke catastrophe:

De Wraak van God, belast met de uitvoering der straf, is krachtig geschetst:

Zy aasemt hemelvuur, dat naar en yslyk brandt;
De blikseemsliitsen draagt ze in hare rechterhant,
En in de linker torst zy zwarte donderklooten.
De schrikfiool, met wee en plagen volgegoten,
Hangt, als een koker, aan den gordel, op haar zy' (1).

FRANS DE HAES heeft denkelijk zijne Hemelwrake naar dit beeld gecopieerd (2).

De

(1) Abraham, blz. 169.

(2) Verheerlijkt en Vernederd Portugal, blz. 58. Zie ook hiervoor blz. 27.

De beschrijving van *Sodoms* ondergang is in ons oog een meesterstuk. De Goddelijke Wraak volbrengt haren vreeslijken last;

Zy laat de winden uit hun schuilspelonken vry,
En zet de deuren van de stormörkanen open,
Die thans, al loeiende uit vier hoeken voortgestoven,
Afgryslyk gieren door de solferwolken heen,
En dringen ze overal, tot dat ze, dicht inéén
Geperst, en door 't geweld der winden t'samengedrongen,
Gelyk het water uit een spongi fel gewrongen;
Een dichte regenvloeg van zwavel overal
Ter neder storten in 't vervloekte Siddimdal;
Dat eindlyk, maar te laat, op 't loeien en het kraken
Der donderslagen, uit den slaap begint t'ontwaken,
En schrikt, en beeft, daar 't zal de bliksemschichten ziet,
Die Godts gerergde Wraak thans uit den Hemel schiet.
Want nu, ô weê! nu wordt het hemelvuur ontsloten,
En met het vuur ook al de plagen uitgegoten.
Zy slingert yselyk den bliksem naar omlaag,
Ontsleekt den zwavel, die, gelyk een gloënde vlaag,
Met brandend zout gemengt, vervaarlyk naar beneden
Druipt op al 't velt, en op de vier bedorven steden.
Eerst raakte Sodom In den brant, en kort daarna
Gomorra, Seboïm en 't godloos Adama,
Met al hun tempels en verheven hoofgebouwen.
Nu hoort men 't naar gekerm van mannen en van vrouwen!
Elk roept 'er: Brant! ach! brant! en waar ze d'oogen slaan,
Men ziet des buurmans huis almede in vlammen staan,
Door 't vreeslyk flikkren van den vuur- en zwavelregen,
Die op de daken druipt, en zet het allerwegen
In lichterlaaie vlam. 't Geschreeu van weê! en ach!
De bleeke vreeze, de verbaastheit en 't geklag

Zyn in de huizen, en de doot loopt langs de ſtraten,
En heeft de pynen en elenden losgelaten,
En ziet de menſchen met verwoede blikken aan.
Maar nu begint het vuur vaſt naar beneên te ſlaan,
Door dak en zoldering, en doet de binten kraken,
Berooft den menſchen van den ſchuilhoek hunner daken,
En jaagt hen buiten 's huis, daar 't kermen en 't geween,
Het knerſetanden van de pyn en 't naar geſteen
Poogt door den dikken drang der wolken heen te dringen.
Hier vluchten vrouwen met haar tedre zuigelingen,
Geteelt in bloetſchande en boelaadje, en keeren vlug,
Geſchroeit, geblakert, in het brandend huis te rug,
Dat op haar nederſtort met geveltop en muren:
Daar moeten ze het vuur van haren luſt bezuren
Met gloênde droppen op het midden van de ſtraat;
Terwyl de vlam in 't kleet en op het lichaam ſlaat.
Gints loopt een dichte drang verbaasde Siddimyten,
Die ſtaêg de zwavel uit d'ontſtoken kleedren ryten,
Ter ſtat uit naar den ſtroom, daar elk zich heil belooft;
En elders loopen ze met dekſels op het hooft,
Naar 't dichte cederwout, om in zyn koele lommer
Te ſchuilen; maar helaas! de hopelooze kommer
Is overal, en d'angſt maakt hen het veld te naau.
De boomen misſen 't loof, het wout verlieſt zyn ſchaân.
De palmen knappen, en de balſemſtruiken gloeien;
d'Olyven branden, en de cederbosſchen ſchroeien,
Of ſteken, blakende in den heeten zwaveldrop,
De gloeiende armen naar den hoogen hemel op.
De ſtroomende Jordaan was van den ſchrik geweken,
En opgekrompen naar den oorſpronk; all' de beeken
Naar heure bronnen, en de bronnen, zelf vervaart,
Verſchuilen in 't gebergte, of kruipen diep in d'aard'.

Daar

Daar was geen water in het lant dan heete tranen.
Nu sloeg de brand ook in het veltgewas en granen,
En schroeit elendigh 't vee, dat met een naar gegil,
Met opgetrokken staart, den gloet ontloopen wil,
Tot dat het nederploft, en sikt van soiserdampen.
Het is 'er overal vol doodelyke rampen.
't Gevogelt schreeuwt verbaast, en vliegt nu heen en weêr,
En valt van boven met verschroeide vlerken neêr,
Op 't gloeiend aardryk, daar 't elendigh staat geschapen;
Want thans begint de gront afgryselyk te gapen,
En scheurt van droogte, en splyt van hitte aan allen kant.
Thans vliegen pekkuil en lymputten in den brant,
En 't onderaardsche vuur begint nu meê te gloeien.
De buik des aardryks staat vervaarlyk aan 't loeien,
En braakt thans alsints vuur en vlammen, dat de lucht
Van pyn en weedom krimpt, en van benaauwtheit zucht;
Terwyl al d'aarde schudt, en beeft van 't openspyten.
Helaas! waar bergen zich de nare Siddimyten,
Daar alles nederstort, en brandt, en beeft, en kraakt,
En d'uiterste uure van hunn' jongsten dagh geeaakt!
Daar was een welkuil, diep in 't aardryk, die met buizen
Het water der Jordaan door onderaardsche sluizen
Verzwolg, en voerde door den gront in 't Roode meir;
Dien poel gebruikt Gods Wraak tot Siddims ommekeer,
En maakt, door 't vuur, nu diep het aardryk ingebroken,
Den breeden waterkolk aan 't schuimen, en aan 't koken.
Straks borrelt al den gront het ziedend water uit,
En sist en spartelt met een ysselyk geluit.
De steden waggelen, de torens suisebollen;
Het dal begint, gelyk een bare zee, te rollen
Met holle golven; all' de dalen ryzen op;
De heuvels zinken, en verbergen hunnen top;

Het

Het vlakke velt begint met hoogten uit te puilen.'
Spelonk en steenrots, daar nogh menschen zich verschuilen,
Vertoonen d'opening, en bersten van malkaêr.
Nu hoort men eindelyk het uiterste misbaar
Der Sodommyten, daar de dochter hare moeder,
De zoon zyn' vader, en de broeder zynen broeder
In diepe kolken ziet verzinken overal;
Daar 't aardryk geent, en gaapt, en spart in 't Siddimsdal
Wel duizent monden op, en schynt, by 't innesloklen
Dier booze menschen, weêr te walgen van die brokken.
Maar eindlyk bonst Godts Wraak met haar metale vuist
Des aardryks schors vanéén, en wentelt en vergruist
En dompelt twee paar steên, met poorten en muraadjen,
Ja al het vruchtbaar dal, met beemden en bosschaadjen,
En mensch en vee, in dien afgrysselyken poel,
Dat stof en asschen, door het borlen en 't gewoel
Van 't kissend water, uit die schrikkelyke kolken,
Ryst met den waassem, vol van stank, tot aan de wolken (1).

De bloedschande van LOTH met zijne beide dochters had de dichter, als te walglijk, gerustelijk mogen overslaan, te meer, daar dezelve hoegenaamd niets met ABRAHAMS lotgevallen gemeen heeft.

Na Siddims ondergang, door vuur en zwavelvlagen,
Doet vader Abraham zyn tenten zuidwaarts dragen (2),

en begeeft zich naar de vlakte van *Gerar*, tusschen *Kades* en *Sur*. Hier verlieft ABIMELECH, even als voorheen FARAO, op SARA, en wel, NB. nadat het haar opgehouden hadde te gaan naar de wijze der wij-

(1) (2) Abraham, blz. 170, 178.

wijven (1)! en schaakt haar insgelijks. Deze schaking had HOOGVLIET of geheel stilzwijgend moeten voorbij gaan of vroeger vermelden. Wij willen over den smaak des Konings van *Gerar* niet oordeelen, die eene vrouw van tachtig jaren schaakte, maar zonder het aannemen van

Een onverwelkbre jeugt, die door geen jaren slyt (2),

bij SARA, is deze anecdote niet te beveiligen voor den sportlust der sterke geesten, aan welken HOOGVLIET, door zijn angstvallig volgen van GEN. XX, haar prijs geeft. Het verhaal van MOSES is aan de critiek niet onderworpen; dit gelooft men onvoorwaardelijk; maar bij het lezen van HOOGVLIETS *Abraham* mag men zijn verstand en gezond oordeel gerust gebruiken, en om zulke onnozele anecdotes hartelijk lachen, waartoe HOOGVLIET niet weinig aanleiding geeft, door zijne lezers te vertellen dat de Koning verrukt was

door 't overschoon gelaat
Het wit der kaken, en het gloeiend inkarnaat,
Het purper van den mond en 't levend git der oogen (3)

der tachtigjarige SARA.

Het gedrag van ABRAHAM aan het hof, in dit *fâcheux* geval, is laf;

Men zal my dooden, om de schoonheit van myn Wyf:
En daarom noemde ik haar myn Zuster; zy my, Broeder (4),

zegt

(1) Gen. XVIII, vs. 11.
(2) (3) (4) Abraham, blz. 182, 186, 189.

zegt hij, als zijnde de dochter zijns vaders in een tweede huwelijk verwekt. Of huwelijken tusschen halve broeders en zusters bij de Oosterlingen geoorloofd zijn of eertijds waren, bekennen wij niet te weten, maar in Christenlanden zou men er geene dispensatie toe kunnen bekomen, en daarom heeft deze bijzonderheid in dit gedicht iets stuitends, dat HOOGVLIET vermijd moest hebben. „Onze „dichter heeft veel moeite om het karakter van „zijnen held te bewaren," zegt MACQUET (1), en dit is ook zoo; 's mans uitvlugt is inderdaad „zoo koel en zwak als de verzen zelven." ABRAHAM krijgt zijne SARA te rug, en eene menigte geschenken van den Koning bovendien; ieder is te vreden, en wij ook, dat deze misselijke schaakhistorie uit is.

Thans volgt een wonderbaar, dat al het wonderbaar van HOMERUS en VIRGILIUS, of van welken heldendichter men wil, altijd oneindig overtreft, en een' ernstigen, eerbiedigen indruk op den lezer maakt. Wij bedoelen de bevruchting van SARA, die in haar negentigste jaar IZAAK baart. Dit wonderbaar wordt door de Almagt zelve bewerkt, voor wie niets onmogelijk is, en heeft derhalve niets onwaarschijnlijks of aanstotelijks. Wij hadden echter gaarne gezien dat HOOGVLIET zich hier meer dichter getoond en van dit wonderbaar beter partij getrokken had; in plaats van koel, plat en laag te zeggen:

Hy

(1) Proeve, z. a. blz. 213.

Hy, die de baarmoêr in des Konings wyven sloot,
Geeft nu de vruchtbaarheit aan een' versturven schoot (1),

had bij deze omstandigheid, dunkt ons, veel edeler moeten en kunnen verhalen. Alles is hier koud en zenuwloos, daar het gloeijen moest van erkentenis en eerbied voor het Opperwezen, dat met IZAAKS geboorte een zigtbaar wonder wrocht.

De herderszang van ELIHU, bij deze gelegenheid, is zeer fraai, en vergoedt weder het koele en stijve prozaïsche verhaal van SARA's bevruchting en kraambedde. Hoezeer wij met MACQUET liever gezien hadden, dat ABRAHAM zelf zijne blijdschap en dankbaarheid voor dit gunstbewijs jegens het Opperwezen had uitgeboezemd (2), zouden wij dezen herderszang hier toch ongaarne missen; te minder, om dat, gelijk deze oordeelkundige schrijver te regt aanmerkt, „de vreugd van ABRAHAM en SARA maar „zwak zijn afgebeeld bij zulk eene voorname ge„beurtenis (3)," doch dat ELIHUS herderszang, naar zijn begrip, geene treffende schoonheden heeft, ontkennen wij wel degelijk, gelijk gewis ieder lezer van smaak zal doen, dien wij hem hier onder het oog brengen:

Juich,

(1) Abraham, blz. 191.

(2) (3) Proeven, n. a. blz. 313. Wij konden met te meer regt dit verlangen, daar de dichter toch regt dat

Terahs vroome Zoon, van godtvrucht aangeblazen,
Zingt eenen lofzang in het nedrigh herderdak,

Blz. 195.

Juich, Hemel, Aarde, juich, en wilt myn' veltzang hooren!
Den grooten Herder is een jonge Zoon (1) geboren!
Juicht, Knapen, Maagden, juicht; de velden en het vee,
De bosschen, heuvelen en dalen juichen meê;
Want dalen, heuvelen en bosschen, vee en velden,
Ja aarde en hemel staan nu Abrams heil te melden,
En volle blydschap, tot zyn' ouderdom gespaart,
Nu schoone Sara hem een' Nazaat heeft gebaart!
De zon ryst vrolyker, de heuveltoppen blozen,
De wintjes aasemen een' lieven geur van rozen,
De beemden luiken op, de hagedoren bloeit,
d'Olyfboom druipt van vet, daar d'eik van honing vloeit,
De korenäir vergult het velt meer dan te voren,
Nu grooten Abraham een Nazaat is geboren.
Hoe vrolyk ruischt de bron! hoe vloeit de zilvren beek!
Hoe onbekommert weidt de kudde door de streek,
Voor wreede wolven en voor boschgedrochten veiligh!
Geen ondier nader' hier omtrent: de plaats is heiligh;
Want dezen zaalgen tyt heeft Godt voor ons bewaart,
Nu vruchtbre Sara heeft een' jongen Zoon (2) gebaart.
Dit is de zegen, dien de Hemel lang voorspelde;
Dit is 't beloofde Zaat (zoo ons de man vertelde,
Die 's Heeren huis bezorgt) uit welk men Goël wacht,
Den grooten Losser van het menschelyk geslacht,
Den Vloekverbanner, den Verzoener van Godts toren:
Zoo groot een Zoon is nu voor Abraham geboren.
Dit is 't gezegent Zaat, waaruit een gantsche ry
Van Vorsten spruiten zal, naar d'oude profesy;
Een volk, dat Kanaän als eigen zal genieten,
Van daar d'Eufraat komt van het hoog gebergte schieten.

Tot

(1) (2) Dit spreekt van zelven, naardien er geene oude zoons of dochters geboren worden.

Tot daar d'Egiptus draagt zyn stroomnat nederwaart:
Zoo groot een' Nazaar heeft vrou Sara nu gebaart.
Ontelbaar zyn des nachts 't geflarnte aan 's hemels zalen,
De bladers van 't geboomte en 't gras in deze dalen;
Ontelbaar is het stof der aarde en 't zand der zee;
Maar zoo ontelbaar zy 't geslacht myns Heeren mee;
Ja, zulken zegen heeft d'Alzegenaar beschoren,
Den langbeloofden Zoon, Heere Abraham geboren.
Eer mist de beeme het gras, het gras den morgendauw,
't Gebergte dalen, en de dalen bruine schaaû,
Eer zal de zon het licht, de maan den glans ontheren,
Eer zal de lanstroom naar den Liban wederkeeren,
Eer 't zegenryk geslacht myns Heeren sterf van d'aard',
Uit dezen Nazaar, dien nu Sara heeft gebaart.
Groei dan, ô Jonge Knaap! by 's Hemels milden zegen,
Gelyk het jeugdigh gras by zonneschyn en regen,
Groei als de wilgen aan de frische watervlec!
De voorspoet volge uw treden! het onheil treffe u niet!
Geen stekend onkruid kwetse uw' voet, of spitse doorn!
Groei, Zoon van Sara, myn' Heere Abraham geboren!
Gelyk de lammertjes, die, hagelwit van vacht,
By 't zoogsel groeien, en betrout staan aan myn wacht,
Groei dus, ô kleine Knaap! by 's moeders volle borsten,
Nooit door de dartle hand der geile Waereltvorsten
Geraakt, maar zuiver door des Hemels gunst gespaart,
Voor Abrams grooten Zoon, van Sara nu gebaart (1).

Het overige van dit achtste boek behelst weinig treffends; de besnijdenis van IZAAK, de huistwist tusschen SARA en HAGAR, gemeen en plat voorgesteld, is geene stof voor een ernstig gedicht als dit.

En

(1) Abraham, blz. 192.

En of de Jonge eens lach', verdient hy daarom slagen (1)?

is taal uit een burgerhuishouden van onzen tijd. De wraakzucht van SARA, die HAGAR met haren zoon laat wegjagen (zij had toch immers zelve de arme meid aan ABRAHAM tot bijzit opgedrongen), wil ons niet bevallen, zoo min als de schrielheid van den rijken ABRAHAM, die de ongelukkige met haren en zijnen zoon op zekeren schoonen morgen de woestijnen van *Paran* inzendt, zonder hen iets anders mede te geven dan eenig brood en eene fles met water, daar hij als eerlijk man verpligt was haar te *Gerar* of elders behoorlijk te verzorgen, daar hij het toch betalen kon. ABRAHAM komt hier als een zwak, ondankbaar en onmededoogend man voor, die zich door de gierigheid van SARA (2) laat bewegen om deze ongelukkigen met zoo schralen leeftogt in de woestijn aan hun lot over te geven. MOZES mogt schrijven wat hij wilde: in zijn' tijd had men andere begrippen van billijkheid en regt dan in den onzen; maar HOOGVLIET moest gevoeld hebben dat dit in lang geen edele trek in het karakter van zijn' held was. Ook bleek hier duidelijk dat God de ongelukkigen en verongelijkten niet verlaat: HAGAR en ISMAËL, op het punt van in de woestijn te verfmachten, worden

(1) Abraham, blz. 198.

(2) Met ronde woorden zegt zij:

De zoon der dienstbre zal met mynen zoon niet erven.

Blz. 198.

den op eene wonderdadige wijze gered. IZAAKS nakomelingen kwamen, ja, wel in het bezit van *Kanaän*, doch werden na verloop van eeuwen door andere volken weder daarmit gejaagd, tot eindelijk het nageslacht van ISMAËL er bezit van nam en tot op den huidigen dag behouden heeft.

Wij slappen van dit achtste boek af, het minst beduidendste van het geheele dichtstuk; het negende is weinig belangrijker; het begint met de beschrijving van ABRAHAMS levenswijze te *Berseba* en het onderwijs hetwelk hij zijn' zoon IZAAK geeft; hij verhaalt hem al het gebeurde in de vroegere hoofdstukken van GENESIS vervat, die HOOGVLIET in dorre ziellooze rijmen gebragt heeft, met weinig smaak en oordeel, makende van *Eden* eene soort van Luilekkerland; 's menschen val (1) en de verdere gebeurtenissen tot op NOACH worden in den rijmchronijkstijl afgehandeld, en den jongeling de kennis van God uit zijne schepselen bijgebragt op eene wijze, die ons de schouders doet ophalen.

Men kent den kunstenaar aan zyn verheven werken,

zegt

(1) Deze, zinnelijk voorgesteld door het eten van den verboden boom, is wel eenigzins dichterlijk vermeld, doch het wil ons niet behagen dat

De scherpe korsen van de dierverboden vrucht
't Geweten sloken, en de dikke schellen schieten
Voor d'oogen van 't vernuft; de wrange sappen vlieten
Door d'aders en het hart, en giften in het bloed
De soode drijven op.

Bz. 207.

zegt hij: dienvolgens kan men Gods aanwezigheid en beſtier beſchouwen

Daar Hy de hemelen en d'aard draait op zyn' duim (1).

Welk een denkbeeld de jonge IZAAK zich van God moet gevormd hebben bij dezen *tour d'adresse* geven wij onzen lezers te raden. De zedekundige leſſen, aanſporing tot godvrucht en deugd zijn koud en droog. Wij zijn met MACQUET van oordeel „dat „de dichter in den mond van ABRAHAM zeer ſchoo„ne dingen wegens de natuur van het geſchapene „had kunnen brengen; den loop der zon, het „geſtarnte, dieren, planten door dien grooten vader „zijn' zoon leeren kennen; uit hunne zamenſtel„ling, orde, ſchoonheid het harte opheffen tot „den Schepper. Deze ſtof is zeer rijk, en heeft „eene zekere verhevenheid in zich, zeer geſchikt „voor het heldendicht. HOOGVLIET, dat jammer „is, was niet ver in de natuurkunde. Met de „kundigheden van ANTONIDES in dit ſtuk zou hij „veel voordeel gehad hebben (2)."

Ergerlijk en hoogst afkeurenswaardig moet elken waren vereerder van een heilig en hoogst liefderijk Opperwezen het ſlot van dit langdradige negende boek voorkomen; wij bedoelen het voornemen, dat HOOGVLIET God aan zijn' Vrederaad laat bekend maken, om — wij ijzen! ABRAHAM zijn' eenigen zoon

(1) Abraham, blz. 213.

(2) Proeven, *u. a.* blz. 315.

zoon als een slagtoffer af te vorderen, en dus den meer dan honderdjarigen grijzaard tot een' afschuwelijken kindermoord te verpligten, enkel uit eene grilligheid, om eens te zien of hij wel gehoorzaam zou zijn: welk een godslasterlijk denkbeeld! hoe is HOOGVLIET toch tot deze afgrijslijke vernuftsuitspoorigheid gekomen, daar hij zich anders zoo stipt hield aan het verhaal van MOZES, die geen woord zegt van deze bloedige voordragt in Gods Vrederaad!

Alvorens wij nu overgaan tot de beschouwing van het tiende boek, het schoonste, maar ook het ijselijkste des geheelen werks, brengen wij, edele, brave SANDER! u onze hulde toe, voor uwen moed, om diepgewortelde wanbegrippen te bestrijden, Gods heiligheid te verdedigen en ABRAHAMS vroomheid te redden (1). Het is mogelijk, ja zelfs zeer waarschijnlijk, dat ABRAHAM het goddelijk bevel (GEN. XXII vs. 2) in den droom bekwam, en daaraan in den droom gehoorzaamde; maar wij willen HOOGVLIET te gemoet komen; wij willen stellen dat ABRAHAM aan het in den droom ontvangen bevel, ontwaakt en werkelijk, heeft willen gehoorzamen, om dat hij zoodanig een' droom voor eene goddelijke

(1) Gods Heiligheid verdedigd en ABRAHAMS Vroomheid gered, of de Opoffering van IZAAK geene ware gebeurtenis, maar een droom; in het uittrekfel eener kerkelijke redevoering, gehouden den 9 Feb. 1817 door C. B. SANDER, eersten Leeraar der Evang. Lutherf. Gemeente te *Rotterdam*, Ald. gedrukt bij J. VAN BAALEN 1817.

lijke openbaring hield, maar dat God de uitvoering van 's mans vreeslijk voornemen insgelijks werkelijk nog in tijds verhinderd heeft. Het sterk geloof en de gehoorzaamheid des Aartsvaders blinkt daarom niet te minder schoon, en Gods eer blijft onbezoedeld. Van dit standpunt zullen wij nu de dichtkundige waarde van dit tiende boek beoordeelen.

Wij hebben dit boek reeds voor het schoonste des geheelen werks verklaard; het teêr schoon en verschriklijk schoon is hier zoo gelukkig met elkander vereenigd, en levert zulk een treffend pathetiek op, als men maar zelden in eenig beschrijvend of episch dichtstuk aantreft, en is voor onze letterkunde een kunstjuweel van ongemeene waarde.

Het was in een' schilderachtig beschreven schoonen avond,

wanneer
De Schepper der natuur, d'Almachtige Opperheer,
Van zynen hemeltroon klom op zyn' wolkenwagen,
Getrokken van den wint, in 't luchtgareel geslagen,
En van zyn' englenstoet omsingelt, nederkwam
In 't bosch van Berseba, en riep: ô Abraham (1)!

Deze verschijning en aanspraak is verheven en plegtig.

Ga heen naar Morya, en slacht uw' Izak daar,
My tot een offerhande (2),

is de eisch der Godheid, die dadelijk weder opvaart,

(1) (2) Abraham, blz. 225.

vaart, terwijl de Aartsvader van schrik in onmagt valt. Deze beide momenten leveren een ontzettend tooneel op; ongelukkig dat de dichter hier in eene langwijlige uitweiding vervallen is: hier moet men gevoelen, niet lezen. ABRAHAM bekomt; zijne klagt is die eens tederen vaders en zeer roerend:

ô Ysselyke woorden!
ô Hemel! moet ik dan myn' eigen Zoon vermoorden!
Moet ik myn' eenigen, myn' Izaäk, ô smart!
Op 't onter kelen! moet ik 't harte van myn hart
Doorboren met het staal, en met verwoede handen
t'Onmenschlyk wroeten in myn eigen ingewanden!
ô Ysselyk bevel! ô Godt! myn toeverlaat!
Is dan uw zegen in een' vloek, uw gunst in haat,
En al uw min verkeert in donderenden toren!
Kan menschenöffer uw meêdoogend oog bekoren!
Weläan, eisch my: ik zal (1) enz.

Wie

(1) Abraham, blz. 228. HOOGVLIET overtreft hier VIRGILIUS, bij wien de oude EVANDER met deze woorden van zijn' zoon PALLAS scheidt:

At vos, o Superi! et divûm tu maxime rector
Juppiter, Arcadii, quæso, misereiscite regis,
Et patriae audite preces: Si numina vestra
Incolumem Pallanta mihi, si fata reservant;
Si visurus eum vivo, et conturus in unum;
Vitam oro, patiar quemvis durare laborem.
Sin aliquem infandum casum, Fortuna, minaris;
Nunc, o nunc liceat crudelem abrumpere vitam,
Dum curæ ambiguæ, dum spes incerta futuri,
Dum te care puer, mea sera et sola voluptas,
Complexu teneo: gravior ne nuntius aures
Vulneret.

Æneid. L. VIII, 572.

Wie leest zonder aandoening deze hartverscheurende woorden des ouden mans:

Onnoozele Izaäk! 't geldt u: 't geldt u, myn Zoon!
ô Appel van myn oog! ô paerel van myn kroon!
't Geldt u: u moet ik zelf, ô leven van myn leven!
Op 't brandend outer aan de Godtheit wedergeven!
U moet ik zelf, ô lieve, ô schoone Jongeling!
Aan wien ik dacht, dat al myn heil, myn glory hing,
Met deze hant... maar ach! myn tong bezwykt; myn krachten
Ontzinken my alreede op d'enkele gedachten:
Myn haren ryzen my te berge; ik yze, ik schrik,
En voel den dootsteek zelf in 't hart, elk oogenblik,
En d'altaarkolen in myn' eigen boezem branden!
Ruk los, ruk los, ô Godt! die tedre liefdebanden:
Verdoof de vaderliefde in my, op dat ik stil
Gehoorzame uw gebodt, naar uwen wondren wil (1).

Dit is de natuur op den voet volgen; doch de geestige complimenten, die hij vervolgens aan zijne vorige verblijfplaatsen maakt, is van de natuur afwijken; een paar woorden tot afscheid was voldoende. Zijne overweging, of hij IZAAK en SARA van dit bevel en zijn voornemen, om te gehoorzamen, kennis zal geven, is krachtig, en zeer overeenkomstig met het karakter van den geloovigen held, wiens vertrouwen op God in dezen toestand niet bezwijkt, en nog sterker geschetst wordt dan in zijn gesprek met LOTH in het eerste boek; de herhaling zelfs van het toen gezegde (2) is hier sterker en beter:

Een

(1) Abraham blz. 227.

(2) Zie hiervoor blz. 346.

Eer zal 't gestarnte zuid- en noordwaarts omgegaan,
't Gebergte tuimlen in den hollen oceaan,
De hemel daveren, en al het aardryk beven,
Eer Godt zyn heilwoort breke, aan Abraham gegeven.
Hy zal een wonder doen (1).

Ja gewis, zoo kon, zoo moest een ABRAHAM spreken; zelfs is zijn

Misschien of Izak uit den dood weêr levend wordt (2).

niet eens te sterk in zijn' mond, en karakterisseert zijn geloovig vertrouwen uitmuntend.

Hij vertrekt met zijn' zoon naar den berg *Maria*. Onderweg spreekt hij met hem van de wisselvalligheden des aardschen levens en boezemt hem eene vaste hoop in op eene zalige onsterflijkheid, om hem aldus allengs voor te bereiden tot het lot dat hem te wachten staat. Dit alles is vrij prozaïsch, koel en droog. Vervolgens

spreekt hy heerlyk van het eeuwigzaligh leven;
Van Hemelstat met al haar burgers, ———
En hoe zy wandlen op straten van fijn Gout,
Op 't knuffigste ingelegt met Paerlen, Esmarout,
Topasen, Hyacinth, Saffier, langs Jaspismuuren
Naar 't Diamanten hof (3).

Op

(1) (2) Abraham blz. 231.

(3) Abraham blz. 231, 232. Toen de beroemde Fransche dichter MALHERBE op zijn sterfbed lag, beschreef zijn biechtvader hem den hemel op eene dergelijke blinkend opgeschikte wijze, en vroeg hem of hij geen grooter verlangen had om derwaarts te gaan. „Vooral niet, pater!" was het antwoord; „uwe be„schrijving doet er mij van walgen." Wij zouden bijkans hetzelfde tegen DONDVLIET zeggen.

Op deze kostbare regels volgt eene genoegzaam woordelijke berijming van GEN. XXII vs. 4—8, waarin zelfs het „Blijft gij hier met den ezel" niet overgeslagen is. Het is wel gelijk de Heer DE VRIES zegt (1), „de vrome HOOGVLIET dorst zich niet „genoeg los geven, en deed hij zulks, dan viel dit „bij het overige al te zeer in het oog."

ABRAHAM maakt de toebereidselen tot zijne offerande, hetgeen door de hemellingen met stille verwondering wordt aangestaard. De stilte in den hemel is te omslagtig gebijzonderd om er het plegtige van te doen gevoelen (2).

IZAAK is, op het vernemen van zijn' vaders oogmerk, bereidwillig en onderworpen; zijne woorden zijn hartgrievend:

Kom, bind myn voeten; kom, bind bei myn handen vast,
Opdat geen ydle schrik het offer doe mislukken:
Maar neen, laat my u eerst in bei myne armen drukken:
Vaar wel, myn Vader, zeg myn Moeder ook vaar wel.
Zeg, dat ik willigh sterve (3), enz.

Onder het binden geeft ABRAHAM nog een sterk bewijs van zijn vast vertrouwen op God, zeggende:

Zyn

(1) Gesch. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 87.

(2) MILTON heeft deze stilte vrij wat korter en krachtiger geschetst:

He ask'd, but all the Heav'nly quite stood mute,
And silence was in Heav'n.

Parad. lost, Book III, 267.

(3) Abraham, blz. 238.

Zyn Almacht zal misschien u nogh der vlamme ontrekken,
Of, na de proef van ons geloof, in 't leven wekken (1).

De verbazing der natuur, op het oogenblik dat ABRAHAM zijn' zoon op het outer heft, is van denzelfden stempel als die toen SARA voor de eerste maal geschaakt werd (2), (bij de tweede schaking was dit voor de natuur zeker niets nieuws meer), dat is winderige bombast en erge wansmaak; bombast:

't aardryk was van schrik
Besturven om den moet.

Dit behoort tot die poëtische mirakelen, waaraan geene prozaische ketters willen gelooven (3).

Ja, op dit oogenblik
Verbleekt de zon, en durft nauw door de wolken kyken,

zien, meende HOOGVLIET; maar.....

Het hart der bergen klopt, en bron en beek *bezweyken*.

Dat de natuur verbaasd staat bij een' ouder- of kindermoord is onberwistbaar waar; doch het is de zedelijke, en geenszins de stoffelijke natuur, tusschen welke HOOGVLIET geen onderscheid heeft gemaakt.

Wansmaak is het, wanneer hij vervolgens zegt dat

de heuvels wyd en zyd
Hun kruinen gansch verbaast verhieven op dien tyt,

Ge-

(1) Abraham blz. 239.
(2) Zie hiervoor blz. 345.
(3) *Miranda canunt, sed non credenda poëtæ.*
D. CATO, Dist. L. III. 19.

Gelyk een menigte van mannen en van vrouwen
De hoofden opheft, om een dootſtraf aan te ſchouwen;
Wanneer Gerechtigheit den blanken ſabel zwaait (1).

Welk eene lage gelijkenis! *Moria* bij een ſchavot, waarop ABRAHAM als een ſcherpregter het doodvonnis aan een' misdadigen uitvoert!!! Het is onbegrijpelijk, dat niemand voor ons het wanvoeglijke en aanſtotelijke van deze gelijkenis heeft doen opmerken, nog ongepaster, omdat bij den lezer, in geſpannen verwachting naar de ontknoping, de nu volgende ijslijke woorden:

Help Godt! daar vat hy 't mes!... Hy dreigt (2)...

even daardoor volſtrekt geene uitwerking doen; de verbeelding des lezers is van ABRAHAM en *Moria* af-, en op beul en ſchavot geleid, en men heeft moeite dat beeld weder te verbannen. Eene der ſchoonſte plaatſen in zijn werk heeft de dichter dus willens, met dit beeld, door zijne ſmakeloosheid bedorven.

God verhindert deze offerande; hemel en aarde juichen van blijdſchap; ABRAHAM ontbindt den jongeling en offert een' ram, die met zijne hoornen in de ſtruiken verward was. Hij wordt door Gods alwetendheid verlicht, en ziet de lotgevallen van zijn nageſlacht; namelijk de ſlavernij in *Egypte* en de verovering van *Kanaän*. Dit ſtuk is vrij dor en ſchraal. Welk eene ſchoone gelegenheid had de dich-

(1) (2) Abraham, blz. 239, 240.

dichter hier om zijn kunstvermogen in vollen glans te toonen! „Waarom," vragen wij met MACQUET (1) „den heerlijken staat van *Israël* in de dagen van „DAVID en SALOMO, die men de gouden eeuw der „Joden mag noemen, niet afgemaald? De prach„tige tempel, de scheepvaart van SALOMO, hoe de „goudvloot uit de verste streken te *Ezeon—Geber* „aanbruischte, waren zeer schoone tafereelen ge„weest." Maar om niets van dit alles heeft HOOGVLIET gedacht; hij laat ABRAHAM in eens vijftien eeuwen voorbij springen, en dadelijk op CHRISTUS komen, van wien hij IZAAK eene voorspiegeling acht.

Vrij wat beter en dichterlijker is de zinnebeeldige zegepraal van ABRAHAM en IZAAK op de zegekoets des heilgeloofs, die

voortgetrokken wordt met onvermoeide schreden,
Door vier hoofdeugden in 't gareel der gouden reden:
Gehoorzaamheit, die 't juk op haren schouder torscht;
De Nedrigheit met bei de handen op de borst;
Rechtvaardigheit met haar vergulde redenschalen,
En naerstige Yver, die, ontvonkt van hemelstralen,
Zichzelven voortnoopt, en met prikkelsporen steekt;
De Hoop, wier syn gezicht door lucht en wolken breekt,
Wyst myne Helden het oneindigh zaligh leven;
En d'Overwinnig komt op witte pennen zweven,
En bout twee krausen, door de Godtheit zelf beloost,
Van onverwelkbaar loof, hen beide boven 't hoost.

Geen

(1) Proeven, a. a. blz. 307.

Geen ſtedepracht of praal, die Hoogmoet heeft verzonnen;
(Die zich verwint heeft meer dan ſteden overwonnen.)
Volgt hier de ſtaatſy; maar de vleiende Eigenmin,
De ſnoô Lafhartigheit, Begeerte, Luſt en Zin,
Gaan met de handen op den veegen rug gebonden,
d'Inbeelding, die 't vernuft voert van zyn vaſte gronden,
Gaat met de Wantrou, met de Vreeze en ydlen Waan,
Met fiere Driften en Hartstochten (1) zwaar gelaên
Met ſtalen ketens, die de ware Wysheit ſmeedde,
Helt Abraham ten dienſte, en zynen zielevrede;
Ook wordt de Waerelt met haar momtuig omgeleidt,
En 't wufte ſpeeltuig der ſchoonſchynende Ydelheit,
Die 't hart, haars ondanks, moet in eenen ſchotel dragen;
Met deze krygstrofeën, op zulken zegewagen,
Komt Abraham te rug, en deelt den edlen buit,
Zyn ware blytſchap, aan zyn lieve Sara uit (2).

Minder bevalt ons weder de beſchrijving van ABRAHAMS droefheid om het verlies van zijne SARA, die in het elfde boek aangetroffen wordt.

Vader Abraham ſlaat derelyk aan 't klagen (3),

en dergelijke duizend malen verbruikte *loci communes* laten ons koel en onverſchillig. Wij hoorden den Aartsvader hier liever zelven klagen dan zijne klagt beſchrijven. HOOGVLIET ſlaagt over het algemeen gelukkiger, wanneer hij zijne perſoonaadjes zelven het woord laat voeren dan wanneer hij hunne redenen beſchrijft. De uitweiding over de droefheid is

(1) Die „fiere Driften en Hartstochten" zijn bij ons ſynonima.
(2) (3) Abraham, blz. 245, 250.

is een niets beuidend *hors-d'œuvre;* de Reden matigt de droefheid, dit weet ieder een; en wij vinden er niets bijzonders in, dat wij dit denkbeeld hier dus gemetaphoriseerd lezen:

Zy wascht de hartwond' met de tranen; stelpt het bloet,
En mengt dat ziltigh nat, gelyk een heelmeestresse,
Met weinigh tyts, geduld en troostzalve uit haar flessche(1).

Dit geheele elfde boek bevat bijzonderheden van weinig belang. HOOGVLIET had met den geloofstriomf van ABRAHAM, en dus met het tiende boek moeten eindigen. Al wat hij in de beide volgende boeken op rijm verhaalt, ja, waarlijk, niets meer dan verhaalt, zijn dagelijksche voorvallen, die niemand interesseren, als, bij voorbeeld, het huwelijk van IZAAK met REBEKKA en ABRAHAMS tweede huwelijk met KETURA; zijne liefde voor deze slavin wordt zelfs, zijnen ouderdom in aanmerking nemende, belagchelijk; *Turpe senilis amor.*

Thans wordt myn oude Helt van jeugdigh vuur bewogen;
De kuische huwlyksmin straalt uit zyn zedige oogen.
Hy lacht haar vriendlyk toe, doch statigh en bedaart;
Strykt met zyn linkerhandt den langen breeden baart,
En stelt haar 't huwlyk voor (2).

KETURA doet hetgeen iedere werk- of keukenmeid doen zou, die een' huwelijksvoorslag van haren honderdveertigjarigen heer gedaan wordt; zij speelt eerst een weinig de beschaamde, de verlegene:

De

(1) (2) Abraham, 251, 260.

De schoone Ketura hielt d'oogen neêrgeslagen,
En bloosde in 't aangezicht, gelyk by zomerdagen
De vroege morgenstont, of als de rozenblaân,
Of roode bloemen, die in 't rypend koren staan (1),
Eer oogstmaant, opgesiert met goude en zyde draden,
Gaat treden over 't velt met krakende gewaden.
Zy buigt eerbiedigh 't hooft voor Abraham haar' Heer,
En noemt zich te gering, t'onwaardigh zulk een eer (2),

maar zij eindigt, gelijk alle verstandige dienstmeiden in haar geval zouden eindigen: met de bruid van haren heer te worden. De Aartsvaderlijke bruidegom vat hare hand,

geleidt de bruit
In Hagars tente, en gaat langs 't herdersleger dwalen,—

Om aan vrienden en bekenden de huwelijkscommunicatie te doen? — Neen,

Om zyn geval in 't breede aan Izak te verhalen (3).

Dit

(1) „Het rijpe koren is geel. Roode bloemen tusschen geele „airen, maken zij" vraagt MACQUET, (*Proeven*, *u. a.* blz. 333.) „wel eene afbeelding van eene frisische schoone maagd? Bij „ons zoude men het eene tanige kleur noemen van eene ver„lepte maagd, die al over het beste is?" Deze aanmerking vonden wij zelfs juist en scherpzinnig in den eersten opslag, maar — MACQUET heeft HOOGVLIET niet begrepen; KETURA bloosde, zegt de dichter, als de morgenstond, als rozenbladen, of als zoodanige roode bloemen (papavers, klaprozen) die tusschen het koren groeijen; het *geele* koren heeft hier zoo min iets gemeen met KETURA's blozen als de *groene* stengels en bladen der rozen en papavers; het is slechts eene locale aanduiding waar de laatsten groeijen.

(2) (3) Abraham, blz. 261.

Dit „dwalen" en „verhalen" des bruidegoms was vergeefs; IZAAK was niet te huis:

De vrome Jongeling (1) was met den avonstond

eene kleine wandeling gaan doen.

Wij vragen ieder' lezer, die slechts eenigen smaak heeft, of deze en dergelijke nietsbeduidende, burgerlijke en triviale *détails* niet beter voegen zouden in eene burlesque parodie van den Aartsvader dan in dit deftige dichtstuk zelven.

Op deze avondwandeling kreeg IZAAK, hoe toevallig! zijne kemels in het gezigt, die te rug kwamen en hem zijne bruid aanbragten. De eerste ontmoeting van IZAAK en REBEKKA, die wij wel eens allerheerlijkst geschilderd hebben gezien, is hier flaauw en koel beschreven. De huisknecht noemt IZAAK, hem aan zijne bruid voorstellende, den zoon van ABRAHAM DEN GROOTEN (2). Gelijktijdig worden de beide huwelijken gesloten en de bruiloften gemeenschappelijk gevierd. Op deze dubbele bruiloft ging het zeer zedig en eerbaar toe. Vader ABRAHAM houdt de gasten aan de praat over

een' drinknap, net gedreven
Van louteren goude, dien hem Faro had gegeven (3).

Vervolgens doet IZAARS *ambassadeur d'amour*

een breed verhaal
Van zyn gezantschap (4).

Met

(1) Van veertig jaren! Gen. XXV. vs. 20.
(2) (3) (4) Abraham, bla. 262, 264, 269.

Met dit gewigtig rapport eindigt deze kwakerachtige bruiloft en ook dit slaperige elfde boek.

Het dichtstuk wordt met het twaalfde boek hoe langer hoe minder belangrijk; de held is natuurlijk oud en afgeleefd; eene der voornaamste bijzonderheden is dat hij

Noch drie paar zonen uit den schoot van Ketura (1)

bekwam, niettegenstaande hij reeds honderdvijftig jaren oud was; maar IZAAKS huisvrouw blijft twintig jaren lang onvruchtbaar,

tot ze op den rechten tyt
Den ruigen Ezau en den blanken Jakob baarde (2),

wiet lotgevallen de Aartsvader voorspelt; aangaande JAKOB zegt hij:

Daar gaat hy, die na dezen,
Zal d'Erfgenaam van Godts verbontbeloften wezen;
Op wien de zegen, en de vrede, rusten zal.
In hem zal myn geslacht vermeerdren in getal,
Gelyk aan 't hoog gewelf de tintelende vieren.
De koninklyke spruit, die met zyn leeubanieren
Den scepter zwaaien zal, tot Vorst Messiäs koom',
Des waereits Vreugt en Heil, zal spruiten uit dien boom,
Dien boom, die zich verheff' tot 's hemels hooge daken,
En breede lommer zal met twalef takken maken (3).

ABRA-

(1) Abraham, blz. 269. Het verwondert ons dat HOOGVLIET hier ook hunne namen niet vermeldt, die hij toch GEN. XXV, vs. 2 aangeteekend vond.

(2) (3) Abraham, blz. 272, 273.

ABRAHAM voelt zijne levenskrachten verminderen

Gelyk een eik, wanneer een winthui raast en woedt,
De zomer afscheit neemt; de herfst zyn intreé doet;
De zon ontwykt, en door de wolken, die haar dekken,
't Vermogen kwyt raakt om de vochten op te trekken;
Zich slaan gevoelt, verbleekt, en strooit zyn blaên in 't rond,
Als van een koude koorts geslagen op den gront (1).

Hij zendt dienvolgens de
zes zonen, die hy teelde
By schoone Ketura (2),

met geschenken
uit Kanaäns landsdouwen,
Naar 't Oosten hene, om daar het vruchtbaar lant te bouwen;
Opdat geen vuur van twist zyn nageslacht verteer',
En Izak blyven zou een Erfgenaam, en Heer
Van al zyn' rykdom, en Godts hemelsche onderpanden.
Zoo zendt een lantman van zyne vruchtbare akkerlanden
De graanschoof naar de schuur, wanneer het onweér groeit,
En reeds de donder door de zwarte wolken loeit;
Opdat geen schichtigh vuur van felle bliksemvlagen
Verteer zyn' gouden oogst, de hoop der zomerdagen (3).

Hij verklaart IZAAK tot zijn' universeelen erfgenaam, en geeft hem voortreffelijke lessen van wijsheid en deugd.

De levenszatheid des Aartsvaders is fraai geschetst:

Wat ben ik (zegt hy) nu dit ydel leven moê!
'k Ben moê van 't opstaan en van 't liggen myner leden;
Myn oog is 't slapen moede, en 't zien der ydelheden,
En

(1) (2) (3) Abraham, bl. 271, 276.

En all' myn zinnen zyn van werkzaamheden mat.
Myn vlugge ziel is dit vergangklyk lichaam zat;
Dien klomp der ydelheit, die, midden in d'elende,
Zich afflooft en verkwikt, by beurten, zonder ende.
Myn groote geeft is in 't beschouwen afgeflooft
Van duizent wondren, die ons hangen boven 't hooft;
Daar 't kennen en verftaan blyft van ons afgezondert.
Wat baat het eeuwen uit onwetendheit, verwondert,
Verrukt, te ftaren door een dik benevelt oog,
Op 't fchoon des aardryks, en den blaauwen hemelboog,
't Geftarnte gâ te flaan, en d'ongemeten kringen,
De jaarfaizoenen en hun beurtverwisfelingen,
En duizent dingen in dien ftagen ommekeer?
Een jaar was tijds genoeg: voorts zien we 't zelfde weer.
De kennis woont toch niet in dikke duifternisfen
Wat ben ik moede van het ftaêg en eindloos gisfen
Naar eigenfchappen, die zich opdoen voor 't verftant,
Wanneer wy taften, als de blinden naar den want (1)!

Maar dat hij den Dood de huid vol fcheldt, en met een' langwijligen omhaal van woorden in fubftantie tegen hem zegt: „Meent gij, verwaande! dat ik „bang voor u ben? Neen, zwarte Koning! dat lijkt „er niet na," bevalt ons niet. Het fcheen ook

of de doot te rug deinsde, en verfchrikte
Voor die grootmoedigheit (2);

lees langdradigheid.

Hoogvliets verval van dichtkrachten houdt gelijken tred met abrahams verval van levenskrachten; de verzen worden hoe langer hoe flaauwer en zo-

(1) (2) Abraham, bl. 278, 281.

zenuwloozer. Eindelijk sterft de stamvader der Joden als een vroom Christen, met eene verzuchting tot CHRISTUS, zeggende onder anderen: Ik ben

Met u verzoent in uw zoenöfferhande, uw doot (1),

en dat NB. vijftienhonderd jaren voor CHRISTUS nog geboren was. Ware HOOGVLIET Katholijk geweest, misschien had hij den Aartsvader ook MARIA en de heiligen laten aanroepen!

De aankomst van den geest van ABRAHAM in de gewesten der zaligheid is op de gewone apocalyptische wijze der mystieken beschreven, die ongetwijfeld meer smaak daarin zullen vinden dan wij.

Het spreekt van zelven dat ABRAHAMS begrafenis in de spelonk van *Machpela* bij zijne eerste vrouw nog vermeld wordt, eer de dichter zijn werk besluit. Hij doet zulks met geen minder zelfbehagen en hoog gevoelen van zijn' arbeid dan HORATIUS (2) en OVIDIUS (3):

Nu is myn taak volwrocht, myn dichtwebbe afgeweven.
'k Heb twalef boekjes van Heit Abraham geschreven:
Dien grooten Man, schier van zyn wieg tot aan zyn graf,
Op alle togten, van zyne eerste roeping af,
Tot daar hy zegepraalt in d'opperhemelbogen,
Op vlugge vleugelen van de Dichtkunst naargevlogen:
En dus eene eerzuil voor den Godsdienst in myn dicht,
Met geestlyk wapentuig behangen, opgericht;

Waar-

(1) Abraham, blz. 283.

(2) L. III, Od. XXX.

(3) *Metamorph.* L. XV, *in fin.*

Waarop het Heilgeloof, na 't einde van myn dagen,
Misschien nogh eeuwen lang zal moedt en glorie dragen (1).

Wij eindigen deze eenigzins uitvoerige en onpartijdige beschouwing van dit beroemde dichtstuk, hetwelk wij, ondanks deszelfs gebreken, onder onze beste dichtwerken blijven rangschikken, met den hartelijken wensch dat hetzelve ook eenmaal een kundigen en bekwamen verbeteraar moge vinden, gelijk VAN HARENS gebrekkelijk dichtstuk *De Geuzen* dien in onzen voortreffelijken BILDERDIJK aangetroffen heeft.

Toen wij aangaande

HOPPESTEIN (ADRIAAN) het navolgende getuigenis aantroffen van PHILIP ZWEERTS:

Dees tweede Naso leert den minnaers 't geestig vleijen,

waren wij regt nieuwsgierig om 's mans in 1718 te *Leyden* gedrukte *Mengelpoëzij* te zien; doch wij hebben dezelve nergens kunnen opsporen, zoo dat wij ZWEERTS op zijn woord moeten gelooven; ook wanneer hij verder verklaart:

De liefde vraagt niet meer naar scherp gesleepe schichten:
De Min stookt vuur en vlam door Hoppesteins gedichten (2).

HORST (ANNA VAN DER), zie ROELFZEMA.

HORST

(1) Abraham, blz. 286.

(2) Pan Poëticon Batavûm, blz. 67.

HORST (GERRIT VAN DER) is bekend als dichter van een treurspel, *Seevola*, in 1668 gedrukt. Van een' anderen

HORST (GERRIT VAN DER) hebben wij een historisch-topographisch gedicht voor ons liggen, getiteld: *Overyssels Oog, of Zwol verheerlykt, en scheet-wyze beschout in zyn alouden en tegenwoordigen stand: beschreven in Nederduitsch Heldendigt.* Wij twijfelen zeer of de dichter wel regt geweten heeft wat een heldendicht toch wel voor een ding was, daar hij het publiek deze „scheet-„wyze beschouwing" daarvoor in de hand heeft willen stoppen; het is waar dat wij in 1720, toen hij dit stuk uitgaf, nog geen Nederduitsch heldendicht hadden, en, behalve van HARENS *Friso*, nog niets hebben, waaraan wij dien naam, zonder iemands tegenzeggen, kunnen geven, maar het publiek wist toch wel dat een heldendicht er anders moest uitzien dan dit *Overyssels Oog*. Aangaande deze zijne rijmschilderij legt VAN DER HORST zeer naïf het volgende getuigenis der waarheid af:

'k Ley de verwen met een onbeschaft peeceel (1).

HOUT (JAN VAN) (2), geboren te *Leyden* in 1542, werd in 1564 tot Secretaris aangesteld van zijne geboortestad, en in 1569 van dit ambt ontzet op bijzonderen last van den Stadhouder BOSSU, uit hoofde dat

(1) Overyssels Oog, blz. 59.

(2) J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 492.

dat hij bij de pogingen tot afschudding van het Spaansche dwangjuk geen onverschillig aanschouwer gebleven was. Hij week met zijn gezin naar *Embden*, alwaar hij de Nederlandsche uitgewekenen als Notaris bediende. Na een gunstiger wending van zaken keerde hij in het vaderland te rug, en werd in 1573 in zijn' post hersteld, in welken hij der stad, ten tijde van hare belegering, gewigtige diensten deed. Hij was de vriend en regterhand van den beroemden burgemeester VAN DE WERFF, wien hij naar *Utrecht* verzelde, om LEICESTER van het voornemen af te brengen om de Leydsche Hoogeschool naar *Utrecht* te verplaatsen. Hij was aldaar tegenwoordig, toen, op den 2 Mei 1577, het kasteel *Vreeburg* geslecht werd, nadat men de Spaansche soldaten uit de stad verdreven had. Hij vervaardigde bij deze gelegenheid een gedicht, waarin verscheiden krachtige en fraaije regels voorkomen, en dat wij met BOR en STRICK VAN LINSCHOTEN (1) hier insgelijks der vergetelheid onttrekken:

De kloek' en mannelijke kracht,
Alsins een langen tijd veracht,
Tot onder in de snee versmadelijk gedoken:
Komt naar de son zijn gulden rat
Gedreven heeft het oude pat,
Den voorgestelde tyd, geweldig uitgebroken:
Al is 't dat men het leeuwken naekt,
Van jongs op voet en huislijk maekt
Zijn leeuwen aert en sal daerom noch niet verflauwen:

Want

(1) Gedichten, blz. 289, Amst.

Want als men hem ten laeſten tergt,
En tot verſtorenisſe vergt,
Bruikt hij ſtraks ſijn geweld, ſijn tanden, ſieert en klauwen;
So gingt met u, ô ſtad Utrecht,
Sint dat gij luij' waart uitgerecht,
En u ſtrijdbaer gemoet in breijdel was bedwongen,
Van hem, die 't rijk (1) altijds vermeert,
Wiens naem alleen ſchrikt en verveert;
Hem, die geweldig heerst in d'alderoudſte tongen.
Dat hij het huis (2) groot van geweld,
Tot een ontſich u had geſteld,
Gelijk een Vader doet die roeij voor s'kinders ogen,
Most gij, al wast om dragen hert,
Veel ſpijt, veel leet, veel hoon, veel ſmert,
Rechts of gij ſlaven waert, gedolden en gedogen.
Denkt wat herts-knaging u geweest
Die luiden zijn, die gij gevreest
Hebt een ſo lange tijd, de geeſelrijke Moren,
Die u ſo groten last aendeen,
Nauw ſijnd' een lijden dat het ſcheen,
Dat ſij tot u bedorffenisſe zijn geboren,
Dat gij ontlast zijt en gevrijt
Van deſe Spaenſche Sodomijt-
Ten, 't ſchenſel van u bedden, van dees Alſsgedrochten.
Bedankt hier van den (3) Roden Leeu
Bedankt den Water-rijken Zeeu,
Die u tot deſe uwe oude vrijheid brochten.
Maer daer met wast noch niet ge-ent,
Dan 't lijden was u weer gewent;
Want menſchen boos, die u bederffenis bejagen,

U

(1) Keizer KAREL V. (2) Het Vreeburg. (3) Holland.

U met den ſnorckenden Hans Moff,
Die al de wereld mette poff
En ſnorken dwingen wilt, ſint die tijd wouden plagen;
Dees u aendoende groot gewelt,
Hebt gij haar macht ter neer geſtelt.
Was niet een grote lust u kloekheid te aenmerken,
Met wat een Martiael gemoet
Gij dees ter poort uitwijken doet,
Naer gijſ' in boeijen had op 't ſlot en in der kerken?
Dit ſtuk verheft u oude naem,
Dit ſtuk ontwaekt u oude faem,
Die nu bij naest een een in u luij hadd' geſlapen:
Dit werk ſo heerlijken begonst
Ten einde drijft, 't is nu klein konst,
Naerdien gij in de hand genomen hebt de wapen,
En denkt dat uwe oude een
Vergeefs niet gaf den Stichtſchen Leeu:
Betoont u Bataviers, d'ou vreſe der Vileynen,
En werpt nu wal en vesten om,
Ja neemt gansch wech de ſaek daerom,
So gij nu hebt gedaen, wilt u daer neven weynen.
Terwijl de kinderkens ſijn kleen,
So werd bij hen met ſchrik geleen
De roede voor de ſchou, geſtelt uit haren handen:
Maer als ſij meerder ſijn bedaegt,
Siet menſe dees, daer met geplaegt
Sij voormaels ſijn geweest, al heimelijk verbranden.

Orlers, wiens oom hij was, deelt verſcheiden dichtſtukken van hem mede in zijne *Beſchrijving van Leyden.* Hij was een geleerd, ijverig, bekwaam en werkzaam man, die zijne nuttige loopbaan in het jaar 1609 door den dood eindigde.

HOU-

HOUTAM (HENDRIK), geboren in 1751, was Bode der stad *Gouda*, en een zeer verdienstelijk dichter, die den Nederlandschen zangberg te vroeg ontviel in 1780. Hij was lid van het Leydsche Dichtgenootschap, in welks eerste deel een paar stukjes en een taalkundig opstel van hem gevonden worden. Toen hij bij het Haagsche Genootschap met zijn dichtstuk over de Opvoeding den gouden eerpenning had behaald, lieten Burgemeesteren van *Gouda* hem plegtig bedanken, en vereerden hem met een geschenk. Dit prijsvers bevat verscheiden fraaije en eenvoudige schoonheden, die door derzelver natuurlijkheid dadelijk treffen en behagen; een enkel couplet ter proeve zal dit bewijzen:

De luisterrijkste diamant
Geeft schooner glans door 't kunstig slijpen:
Zoo eischt ook 't kinderlijk verstand,
Terwijl 't van lieverlede aan 't rijpen,
Al vroeg verlichte stralen spreidt,
Uw schrandre zorg en nooit beleid
Om 't schoon der ingeschapen trekken
Te stellen in den schoonsten dag,
En trou en tijdig op te wekken
Het vuur, dat in zijn hart (1) al vroeg verborgen lag (2).

HOU-

(1) In het hart van 't kindertijk verstand? — Neen, dit is zeker niet goed; maar het kost der toegevendheid weinig moeite om te lezen:

't Vuur, dat in 't hart der kinde al vroeg verborgen lag.

(2) Proeven van Poëz. Mengelstoffen, III Deel, blz. 223.

HOUTEN (STEPHANUS VAN) gaf in 1740 een treurspel in het licht, getiteld: *Susanna, of de Zegepralende Kuischheid.* De strenge winter van dat jaar schijnt ook invloed op den stijl van dit treurspel gehad te hebben. Nog een tooneelstukje van zekeren

HOUTKAMP (HENDRIK), *Het Onverwacht Huwelijk*, kluchtspel, in 1762 gedrukt, vermelden wij hier in het voorbijgaan.

HOUWAERT (JAN BAPTIST) (1), Raad en Rekenmeester van *Braband*, geboren te *Brussel*, alwaar hij overleed in 1586, was onder zijne tijdgenooten een beroemd Vlaamsch dichter. Zijne werken, waarvan de Heer WILLEMS de titels opgeeft, zijn inderdaad zeer zin- en zaakrijk, doch erbarmlijk van stijl en dichttrant; het een en ander blijkt uit de proeven zoo door dezen als door den Heer DE VRIES aangevoerd (2); wij staven ons oordeel ook met een paar uittrekfels:

Al wisten wij die consten en practijcken,
Van Philosophen, Orateuren en Poëten,
En dat Apollo oock desghelijcken,
Ons zijn verholen secreten liet weten,
En dat wy geluckich waren gheseten
Opder fortuynen alderhoochste rat,
En dat wy ons vryllijck mochten vermeten

Naer

(1) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 571. J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk. I Deel, blz. 286.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, blz. 53.

Naer onsen wille te doene al dat
Wy souden wenschen, soo segh ick u plat,
Dat wy daer niet veel om gheven,, souwen,
Als wy sonder schoon vrouwen leven, souwen (1).

Schoonheit is in d'opperste van de huyt,, gheleghen,
Sy laet haer van een cleyn siekte verwinnen,
En als de schoone wort uyt,, ghedreghen
En by ander begraven, wie can versinnen
Welck de schoonste was, oft haer schoonheit kinnen?
'T graff mach buyten verciert zijn door practijcken,
Maer vol onreynicheyt soo ist van binnen,
En een schoon creature is desghelijcken,
Buyten wel schoone, maer binnen vol van slijcke'.
Al eest dat wy die tombe weten,, te verchieren.
t'Stinckende lichaem wert gheten,, van de pieren (2).

HOVEN (ÆGIDIUS VAN) bloeide in den aanvang der achttiende eeuw. Hij heeft meest voor het tooneel gearbeid (3).

HOVEN (JAN VAN), een Haagsch tooneelspeler, beoefende tevens de dichtkunst. Behalve eenige tooneelstukken (4), is er van hem eene verzameling van dichtstukken voorhanden, onder den titel van J. VAN HOVENS *Leedige Uuren*, in 1720 gedrukt. Zijn dichttrant is luimig en luchtig, in den smaak van zijn' tijdgenoot ROBERT HENNEBO; zijne *Schildery*

(1) (2) J. B. HOUWAERT, Pegasides Pleyn, blz. 296, 298.

(3) Catal. der Tooneelsp. van W. HENSEES, N°. 39. Naemrol der Tooneelspelen van J. VAN DER MARCK, ÆZ., N°. 1108.

(4) Naemr. n. f. N°. 1109.

dery van de Haagsche Kermis is vol leven en gewoel, los, naar de natuur, somtijds naar de grappige natuur, geteekend.

Ik treê den Vyver over,
Wiens boomen zyn versiert met nieuwe blaên en lover,
En dekken t'zaam den rei der kramen die daar staan,
Met veelerhande waar, en koopmanschap belaên.
Ook kramen, die niet aêrs als zoetekoek verkoopen,
't Zy hylikmaker, daar de kinderen naar loopen,
Of and're snoepery, 't geen 't oude volk, zo wel
Als kinderen bevalt. Tryn Jans, beschroeid van vel,
En uit Noordholland meê in 's Gravenhaag gekomen,
Koopt voor haar dochters kind (wie zou het durven droomen?)
Een zoete koek vyf zes; ja koopt haar builtje leeg,
Maar de oude sloof snoept al de koek op onderweeg,
Zo dat het kleine kind geen kermis hoeft te wachten (1).

Daar hangt een syne schaal, heel zuiver van balans,
Met Amsterdams gewicht, men roept: Wie laat hem weegen?
't Is maar een oortje: kom, wat is 'er aan gelegen?
Een Bacchus Advokaat, die komt 'er juist voorby,
En stapt 'er op, met een duits spyker op zyn zy,
Daar eêr zyn grootvaêr ging in vroeger eeu meê pralen,
Hy kan net hondert pond met noch een stokvis halen.
't Geringe zoort van volk streeft zamen boschwaard aan,
Ook knechts, en meiden, reeds al uit haar huur gegaan,
Om, wyl Apollo rust in Tetis waterzalen,
In 't lommer van 't geboomt het hart eens op te halen.
Men plant 'er meê een zoort van meiboom in het groen,
Terwyl ze elkanderen een warme vriindschap doen,
Die tegen vrouwendag omtrent komt door te breken.
't Gaat met de kermis deur, dat lyd geen tegenspreken (2).

HU-

(1) (2) Laedige Uuren, blz. 9, 15.

HUAERT (ANTHOEN), Rederijker van *Halle*, pronuncieerde, gelijk men dit toen noemde, op het landjuweel der *Peonne* te *Mechelen*, den 3 Mei 1620, een refereyn en een nieuw liedeken; het eerste behelsde de historie van CRŒSUS en CYRUS, en begon dus:

Om leeringhe van de Philosophen te verwachten,
Siende dat de menschen haer gheluckich achten,
Die met feesten en swerelts eer sijn verheuen,
Willende den rykmachtigen Cresus slachten,
Die hem seluen alt gheluck heeft toegeschreuen,
Om dees ydelheyt te kennen wordt ik gedreuen
Tot der Philosophen leer, schrift en helyden,
Waar van wy sullen vertellen, sonder sneuen (1).

Wij zouden zijne vertelling naauwelijks „zonder „sneven" hebben kunnen aanhooren.

HUBERT (ANTONIS DE) (2), geboren te *Zierikzee*, Schepen en Raad dier stad, bloeide in den aanvang der zeventiende eeuw. Hij hield zich echter meest te *Amsterdam* op, was een lid van het letterkundig genootschap, dat aan het huis van E. VISSCHER bijeenkwam, en een bijzondere vriend van VONDEL, die ook zijne *Amsterdamsche Hecuba* aan hem opdroeg. DE HUBERT wordt voor een' onzer beste en oordeelkundigste taalopbouwers gehouden. Er bestaat eene zeer verdienstelijke Psalmberijming van hem, onder den titel van *De Psal-*

(1) Schouwburg der Philos. ende der Poëten, blz. 408.

(2) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, blz. 181.

Pſalmen des Propheten DAVIDS, in 't *Hebreeuz genaamd het Lofbouk; by den Profeet verdeeld in vyf bouken*, enz., gedrukt te *Leyden* in 1624. Met zeer veel goedkeuring werd dezelve in dien tijd ontvangen (1), en boven die van MARNIX de voorkeur gegeven.

HULS (HENDRIK VAN), door VAN GOOL (2) HENDRIK HULST, en door POOT (3) HENDRIK VAN HULST genoemd, onder welken naam hij ook bij VAN EIJNDEN en VAN DER WILLIGEN (4) voorkomt, was waarſchijnlijk beter ſchilder dan dichter; althans het bundeltje *Gedichten* van hem, in 1734 te *Leyden* uitgegeven, en in 1747 herdrukt, behelst niets anders dan zoogenaamde ſnaakſche ſtukjes en Focquenbrochiaanſche aardigheden, die bij zekere ſoort van lieden mogelijk nog wel op burgerbruiloften en maaltijden of in kroegen en kitten uitgekraamd worden, maar voor den liefhebber van ware geestigheid uiterst walglijk zijn.

HULS (SAMUEL VAN), eerste Klerk ter griffie van de Generaliteit, in *'s Hage*, gaf in 1682 mede eene Pſalmberijming in het licht (5); de Haagſche Predikant en beroemde dichter J. VOLLENHOVE getuig-

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Pſalmgezang, I Deel, blz. 164.

(2) Leven der Schilders, II Deel, blz. 82.

(3) Gedichten, II Deel, blz. 350 en 439.

(4) Geſch. der Vaderl. Schilderk. II Deel, blz. 18.

(5) J. VAN IPEREN, u. ſ. blz. 193.

tuigde dat, niettegenstaande zijne pen al den dag den staat diende, hij nogtans tijd vond om in dien arbeid

den zin zoo net te treffen,
Dat elk mag twyffen of zyn bywerk of zyn werk,
Zyn drukke of ledige nur sta hooger te verheffen,
Zyn dienst meer waardig zy voor 't Hof of voor de Kerk(1).

HULSIUS (BARTHOLOMEUS) wordt, op den titel van een na zijn' dood in het jaar 1642 te *Amsterdam* voor CRISPIN DE PAS gedrukt werkje, getiteld: *Den Onderganck des Roomschen Arents door den Noordschen Leeuw*, genoemd „Dienaer „des God. W." zonder meer: wij weten dus niet of hij Luthersch, Gereformeerd of Doopsgezind Predikant geweest is, zoo min als in welke stad of dorp van ons vaderland. Het werkje is zeldzaam, en te meer merkwaardig, om dat LICHTENBERGS voorspelling (2) in hetzelve gevonden wordt, over welke onze

(1) J. VOLLENHOVE, Poëzij, blz. 152.

(2) „Naer de voorsegginghe," heet het aldaar blz. 90, „*Joannis Lichtenberg*, seer vermaert in de Astronomy, in sijn „tijdt Cartuyzer monick, soude het niet oneyden sijn dat de Ko„ningh van Vranckryck sijn voeten sette op de Throon des „Keyserdoms, ofte ten minsten om verkoren te worden tot „een beschermer van 't Duytsche Rijck; want hij verklaert in „'t 16 Cap. sijner voorsegginghe, dat uit de Fransche Annalen „wordt gesegt, dat een van de naesten *Caroli Magni* sal sitten „op den stoel des Roomschen Keysers." Deze voorspelling nu van LICHTENBERG, omstreeks het jaar 1488 gedaan, heeft HULSIUS op deze wijze in rijm gebragt:

Wanneer den Arent sich sal aen de Lely binden,
Dan sal men haest de val van 't weeligh Rome vinden,

De

onze AREND FOKKE, SIMONSZ. eene geleerde verhandeling heeft uitgegeven (1). Hetzelve bevat negen-entwintig zinnebeelden, gegraveerd door voornoemden CRISPIN DE PAS, toepasselijk op de overwinningen en den dood van den Zweedschen Koning GUSTAVUS ADOLPHUS, met verklaringen in proza en rijm, geheel in den smaak der LVII *Morale Sinne-Beelden* van J. BARBONUS op Prins FREDRIK HENRIK, een jaar te voren gedrukt (2).

HUYBERT (PIETER ANTONI DE), Heer van *Kruiningen* en *Rilland*, Drost van *Muiden* en Bailluw van *Naarden* en *Gooiland*, gesproten uit een aan-

De Vranken Koning dan sijn vleugels soo ver reckt,
Dat hy gansch Duytsland voor Bescherremheer verstrekt.
De Vorsten, die in 't Noord, en naer de Middag woonen,
Die sullen, tot sijn wil, gewilligh sich vertoonen.
Dan sal een yder met verwonderen besien,
Wat vreemde dingen dat in 't Duytsche rijck geschien.
De Kerken, die dus lang in dwangh besloten waren,
Zijn vry, men hoort er weer het suyvere verklaren
Van 't heylighe gheloof: de Pausselijcke macht
Is uyt, en door gods roê gheheel tot niet gebracht.
Dan sal de Tooren van Kastiliën oock beven:
Hier komt de kloeke Leeuw sijn heyligh Boek ons gheven.
Nu trilt een machtigh Huys en waggelt tot een val,
Dan roept men heel verheucht, 't is vrede overal.

Onderganck des Roomschen Arents, blz. 91.

(1) Prognosticatie, van JOHANNES LICHTENBERG, Kathuizer monnik van de XVe eeuw, met aanmerkingen uitgegeven door A. FOKKE, Sz. te *Amsterdam*, bij J. VAN DER HEY, 1810.

(2) Zie over dit zonderlinge boekje ons I Deel. blz. 218.

aanzienlijk Zeeuwsch geslacht (1), werd den 25 Januarij 1692 waarschijnlijk in 's *Hage*, geboren, en leide zich met een' loslijken ijver toe op de beoefening der fraaije letteren en de dichtkunst, en wel voornamelijk op de tooneelpoëzy, zijne twee treurspelen *Athenais* 1711 en *Zaida* 1718 zijn zwakke vertalingen uit het fransch, doch zijne oorspronglijke blijspelen zijn los en geestig; *De Dwarsdryfster* en *Het Onbestuurven Weeuwtje* (2), zijn beiden tot in onzen tijd aan het Amsterdamsch tooneel gebleven. Zijne losse gedichten worden achter die van zijn' vriend MAURICIUS gevonden.

HUYDECOPER (BALTHAZAR) (3), geboren te *Amsterdam* in het laatst der zeventiende eeuw en aldaar overleden den 20 September 1778, was in het jaar 1740 Schepen, en bekleedde vervolgens het ambt van Baillnw van het eiland *Texel*, op het welk hij uit dien hoofde een' geruimen tijd zijn verblijf hield, en de Nederduitsche taal- en dichtkunde met veel lust en ijver beoefende.

Huy-

(1) J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXI Deel, blz. 128. Bijvoegsels op hetzelve III Deel, blz. 77.

(2) In 1719 verscheen dit stukje onder den naam van den *Vermisten Melenaar*, doch werd men om geschil met het schouwburgsbestuur van het tooneel geweerd. Zie over dit aardig stukje *De Tooneelkijker*, III Deel, blz. 175.

(3) C. SAXII *Onomast.* T. VI, p. 692. Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. blz. 253. Bijvoegsel op J. KOK, Vaderlandsch Woordenb. III Deel, blz. 94. N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Geschied. der Nederl. Lett. en Wetensch. II Deel, blz. 161, 196.

HUYDECOPER was een zeer bekwaam dichter en uitmuntend oordeelkundige; men kan zeggen dat hij de fakkel der critiek in onze letterkunde ontstoken heeft, om welke niemand voor hem nog gedacht had; wij hebben hier het oog op zijne voortreffelijke *Proeve van Taal- en Dichtkunde*, een werk, onschatbaar voor elk die eenigen prijs stelt op deze beide wetenschappen of ze met vrucht beöefenen wil. Wij bewonderen op bijna elke bladzijde 's mans gezond oordeel, scherpzinnig vernuft en fijnen smaak, zoo wel als zijne zuivere taalkennis en grondige geleerdheid; in een woord, dit werk is een rijke *Thesaurus Criticorum Poëtarumque*. Hetzelve kwam voor de eerste maal in het licht te *Amsterdam* in 1730, 4to. FRANS VAN LELYVELD bezorgde in 1782 te *Leyden* eene fraaije uitgave van dit verdienstelijk werk met aanteekeningen, en, na diens overlijden, N. HINLÓPEN, in vier deelen in groot 8vo. Aan HUYDECOPERS zorg hebben wij ook eene verbeterde uitgave te danken der *Rijmchronijk van* MELISSTOKE. 's Mans tooneelarbeid bestaat in vier treurspelen, namelijk eene vertaling van CORNEILLES *Edipus*, 1720, en drie eigenvindingen, te weten: *De triompheerende Standvastigheid*, *of de verijdelde Wraakzucht*, 1717, *Achilles*, 1719 en *Arsases of het edelmoedig Verraad*, 1722 (1). Al deze treurspelen zijn zeer wel bewerkt, en wezenlijke sieraden des Amsterdamschen tooneels, alwaar nog tegenwoor-

(1) Men vindt eene weiverdiende loffpraak van dit fraaije treurspel in VAN EFFENS *Holl. Spectator*, VII Deel, N°. 200, blz. 159.

woordig de *Achilles* (1) door het onnavolgbaar ſpel van den onvergelijkelijken SNORK onze bewondering wekt; vooral bekoren ons in deze ſtukken „de lier-„zangerige alleenſpraken," zeggen wij met den Heer DE VRIES, die een paar voorbeelden daarvan aanvoert (2), „die het gebrek van Reijen, welke de „zedekundige toepaſſing aan de Treurſpelen bij de „Ouden gaven, eenigzins vergoeden." Deze treurſpelen zijn niet, gelijk die van VONDEL, op de Grieksche leest geſchoeid, en ook niet, gelijk die van NOMSZ en BARBAZ, naar het Franſche voorſchrift zamengeſteld, maar hebben een echt oorſpronglijk karakter, en zouden als de *typus* aangemerkt kunnen worden van het Nederduitsch treurſpel, als wij dit ten eenigen tijde zullen bezitten, en wij ons langer niet met den afval van het Franſche en Duitſche tooneel behoeven te vergenoegen (3).

In 1726 gaf bij te *Amſterdam* eene vertaling in pro-

(1) Men vindt eene uitmuntende beoordeeling van dit treurſpel in den *Tooneelblijker*, II Deel, blz. 90. en volgg., waar ook eenige bedenkingen van den Heer BARBAZ. tegen hetzelve (*Amſtels Stheuwtooneel* I Deel, N°. 5) voldoende worden opgelost.

(2) Geſchied. der Neſterd. Dichtk. II Deel, blz. 129.

(3) Als men de geſchiedenis van ons tooneel vlugtig overzier, dan blijkt het dat wij ons altijd in dit vak naar den ſmaak van andere volkeren geſchikt hebben. COSTER en VONDEL voerden den Grieksche ſmaak in, toen zij de ſpelen van ſinnen der rederijkers van het tooneel verbannen hadden; deze moest weder plaats maken voor den gedrochtelijken Spaanſchen, die vervolgens allengs door den beſchaafden Franſchen verdrongen werd.

proza der *Hekeldichten en Brieven van* Q. HORATIUS FLACCUS in het licht, om te voegen bij VONDELS prozavertaling van deszelfs *Lierzangen* en *Dichtkunst*, waardoor men dan den geheelen HORATIUS op deze wijze compleet heeft. Hij gaf nogtans in 1737 mede eene gerijmde vertaling van deze Hekeldichten en Brieven in het licht, waarin hij „de „mening van HORATIUS meest al ten vollen uit„gedrukt en te gelijk dezelve toepasselijk gemaakt „heeft op zijne tijdgenooten (1)."

Na zijn' dood bezorgden de kunstlievende P. FONTEIN, N. J. VAN HANSWIJK en H. J. ROULLAUD eene keurige uitgave van 's mans *Gedichten*, die in 1788 te *Amsterdam* bij P. J. UYLENBROEK in het licht kwam. De verzameling bestaat zeker meest uit zoogenaamde gelegenheidsgedichten; doch zelden zal men er aan treffen, waar de schrale stof zoo goed veredeld is als hier. Het gedicht *Op het Huwelijk van* Mr. J. SIX *en* A. E. VAN DEN BEMPDEN vangt aan met deze uitvoerige echt dichterlijke schilderij van VE-

werd, inzonderheid toen wij goede vertalingen bekwamen der meesterstukken van CORNEILLE, RACINE en VOLTAIRE; de Hoogduitsche drama's hebben over het algemeen meer invloed op den smaak des blijspels gehad; SCHILLERS vertaalde treurspelen maakten bij ons geen opgang; alleen naar den bizarren Engelschen smaak hebben wij onze treurspelen nog niet verplooid; een paar stukken van SHAKESPEAR hebben wij gefranciseerd overgenomen. De laatst uitgegeven treurspelen van BILDERDIJK, WISELIUS, WALRÉ en KLYN, toonen ten minsten dat de Batausche Melpomene den Fransche leiband begint te ontwassen.

(1) J. DE VRIES, Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, blz. 129.

VENUS OP HAAR RUSTBED.

De moeder van de min lag zorgeloos en stil
Op eene zachte koets van riekende kamil,
Omheind met eenen oogst van eedle speceryen,
Waaruit ze een' geur blaast op den minnaar, die in 't vryen
Den prijs behaalen moet. Een welig paveljoen,
Te saam gevlochten van gebloemte en myrtegroen,
Beschaduwde 't yvoor van haare blanke leden,
Half naakt, en half gekleed. De drie bevalligheden
Bedienden haar om 't zeerst. De een schikte 't los gewaad;
De tweede, 't hangend hair; de derde, 't bly gelaat;
't Welk bloosde, als eene roos, by ongeluk verdronken
In eene zee van melk. Haar speelende oogen blonken,
En flonkerden, gelijk de star, die door haar licht
Alle andre starren dooft, en Phebus aangezigt
Des morgens voortreedt, en des avonds volgt van achter,
Gelijk een trouwe bode, en onvermoeide wachter.
Haar lieffelyke mond, 't schoonst dat men immer zag,
Vertoonde een' zachten trek van een' vernoegden lach.
Op haare lippen zweefde een room van nektardroppen,
Gelijk in de uchtendstond de dauw zweeft op de toppen
Van vrucht, en bloem, en kruid, en flikkert in de zon.
Zo rustte zy een poos, die zelden rusten kon;
Terwijl de minnegoôn rondom haar bedspond waarden,
En, speelende in het groen, een nieuwe kracht vergaârden;
Dees wette zynen schicht; die proefde zynen boog;
Een derde, klappende met zyne wieken, vloog
Langs Idaas open hof en groene wandeldreeven,
En plukte 't eêlst gewas, waarby de min moet leeven.
Doch 't grootste deel zat neêr, en sloot een' ronden kring
Niet ver van haare koets. Recht in het midden bing,
Aan eene myrtestruik, de gordel, waar zich binnen
Verschuilt, wat aangenaam, wat zoet is in het minnen:

't Verlangen, en de lust, het louken, en de lach,
Het lagchende gevlei, het vleiende geklag,
Het klaagende gesmeek; en duizend minnestreeken,
Die 't allersterkste slot der harten openbreeken.
Zy handlen en bezien den riem aan allen kant,
Herstellende 't ontstelde in zynen eersten stand,
En alles op zijn plaats; opdat, als 't Venus luste,
Gesterkt door 't zoet genot van eene korte ruste,
Te ryzen, zy hem weêr om haare leden slaa,
En overal verwinn', waar datze heene gaa,
En wien zy ook belaag': 't zwicht alles voor 't vermogen
Van deezen schat: dat bleek, toen Juno, groot van oogen,
Zich daarvan diende, met verlof der mingodin,
Om 't hart van haar' gemaal te dwingen tot haar min (1).

Zulke tafereelen zouden wij uit deze verzameling er nog verscheiden kunnen ophangen. Om de menigte uitmuntende schoonheden, die wij allerwegen in deze gedichten aantreffen, zien wij gaarne hier of daar een vlekje over het hoofd, van dezen of dergelijken aard:

Nu volge ik met een heesch geluid,
Uw lachjes naar en zoete kluchjes;
Terwijl de roodgeverfde bruid (2),
Haar blijdschap matigt met haar zuchjes (3).

Ook vindt men in deze verzameling het krachtig sprekend opschrift

BO-

(1) Gedichten, blz. 182.

(2) Bij sommige wilde Noord-Amerikaansche volkeren, die zich met roode verf besmeeren, als zij eens regt mooi willen zijn, moge eene „roodgeverfde bruid" behagen; wij voor ons stellen eene natuurlijk *blozende* bruid ver boven eene poëtische *roodgeverfde*. (3) Gedichten, blz. 82.

BOVEN DEN INGANG DER BANK VAN LEENING TE AMSTERDAM.

Hebt gy noch geld noch goed? ga deze deur voorby;
Hebt gy het laatste, en mist gy 't eerste? kom by my;
Gref pand, ik geef u geld. Waarom zoude ik u borgen?
Of is het niet genoeg dat gy van 't mijne teert?
Maar eischt ge uw pand te rug, zo dient ge in tijds te zorgen
Dat my mijn hoofdsom, met de renten, wederkeert.
Zoo help ik u en my, en toon aan de onderzoekers
Van mijn geheimen 't graf des eervergeten woekers (1).

Bij HUYDECOPER vereenigde zich in eene ruime mate alles wat in een' geletterd' man, de gunsteling tevens van Minerva en de Zanggodinnen, met mogelijk-

(1) Gedichten, blz. 288. Voor eenige jaren, onder de Franschen heerschappij, toen ik, niet alleen deze Franschen, maar zelfs ook door verfranschte Hollanders, onze poëzij en letterkunde bijna dagelijks hoorde verachten, gevoelde ik een' bijzonderen lust om sommige brokken onzer beste dichters, en vooral de openbare opschriften binnen deze stad, in het Fransch te vertalen (een paar proeven van zoodanige vertalingen heb ik hiervoor blz. 288 reeds medegedeeld), en bragt dienvolgens ook dit opschrift volgendermate in het Fransch over:

N'avez-vous plus du bien, ni de l'argent? passez;
Voulez-vous du dernier pour du premier? entrez.
Dans le besoin urgent on me trouve solvable,
Mais songez qu'à crédit je ne fais point de prêts;
En réclamant le gage il est indispensable
Qu'à la somme prêtée on compte l'intérêt;
Je vous aide, et ainsi d'une manière sûre
Je creuse le cercueil à la vilaine usure.

Tableau d'Amsterdam, pag. 90.

lijkheid kan gevorderd worden, en zijn arbeid zal nog lang in eere blijven bij elk die prijs stelt op gezond oordeel en goeden smaak, zoo wel als op verdienstelijke voortbrengselen van een vindingrijk, maar door de natuur op het regte spoor geleid verpuft.

HUYGEN (PIETER EN JAN), twee broeders, eenvoudige, goede, vrome zielen, meenden met de gemeenschappelijke uitgave van hunne mystieke rijmen de belangen van het koningrijk der hemelen bevorderlijk te zijn, en gaven dezelven in het licht onder den veelbeloovenden titel: *De Beginselen van Gods Koningryk in den Mensch*, met fraaije plaatjes van LUYKEN. De voorrede is gedagteekend *Amsterdam*, 10 Augustus 1689, doch wij hebben een' druk van 1740 voor ons. Het oogmerk dezer beide onnozele halzen met deze uitgave is niet te misprijzen; maar wij keuren den titel af van hun werkje, om dat wij begrijpen dat de beginselen van Gods koningrijk in den mensch geheel wat anders zijn dan erbarmlijke rijmen.

HUYGENS (CONSTANTYN) (1), Heer van *Zui-*

(1) J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. I, p. 190. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXI Deel, blz. 115. J. SCHELTEMA, Staatk. Nederl. I Deel, blz. 504. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Nederl. Lett. en Wetensch. I Deel, blz. 144. *Redev.* over C. HUYGENS, in R. KOOPMANS, *Redev. en Verhandel.* II Deel, blz. 189. P. HOFMAN PEERLKAMP, Twee Redev. over C. HUYGENS in het *Mengelw* der *Vaderl. Letteroef.* voor 1817, blz. 297 en 1818, blz. 1. C. HUGENII *de Vita propria Sermones*, en derzelver Vert. door A. LOOSJES, PZ.

Zuilichem, *Zeelhem* en *Monnikenland*, werd geboren in *'s Hage*, den 4 September 1596. Zijn vader was CHRISTIAAN HUYGENS, die eerst bij WILLEM I en vervolgens bij den Raad van Staten den post van Secretaris bekleedde (1). Zijne moeder was SUSANNA HOEFNAGEL, zuster van den Schilder en Dichter JORIS HOEFNAGEL (2).

De brave ouders gaven den jongen CONSTANTYN eene uitmuntende opvoeding, waartoe hun onbekrompen vermogen hen in staat stelde, en hij beantwoordde volkomen aan de verwachting die men van hem koesterde. Al vroeg bleek zijne zucht voor de fraaije kunsten, de letteren en de nuttige wetenschappen, in welker beoefening hij naderhand zoo gelukkig slaagde. Vroeg leerde hij reeds de muzijk en de Fransche taal, vervolgens ook Latijn en Grieksch, en naderhand ook Engelsch, Italiaansch, Spaansch en Hoogduitsch; voorts was hij bedreven in het teekenen, schilderen, boetseren en andere nuttige oefeningen tot uitspanning; buiten weten van zijn' vader deed hij zich ook nog in de wiskunde onderwijzen, terwijl hij evenwel het paardrij-

(1) HOOFT verhaalt (*Nederl. Historiën*, blz. 778) een' trek van moed en beleid in dezen wakkeren man, met het opligten van het kind van WILLEM JANSZ. VAN HOORN, hetwelk zich als gijzelaar in het huis van den Spaanschen gezant te *Londen* bevond, waarvoor hij door den Prins met een' gouden gedenkpenning beschenken werd.

(2) Zie hiervoor, blz. 210.

rijden, schermen, worstelen, dansen, zwemmen en andere jongen lieden van aanzien voegende ligchaams oefeningen niet verzuimde.

Hij oefende zich vervolgens een jaar in de regtsgeleerdheid aan de Leydsche Hóogeschole, die hij verliet na het loslijk verdedigen van eene *Disputatio de Fidejussoribus*. Het is niet zeker of hij vervolgens als Advokaat voor de balie verschenen is; doch er deed zich weldra eene gelegenheid op om hem tot het hofleven voor te bereiden, waartoe zijn vader hem scheen bestemd te hebben. De Engelsche gezant, DUDLEY CARLETON, nam hem met zich naar *Engeland*; hij werd aan den geleerden, of liever pedanten Koning JACOBUS voorgesteld, en bezocht de voornaamste Engelsche steden. Inmiddels was zijn ouder broeder, MAURITS, tot Adjunct van zijn' vader aangesteld met toezegging dat het ambt op hem zou vervallen na zijn' vaders dood. CONSTANTYN werd bij zijne terugkomst uit *Engeland* aan den Heer VAN AERSSENS VAN SOMMELSDYK, die in 1620 als gezant op zijn vertrek naar *Venetië* stond, als Secretaris toegevoegd. Hij moest echter op bevel zijner ouderen van *Venetië* dadelijk terug keeren, zonder *Rome*, *Napels* en *Florence* gezien te hebben, hetgeen hem zeer smartte.

Na zijne terugkomst in het vaderland vervaardigde hij het opschrift voor het praalgraf van Prins WILLEM I, te *Delft*, en werd twee malen kort na el-

Blander in onderhandeling naar *Engeland* gezonden. Na den dood van Prins MAURITS werd hij tot Raad en Secretaris van den nieuwen Stadhouder, Prins FREDRIK HENRIK, benoemd, men vermoedt op voordragt van diens moeder, LOUISE DE COLIGNY, weduwe van WILLEM I. Tweeenzestig achtereenvolgende jaren bekleedde hij dien post met allen ijver en trouw, onder drie Stadhouders, namelijk FREDRIK HENRIK, WILLEM II en WILLEM III. Gewigtige diensten heeft hij hen in deze betrekking gedaan. Menigmaal verzelde hij den eersten Prins in het leger, en was hem zeer nuttig in het ontcijferen van 's vijands onderschepte brieven; maar ook hier volgden hem de Zanggodinnen, en hij vervaardigde in het veld velen der gedichten, die hij daarna onder de titels van *Momenta desultoria*, *Ledighe Uren*, in 1625 en *Korenbloemen*, in 1658 (1), in het licht gaf. Verscheiden buitenlandsche bezittingen der Prinsen van *Oranje*, door vreemde Vorsten bezet gehouden, bezorgde hij aan dat huis terug. Vier jaren handelde hij in *Frankrijk*, wegens de teruggave van het Prinsdom *Oranje*, nam in het jaar 1665 in naam van zijn' meester bezit van hetzelve, en bragt kort daarna het bestuur van 's Prinsen bezittingen in *Zeeland* op een' geregelden voet, en had de hand in de benoeming van WILLEM III tot Eersten Edelen, hetgeen den

(1) De beste en volledigste druk is nogtans die van 1672 in twee deelen, dien wij ook in onze aanhalingen zullen bezigen.

den grond leide tot diens latere verheffing tot Stadhouder.

Eerst na den dood zijns vaders, die in 1624 voorviel, huwde hij in 1626 met SUSANNA VAN BAERLE (1), en won vier zoonen en eene dochter (2) bij deze uitmuntende Vrouw, die hem tien jaren daarna in het kraambedde door den dood ontrukt werd, even na dat zij hun aangekocht huis met een' nieuwen gevel had laten ophalen, terwijl hij zich in het leger bevond, en die pas voltooid was.

Roe-

(1) De zuster, zegt SCHELTEMA (St. N. L. 506) en KOK (V. W. XXI 115) de dochter van den vermaarden CASPER VAN BAERLE; ondertusschen is naderhand klaarblijkelijk bewezen, dat zij den Amsterdamschen Professor geenszins in den bloede bestond, maar de dochter was van JAN HENDRIKSZ VAN BAERLE en JACOMINA HOON. (Zie deswegens breder het *Mengelw.* der *Vaderl. Letteroef.* voor 1821, bladz. 172 en volgg.) De dwaling des eersten is ligt te verschonen: VAN BAERLE was twaalf jaren ouder dan HUYGENS, maar het blijkt evenwel niet dat hij eene jongere zuster gehad heeft, die den Heer SCHELTEMA aanleiding tot deze vergissing kon geven. De missag van KOK, is zelfs belagchelijk, en getuigt van de slordigheid diens oppervlakkigen schrijvers, daar hij in zijn VIII Deel, blz. 947 reeds zelf, en naar waarheid, gezegd had dat zij den 8 Sept. 1652 gehuwd was met G. BRANDT, en dus op een' tijd dat HUYGENS reeds sedert 1636 weduwnaar was van eene andere SUSANNA VAN BAERLE en zelf huwbare kinderen had.

(2) De portretten dezer vijf kinderen, met dat van den vader in het midden, naar de schilderij van P. VAN DYK, worden gevonden voor de Nederduitsche vertaling van C. BUGENII *Serm. de Vita prop.* door A. LOOSJES, Pz.

Roerend gedenkt hij dezer waardige vrouwe nog in zijn' drieëntachtigjarigen ouderdom:

Deerat adhuc precibus votisque utriusque parentum
Fratribus una soror quatuor, Feliciter illam
Enixa est, o quam grato laetissima partu,
Hei! mihi! quam subito sublata puerpera casu.
Illa quidem vitae lume caeleste beata
Aeternamque diem, quam suspirarat, adiuit:
Sed meliore mei mitilum me parte reliquit
Intempestive quina cum prole parentem.
Prole patris nondum cura sed matris egena.
O anima, o animae virtus cui saecula retro
Non videre parem; si forte futura videbunt,
Pauca reor visura parem. ———

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Extremum hoc dilecta mihi sacravit amoris
Mnemosunon pignusque sui: quo cum grege parvo
Et lachrimis commigravi, desertus ab illa
Aeternum mihi deploranda compare turtur (1).

Kort

(1) C. HUGENII *de Vita prop. Serm.* p. 68, 69.

Toen ik het eenig, dat nog feilde aan ons genoegen
Een zuster aan 't getal dier broedren toe zag voegen.
Zou blijde een kraamvrouw, na een' ligten barenmoed,
Zag ik, o ijslijk lot! door d'onverwachtsten dood
Mij uit mijn' arm gerukt. Schoon 't rijk der zaligheden,
Waarnaar zij altijd had gereikhaald, ingetreden;
Schoon door den dag bestraald, die geenen avond kent,
Mij liet zij achter, diep in wanhoop en ellend.
Vijf kindren waren 't, die mijn hart zoo diepbedroefden,
Die minder vaders zorg, dan moeders hulp behoefden.

o Wel-

Kort na den dood zijner echtgenoote werd de heerlijkheid *Zuilichem* door hem aangekocht; hij schijnt er echter berouw van gehad te hebben, uit hoofde van de overstroomingen, waaraan zijne landerijen bloot lagen, en raadt anderen zoodanigen aankoop in de nabijheid der rivieren volslagen af:

Discite, posteritas omnis mea, discite tristi
Cautius exemplo mercari, et proxima semper
Vicinam fundis agnoscite flumina pestem (1).

Meer

o Wellust mijner ziel! neen! nimmer heeft deze aard'
In aller eeuwen loop uw wederga gebaard:
En zeldzaam zullen zij, die volgen, eene aanschouwen,
U allerzins gelijk, o pronkjuweel der vrouwen!

Ja nooit kan ik dit werk, haar waardig, gadeslaan,
Of 'k schouw 't met eerbied, als haar laatst gedenkstuk, aan.
'k Nam met het vijftal kroost, daar ik haar diep betreurde,
Gelijk een toriel, wie een gier zijn gade ontscheurde,
Mijn toevlugt in dat huis, als waar' 't een praalgesticht,
Dat ze, onzer huwlijksmin ter eer, had opgerigt.

A. LOOSJES, Pz. *Leven van* C. HUYGENS, blz. 97.

De juiste en zeer gegronde aanmerkingen op de vertaling van deze aandoenlijke regels in de *Vaderl. Letteroef.* voor 1818, blz. 364. zijn ook de onzen; wij vinden het *meliore mei parte mutilum*, het afgescheurde betere deel des diep bedroefden echtgenoots, waarlijk ook niet weder in het flauuwe „diep in wan„hoop en ellend."

(1) *Serm.* p. 70.
Laat, o Nakoomlingschap! u door mijn voorbeeld nopen,
Tot meer voorzigtigheid in hoeven aan te koopen;
En schuwt elk landstroom van het Nederlandsch gewest,
Die grenst aan uwe weide of akker, als de pest.

A. LOOSJES, Pz. *Leven van* C. HUYGENS, blz. 98.

Meer vrucht en genoegen had hij van het aanleggen van zijn in een afzonderlijk dichtstuk geestig bezongen buitengoed *Hofwijck* aan de *Vliet* bij *Voorburg*, hetwelk nog tegenwoordig in zijne onderwetsche eenvoudigheid bestaat. Regt geestig beschrijft hij deze onderneming:

Dum partus retracto meos gentemque feracem
Hugeniam enumero, venit ultro vivida proles
Altera, et in censu vult non contempta videri.
Quam loquor, et loquor exsultans, Vitaulia villa est.
Hanc ego sic peperi, ut non obstetricis egenum
Viderit ulla dies; quanti sit cumque valoris
Prediolum, quam vile, meum est: de cannabe sicco
Quercetum feci, montem multa abiete struxi
Conspicuum, alnetum sevi, quod ligna quotannis
Alternisque foco reddit radicibus: adde
Stillantem liquidis betulam de vulnere guttis,
Milleque in aëriam subnecta cacumina sylvam,
Robore porticibus vivas praestante columnas.
Adde palatiolum lacui (quasi cantharus undae
Immersus, si convivis placet algida Bacchi
Potio) piscoso lacui sesoque replenti
Instructum, non mole gravi, modica atque modesta
Compositum, quod hero solem defendat et imbres.
Hic quasi tu cochleam videas, vel quadrupes illud
Reptile, quod propria sese testudine tecti
Condit, et arctari vitam nec laxius esse
Sentit, ego coelebs tego me, parvoque cubili
Incubo, contentus parce splendente saline.

Adde,

Adde, quid his addam? si cui Vitaulia tempe
Pernouisse lubet, me consulat (1).

„De hooffche bekommeringen werden bij HUYGENS
„aangenaam afgewisseld door huisselijk genoegen,
„door

(1) *Serm.* p. 80.

Wijl ik van 't levend kroost uit Huygens stam gewaag,
Vertoont zich nog een telg, waarop ik glorie draag,
Waar'kfteeds met vreugd van spreek, die Hofwijck wordt geheten.
Ik zelve bragt die voort, en heb mij zoo gekweten,
Dat ik geen' bijstand bij het baren noodig had.
Ja Hofwijcks landgoed, hoe gering en klein geschat,
Is gansch en al het mijne: ik zal zijne eer doen gelden.
'k Heb 't eikenbosch gepoot op d o ge hennepvelden,
Daar ik een' nieuwen berg, dien k opwierp uit het zand,
Voor 't oog van iedereen met dennen heb beplant.
Ziet daar ook 't elzenhout, om op zijn' tijd te kappen,
En 't willig berkenbosch, dat druipt van vruchtbre sappen.
Steeneiken, uit wier hout eerlang een galerij
Kolommen rijzen zal uitstekend in waardij,
Op mijnen last geplant, bekoren alier oogen.
'k Heb ook een Lusthuis uit een' vijver opgetogen,
Die, vischrijk, zonder dwang het water blijven laat.
Het huis, een flesch gelijk, die in een koelvat staat,
Wiens vocht een tempring schenkt i Bacchus feestbokalen,
Is matig van bestek en zonder weidsche zalen:
Maar schoon het zwier ontbeer', 't derft netheid noch gemak;
Daar 't zijnen eigenaar beschermt door 't gastvrij dak
Voor 't steken van de zon, voor wind en regenvlagen.
'k Slijt daar, thans ongehuwd, in 't eenzaam, mijne dagen.
Gelijk aan schildpad of aan slak, beide aan haar huis
Onscheidbaar vastgehecht, schenkt deze stille klais
Me in hoogen ouderdom een' ongestoorden vrede.
Mijn leden strek ik op een kleine legerstede,
Als mij de nacht roept, uit, terwijl de matigheid
Een' welvoorzienen disch bij dag en avond spreidt.

Voeg

„door uitspanningen op *Hofwijck*, en de gulle ver-„keering met vrienden en vriendinnen, zoo wel „uitmuntende in geleerdheid en kunst, als zich „aanprijzende door opregtheid en zoo eenvoudige „als heusche zeden (1)." HOOFT en zijne vrienden waren ook de zijnen, en op *Hofwijck* zoo welkom als HUYGENS met zijne vrienden op het slot te *Muiden*. Meer dan vijftig jaren mogt HUYGENS zich de genoegens herinneren op het laatste gesmaakt. Geen wonder dat *Hofwijck* zijn' bezitter nog in den avond zijns levens zoo dierbaar was, dat hij als het ware op den rand des grafs beval:

Unum hoc iterare juvabit,
Ne mihi tam charum quisquam de stirpe meorum
Fendibilem externo cuiquam fore credat agellum;
Hugenios semper dominos agnoscat, et iste
Transeat haeredes inter cum nomine mando:
Hoc fidei, mea posteritas, testator et autor
Depositum committo tuae: parete, nepotes,
Nil grave mandanti praeavo: sic prospera gratis

Ou-

Voeg hier nog hij... maar neen! 'k heb niets hier bij te voegen:
Wie meer van Hofwijcks Tempe en huiselijk genoegen
Blisschien te weten wenscht, die plege mij daar raad.

A. LOOSJES, Pz. *Leven van C. HUYGENS*, blz. 112.

Me consulat is niet, gelijk de Letteroefenaars *u. a.* te regt aanmerken, „die plege mij (*daar*) raad," maar die lere mij, namelijk zijn gedicht *Hofwijck*, te vinden in zijne *Korenbloemen*, I Deel, blz. 291, met eene afbeelding en plan van dit luttverblijf.

(1) R. BOUSMANS, Redev. en Verhand. II Deel, blz. 205.

Behalve *Hofwijck* is er nog een nuttig gedenkstuk aanwezig van zijne prijzenswaardige werkzaamheid, wij bedoelen de Zeestraat van *'s Gravenhage* naar *Scheveningen*, volgens zijn ontwerp aangelegd in jaar 1663, en in een afzonderlijk dichtstuk geestig bezongen (1). Het tolhek aan deszelfs ingang is als het ware een triomfboog van 's mans edele zucht om anderen nuttig te zijn.

De dood van zijn' vriend en begunstiger FREDRIK HENRIK, het kortstondig Stadhouderschap van den heerschzuchtigen WILLEM II, die ter goeder ure door den dood in zijne doldriftige loopbaan gestuit werd, de straks daarop volgende geboorte van WILLEM III, de onlusten over de voogdijschap, de afschaffing van het Stadhouderschap in *Holland* en andere aangelegenheden verschaften hem veel arbeids en benoemingen tot commissiën en gezantschappen. Natuurlijk zag hij op zijne reizen in *Engeland*, *Frankrijk*, *Italië* en *Duitschland* veel merkwaardigs, gelijk hij ook in zijne *Sermones* aan zijne kinderen verhaalt; maar het vaderland, en zijne geboorteplaats inzonderheid, lag hem boven alles aan het hart:

Mijn noyt volpresen, noyt half uytgepresen Haegh,
En opent my de Milt; want, tegens all' de Wetten,
Natuer, van uw gesagh, die lust en liefde pletten
Als 't op de hoofden sneewt, schijnt, dese liefde groeyt,
Hoe mijn verloopen dagh meer na den avond spoeyt.

'k Hebb

(1) Korenbloemen, I Deel, bl. 391.

Behalve *Hofwijck* is er nog een nuttig gedenkstuk aanwezig van zijne prijzenswaardige werkzaamheid, wij bedoelen de Zeestraat van 's *Gravenhage* naar *Scheveningen*, volgens zijn ontwerp aangelegd in jaar 1663, en in een afzonderlijk dichtstuk geestig bezongen (1). Het tolhek aan deszelfs ingang is als het ware een triomfboog van 's mans edele zucht om anderen nuttig te zijn.

De dood van zijn' vriend en begunstiger FREDERIK HENRIK, het kortstondig Stadhouderschap van den heerschzuchtigen WILLEM II, die ter goeder ure door den dood in zijne doldriftige loopbaan gestuit werd, de straks daarop volgende geboorte van WILLEM III, de onlusten over de voogdijschap, de afschaffing van het Stadhouderschap in *Holland* en andere aangelegenheden verschaften hem veel arbeids en benoemingen tot commissiën en gezantschappen. Natuurlijk zag hij op zijne reizen in *Engeland*, *Frankrijk*, *Italië* en *Duitschland* veel merkwaardigs, gelijk hij ook in zijne *Sermones* aan zijne kinderen verhaalt; maar het vaderland, en zijne geboorteplaats inzonderheid, lag hem boven alles aan het hart:

Mijn noyt volpresen, noyt half uytgepresen Haegh;
En opent my de Milt; want, tegens all' de Wetten,
Natuer, van uw gesagh, die lust en liefde pleiten
Als 't op de hoofden sneewt, schijnt, dese liefde groeyt;
Hoe mijn verloopen dagh meer na den avond spoeyt.
'k Hebb

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 301.

„komen, en er het langst verblijven waar hij nu „was." Op het voorbeeld van CATS, beschreef hij op een' naïven trant zijn' eigen levensloop; doch hij verkoos, in plaats van de Nederduitsche, de Latijnsche dichtmaat; eerst in onze dagen heeft het algemeen de uitgave van dit gedicht door den Heer HOFMAN PEERLKAMP, benevens de zeer verdienstelijke vertaling van hetzelve, door A. LOOSJES, Pz., dankbaar ontvangen. HUYGENS was drieëntachtig jaren oud, toen hij dit gedicht, *in memoriam sui*, voor zijne kinderen opstelde, gewislijk niet met het oogmerk, misschien wel met het verbod, om hetzelve immer in het licht te doen verschijnen (1); welk laatste mogelijk wel de reden is, dat hetzelve eerst na het uitsterven van zijn geslacht in het openbaar te voorschijn kwam (2).

Nog

(1) Immers dit zou men moeten besluiten uit hetgeen hij uitdrukkelijk op het einde tegen zijne drie zonen en zijne schoonzoon DOUSLET zegt:

Nil dutur hic vulgo, nil, cui tot tactera, sumat;
Quantillum hoc operae est, solis dico, dedico, solis,
Et, quae de vobis nascetur mascula, proli.

De Vita prop. Sum. p. 113.

Voor 't Algemeen, en de Eer, waar wij zoo vaak naar streven,
Zijn deze regels niet, zij zijn voor u geschreven;
Schoon wel ig van belang, behooren ze u alleen,
En aan het mandijk kroon, dat na u op zal treden.

Vert. van A. LOOSJES, Pz., Mr. 158.

(2) Wij vreesden inderdaad, toen in 1817 deze eenvoudige *Sermones* met derzelver even eenvoudige vertaling ons in handen

wel gedeeltelijk, maar toch niet geheel en al gedragen aan het geen de Hoogleeraar KOOPMANS deswegens het algemeen voor ons heeft medegedeeld (1): derhalve zullen wij 's mans dichtwerken hier nog kortelijk met een critisch oog doorloopen.

De dichttrant van HUYGENS is in den eersten opslag ver van los, bevallig en duidelijk; hij is, in tegendeel, stroef, hard en doorgaans duister (2); hij is, om zoo te spreken, een tegenvoeter van den zoetvloeijenden woordenrijken, niet zelden langwijligen CATS, die bij hem in zinrijkheid en rijkdom van gedachten niet halen kan, doch daarentegen mist hij weder de kracht en verhevenheid van HOOFT en VONDEL, en heeft iets eigenaardigs, dat, als men het wel weet te vatten, dit alles op andere wijzen rijkelijk vergoedt. „Hoe meer men," zegt de Heer DE VRIES (3), en met waarheid, „zijne gedichten, „die een' bij hem geöefend' en opmerkzaam' lezer „vorderen, doordenkt, en hoe naauwkeuriger men „ze gadeslaat, hoe meerdere schoonheden men zal „zan-

(1) CONSTANTYN HUYGENS, als Mensch en als Dichter beschouwd, *Vaderl. Letteroef. Mengelw.* blz. 141 en 181. Ook in zijne *Redevoeringen en Verhandelingen*, II Deel, blz. 189.

(2) Eene opzettelijke verhandeling over dit duistere in de Gedichten van HUYGENS, door den oordeelkundigen W. HINLOPEN, vindt men in de *Verhandelingen van de Maatschappij der Nederl. Lett.* te Leyden, 1814, II Deel, I St. blz. 216.

(3) Geschied. der Nederd. Dichtk. II Deel, blz. 172.

„aantreffen." Wij hebben dit op de proef ondervonden, en ons niet door het lamme en ſtramme, in zijne gedichten van de doorlezing laten afſchrikken. Aldra zagen wij, dat onder deze harde ſchaal eene lieflijk zoete kern verborgen was, het moeilijk doorbijten van de eerste overwaardig. WESTERBAEN heeft wel gelijk, wanneer hij wegens de gedichten van HUYGENS zegt:

Hier wert een man vereiſcht dien 't niet en moet verdrieten
Dat hy ſomwijlen weer herkaeuwe dat hy at:
Die 't leeſt en wederleeſt, ſal vinden en genieten
Yet goeds dat hy in 't eerſt noch niet gemerckt en had.

HUYGENS bezat een vindingrijk oorſpronglijk vernuft, eene grondige geleerdheid en meer dan gemeene taalkennis. Al wat hij van anderen overnam ontving het afdrukſel van zijne eigene genie, en hij gaf het ontleende als het ware oorſpronglijk weder.

Wij zullen hier in geene bijzonderheden treden van zijne Latijnſche, Franſche en Italiaanſche gedichten, eerst door VAN BAERLE, onder den titel van *Momenta deſultoria*, en naderhand door den zoon des dichters, LODEWIJK, vermeerderd uitgegeven; ook niet van zijne *Ledighe Uren*, alzoo wij den inhoud toch weder in den volledigen druk zijner *Korenbloemen* (1) ont-

(1) Deze titel, van wiens verkiezing HUYGENS achter denzelven de reden dadelijk opgeeft, gaf L. BAKE aanleiding tot dit puntdicht (*Mengelpoëzy* blz. 135):

ontmoeten (1); wij zullen ons tot het laatste werk alleen bepalen. Hetzelve bestaat uit twee deelen in 4to, en is verdeeld in XXVII boeken; het eerste boek, met het opschrift: *Bibelstof en Godsdienst*, is geheel van stichtelijken en ernstigen inhoud, en behelst uitbreidingen der tien Geboden, van Psalmen, de Geloofsartikelen, Gebeden, enz. Het tweede boek behelst een scherp hekeldicht, in den geest van JUVENALIS, getiteld: *'t Kostelick mal*, gerigt aan CATS, ter berisping van de toenmalige buitensporige kleederpracht. Dit gedicht is eenigzins moeijelijk te verstaan, uithoofde der benamingen van de toen in de mode zijnde kleedingstukken (2). Dit geestige hekeldicht wordt gevolgd door eene bevallige beschrijving van het Haagsche Voorhout, door hem

Ba-

Gij noemt uw dichten Korenbloemen;
't Zij verr' dat ik dit opschrift laak:
Gij moogt ze wel te regt zoo noemen:
Die bloemen hebben reuk noch smaak.

Wij hebben vroeger (I. 185) ons gevoelen over deze impertinentie reeds gezegd. Daarentegen zeide C. BOEY, dessaangaande, vrij wat wellevender en geestiger tegen den dichter:

Ghy noemtse *Koren-bloemen*.
Maer ick sal haer met recht de *Bloem van 't Koren* noemen.

(1) Wij hebben nog een uiterst zeldzaam geworden tractaatje van HUYGENS in proza voor ons liggen, getiteld: *Ghebruik en Onghebruik van 't Orghel in de kerken der Vereenigde Nederlanden*, gedrukt te *Amsterdam*, 1659. Verg. zijne *Snelldichten*, XXV B. N°. 84.

(2) Het dichtstuk is gedagteekend uit *Leiden*, 1622.

Batava Tempe genaamd. In dit ſtuk vindt men de zoo menigmalen als iets fraais aangehaalde vele eigenſchapsnamen der zon (1); wij voor ons vinden in deze aardigheid niets dan eene onnutte opeenſtapeling van vergezochte metaphoren en naauwelijks verſtaanbare koppelwoorden (2). De onderſcheiden vrijaadjen zijn in dit gedicht geestig en naïf geteekend:

Trijntgie, ſey daer leſtmael eenen,
By men eer, ick hebje lief,
Van de kruyn af tot de teenen
Staen ick onder you belief;
Laet me draeven, doet me loopen,
Heet me ſtappen as een' Tel,
Doet me ſchencken, hiet me koopen,
Siet wat ickje weyg're ſel.

Dirckgien (hoord ick ſtrack een' ander)
Sel 't dan nummer weſe, kind?
Smackje ſtaegh een oogh op Sander.
En mijn' woordgies in de wind?
Staet fijn mutsje ſoo veul trotſer,
Soo veul vlugger as het mijn,
Hanght mijn rockje ſoo veul ſchotſer,
Soo veul loomer as het fijn?

Weer een ander van ter zyen:
Nouw, men Troosgie, ſtoorje niet,
Lie-

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 100.

(2) Men moet bijkans raden dat hij (blz. 107) met „droppel-„ſpeet" den regen bedoelt; glimlagchen, als hij (blz. 103) de planeet Venus, de avondſter, „Minne-moêr" noemt, en walgen, als hij, een weinig lager, den neus „ſnot-verlaat" heet.

Liever as ick Grier souw vryen,
  Liever as ick yon verliet,
Lagh ick levendigh bedolven
  Daer ick jegenwoordigh treé,
Liever in de groene golven
  Van de Scheveslinger zee.

Weer een ander: Wel, Agnietgie,
  Wel, men hartje, wel, men longh,
Hoe beviel je 't leste liedje
  Dat ick gister avond songh?
Heer! wat stond ick nat bedropen
  Voor je deurtgien in dat weer,
Daer jy dichgies lieght ekropen
  In de lodderlicke Veer.

Noch een ander, op een banckje:
  Wel seyt, mijn' soete Moer;
Jouwenthalven, ick bedanckje,
  Maer hoe ist met Vaer en Moer?
Wat! se mochte soo langh grollen,
  't k Sou ons reeye met ons tween
Op en wagentje t'ontrollen
  Al dit moeyelicke Neen.

Weer een ander aen een Boompje:
  Dat 's nouw al men Moertjes goed;
Maer dan heb ick nogh en Oompje,
  O wat ist en rijcken bloet!
Met sen bogert, met sen weuningh,
  Met sen Koren, met sen Ooft;
Claer, je Vryer is en Keuningh,
  Al dit hanght hem boven 't hoofd.

Noch

Welke geestigheid of kunst steekt er in om, bij voorbeeld, van een' Soldaat te zeggen:

Hy is een' ijs're sport in 't heck van 't Vaderland;
Een prediker op 't mes; een Raedsheer met de hand;
Een roover met verlof; een ongelaeckt ontschaecker;
Een vreeslick Ambachts-man; een Wees en Weduwmaecker;
Een eigenaer van al dat 's vyands eigen is;
Een Landsman die met vreughd van vré te dreigen is;
Een' rest van Moses rot; die noch den dans besint heeft
Rondom der beesten huyd die Israël verblindt heeft;
Een' duyve binnens koys, een Duyvel buyten band;
Een vlegel op den Boer, een' Zeissen op sijn land (1), enz.

Zoo zou men ook van een' Schoorsteenveger kunnen zeggen:

Hij is een morisan, die zich met vrucht laat wasschen,
Een levend stuk rookvleesch,

en wat men verder verkoos; wij laten gaarne dergelijke aardigheden voor de liefhebbers over.

De *Stede-stemmen*, waarmede dit derde boek besloten wordt, zijn karakteristieke schetsen in dichtmaat van de Hollandsche steden en sommige dorpen, tot welker verstand eenige bedrevenheid in onze vaderlandsche geschiedenis gevorderd wordt.

Het uitvoerig dichtstuk, getiteld: *Dagh-werck*, beslaat het vierde boek; het is inzonderheid ten gevalle van zijne echtgenoote vervaardigd, en bevat een

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 126.

Welke geestigheid of kunst steekt er in om, bij voorbeeld, van een' Soldaat te zeggen:

Hy is een' ijs're sport in 't heck van 't Vaderland;
Een prediker op 't mes; een Raedsheer met de hand;
Een rouver met verlof; een ongelaeckt ontschaecker;
Een vreeslick Ambachts-man; een Wees en Weduwmaecker;
Een eigenaer van al dat 's vyands eigen is;
Een Landsman die met vreughd van vré te dreigen is;
Een' rest van Moses rot; die noch den dans besint heeft
Rondom der heeften huyd die Israël verblindt heeft;
Een' duyve binnens koys, een Duyvel buyten band;
Een vlegel op den Boer, een' Zeissen op sijn land (1), enz.

Zoo zou men ook van een' Schoorsteenveger kunnen zeggen:

Hij is een morlaan, die zich met vrucht laat wasschen,
Een levend stuk rookvleesch,

en wat men verder verkoos; wij laten gaarne dergelijke aardigheden voor de liefhebbers over.

De *Stede-stemmen*, waarmede dit derde boek besloten wordt, zijn karakteristieke schetsen in dichtmaat van de Hollandsche steden en sommige dorpen, tot welker verstand eenige bedrevenheid in onze vaderlandsche geschiedenis gevorderd wordt

Het uitvoerig dichtstuk, getiteld: *Dagh-werck*, beslaat het vierde boek; het is inzonderheid ten gevalle van zijne echtgenoote vervaardigd, en bevat een

(1) Kurenbloemen, I Deel, blz. 126.

een ontwerp, volgens hetwelk zij zamen den dag zouden doorbrengen. Het dichtſtuk is echter onvoltooid gebleven, en ſlechts tot den middag gevorderd, uit hoofde van het overlijden van zijne echtgenoote, die hij *Sterre* noemde, en die, als zijne leidſterre bij dit werk, uit zijn gezigt verdween. Het is eene ſoort van leerdicht, en behelst een' rijkdom van goede gedachten en lesſen van levenswijsheid. Pleitzuchtigen, en zij, die door de magtſpreuken der geregtigheid den kreet der regtvaardigheid doen zwijgen (1), mogen deze regels wel ter harte nemen:

Verre zy van my bevonden,
Dat ick door de vuyle wonden
Die 'ck in 't Roomſche lichaem (2) kenn,
Van ſoo menigh' ſcherpe penn,
Hier gebeten, daer gebeden,
Daer 't gewin ten dienſt geſneden,
Booren wil in goed of erv
Dat ick ſonder onrecht derv.
Geld met Guychelen verovert,
Goed den eigenaer onttoovert
By geſwinder wetten treck,
Acht ick minder dan gebreck.
Langh te niet waer 't lange rechten,
Kon men met ſijn ſelven vechten,
Eer men aen de nabuer viel:
Die de vierſchaer 't ſijnent hiel,

En

(1) Geregtigheid en regtvaardigheid zijn, helaas! geene *ſynonyma*.

(2) *Corpus Juris.*

En verdoemde daer sijn' tochten,
Eers' hem voor den Rechter brochten,
En besloot sich in de Wett
Die hem sijn Gewisse sett,
Op de Roll en hong sijn' Vloe (1) niet,
't Scherpe Recht en waer de roe niet
Tot der Armen eeligh veil:
't Billick vlei ons schier te sell,
En wy souden 't voelen strijden
Met geduld en medelijden,
En ontgeven ons wel war
Dat de Wett gegeven had
Die 't de wett had willen vragen:
Maer 't vermogen en 't verdragen
Wil soo qualick eenen wegh;
En hy wil soo noode wegh
Die de plaets kan eigen heeten (2).

Het vijfde boek bevat weder een uitvoerig dichtstuk met het opschrift: *Euphrasia. Oogen-troost*, aan LUCRETIA VAN TRELLO toegezongen, onder den naam VAN PARTHENINE, over de verduistering van haar eene oog. Dit is mede een zeer geestig gedicht, welks doel is aan te toonen dat de meeste menschen zedelijk blind zijn; hij doorloopt te dien einde onderscheiden omstandigheden des levens, om de blindheid te bewijzen van gezonden en kranken, gerusten en ongerusten, gierigen en kwistigen, armen en

(1) KILIAAN: Vloes, *Instant*, oogenblik; instantie, regtvordering, eisch.

(2) Kerkbloemen, I Deel, blz. 234.

welk eene openhartigheid legt hij zijne liberale denkwijze aan den dag, in een' tijd dat nietige theologische haarkloverijen als zaken van het uiterste gewigt behandeld werden! Zoo min als zijn vriend HOOFT had hij deel genomen in de bevige kerkgeschillen van zijn' tijd, en de woelingen der heethoofdige geestelijken hartelijk belachen. Noch kerk- noch burgertwist had toegang op *Hofwijck*, blijkens zijne ronde verklaring: —

Het gemelick verhael van Staetsche vodderyen,
Van Werelds werringen en meen ick niet te lyen:
(Die werren schrijv' ick voor) ick bann den heelen Haegh,
Met al sijn achter-klapp; ick bann de vuyle plaegh
Van loose pleitery; ick bann d'onstuymigheden
Van over-heerigh volck in ongeruste Steden,
Den nieuwen overpangh; ick bann het bits vermaen
Van Kercken-spertelingh: Staet uyt, Arminisen,
Die op den Gomarist uw' tanden meent te slijpen;
En staet uyt, Gomarist, die deesen meent te grijpen
En krabben d'oude roov' van 't seer van Achtien (1) op:
All' die u sulcken galt voelt steken in den kropp,
Ick bid u, staet van verr, en laet de vuyle luchten
Van sulcke poelen hier d'onnoosele geruchten
Van beter onderhout niet smetten met verdriet:
Vergalt ons' eenigheit met sulcken Alissem niet.
In 't drucke van den Haegh verdragen wy 't by tijden,
En draegen met geduld all dat men daer moet lijden,
En staen ons poos te roer, en vinden in 't krakeel,
Wel tegens hengh en mengh, ons ongesochte deel,

En

(1) Het jaar 1618, toen de beruchte Dordrechtsche Synode een' aanvang nam.

Haet ick hem om sijn doen, vloeck ick hem om sijn dwaelen?
Dat sy den Hemel niet: Ick tracht hem af te haelen,
Ick thoon hem sijn gevaer; ick wijs' hem 't beter pad
Met all' mijn' Redens macht: soo hy se niet en valt,
Ick sucht hem droevigh naer, ick wensch hem beter' oogen,
Ick straff hem met niet meer als broederlick medoogen,
Ick doe hem wat ick wouw dat my gebeuren kond',
Wanneer een Broeder my een stall-licht volgen vond;
God roep ick tot sijn' hulp; God, die my heeft bevolen
Mijn' vyand wel te doen: want selver sond' ick dolen
En in den doncker gaen, gund' ick mijn' naesten quaed,
En sultte sijn ellend met Christeloosen haet (1).

Dit is immers volstrekt eene taal, die HUYGENS reeds in zijn' tijd op de lijst der neologen en andere tolerante ketters, of eigenlijk op *Loevestein* moest doen plaatsen, bijaldien hij Secretaris geweest ware van MAURITS, en niet van den gematigden FREDRIK HENRIK.

Wij zullen dit ernstig gedeelte afwisselen met een vrolijk, alvorens wij het bekoorlijk *Hofwijck* verlaten, en kiezen daartoe de door den hofheer afgeluisterde boerenvrijerij:

Moy Meisjen,

zegt hij,

Ick hebb u Kees sien douwen,
Sien foolen mond aen mond, ick hebb den besten Bouwen,
Den nieuwen Schorteldoeck sien wringen tot een stett,
En hebje 't Klaes verboon, Kees hebje 't niet belett.

„Trijn,

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 354.

„ Trijn, seid' hy, trouwe Trijn, wat heit het te beduyen?
„ De kolen aen den haerd, de Middagh-Son in 't Zuyen
„ Zijn koeler dan de Sneeuw, by 't vier daer ick in brand:
„ Komt, soetert, eens voor all, waar is je rechter hand?
„ Kom, nobele kersow, 't is by men ziel ter eeren,
„ En om de werld in echt met suck slagh te vermeeren
„ As jouw moy backes is: Wat duyvel schort 'er an?
„ Men Vaertje sagh'et gaern, je Moertje weeter van;
„ Je Noom, Klaes Gerritse, selt meenighmael, wel, Keesje,
„ Hoe maeckj'et mit men Nicht? gaet an; het wildste beesje
„ Wordt metter tijd etemt; de Knijne worde mack,
„ Het Nachtegaeltje neemt sen koytje voor een' tack:
„ Houdt jy maer voet by stick; de Meisjes moete suer sien;
„ Dat sel wel overgaen: je selt noch sulcken tuer sien;
„ Trijn sel iens mit en wip ontdoyen; dat gaet vast:
„ Soo voer ick mit men Pleun: wat had ick s'op epast, (niets
„ Eer 't ja-woord schuyven wouw! dan wouwse, maer sen sou
„ Die molen liep rondom, dan sousse, maer sen wouw niet:
„ In 't ende quamt 'er toe, as ick 'er 't minst om docht:
„ Soo benne w'entelick as lijm an ien erocht:
„ Maer, asje weet, het lock en heit niet wille diene,
„ Dat vleis van ongse vleis en bien van ongse biene
„ Liep speule by de weght; en 't is met Pleun edaen,
„ Wangt die niet meer en magh die moet wel stille staen.
„ Dan dat waeyt jou in'tzeil; nouw heb ick woll noch webbe,
„ Noch langhd, noch weuninge, Trijn moet al'thoopjen hebbe,
„ En 't wordt je saem egunt: gaet an flechts, watje meughtt
„ Je vrijt niet min als 't puyck van Delfland en sen jeughtt
„ Nouw mochje miene, kint, nou mochje grouwen, hartje,
„ Dat Ick je goetje vry, wangt dat is 't ouwe partje
„ Van 't volck te langdwort, jae wel degelick in sté:
„ Maer by kris en by kras (en daer 's geen jocke mé,)

„ Je

„ Je deed me gien spuis recht, wouw jy me dat op tijge:
„ By gurcke, 't moet 'er uyt, al moght ick 't beter swijge,
„ 'k Heb mé kley an me gat; dat weet me 't Hongslaerdijck,
„ Te 's Gravesae in 't sangt, te Wateringh in 't slijck:
„ En offer wat an schorst', ongs' Anne Jans, me Mautje,
„ En doeter mé niet toe; en Gerrit Oom, 't out rentje,
„ Heit maer len speni-kint t'huys, soo komt het al op mijn:
„ 't Is soet te deelen, daer twie hangden miester zijn:
„ Neen, lieste, 't aerdsche goet en hoef ick niet te soken:
„ You Hemelse Parsoon, jouw monckje soet besproken;
„ You kaeckjes as en roos, jouw ooghjes as en get,
„ You borsjes, met verlof, daer ick men pinck op set —
„ (Stil, seyse, schaemje niet, Kees, houdtje hangde voorje,
„ Nouw, Kees, hoe staeje soo?) Wel nou dan, Troosje, hoorje,
„ Die hebbe mijn jongh hart ontsteken en beklemt:
„ Jae 't sou niet overgaen, al stoudje naeckt in 't hemt (1).

Het reeds hiervoor gemelde dichtstuk *De Zeestraat van 's Gravenhage op Scheveningen* (2), maakt het zevende boek uit. Hetzelve is een fraaije pendant van zijn *Hofwijck*. Met het aanleggen van het laatste bedoelde hij het nut en genoegen van zich zelven en de zijnen, met het aanleggen van de eerste bedoelde hij het nut en gemak van anderen. Veel tegenstands ontmoette deze onderneming in het eerst; doch men kan zeggen dat, toen hij vergeefs getracht had door bondige redenen alle zwarigheden uit den weg te ruimen, en men zijn ontwerp toch van de

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 359.

(2) Hiervoor blz. 449.

de hand wees, hij na verloop van vier jaren door een puntdicht (1) zijn oogmerk bereikte. Ik had, zegt hij

'k Had menigh jaer gepreeckt de zeestraet van den Haegh,
Na Scheveninger Strand, daer ick wat naems afdraegh:
Maer 't wou niet in den man, 'k moft uyt den Lande wesen,
En 't was vier jaren langh: doe werdt de saeck gepresen,
En by de hand gevatt, en 't lighter, soo'ck vertrouw,
Noch tot arm Scheveninghs noch tot schoon Haeghs berouw (2).

Huygens bevond zich te *Parijs*, om wegens het Prinsdom *Oranje* te onderhandelen, toen men ernstig bedacht werd om de zaak bij de hand te nemen, en aan hem schreef, om de daartoe behoorende papieren, die hij weggesloten had; doch hij gaf zijn' zoon last om zijn kabinet te laten opensteken.

Gebrack 't aen sleutelen, Smits haeckwerck quam te baet,
Om Kassen op te doen, daer Scheveninger Straet
Niet in het sand en lagh, maer in Papier begraven (3).

Hij

(1) Dit puntdicht luidde dus:

„Waer 't niet als Eerlijck, niet als Voorderlijck alleen,
„Niet als Vermakelijck, daer voor hier werdt gestreden,
„Mijn seggen waer gegrondt: Ja kiest van dryen een,
„In een van dryen is voll overwicht van reden.
„Hoe blijfter dan yet goeds, yet doenlijcks ongedaen,
„Daer Eer, en Voordeel, en Vermaeck te samen gaen?
Dit roerde sommige.

Korenbl. I Deel, blz. 405, II Deel, blz. 204.

(2) Korenbloemen, II Deel, blz. 454.

(3) Ibid. I Deel, blz. 407.

Hij vond zich aangenaam verrast bij zijne terugkomst, toen hij zijn ontwerp uitgevoerd en den straatweg voltooid zag. Kost ik, zegt hij tegen *'t Gravenhage*,

Kost ick uw' wedergae niet vinden op der Aerde
Doen ick u laest verliet, Waer mede derv ick nu
Uw' onlanghs niewen glans verg'lijcken als met u?
Een' Land-stadt liet ick u, gedolven in uw' Duynen,
Gedoken in uw Sand: Waer zijn die witte kruynen,
Waer is die dorre Klift, waer is dat stille drough,
Daer geen oogh over moght, m'en stonde Toren-hough?
Kan ick door Bergen sien, en sonder sand in d'oogen?
En sien ick Scheveningh, en ben ick niet bedrogen,
En sien ick door een' Laen ten einde van sijn' Straet?
O edel onderwind, ô eer van Stadt en Staet!
Waer vind ick woorden uyt om u voll uyt te prijsen (1)?

Dit dichtstuk bevat, behalve de geschiedenis van den aanleg en de beschrijving van dezen straatweg, een'

(1) Kocenbloemen, I Deel, blz. 299. Huygens zond die gedichte aan een' vriend in *Engeland*, met dit Engelsch-Nederduitsch verzje:

Towards the sea-side ev'ry day
Our people follows this new way;
See what both love and art can do,
Here the new way do follow you.

Wat denkt u dan van 't overlegg
Van onzen Scheveninger wegh?
Eerst liep hy maar van hier aan 't strand,
Nu loopt hy tot in Engeland.

Kocenbloemen, II Deel, blz. 312.

Van daeg' verfnippert ghy uw goed aen Rock en Mouwen,
Daer ſtracks niet op en volght als meeſterlick berouwen;
Met een nenawijſte waen, van altoos het en het
Te weten, hoe het hoort, en dan een niewe Wet
In verſche Franſche tael arm Holland voorgeleſen;
Een' Staelen Wet? ô Jae, die mergen Stroo ſal weſen,
Wat deed de Schepper wel, die 't Schepſel Neus en Mond,
En oogh en ongen-paer elck hechten een ſijn' grond,
En hiee ſtaen daer ſy ſtien, en blijven ſoo ſy ſtonden!
Licht ſagh men, ſonder dat, hier Oogen en daer Monden,
Hier Ooren, daer een' Neus van daegh uyt ſijn gelijt,
En mergen mogelick vergunt ſijn oud beſitt,
Naer de Parijſche Beurs haer Wiſſel-brieven melden;
Want daer een hanghe uw heil (1), enz.

Het achtſte en negende boek, beiden met het opſchrift: *Mengelingh*, leveren eene verſcheidenheid van gedichten over allerlei onderwerpen, en daaronder eene menigte aan HOOFT, TESSELSCHADE, WESTERBAEN en andere vrienden en vriendinnen gerigt; meestal vruchten van een' vernuftstrijd met dezen, en derhalve vol geestige wendingen, aardige zetten en beleefde verwijtingen. Deze soort van *familiaria* tusschen *Muiden* en *Hofwijck* zijn niet alleen belangrijk voor de geschiedenis onzer letterkunde, maar zij verſpreiden ook ſomwijlen zelfs licht over eene of andere ſlaatkundige gebeurtenis, en brengen ons in nadere kennis met perſoonen, die min of meer deel aan dezelven hadden,

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 414.

den, WAGENAAR en SCHELTEMA hebben dikwijls met zeer veel oordeel gebruik gemaakt van zoodanige poëtische analecten.

Men vindt onder dezelven ook een paar proeven in Hexameters en Pentameters (1), die waarlijk niet ongelukkig zijn uitgevallen. Om de aardigheid van het denkbeeld plaatsen wij hier het eerste gedeelte van het stukje, getiteld:

NIEW JAER.

Ick soeck het hier, ick soek het daer,
Ick vind niet niews aen 't Niewe Jaer
Dan dat men 't niew heeft willen noemen,
Waer 't niewe tijd met niewe bloemen,
Waer 't niewe Maen, waer 't niewe Sonn,
Die ons het niewe Jaer begonn,
't Waer een niew Jaer by my te achten;
Maer 't Jaer is oud en uyt sijn krachten.
't Gras is in slaep, het hout is dood,
't Gevogelt stomm, de Boomen bloot,
't Is in den middernacht der dagen,
Die ons, en die wy voor ons jagen:
Waerom is 't Jaer dan niew, en waer?
Is 't mergen soo niet weer niew Jaer,
En overmergen soo, en weder
Met allen wind en alle weder,
En allesins, en alle dagh?
't Jaer is een Ketingh, die ick magh
Van alle schakelen beginnen.
't En is geen slangh, naer 't oud versinnen,

Die

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 491.

Die met den steert light in den mond:
Het is een toe oneindigh rond,
Ond by 't begin en niew op 't ende,
Daer wederom dat oud belende;
Maer oud en niew, waer yeder will
Gegrondt alleen op menschen grill (1).

De *Olla podrida*, bestaande beurtelings uit een' regel Fransch, Latijn, Grieksch, Engelsch, Italiaansch, Spaansch, Hoog- en Nederduitsch (2), en de zoogenaamde *Snikken* (3) of halfvoets verzen, zijn benzelingen, die men tegenwoordig den druk niet waardig zou achten. De luimige reis- en speelrogtjes bevallen ons beter, doch zijn te uitgebreid om hier eene plaats te vinden, die wij liever inruimen aan het voortreflijk (fragment misschien van een grooter) stuk, met het opschrift:

KENT U.

Hoe klein is Mier en Zier, sien ickse neffens my!
Sien ick my regens haer, hoe groot schijn ick 'er by!
Wat ben ick voor een Popp, sien ick een' Walvisch drijven!
Hoe veel' en gaender niet in sijn Lijf van mijn' Lijven?
Wat is hy by sijn' Zee? een gruys van Grondelingh.
Wat zijn die Zee en Land te samen voor een dingh?
Wat zijn de Bergen, die tot in de Wolken steken,
Als dunn stoff op den grond niet waerd om af te spreken?
Wat is de heele kloot van all dat natt en droogh?
Een schier onsienlick punt by 's Werelds helder Oogh.

Wat

(1) (2) (3) Korenbloemen, I Deel, blz. 341, 487, 488.

Wat is dat Oogh by 't Rond, daer 't vier en twintigh stonden
Ter loops in besich is? wat 's dat Rond by de Ronden
Die 't sluyten als een Nest van Doosen sonder end?
Die sijn' gedachten aen sulck steigeren gewent,
Hoe kan hy minder doen, als met verlegen schaemte
De nietigheden van het ydele geraemte
Daer in sijn' Ziele woont ootmoedig overslaen,
En uyt het kleinste tot *het grootste Wesen gaen*,
Gods onbegrijplickheit? Ick weet geen stercker reden,
Om opgeblasen waen te pletteren te treden (1).

De wijsgeerige dichter mogt met regt bij deze schoone regels SENECA's gezegde aanteekenen, dat de grootheid geen' vasten maatstaf heeft, aangezien de vergelijking dezelve verheft of nederwerpt (2). Er bestaat geen groot of klein dan door de vergelijking. Welk een verheven denkbeeld bekomt men van hem, die met niets vergeleken kan worden, zoodra men bezeft dat men zich God in dien menschlijken vorm niet denken kan! Alle leerstelsels wegens de zoogenaamde „Kennisse Gods" zijn niets dan zoo vele gedenkzuilen der menschlijke verwaandheid, die *kennen* wil waar zij behoort te *aanbidden!*... Neen, elk die God in geest en waarheid vereert, zegt, deze regels van den braven HUYGENS lezende, dat hij ook geen sterker reden weet om opgeblazen waan, vooral dien der geestelijke kwakzalvers, te pletteren te treden.

Het

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 558.

(2) *Magnitudo non habet certum modum: comparatio illam tollit aut deprimit.*

SENECA, Epist. XLVII.

Het moeit ons dat wij, na dit schoone slot des negenden boeks, het tiende gewijd vinden aan — de klucht van *Trijntje Cornelis*. Wij vereenigen ons met hetgeen L. BIDLOO (1), R. KOOPMANS (2) en anderen (3) wegens dit stuk gezegd hebben, en zeggen, uit achting voor HUYGENS, er hier niets van, maar slaan dadelijk het elfde boek open, bevattende, naar luid van den titel, *Spaensche Wytheit*, in vertaalde spreekwoorden. Niemand was minder Spaanschgezind dan HUYGENS; dit verklaarde hij met ronde woorden (4), maar niettemin stelde hij prijs op alles wat *Spanje* goeds opleverde, en dus ook op de Spaansche letterkunde (5). Behalve dat hij een aantal snel- of puntdichten uit die taal heeft ontleend (6), bevat dit elfde boek 1309 Spaan-

(1) Pan Poeticus Batavûm, blz. 122.

(2) Redevoeringen en Verhandelingen, II Deel, blz. 213.

(3) In den *Bloemkrans van verscheiden Gedichten*, gedrukt te *Amsterdam* in 1659, vindt men, blz. 569, een scherp hekeldicht tegen deze klucht.

(4) Korenbloemen, II Deel, blz. 83.

(5) In de zestiende en zeventiende eeuw was de Spaansche taal in ons Vaderland bijna zoo gemeenzaam als tegenwoordig de Fransche. Na den Munsterschen vrede van 1648 heeft men de beoefening van deze inderdaad schoone en rijke taal bij ons geheel verwaarloosd, en dezelve nu en dan enkel nog in Koopmans brieven gebezigd. Ondertusschen is zij het aanleeren overwaardig, en voor den geen die reeds Latijn en Fransch of Italiaansch verstaat geheel niet moeilijk. CERVANTES, LOPE DE VEGA, CALDERON, GONGORA en VRIARTE hebben ten minsten mij de moeite van hen te leeren verstaan rijkelijk vergolden.

(6) Korenbloemen, II Deel, blz. 85.

Het moeit ons dat wij, na dit schoone slot des negenden boeks, het tiende gewijd vinden aan — de klucht van *Trijntje Cornelis*. Wij vereenigen ons met hetgeen L. BIDLOO (1), R. KOOPMANS (2) en anderen (3) wegens dit stuk gezegd hebben, en zeggen, uit achting voor HUYGENS, er hier niets van, maar slaan dadelijk het elfde boek open, bevattende, naar luid van den titel, *Spaensche Wysheit*, in vertaalde spreekwoorden. Niemand was minder Spaanschgezind dan HUYGENS; dit verklaarde hij met ronde woorden (4), maar niettemin stelde hij prijs op alles wat *Spanje* goeds opleverde, en dus ook op de Spaansche letterkunde (5). Behalve dat hij een aantal snel- of puntdichten uit die taal heeft ontleend (6), bevat dit elfde boek 1309 Spaan-

(1) Pan Poeticon Batavûm, blz. 122.

(2) Redevoeringen en Verhandelingen, II Deel, blz. 213.

(3) In den *Bloembrant van verscheiden Gedichten*, gedrukt te *Amsterdam* in 1649, vindt men, blz. 569, een scherp hekeldicht tegen deze klucht.

(4) Korenbloemen, II Deel, blz. 83.

(5) In de zestiende en zeventiende eeuw was de Spaansche taal in ons Vaderland bijna zoo gemeenzaam als tegenwoordig de Fransche. Na den Munsterschen vrede van 1648 heeft men de beoefening van deze inderdaad schoone en rijke taal bij ons geheel verwaarloosd, en dezelve nu en dan enkel nog in koopmans brieven gebezigd. Ondertusschen is zij het aanleeren overwaardig, en voor den geen die reeds Latijn en Fransch of Italiaansch verstaat geheel niet moeilijk. CERVANTES, LOPE DE VEGA, CALDERON, GENGORA en VRIARTE hebben ten minsten mij de moeite van hen te leeren verstaan rijkelijk vergolden.

(6) Korenbloemen, II Deel, blz. 85.

St. Pauls te *Londen* en de beroemdste prediker van *Engeland*, het merkwaardigst, als zijnde het antwoord op een *desi* van KAREL I, die „verklaerde „niet te konnen gelooven, dat yemand sulcks met „eere te wege soude brengen (1)." HOOFT is ook zeer met deze vertalingen ingenomen (2); wij voor ons zeggen met VONDEL:

Nu, mannen, eet u zelve moe;
Gebruikt 'er eek en peper toe:
Want wy deez lekkernyen
U geenzins en benyen (3).

Ons overzigt der gedichten van HUYGENS zou zeker uitvoeriger geweest zijn, bijaldien verscheiden opmerkingen van de Heeren KOOPMANS, DE VRIES en PEERLKAMP niet volkomen instemden met hetgeen wij aangeteekend hadden; en naar welken wij verder heenwijzen. Het uit die gedichten in den loop van ons overzigt aangevoerde, zal ook wel genoegzaam zijn om 's mans uitmuntend genie, zin- en zaakrijken dichttrant te doen kennen. Gij hebt volkomen gelijk, oordeelkundige DE VRIES! wanneer gij zegt dat HUYGENS een verstandig, leerzaam en belangrijk dichter is; en de jeugdige Dichter, die zijnen natuurlijken aanleg door stevigheid van zaken en denkbeelden pit en kern wil bijzetten, in hem eenen

(1) Korenbloemen, II Deel, blz. 333.

(2) Brieven, N°. 34.

(3) VONDEL'S Poëzy, II Deel, bzl. 247.

duisterheid wordt veroorzaakt door de zinrijkheid en gedrongenheid zijner uitdrukkingen; het is even als of zijne volzinnen te eng zijn om den rijkdom zijner denkbeelden te bevatten, die zij moeten uitdrukken. Even daardoor wordt ook eene stijfheid en stroefheid in zijne verzen te weeg gebragt (1), die de lezing eenigzins onaangenaam maakt. Wij weten niet of wij het menigvuldig gebruik van assonanten, als bij voorbeeld dezen:

De Singers zijn soo blind als vincken, die 't soo *leeren*:
Sy sien maer door haer keel en door haer quincke*leeren* (2),

hem wel als een gebrek kunnen aantekenen; HOOFT en VONDEL vonden daarin geene zwarigheid, zoo min als eenige latere dichters (3), tot dat FELS goedvond

(1) Hierdoor verviel hij somwijlen in een geheel ander *metrum* dan dat waarin hij zich voorstelde te schrijven; zonderling steken de volgende zuivere antibacchiën af bij de gewoone Alexandrijnen, tusschen welken zij in staan:

Hy̆ spaert goed, | hy̆ spaert bloed, | hy̆ spaert brood, | hy̆ spaert kleeren.

Korenbloemen, II Deel, blz. 402.

(2) Korenbloemen, I Deel, blz. 201.

(3) Zelfs in de vertaling van RACINES *Mithridates*, door den Heer BARBAS, in 1800 gedrukt, lezen wij, blz. 4:

——— ——— ——— Verzeld van Tiri*dates*,
Die zich verbinden wilde aan 't bloed van Mithri*dates*,

De Heer FEITH schreef ook nog later:

Wat aantal wreede dwinge*landen*
Toont de oudheid schier in alle *landen*.

Oden en Ged. V Deel, blz. 61.

vindingrijke genie misbruikte vaak de vrijheden, die anderen voorzigtig gebruikten, en schitterde niet zelden met valsch vernuft in plaats van met ware geestigheid (1), met duistere metaphoren (2), vreem-

Welk eene armhartig gewrongen woordspeling! Het oorgeluid (het ruischen en suizen der ooren) tot een' etymologischen grondslag van het woord orgel te willen nemen! Op deze wijze zou men ook *vel* van geVoEL kunnen afleiden.

Zijn gedicht *Misluckte Muidsche reize*, toen HOOFT afwezig was, begint dus:

Muyderslot *ontkoofde* romp.

Korenbl. I Deel, blz. 455.

Den vromen jon noemt hij

De Man in *aloë* (dat 's *alle wee*) gezuit.

Korenbl. II Deel, blz. 403.

(1) Uit de groote menigte trekken van valsch vernuft, zullen wij hier slechts een' der grappigsten aanvoeren:

My dunckt de *Preeck-stoel* is een *heilige mortier*,
De *stamper* de *Man Gods*, die 's Hemels *specerijen*
Soo *fijn stoet*, dat de reuk goe zielen kan verblijen.

Korenbl. II Deel, blz. 47.

Wij gelooven waarlijk dat HUYGENS werk had om ernstig te blijven, toen hem dit beeld inviel, niettegenstaande hij betuigt:

't Is een gelychenisse die'ck *ernstelick* verder.

(2) Wanneer de figuurlijke uitdrukking niet fraaijer of duidelijker is dan de eigenlijke, vinden wij het beter dat men de dingen maar liever bij hunn' regten naam noemt, ten minsten als men verstaan wil worden. HUYGENS heeft dit niet altijd bedacht; zijn welig vernuft gaf hem voor ieder voorwerp dadelijk verscheiden overdragtelijke benamingen aan de hand; zoo noemt hij, bij voorbeeld, de sneeuw:

Drongh water, koele woll, witt roet, gehackte veeren.

Korenbl. II Deel, blz. 159.

vreemde koppelwoorden (1) en zonderlinge werkwoorden (2), meestal uit eigen of gemeene naamwoorden gevormd; ook schiep hij gaarne nieuwe woor-

(1) In dezen is HUYGENS onuitputtelijk. Men zie slechts de menigte koppelnamen, die hij aan de zon geeft (I. 100), „Langh- verslagen- wijn- verlater" (I. 229.), „Eeuwig- eenalmagtigheit" (I. 35.), en vele anderen. „Aaneengekoppelde „woorden," zegt de verstandige B. DE BOSCH, (*Werk. der Ned. Maatschp. van Lett. II.* 40), „dienen, buiten tegenspraak, tot „groot sieraad der Nederduitsche tale; doch daaromtrent be„hoort in acht genomen te worden, dat ze welluidende zijn, en „het bedoelde volkomen uitdrukken." Dit laatste is bij HUYGENS niet altijd het geval, en zijn voorbeeld spoorde ook anderen aan tot het smeden van de zonderlingste koppelwoorden; men zie, bij voorbeeld, de menigte koppelnamen van den *Ryn*, bij VONDEL (*Poëz. I.* 339), van BACCHUS, bij HEINSIUS (*Ned. Poëz.* 297), van CHRISTUS, bij POOT (*Ged.* I. 24.) van de zon, bij DE KRUYFF, (*Ged.* 121), en nog vele anderen, die allen ook niet even juist en duidelijk zijn; bij J. SPEX (*Ged.* 202) lezen wij

Uw *alvoerutvernuft*, o geestige Natuur!

Was waarlijk op zijn dreef, toen, enz.

En in de T. en D. Bijdragen I. 369, uit een H. S. van J. VARGIER:

Nu dreunen onze tempelkooren
Van *mintriomffeestorgelspelgeluid*,

doch in de uitgave van zijne *Gedichten* staat in plaats van die halfellange woord (blz. 118):

Van blijden galm en vrolijk feestgeluid.

Zeer gelukkig heeft D. VAN HOOGSTRATEN het woord *Metamorphosis* (*Ged.* 205.) vertaald voor het koppelwoord *Vormherschepping dichten*.

(2) Bij voorbeeld, *Vercardinalen* (I. 130), *Ontromenen en antpapen* (I. 48), *ontengelschen* (I. 523), *ontbrieven* en *ontinkten* (I. 440), *ontbitteren* (I. 242), *ontdauwen* (I. 97), en eene ontelbare menigte anderen, wier gewaagd gebruik den onuitputbaren rijkdom van onze taal bewijst.

woorden (1), of maakte een gewaagd gebruik van sommige reeds voorhandenen. Van gezochtheid en on-

(1) Niet alleen vergenoegde HUYGENS zich met hervormen der naam- tot werkwoorden, maar hij vond ook nieuwe, of maakte van zelfstandige bijvoeglijke naamwoorden. Aardig vinden wij de hersmeding der adverbiën ja en neen uit adjectiven:

Maer 't ja wordt soo bedoeckt met weigerlicke veinsingh,
Met deinsend stillestaen, met stillestaende deinsingh,
Dat, wie min maeghden had behandeld en hetreën,
Nam 't voor een *Neenigh* ja, of voor een *Jaigh* Neen.
Kerenbl. I Deel, blz. 160.

Op dit voorbeeld, misschien, schreef K. SCHOTTE (*St. Ged.* II 177):
En 't *deedig* hart om 't leven schreit.

HUYGENS zou zeker geene zwarigheid gemaakt hebben om op dezen voet het Hoogduitsche *bejahen* en *verneinen* door *bejaen* en *beneenen* uit te drukken. VONDEL waagde zich minder aan nieuwe woorden; wij vinden bij hem (*Resp.* 28):

Zo 's werelts *wezenheit* of *isheit* quam te spruiten
Uit een noodwendigheid.

De las van PELS (*Dichth.* 4) is niet te verwerpen:

In 't woordensmeden wees voorzigtig én zeer schaars,
't Geschied' met aartigheid, wanneer gij in een vaars
Door fraaije schikking van uw reede een woord doet kennen,
Dat nieuw gemaakt is, én daar ge ons toe wilt gewennen.

Bij dit „woordensmeden" dient men ook de waarschuwing van VOLTAIRE in het oog te houden:

N'employez jamais un mot nouveau, à moins qu'il n'ait ces trois qualités, d'être nécessaire, intelligible et sonore. Des idées nouvelles exigent des expressions nouvelles. Mais substituer à un mot d'usage un autre mot qui n'a que le mérite de la nouveauté, ce n'est pas enrichir la langue, c'est la gâter. *Conseils à un Journaliste.*

onnoodige wijdloopigheid is hij ook niet vrij te spreken; om te zeggen dat op den 4 September 1628 Prins FREDRIK HENRIK naar *Breda* vertrok, maakt hij dezen langwijligen omslag:

't Was Maendagh en de Maen aen 't voorste vierendeel,
't Was mijn Dagh, en mijn Maend, en 't Jaer eens dusend heel,
Eens half, eens hondert heel, eens tien en tweemaal negen,
Als Fredrick (1), enz.

Zijn speelziek vernuft bedroog wel eens zijnen smaak, dan aldeze gebreken worden rijkelijk vergoed door schoonheden van den eersten rang. HUYGENS is een oorspronglijk, vindingrijk, stout en krachtig dichter, die vernuft met geleerdheid, luim met geestigheid en zwier met zinrijkheid gelukkig wist te paren. Zijne werken noemt WESTERBAEN met regt

een schoonen hof vol uytgelesen bloemen,
Elck blad is hier een bed, op 't fraeyste uytgerust,
Hier is al wat op reuk en schoonheyt heeft te roemen,
Hier tast hy nimmer mis die wat te plucken lust.

HUY-

(1) Korenbloemen, I Deel, blz. 504. Met deze omslagtigheid schertste ik eens volgendermate:

MATHEMATISCHE POËZY.

Des Maandags, 't jaar 1 × 1000 heel . . . . = 1000
1 × ½ (= 500), 1 × 100 heel, 1 × 10 + 2 × 9 (= 18) = 628
Heeft in Septembers 6—½ deel . . . . . 4 Sept. A°. 1628 add.
Dit mathematisch vers voor 't eerst bestaan gekregen.

Puntdichten, IV Boek, N°. 344.

HUYSINGA (JULIUS AYSONIUS). Aan den titel van 's mans rijmwerk: *Een seer wonderlijcke ende vermakelijcke Samenspreckinghe tusschen verscheyden Persoonen, voornamentlyk een Coopman ende des Doots Sentbode*, *'s Hage* 1658, leest men reeds rijkelijk zijn genoegen, zonder aan den inhoud zelven te beginnen.

De achter deze vertaling van INGEN geplaatste dichtstukjes zijn klein en meestal van erotischen en epigrammatischen aard; elders hebben wij er proeven van medegedeeld (1). De Heeren KANTELAAR en SIGOENBEEK hebben insgelijks een twaalftal dezer lieve stukjes en drie anderen, tot MARIA TESSELSCHADE VISSCHER betrekkelijk, voor de vergetelheid bewaard (2). Na deze aanduiding oordeelen wij het onnoodig dezelven hier te herhalen. Eene koddige naamspeling verschaft ons echter stof tot lagchen in zijn gedichtje

OP DEN DOOD VAN JACOB VLIEGER.

De VLIEGER, die, *te swaar van staart*,
Niet op zoo vliegen hemelwaart,
Voor dat de Dood had, hier beneên,
Al wat te swaar was, afgesneên,
Vliegt nu ten Hemel, vry van val,
Alwaar hy *eenwig hangen zal* (3).

IPEREN (JOSUA VAN). Ons Vaderland heeft onder deszelfs geleerden somwijlen mannen van uitstekende verdiensten opgeleverd, die, zoo zij al niet regtstreeks miskend of in hunne uitzigten gedwarsboomd werden, althans onopgemerkt bleven, en genoegzaam geene of onvoldoende aanmoediging von-

(1) Epigrammatische Anthologie, blz. 55.

(2) Euterpe, I S. blz. 115.

(3) S. INGEN, Gedichten, blz. 57.

ILBERI (ADELGUNDA), zie ALBERTHOMA.

INGEN (SIMON). Hoegenaamd geene levensbijzonderheden van dezen bevalligen dichter zijn ons bekend, die in 1658 te *Amsterdam* een bundeltje gedichten in het licht gaf, getiteld: *De Getrouwe Herderin, Lantspel, door* S. I. *met eenige Gedichten van dezelven.* Het „Lantspel" is eene naarvolging van het Italiaansche stuk van CONTARINI; de Dichter verwierf met deze vertaling grooten lof van J. VAN BROEKHUIZEN (1); ook juffer K. J. DE WITH, die insgelijks in 1719 te *Rotterdam* eene dichtmatige vertaling van dit stuk uitgaf, gedenkt de zijne met lof, in de opdragt aan haren vader, in dezervoegen:

Hy leert de Maagt, dat heerlyk pronkjuweel,
Het Nederduitsch, zoo godlijk, schoon en eêl,
Dat zelfs geen nydt in 't allerminste deel
Hem kan behalen;
En schenkt haar dus 't beroemde Nederlant;
Daar zy de kroon der Duitsche veltjeugt spant,
Die ze overtreft, gelyk de diamant
De mindre steenen.

De

(1) D. VAN HOOGSTRATEN, Leven van J. VAN BROEKHUIZEN, voor diens Gedichten, blz. 46.

De achter deze vertaling van INGEN geplaatste dichtstukjes zijn klein en meestal van erotischen en epigrammatischen aard; elders hebben wij er proeven van medegedeeld (1). De Heeren KANTELAAR en SIBORNNERR hebben insgelijks een twaalftal dezer lieve stukjes en drie anderen, tot MARIA TESSELSCHADE VISSCHER betrekkelijk, voor de vergetelheid bewaard (2). Na deze aanduiding oordeelen wij het onnoodig dezelven hier te herhalen. Eene koddige naamspeling verschaft ons echter stof tot lachen in zijn gedichtje

OP DEN DOOD VAN JACOB VLIEGER.

De VLIEGER, die, *te swaar van ßaart*,
Niet op kon vliegen hemelwaart,
Voor dat de Dood had, hier beneên,
Al wat te swaar was, afgeseên,
Vliegt nu ten Hemel, vry van val,
Alwaar hy *eeuwig hangen zal* (3).

IPEREN (JOSUA VAN). Ons Vaderland heeft onder deszelfs geleerden somwijlen mannen van uitstekende verdiensten opgeleverd, die, zoo zij al niet regtstrecks miskend of in hunne uitzigten gedwarsboomd werden, althans onopgemerkt bleven, en genoegzaam geene of onvoldoende aanmoediging von-

(1) Epigrammatische Anthologie, blz. 23.

(2) Enterpe, I S. blz. 115.

(3) S. INGEN, Gedichten, blz. 27.

vonden. Onder deze laatſten behoorde ongetwijfeld VAN IPEREN; zijn lofredenaar (1) oordeelde hem met regt eene aanzienlijke plaats in de Kerk of Hoogeſchool waardig; „de geleerdheid," zegt hij „blijft menigmaal onbeloond;" wij moeten er met ſpijt en ſchaamte bijvoegen, ook in *Nederland* onbeloond. *Nederland* trok de voordeelen der talenten van den ijverigen, geleerden VAN IPEREN, en liet aan *Indië* de zorg over om dezelven te beloonen!

Hij werd geboren te *Middelburg*, den 23 Februarij 1726, uit een deftig en braaf Vlaamsch geſlacht, hetwelk reeds in de twaalfde eeuw onder de Hertogen van *Braband* aanzienlijke krijgsambten bekleedde. Bij de vroege ontwikkeling van zijne zielvermogens gaf hij blijken van een' levendigen en werkzamen geest, ſterk geheugen en eene edele eerzucht om anderen in het verwerven van nuttige kundigheden voorbij te ſtreven, zoo dat hij op de Latijnſche ſchole altijd met lof de eerste prijzen wegdroeg. Hij verliet dezelve met eene lofrede op den grooten BYNKERSHOEK, die naderhand uit het Latijn door hem in Nederduitſche verzen overgebragt zijnde, in 1745 te *Middelburg* in het licht verſcheen. Hij volbragt zijne ſtudiën eerst te *Groningen*, en vervolgens te *Leyden*; veel voordeel trok hij uit het onderwijs van de beroemde Hoogleeraren A. SCHULTENS en T. HEMSTERHUIS, wier bij-

(1) H. WACHTER, Lijk- en Lofrede op J. VAN IPEREN, blz. 14.

bijzondere genegenheid en vriendschap bij gewonnen had. In 1749 werd hij beroepen tot Predikant bij de Hervormde Gemeente te *Lillo*. Zestien jaren nam hij met allen ijver en trouw den heiligen dienst waar in deze kleine gemeente, door welke hij niet alleen, maar ook door de Roomschgezinde inwoners om zijn zachtaardig, verdraagzaam en menschlievend karakter algemeen geëerd en bemind werd. De Hoogeschool te *Groningen* verklaarde in het jaar 1752 den verdienstelijken man tot meester der vrij kunsten en leeraar in de wijsbegeerte.

In 1765 werd hij beroepen naar *Veere*, alwaar hij in het volgende jaar op zijn' veertigsten verjaardag zijn dienstwerk aanvaardde. Inmiddels had de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, te *Haarlem*, „in dien tijd zeer kiesch in de keus haar leden," zegt WACHTER (1), hem tot medelid verkozen; zijne ingezonden verhandelingen en bijdragen (2) tot de uitgegevene werken dier Maatschappij bewijzen dat zij geene onwaardige keus had gedaan. Het Zeeuwsche Genootschap der Wetenschappen volgde dit voorbeeld in 1768, gelijk naderhand ook de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te *Leyden*, zoo wel als de Haagsche en Leydsche dichtgenootschappen.

Bij

(1) Lijk- en Lofrede, blz. 15.

(2) Men vindt dezelven opgenoemd in WACHTERS *Lijk- en Lofrede*, blz. 16, Aant. 4.

Bij gelegenheid dat men in 1772 bedacht was om eene verbeterde Pſalmberijming in de Hervormde kerk van *Nederland* in te voeren, werd VAN IPEREN van wegens de provincie *Zeeland* benoemd in de commisſie van dien hoogstloffelijken arbeid, en kweet zich van zijnen last tot volkomen genoegen van zijne medegecommitteerden zoo wel als van zijne zenderen. Bij deze gelegenheid ſchreef hij eene voor de Nederlandſche letterkunde en de kerkelijke geſchiedenis even belangrijk werk, namelijk de meermalen door ons aangehaalde *Kerkelijke Historie van het Pſalmgezang*, welke, benevens het nieuwe Pſalmboek zelf, in 1777, prachtig uitgevoerd, in het licht verſcheen. Dit voortreffelijk werd levert verſcheiden blijken van 's mans belezenheid, juist oordeel en goeden ſmaak; hiervan gaf hij ook eene uitmuntende proeve in zijne *Historiſche Redevoering, bij het ontdekken der Gedenknaalde ter eere van* J. VAN MIGGRODE, eerſten en voornaamſten Kerkhervormer van *Zeeland*, uitgeſproken in de Groote kerk te *Veere*, den 1 December 1773 (1), in welke hij eene ongemeene kennis aangaande de oudheden en vroegere geſchiedenisſen van ons vaderland ontwikkelde.

Men zou immers billijk moeten beſluiten dat de aanzienlijkſte gemeenten in ons vaderland wedijverden

(1) En vervolgens uitgegeven met zeer vele belangrijke bijdragen, benevens de afbeelding der gedenknaald en het portret van MIGGRODE te *Amſterdam*, bij M. DE BRUYN 1774.

den om een' leeraar van zoodanige buitengewone verdiensten te bekomen, of de eerst openvallende hoogleeraarspost door hem vervuld was geworden; ver van daar. Bijkans tien jaren lang had men hem te *Veere* en aldaar zelfs aan onaangenaamheden van allerlei aard bloorgesteld gelaten. Belast met een talrijk huisgezin (1), maakte zijne schrale bezoldiging het hem onmogelijk zijnen kinderen zoodanig eene opvoeding te geven, die hen naderhand in gelukkige omstandigheden kon brengen; meer dan eens zag hij naar verbetering van standplaatse uit, en vond die eindelijk te — *Batavia!* In 1778, en dus in den ouderdom van reeds tweeënvijftig jaren, vertrok hij met zijne vrouw en vijf kinderen derwaarts (2). Bij zijne aankomst aldaar in 1779 werd hij door de magtigen en aanzienlijken overladen met beleefdheden (3), en de brave man maakte zich in alle opzigten de milddadige gunstbewijzen waardig, die hij van alle kanten genoot, en het scheen dat het geluk, dat in zijn vaderland hem altoos ontvloden was, hem te *Batavia* had ingewacht; maar he-

(1) Bij zijne echtgenoote MARIA CATHARINA DE WAAL won hij dertien kinderen, waarvan Hechts drie zonen en eene dochter hem overleefd hebben.

(2) Aandoenlijk is zijn *Afscheid aan de Classis van Walcheren en de Gemeente van Veere*, benevens de *Eerste Leerrede op het O. I. C. schip Europa*, te *Amsterdam*, bij J. ALLART, 1778.

(3) De nadere bijzonderheden deswegens verhaalt WACHTER, *Lijk- en Lofrede*, blz. 13. Aant. 6.

helaas! het was ten koste van zijn leven; nog geen jaar was hij in deze verderflijke luchtstreek op onderscheiden wijzen nuttig werkzaam geweest, toen hij op den 11 Februarij 1780 door den dood werd weggerukt.

Van iperen bekleedde zeker onder de geleerden een' hoogeren rang dan onder de dichters; dan hij heeft zich ook als dichter te voordeelig doen kennen om hem hier der vermelding niet waardig te keuren. Zijne dichtstukken, zoo wel Latijnsche als Nederduitsche, zijn meest in andere werken verspreid. In 1767 gaf hij te *Middelburg* eene dichtmatige vertaling in het licht der vier eerste nachten van young, onder den titel van *Klaaggezangen of Nachtgedachten*, waarin hij den somberen toon des Engelschen dichters vrij wel getroffen heeft, gelijk blijkt uit deze weinige regels, die wij uit het begin van den eersten nacht als eene proeve van zijne behandeling afschrijven:

De Nagt, die stuursche Vorst, strekt van zyn' zwarten troon,
Berooid van schitterenden luister,
Den looden sçepter uit en doet zyn slaapgeboôn
Vetgeten, in het sluim'rig duister.
Doodstilte, donkerheid, hoe maakt gy my ontroerd!
Myn oog zoekt slikkring, en myne ooren
Staan scherp te luistren naar gerits. — 't Is al ontvoerd! —
De Schepping schynt weêr ongeboren!
Natuur ligt levenloos! zou zy den aderslag
Verpozen? kan 't Heelal dan sneven?

Kooms

Koomt Niet voor Al in plaats? o! yslyk schrikbeeld! ach!
Ontzachlyk Stil! gy doet my beven (1)!

'k Ben juist in 't midden tusschen 't Niet en tusschen God,
Ik ben een straal van hemelluister,
Maar ach! onteerd, bezwalkt, (zoo zeldzaam is myn lot)
Verstikt door mist en leelyk duister!
Nog blyve ik Godlyk, en een schets van 't hoogste Groot,
Van 't Algenoegzaamst Opperwezen!
My baarde 't nietig stof, my, voorstlyk deelgenoot
Der heerlyke erfenis, nadezen.
'k Ben magere onmagt zelfs, en egter kan 't beleid
Der schrand're Dood my niet doen sneven;
Een' rupze, en evenwel geschikt voor de eewigheid;
Een worm, bezield met hemelsch leven (2).

Elk, die weet hoe moeilijk het is dezen melancholisch wijsgeerigen dichter, althans in verzen, te vertalen, zal ons toestemmen dat VAN IPERENS arbeid inderdaad verdienstelijk is. Andere proeven van zijn dichtvermogen aan te voeren, oordeelen wij onnoodig.

EINDE DES DERDEN DEELS.

AAN-

(1) (2) Klaagzangen, blz. 3, 4.

AANWIJZING

DER

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

Haecht (W. van) blz. 1
Haekt (P.) 5
Haen (A. de) . . . . —
Haes (F. de) 17
Haes (F. de) 18
Haes (J. de) 36
Hagedoorn (A. H.) . 42
Haken (H. van) . . 47
Halewyn (F.) . . . 48
Halma (F.) 50
Halmael (H. van) . . 57
Halmaele (C. van) . —
Hamelau (J.) . . . —
Hanins (A. I. d') . . 59
Haps (P. van) . . . 60
Haps (P. W. van) . —
Harduyn (F.) . . . 61
Harduyn (J.) . . . —
Hardy (A.) . . blz. 64
Haren (O. Z. van) . —
Haren (W. van) . . 71
Hartloop (E.) . . . 93
Harts (H.) . . . . —
Hartsen (A.) . . . —
Hartsinck (J. J.) . . 98
Hattum (M. van) . . 101
Havart (D.) . . . —
Haverkamp (J.) . . 103
Havius (J.) . . . —
Hazart (....) . . —
Heel (J. P. van) . . 104
Heems (A.) 106
Heemskerk (J. van) 107
Heemskerk (W. van) 110
Heere (L. de) . . . 112
Heermans (J.) . . . 113